

Календар
КАНАДІЙСЬКОГО

ФАРМЕРА

1936

Бібліотека Івана Дутки

.....

Library of IVAN DUTKA

(1922 Pidhir'ya, Ukraine – 2007 Winnipeg, Canada)

Забезпечення для Чоловіка й Цієї Родини

ПЕРШИМ обов'язком чоловіка для своєї родини є постаратися о їх забезпечення. Щадничий Рахунок у Роял Банку Канади виповняє сю потребу. Регулярні депозити ощадностей, які зростають при складанім проценті, можна ужити до вирядження хлопців і дівчат на життя, яке стоїть перед ними.

Чувство забезпечення і добробуту, яке дає Щадничий Рахунок своєму посідачеві помагає йому в неоднім тимчасовім розчарованню і страті.

Коли посилаєте гроші поштою, уживайте Роял Бенк оф Кенада Моні Ордер для забезпечення й певности їх можна купити в котрійнебудь галузи банку.

The Royal Bank of Canada

Весь маєток вносить поверх \$700,000,000

Народний Ілюстрований Календар

КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

На Рік Переступний

1936.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ

НАКЛАДОМ „КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА”
393 MARKET AVE.

WINNIPEG, MAN.

PRINTED IN CANADA

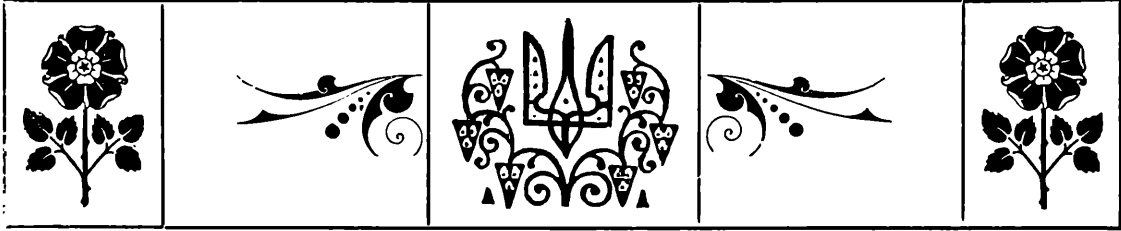
Що є в Календарі?

	Сторона		Сторона
Історичний Календар	1	Грушевський	97
Публичні Свята в Канаді	4	З історії новорічних бажань	100
Рік 1936. Астрономічний Календар	5	Кармелюк у Судових Актах	101
Церковний Календар	6	Данець про Україну	106
Календаріюм	8	За Юдині Гроші	108
Почтові Приписи	33	Тому 670 Літ	112
Законні розпорядження і приписи	40	Французський Часопис про Україн-	
Натуралізація в Канаді	49	ські Справи в 1631-47	113
На Новий Рік (вірш)	51	Відпочинок	116
Короткий Нарис Історії У.С.С.	52	З Жіночої Минувшини	118
Спис Старшин Українських Січових		Олекса Довбуш	120
Стрільців	64	На Вищі	122
За Збруч (вірш)	70	Спомини з Герцеговіни	125
Цаляком Самоосвіти	72	Як Робити в дома Мясні Консерви	127
Перше Убійство на Землі	76	Плекання Малин в Західній Канаді	132
Герб України	81	Роблення Сира на Фармі	140
Закляте Озеро (вірш)	84	Садження Дерев і Кущів в Західній	
Сімсот П'ятьдесят Років Тому	85	Канаді	152
Іван Підкова	88	Роблення Масла на Фармі	155
Розгром Львівських Церков 1584 р.	91	Важніші Події в 1935 Році	164
Сагайдачний у Школі в Острозі	93	Смішне	188

Оголошення

	Сторона		Сторона
Wingate, окладинка	3	Milburn	163
Standard Brands Products, окладинка	4	Jos. Triner Co.	167
Royal Bank of Canada окладинка	2	Pertussin	169
The Royal Crown Soaps Ltd. 8, 12 16 20 24 28		Wilder's Maclean Stomach Powders	172
The Canada Starch Co., Ltd. 9, 15, 19, 25, 165		Minard's Liniment Co. Limited	173
Hudson's Bay Company	10, 14, 22, 30	Clark, Fruitier & Co., Limited	175
Davis & Lawrence Co.	13, 17, 21, 29	Templetons Limited	179
Ukrainska Knyharnia	18	D. D. D.	181
Winnipeg Musical Supply Co	26, 192	Gen-Sen-Ma	182
Horlick's Malted Milk Corporation of Canada		Sloan's Liniment	183
Limited	131	Northro & Lyman Company Limited	184
Standard Brands Limited	139, 151	The Murine Company	187
Dr. Peter Fahrney & Sons Co.	145	Dr. Chase's	188
Homer Fur Farms	153	Hardware Store, A. Merlowich	189
Kanadijska Muza	154	Mecca Ointment	190
Cystex	154	Medica Products Company	191

Історичний Календар

I. Українська Держава за княжих часів 800—1340.

- 800—1240. Київська Держава.
800. Початки Київської Держави.
860. Аскольд і Дир у Києві. Перший похід на **Царгород**.
900—914. **Олег**.
907. Війна з Грецією і перший договір Олега.
911. Другий договір Олега з Грецією.
914—946. **Ігор**.
944. Договір Ігоря з Греками.
946—960. **Ольга**.
960—972. **Святослав**.
971. Договір Святослава з Греками.
979—1015. **Володимир Великий**.
981. Злука Галичини з Київською Державою.
988. Хрещення України.
1018—1054. **Ярослав Мудрий**.
1054. Поділ України на князівства.
1084—1200. Рід Ростиславичів у Галичині.
1113—1125. **Володимир Мономах**.
1124—1153. **Володимир Галицький**.
1153—1187. **Ярослав Осьмомисл Галицький**.
1169. Руйнування Києва Москалями.
1185. Похід Ігоря на Половців.
1200—1340. **Галицько - Володимирська Держава**. Рід Романовичів у Галичині.
1200—1205. **Роман**, галицько - володим. князь.
1205—1264. **Данило**.
1223. Перший прихід Татар.
1240. Другий прихід Татар. Кінець Київської Держави.
1253. Коронація Данила на короля.
1264—1300. **Лев**, галицький князь.
1300—1308. **Юрій**, галицький король.
1340. Кінець Галицько - Володимирської Держави. Кінець княжих часів.

II. Україна під Польщею й Литвою 1340—1648.

1340. Перший похід Поляків на Галичину.
1357. Перше прилучення Галичини до Польщі.
1413. **Городельська унія**.
1431—1436. Війна **Свидригайла** з Польщею.
1481. Заговор українсько-литовських князів проти Польщі.
1500. Початки козащини.
1507—1508. Повстання **М. Глинського**.
1529. Перший Литовський Статут.
1550. **Дмитро Вишневецький** укріплює Січ.
1566. Другий Литовський Статут.
1569. **Люблинська унія**.
1573. Перша українська друкарня у Львові.
1576. Смерть гетьмана **Богдана Ружинського** під **Аслан Городком**.
1578. Смерть **Івана Підкови** у Львові.
1580. Початки **Острожської академії**.
1586. **Львівське братство** стає **Ставропігією**. Початки середньої школи у Львові.
1582—1593. Повстання **Криштофа Косинського**.

- 1595—1596. Війна Лободи й Наливайка з Поляками.
 1596. Берестейська церковна унія.
 1600—1602. Самійло Кішка.
 1616—1622. П. Конашевич Сагайдачний.
 1620. Обновлення православної єрархії.
 1621. Битва з Турками під Хотиним.
 1625. Повстання Жмайла проти Польщі.
 1630. Повстання Тараса Федоровича.
 1632. Початки Київської Академії.
 1635. Іван Сулима добуває Кодак.
 1637—1638. Повстання Павлюка й Острина.

III. Українська Держава за козацьких часів.

- 1648—1657. Богдан Хмельницький.
 1648. Повстання Б. Хмельницького: Жовті Води, Корсунь, Пилявці, Львів, Замостє.
 1649. Зборівська битва і мир.
 1651. Битва під Берестечком і мир під Білою Церквою.
 1652. Битва під Батогом.
 1654. Союз України з Московщиною.
 1655. 2-гий похід Хмельницького під Львів.
 1657. Смерть Богдана Хмельницького.
 1657—1659. Іван Виговський.
 1658. Гадяцька умова.
 1659. Перша війна з Московщиною. Побида під Конотопом.
 1659—1663. Іван Брюховецький.
 1665—1676. Петро Дорошенко.
 1667. Андрусівський мир. Поділ України між Московщиною й Польщею.
 1668. Друга війна України з Московщиною.
 1668—1672. Дам'ян Многогрішний.
 1672. Похід Дорошенка з Турками під Львів і буцацька умова.
 1672—1687. Іван Самійлович.
 1687. Українська церква віддана московському патріархатові.
 1687—1709. Іван Мазепа.
 1690. Смерть Івана Сірка.
 1698. Смерть Петра Дорошенка.
 1708. Третя війна з Московщиною.
 1709—1722. Іван Скоропадський.
 1709. Битва під Полтавою. Перше зруйнування Січі. Смерть Мазепа. Пилип Орлик гетьманом.
 1710. Конституція Української Держави П. Орлика.
 1722—1724. П. Полуботок, наказ. гетьм.
 1727—1734. Данило Апостол.
 1734. Обновлення Січі.
 1750—1764. Кирило Розумовський.
 1764. Скасування гетьманства.
 1768. Гайдамацьке повстання. — Коліївщина.
 1772. Галичина переходить до Австрії.
 1775. Друге зруйнування Січі. Прилучення Буковини до Австрії.
 1782. Знесення кріпацтва в Галичині.
 1782. Заведення московського ладу на Україні.

IV. Відродження України 1784—1918.

1793. Правобережна Україна переходить до Росії.
 1798. „Енеїда“ Івана Котляревського.
 1803. Смерть Кальнишевського.
 1804. Початки Харківського університету.
 1814—1861. Т. Шевченко *9. III., † 10. III.
 1834. Початки київського університету.
 1838. „Дністрова Русалка“.
 1840. „Кобзар“ Тараса Шевченка.
 1843. Умер Маркіян Шашкевич, 7. VI.
 1846. Кирило-Методіївське братство.
 1848. Революція й знесення панщини в Австрії. Головна Українська Рада у Львові. Перші товариства й часописи, організація національного війська в Галичині.
 1861. Скасування кріпацтва в Росії.
 1867. Конституція в Австрії; початок свого бідного розвитку Українців.
 1868. Заснування Т-ва „Просвіта“ у Львові, 8. XII.
 1873. Заснування Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, 23. XII.
 1876. Заборона українського письменства в Росії.
 1884. Заснування першого Т-ва українських ремісників і промисловців „Зоря“ у Львові.
 1898. Святкування 100-літніх роковин українського письменства.
 1900. Заснування Української Революційної Партії, 11. II.
 1902. Селянські розрухи на Лівобережній Україні.
 1903. Перший хліборобський страйк у Галичині.
 1903. Заснування 1-го українського робітничого Товариства „Воля“ у Львові, 1. III.

1905. Перша революція в Росії й на Україні.
1905. Перший український часопис на Україні за царського режиму „Хлібороб“ у Лубнях, 25. XI.
1906. Перший український щоденник у Києві „Громадська Думка“, 13. I.
1907. Заснування Українського Наукового Т-ва у Києві, 12. V.
1908. Атаентат Мирослава Січинського на намісника Галичини графа А. Потоцького, 12. IV.
1914. Початок світової війни, 25. VII. Московські війська в Галичині.
1914. Заснування „Союзу визволення України“ у Львові, 4. VIII.
1916. Посол Семен Вітик заявив в австрійським парламенти, що Українці в Австрії бажать зединитися з вільною Україною царського забору, 11. X.
1917. Друга революція в Росії й на Україні. Українська Центральна Рада в Києві, 7. III. — Початок війни з Московщиною.
- I. Всеукраїнський Національний Конгрес у Києві, 19. IV.
- I. Український військовий Зїзд у Києві, 18. V.
- I. Український селянський Зїзд у Києві, 10. VI.
- I. Універсал Центр. Ради 23. VI.
- II. Універсал Центр. Ради 16. VII. (Угода з тимчасовим російським урядом).
- Український робітничий Зїзд у Києві, 24. VII.
- „Зїзд Народів“ у Києві, 21. IX.
- Большевицький переворот в Росії, 7. XI.
- III. Універсал Центр. Ради, 20. XI. Проголошення України республікою.
- Всеукраїнський Зїзд рад робітничих, селянських і жовнірських депутатів, 7. XII. у Харкові.

V. Самостійна Українська Держава від 1918 р. — Боротьба за українські землі.

1918. 22. I. Проголошення самостійності України.
1918. 9. II. Берестейський мир самостійної України з центральними державами.
1918. Українські університети в Києві, 6. X. й Кам'янці, 1. XI. Українська Академія Наук у Києві, 14. XI.
29. VI. Павло Скоропадський гетьман самостійної України. 19. X. Україн. Національна Рада у Львові і проголошення З. О. Української Народ. Республіки.
14. IX. Заснування Всеукраїнської Академії Наук.
- Грамота гетьмана Скоропадського про федерацію з Росією, 15. XI. — Повстання проти гетьмана Скоропадського. Директорія У.Н.Р.
- Війська Директорії займають Київ при допомозі С.С., 14. XII.
1919. I. Трудовий Конгрес у Києві з участю галицьких делегатів 22—28. I.
22. I. Проголошення зединення Соборної України в Києві на Софійській площі.
17. III. Мирова конференція в Парижі признає Закарпатську Україну Чехословацькій Республіці.
20. VIII. Договір у Севр під Парижем визнає Сх. Галичину окремою державною територією й означає її границі між Чехословащиною, Польщею і Румунією.
10. IX. Договір у Сан Жермен під Парижем, яким держави антанти переняли на себе суверенність над Сх. Галичиною.
6. XI. Умова Української Г. А. з ген. Денікіном у Ситківцях.
1920. Варшавський договір С. Петлюри з Польщею, 21. IV.
9. V. Заснування Т-ва „Просвіта“ в Ужгороді.
- Липень - вересень. Большевицькі війська в Галичині.
1921. 18. III. Мировий трактат у Ризі віддає землі на захід від лінії Збруч-Острог-Сарни — Польщі, на схід від тої лінії Радянському Союзови. В той спосіб дісталися Польщі — Волинь, Полісся, Підляше і Холмщина, а ціла Велика Україна увійшла в склад С.Р.С.Р.
- Прилучення Закарпатської України („Угорської Руси“) до Чехословащини, 8. V.
- 1922: Вибори до польського Союму в Польщі, 5. XI. Українці Галичини здержалися — з правно-політичних причин щодо Галичини — від виборів, а Українці Волині, Холмщини, Полісся і Підляша віднесли повну перемогу при виборах.

1923. 13. III. Рада амбасадорів антанти прилучила Галичину до Польщі. — Друге отже прилучення Галичини до Польщі. Ухвалення Конституції Союзу Радянських Республік, в тім і України, 6. VII.
1924. 12. II. Замордовання Ольги Бесарабової у львівській поліційній тюрмі. 31. VII. Польський закон про організацію школи на українських землях а також білоруських. 31. VII. Польський закон про мову, яким обмежено права української мови на території Схід. Галичини.
1925. Шкільний плебісцит на українських землях під Польщею. Почата але не проведена утравкізація українських державних гімназій у Львові, Перемишлі та Тернополі польським міністром освіти Стан. Грабським. 14. VII. Повстання Українського національно - Демократичного Об'єднання. 28. XII. Польський сойм прийняв некорисний для Українців закон про земельну реформу.
1926. 25. V. Трагічна смерть б. голови Директорії і б. головн. Отамана військ У.Н.Р. Симона Петлюри з руки жида Шварцбарта на вулиці Парижа.
1928. 4. III. і 11. III. вибори до польських законодавчих установ (до сойму і сенату), в яких у перше взяло участь усе українське населення Східньої Галичини.
1929. У серпні загостила до Канади відома українська письменниця й заслужена народня діячка, сенаторка Олена Кисілевська. Дня 9. вересня Українська Війско-
- ва Організація урядила у Львові успішний напад на виставу „Таргі Вхходне”, розбила динамітом головний павільон вистави, підпалила головний залізничий двірць і виконала невдачний бомбовий замах на польського міністра торгівлі, Квятковського й воеводу, графа Голуховського. Свідками сих подій були запрошені закордонні гості.
1930. Після жнив виконано в Галичині цілий ряд підпалів польського майна й інших актів саботажу. Польське правительство, не можуть винайти дійсних винувників, вислало на українські села численні військові „карні експедиції” котрі понижили там тисячі українських економічних і просвітних установ і побили у звірський спосіб величезну скількість осіб усякого звання, віку й пола. Ще мабуть від часу татарських наїздів не переживала Галицька земля такого лихоліття. При виборах до варшавського сойму Українці стратили 27 мандатів наслідком нечуваних виборчих надужит з боку польської влади.
1933. Смерть М. Скрипника, комісара освіти Радянської України, який не міг дивитися далше на плянове нищення українського народу голодом.
- 1933—1934. В зимі викликали большевики на Україні штучний голод через то, що ограбили селян зі всего збіжа. Протягом тої зими вмерло з голоду на Україні около 10 мільонів душ. Голодову ситуацію большевицький уряд заострив тим, що на Україну не допустили помочи зза кордону.

Публичні Свята в Канаді

В цілій Канаді святкується такі свята (голідейс): — День Нового Року, Богоявленне, Попелець, Велику Пятницю, Великодний Понеділок, Вознесенне Господне, Вікторія Дей (24. мая), Уродини ко-

роля (4. червня, або котрий буде проголошений), Домініон Дей, (1. липня), Лейбор Дей (перший понеділок в вересні), День Подяки; Армистис Дей 11. листопада, День Різдва Христового.

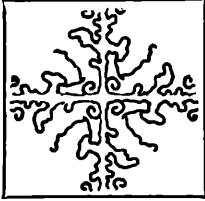
Для зазначення відмін місяця уживаємо в календарі таких знаків:

● — нів (молодик),

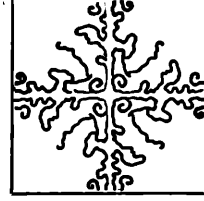
☉ — перша чверть (квадра),

☽ — повня,

☾ — Остання чверть (квадра).

Рік 1936

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЕНДАР

Рік 1936 є переступним роком, має 366 днів і починається в практичному господарському житті опівночі з 31-го грудня 1935 р. на 1-го січня 1936 р.

Весна починається дня 21-го марта о годині 5, коли сонце входить у звіздовий збір "Барана". Є це весняне зрівнання дня з ніччю.

Літо починається дня 22-го червня о годині 8. рано, коли сонце входить у

звіздовий збір "Рака". Маємо тоді літню перевагу дня над ніччю.

Оснь приходить дня 24-го вересня о год. 20, коли сонце вступає в звіздовий збір "Ваги". Маємо тоді осіннє зрівнання дня з ніччю.

Зима настає дня 23-го грудня о год. 21, коли сонце входить у звіздовий збір "Козорога". Тоді маємо зимову перевагу ночі над днем.

ЗАТЬМІННЯ В 1936 РОЦІ

В 1936 році маємо два затьміння сонця й два затьміння місяця.

1. Повне затьміння місяця буде дня 8-го січня. Початок повного затьміння настане о год. 17 і 57 хвилин, а кінець його буде о год. 18 і 21 хвилин. Буде видно: на північно-східній частині Атлантичного Океану, в цілій Європі, у східній Африці, на Індійському Океані, в Полінезії, в західній частині Пацифіка та в північно-західній частині Північної Америки.

2. Повне затьміння сонця буде дня 19-го червня. Початок о 3 год. 49 хвиль, а кінець о 6 год. 50 хвил. Видно: в північно-східній Африці, в Європі, за виїмком північної і західної частини Північного півострова, на Ледоватому океані, в північній Канаді, на Алясці, в

Азії, крім обох Індій, та на західній частині Тихого Океану.

3. Частинне затьміння місяця буде дня 4-го липня. Початок о 16 год. 26 хвил. а кінець о 18 год. 23 хвил. Видне: на південному Ледоватому й Індійському Океані, в Австралії, на південно-західній частині Тихого Океану, в південній Азії, в південно-східній Африці та в східній Європі.

4. Обручкове затьміння сонця буде 13 і 14 грудня. Початок дня 13-го грудня о 21 год. 34 хв., а кінець — дня 14-го грудня о 1 год. 20 хв. Видне: на Сундайських островах, на південних Філіпінах, в Австралії, в Полінезії, в південній частині Тихого Океану, та в південно-західній частині Чілі.

Здогадний характер 1936 року.

Пануюча планета 1936 року є Місяць. Роки в панованні місяця, за довголітними досвідами, бувають доволі добрі, одначе більш мокрі ніж сухі. Весна до мая — холодна й мокра. Літо також з

початку холодне, потім потепліє і на решті настануть спеки. В осени перепадатимуть част дощі. Зима Місяцевих років буває мрячна й досить сніжна.

Церковний Календар

ПАСХАЛІЯ

Буква пасхальна: З. В руці літо: до 1-го марта 1936 р. — з, а від 1-го марта — в.

Мясниця 5 тижнів і 6 днів, себто: від Різдва 7. I. 1936 р. (25. XII. 1935 р. ст. ст.) до 16-го лютого (3. II. ст. ст.) 1936 р.

Тріодь починається 2-го лютого (20. I. ст. ст.) в неділю Митара і Фарисея.

Мясопустна неділя: 16-го лютого (3. II. ст. ст.) 1936 р.

Сиропустна неділя: 23-го лютого (10. II. ст. ст.) 1936 р.

Середпістя: в середу 18-го марта (5. III. ст. ст.) 1936 р.

Поклони (утрення четверга 5-го тижня посту) припадають у середу дня 25-го марта (12. III. ст. ст.)

Благовіщення Пр. Богор. припадає у вівторок Великого тижня, дня 7-го квітня (25. III. ст. ст.)

Великдень: дня 12-го квітня (30. III. ст. ст.)

Переполювання празника Пасхи: в середу, дня 6-го мая (23. IV. ст. ст.)

Віддання празника Пасхи: в середу V. ст. ст.)

перед Вознесенням, дня 20-го мая (7. Вознесення Господне: дня 21-го мая (8. V. ст. ст.)

Поминальна субота перед Сошествієм Св. Духа: дня 30-го мая (17. V. ст. ст.)

Сошествіє св. Духа: дня 31-го мая (18. V. ст. ст.)

Неділя Всіх Святих: дня 7-го червня (25. V. ст. ст.)

Празник Евхаристії (Боже Тіло): дня 11-го червня (29. V. ст. ст.)

Состраданіє Пр. Богор.: в десяту п'ятницю по Пасці, дня 19-го червня (6. VI. ст. ст.)

Свято Найсолодшого Серця Ісусового: в десяту п'ятницю по Пасці, дня 19. червня (6. VI. ст. ст.)

Св. Апост. П'єтра і Павла: в неділю, дня 12-го липня (29. VI. ст. ст.)

Різдво Христове: в четвер, 7-го січня 1937-го року (25. XII. ст. ст.)

ПОСТИ.

1. В навечері Богоявлення: 18-го січня (5. I. ст. ст.)

2. Великий піст: від понеділка по сиропусній неділі 24-го лютого (11. II. ст. ст.), до Великої суботи 11-го квітня (29. III. ст. ст.)

3. Петрівка: від понеділка по неділі Всіх Святих — 8-го червня (26. V. ст. ст.) до суботи — 11-го липня (28. VI. ст. ст.), разом 4 тижні й 6 днів.

4. Спасівка: від п'ятниці — 14-го серпня (1. VIII. ст. ст.), до четверга 27-го серпня (14. VIII. ст. ст.)

5. В день Усікновення Ч. Голови Св. Івана Хрестителя: в п'ятницю, 11-го вересня (29. VIII. ст. ст.)

6. Пилипівка: від суботи 28-го листопада (14. XI. ст. ст.), до Навечерія Різдва Христового — 6-го січня 1937. р. (24. XII. 1936 р. ст. ст.)

7. Кожної середи й п'ятниці, крім загляниць.

8. В сирний тиждень у всі дні дозволено вживати тільки набіл.

ПОСТИ НЕОБОВ'ЯЗАНІ

1. Діти, що ще не мають літ.

2. Старші люди, що вже зачинають тратити сили.

3. Ті, що тяжко слабують, або по великій недужі приходять до здоров'я.

4. Вагітні й ті, що кормлять дітей.

5. Робітники, що тяжко працюють.

6. Ті, що не мають іншої страви, як пр. жебраки, слуги, подорожні.

В усіх тих випадках не треба і нема обов'язку просити за звільнення від посту, тому, що св. Церква вже сама таки звільнила.

ЗАГАЛЬНИЦІ.

1. Від Різдва Христового — 7-го січня до Богоявлення Господнього — 19-го січня.
2. Від неділі Митаря й Фарисея — 2. лютого (20. I. ст. ст.) до неділі Блудного сина — 9-го лютого (27. I. ст. ст.).
3. Від Великодня — 12-го квітня (30. III. ст. ст.) до Томиної неділі — 19-го квітня (6. IV. ст. ст.).
4. Від Сошествія Св. Духа — 31-го мая (18. V. ст. ст.) до неділі Всіх Святих — 7-го червня (25. V. ст. ст.).

ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС ДЛЯ ЗАБАВ І ВЕСІЛЬ З МУЗИКОЮ Й ТАНЦЯМИ.

1. Всі середи й п'ятниці, крім загальниць.
2. Від початку Пилипівки — 28-го листопада (15. XI. ст. ст.) до Богоявлення Господнього — 19-го січня (6. I. ст. ст.)
3. Від сирного понеділка — 24 лютого (11. II. ст. ст.) до Томиної неділі — 19-го квітня (6. IV. ст. ст.).
4. В часі Петрівки.
5. В часі Спасівки.
6. В день Усікновення Ч. Голови Св. Івана Хрестителя — 11-го вересня (29. VIII. ст. ст.).
7. В день Воздвиження Чесного і Животворящего Хреста — 27-го вересня (14. IX. ст. ст.).

Головні Віри Світа

Всіх людей на світі начисляють тепер около 1,800 мільонів (1,800,000,000). З того числа є християн около 600 мільонів, визнаців Конфуція 340 міль. (Китайці), визнаців Брама 260 міль. (в Індіях), Магометан 250 міль. (Турки, Араби); визнаців Будди 160 міль. (в Японії), інших релігій і поган около 200 мільонів.

На 600 міль. християн є: 300 міль. католиків, 180 міль. протестантів, 120 міль. православних.

Найбільше християн є в Європі, около (400 міль.), в Америці 145 міль., в Азії 35 міль., в Африці 15 міль., в Австралії 5 мільонів.

Жидів є на світі 15 мільонів. З того 10 міль. в Європі (з того 2 міль. на Україні), 4 міль. в Америці, пів міль. в Азії (з того в Палестині 80 тисяч), 50 тисяч в Австралії, около пів міль. в Африці.

Найголовніші Мови Світа

Перше місце має китайська мова — (435 міль.) а по ній індуська мова (300 міль.). З європейських мов — англійська (163 міль.), німецька (91 міль.), еспанська (80 міль.). Шесте місце має російська мова — (70 міль.), потому французька (45 міль.), італійська (41 міль.), українська (40 міль.), португальська (31 міль.), польська (25 міль.) і румунська (12 міль.).

З інших неєвропейських мов і говірок найбільше поширені: японська й корейська (80 міль.), стародавнє-індійська (66 міль.) й африканська (62 міль.), маляйсько-полінезійська (60 міль.), тибетська (40 міль.) й турко-татарська (25 міль.). (В скобках подано, скільки мільонів люда якою мовою говорять).

Робить ваше прання білішим і чистішим при меншій шурованню. Уживайте

Pearl WHITE NAPTNA Soap

а ваше білля буде біле як сніг і свіже. Скоря шума нафтового млиння проникае тканки, розпускае і забирае бруд. Лиш намочить на ніч і виполощіть.

Складайте обвитки на вартісні премії.

THE ROYAL CROWN SOAPS LTD., WINNIPEG

Пишіть за безплатним списом премій.

Січень

МАЄ 31 ДНІВ

January

Нв. ст.	С. ст.	ДНІ	С В Я Т А		Схід і Захід сонця у Манітобі Схід Захід		Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід Захід		Схід і Захід сонця у Алберті Схід Захід		Ман. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.							
1	19	С.	Груд. 1935. Бониф. ☉	Новий Рік 1936	7 59	4 10	8 19	3 50	8 8	4 0	ран.
2	20	Ч.	Свмч. Ігнатія Богон.	Імени Ісус	7 59	4 11	8 19	3 51	8 8	4 1	1 4
3	21	П.	Мч. Юліяни	Геновефи	7 59	4 12	8 19	3 52	8 8	4 2	2 28
4	22	С.	Вмч. Анастасії	Тита	7 58	4 14	8 18	3 54	8 7	4 3	3 50
5	23	Н.	Н. пер. Різд. 10 муч.	Нед. по Н. Р. Т.	7 58	4 15	8 18	3 55	8 7	4 4	5 10
6	24	П.	†Навеч. Р. Хр. Евген.	Трьох Королів	7 58	4 16	8 17	3 56	8 7	4 5	6 20
7	25	В.	Різдво Христове	Лукія	7 58	4 17	8 16	3 58	8 6	4 7	7 15
8	26	С.	Соб. Пр. Бог. Йос. ☉	Св. Родини	7 57	4 19	8 16	3 59	8 6	4 8	схд.
9	27	Ч.	Стефана првмч.	Марціяни	7 56	4 20	8 15	4 1	8 5	4 10	5 7
10	28	П.	Муч. в Ніком.	Івана Добр., еп.	7 56	4 21	8 15	4 2	8 5	4 11	6 18
11	29	С.	Дітей убит. у Вефл.	Альойзія	7 55	4 22	8 14	4 3	8 4	4 13	7 32
12	30	Н.	Н. по Різд. Анісії	1. по 3. К. Арк.	7 55	4 23	8 14	4 4	8 4	4 15	8 46
13	31	П.	Меланії преп.	Леонтія еп.	7 54	4 25	8 13	4 6	8 3	4 17	9 57
14	1	В.	Січ. Н.Р.Обр. Г., В.В.	Лярія	7 53	4 26	8 12	4 8	8 2	4 19	11 1
15	2	С.	Сильвестра папи	Павла Пуст.	7 53	4 28	8 11	4 10	8 1	4 20	ран.
16	3	Ч.	Малахії пр. ☉	Маркила п. м.	7 52	4 29	8 10	4 12	8 0	4 21	0 15
17	4	П.	Собор 70 Апост.	Антонія Вел.	7 51	4 30	8 10	4 14	7 59	4 23	1 28
18	5	С.	†Нав. Бог. Теопемт.	Прест. Св. Пет.	7 50	4 32	8 9	4 16	7 58	4 24	2 41
19	6	Н.	Н. по Пр. Богояв. Г.	2. по 3. К. Мар.	7 49	4 33	8 8	4 18	7 57	4 26	3 53
20	7	П.	†Собор Ів. Хр.	Фабіяна і Сер.	7 48	4 35	8 6	4 20	7 56	4 28	5 1
21	8	В.	Юрія і Еміліяна	Агнети	7 47	4 36	8 4	4 21	7 55	4 30	6 8
22	9	С.	Поліевкта мч.	Вінкентія мч.	7 46	4 38	8 2	4 23	7 54	4 32	6 59
23	10	Ч.	Григорія і Домети	Раймунда	7 45	4 40	8 1	4 25	7 53	4 33	7 43
24	11	П.	†Теодозія В. ☉	Тимотея еп.	7 43	4 42	7 59	4 27	7 51	4 35	зах.
25	12	С.	Татіяни мч.	Нав. Ап. Павла	7 42	4 44	7 58	4 29	7 50	4 37	6 40
26	13	Н.	Н. по Просв. Є., Стр.	3. по 3. К. Пол.	7 41	4 45	7 56	4 30	7 48	4 38	8 7
27	14	П.	Св. Отців в Синаї	Івана Зол. еп.	7 40	4 47	7 54	4 32	7 46	4 40	9 32
28	15	В.	Павла Т., Івана	Флявіяна, Вал.	7 39	4 48	7 53	4 34	7 45	4 42	11 0
29	16	С.	Покл. оков. Ап. Пет.	Франца Сал.	7 38	4 50	7 51	4 36	7 43	4 43	ран.
30	17	Ч.	†Антонія Вел. прп.	Маргини д.м.Г.	7 36	4 52	7 49	4 38	7 42	4 45	0 33
31	18	П.	† Антонія В. прп. ☉	Петра з Нолі	7 35	4 54	7 47	4 40	7 41	4 47	1 56

УСТАВ НА СІЧЕНЬ

5. — Н. Нед. 29., перед Різвдом і св. Отців:— Глас 4. На великій вечірні 10 стихир - Чтеній 3. На утрени тропар воскресний 2 р., Слава: Отцям, І нині: Предпразденства - евангеліє воскресне 7. На літургії тропар воскресний, Отцям і Предпразденства, Слава: кондак Отцям, І нині: кондак Предпразденства. Прокімен Отцям - Апостол зачало 250, Отцям - евангеліє Отцям, Матея зач.1 і Луки зач. 85. Причастен „Хвалите” і Радуйтеся Праведні.”

7. — В. Різвдо ГНІХ:— Повечеріє велике зі всеночним. Літургія Йоана Золотоустого. Апостол. зач. 209; ев. Матея з. 3.

8. — С. Собор Пр. Богородиці і св. Йосифа Обручника.— Всеночне - На утрени еванг. Матея зач. 2. - На літургії антифони два перші Празника, третій звичайний з припівом Празника. - Тропар Різдва і св. Йосифа, Слава: кондак св. Йосифа, І нині: кондак Собора - Прокімен Собора - Апостол зач. 306 - еванг. Матея зач. 4.

12. — Н. Нед. по Різві:— Глас 5 Евангеліє утренне 8. На літургії тропар воскресний, Різдва і Неділли по Різві, Слава: кондак неділли по Різві, І нині: кондак Різдва. - Прокімен воскр. і неділли по Різві. - Ап. зач. 200 і 258 - еванг. Матея зач. 4 і Луки 91. - Причастен „Хвалите і „Радуйтеся.”

14. — В. Обрізання ГНІХ і св. Василя Великого: — Всеночне. На утр. св. Йоана зач. 36. Літургія Василя В. - Апостол зач. 254 - Евангеліє Луки зач. 6.

19. — Н. Богоявлення ГНІХ.: — Повечеріє велике зі всеночним. На утрени евангеліє Марка зач. 2. Літургія Василя В. Апостол зач. 302 - Еванг. Матея з. 6. По заамвонній молитві водосвяття.

26. — Н. Нед. по Просв. і 32 о Закхею: — Глас 7 - Еванг. утр. 10. На літ. тропар воскресний і Празника, Слава і нині: кондак Празника - Прокімен неділли по Просв. - Апостол з. 224 і 285 - Евангеліє Матея зач. 8 і Луки зач. 94.

Від Різдва до Богоявлення загальниця але час заказаний.

ПОГОДА: СІЧЕНЬ:— 1—3. сніг. 4—7. бурливо. 8—9. амінно. 10—12. лагіднійше, вохко. 13—16. амінно. 17—20. дощ, сніговиця. 21—23. дуже зимно і бурливо. 24—27. гарно. 28—31. бурливо.

MAZOLA

Сей славний олій є економічний й легко його уживати.
MAZOLA робить смачні салатіві приправи, а для
доброго смаження або печення вона є незрівнана.

THE CANADA STARCH CO., LIMITED, MONTREAL

Hudson's Bay Company.

INCORPORATED 2ND MAY 1870

Пішліть купон за БЕЗПЛАТНОЮ книжочкою і
вказати адресу, в якій ви є заінтересовані.

MANAGER, LAND DEPARTMENT, (A)
HUDSON'S BAY COMPANY, WINNIPEG

Сек. Тп. Рдж. Схід Мер.
Захід

Імя .....

Адреса .....

ДИКІ Й УЛУЧШЕНІ ФАРМИ НА ПРОДАЖ

у

Манитобі — Саскачевані — Алберті
Спеціальні умови — Процент 6%

ЛІЗИ НА СІНО І ВИПАС
ПЕРМИТИ НА СІНО І ДЕРЕВО

Лютий

МАЄ 29 ДНІВ

February

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА		Схід і Захід сонця у Манитобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Мен. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	19	С.	Січ. Пр. Макарія	Ігнатія еп. м.	7 34	4 55	7 46	4 42	7 40	4 43	3 12
2	20	Н.	Н. О мит. і фар. † Е.	Марії Громн.	7 32	4 57	7 44	4 44	7 38	4 51	4 23
3	21	П.	Максима пр.	Власія еп. м.	7 30	4 59	7 42	4 46	7 36	4 53	5 23
4	22	В.	Тимотея, Атанасія	Вероніки, Андр	7 28	5 0	7 40	4 48	7 34	4 55	6 11
5	23	С.	Климентія	Агафії	7 27	5 2	7 39	4 50	7 33	4 57	6 52
6	24	Ч.	Пр. Ксенії	Дороти	7 26	5 4	7 37	4 52	7 31	4 59	7 26
7	25	П.	† Григ. Богослови ☉	Ромуальда	7 24	5 6	7 35	4 54	7 29	5 1	схд.
8	26	С.	Ксенофонта й ін.	Івана з Маль.	7 22	5 8	7 33	4 56	7 27	5 3	6 29
9	27	Н.	Нед. о бл. Сині. Ів. 3.	Н. Старозап.	7 20	5 9	7 31	4 58	7 25	5 5	7 40
10	28	П.	Єфрема преп.	Схолястики д.	7 19	5 11	7 30	5 0	7 24	5 6	8 46
11	29	В.	Ігнатія Б., Романа	Евфрос., Дез.	7 18	5 13	7 28	5 2	7 22	5 8	9 58
12	30	С.	Трьох Святителів	Евлялії	7 16	5 15	7 26	5 4	7 20	5 10	11 10
13	31	Ч.	Кира, Івана Безср.	Катер., Річ.	7 14	5 16	7 24	5 6	7 18	5 12	ран.
14	1	П.	Лют. Трофима	Валентина	7 12	5 17	7 22	5 8	7 16	5 14	0 22
15	2	С.	Стрітєння Господ. ☉	Фавстина мч.	7 10	5 19	7 19	5 10	7 14	5 15	1 34
16	3	Н.	Н. мясоп. Сим., Анни	Н. Мясопуст.	7 8	5 21	7 17	5 12	7 12	5 17	2 42
17	4	П.	Преп. Исидора	Констанції	7 6	5 23	7 14	5 14	7 10	5 19	3 47
18	5	В.	Мч. Агафії	Фляв., Симеон.	7 4	5 25	7 12	5 16	7 8	5 21	4 48
19	6	С.	Вукола, Юліяна	† Конрада	7 3	5 26	7 10	5 18	7 6	5 23	5 33
20	7	Ч.	Пр. Партенія	Евстахія	7 1	5 28	7 7	5 20	7 4	5 24	6 12
21	8	П.	Теодора Стр.	Елеонори	7 0	5 30	7 5	5 22	7 2	5 26	6 42
22	9	С.	Мч. Никифора ☉	Кат. св. Петра	6 58	5 31	7 3	5 24	7 0	5 28	зах.
23	10	Н.	Н. Сиропуст. Харл.	Н. Запустна	6 56	5 33	7 1	5 26	6 58	5 30	7 0
24	11	П.	Свщм. Власія	Ап. Матея	6 53	5 35	6 59	5 28	6 56	5 32	8 30
25	12	В.	Мелетія, Марини	Анастазії	6 51	5 37	6 57	5 30	6 54	5 34	10 9
26	13	С.	Прп. Мартеніна	Попелець. Вікт.	6 49	5 39	6 55	5 32	6 52	5 36	11 38
27	14	Ч.	Прп. Авксентія	Алекс., Віктора	6 47	5 41	6 53	5 34	6 50	5 38	ран.
28	15	П.	Онисима, Евфрос.	Леандра	6 45	5 43	6 51	5 36	6 48	5 40	0 59
29	16	С.	Памфила ☉	Романа	6 41	5 44	6 49	5 37	6 47	5 41	2 14

УСТАВ НА ЛЮТИЙ

2. — Н. Нед. Митаря і Фарисея: — Глас 8. - Еванг. утренне 11. На великій вечірні 10 стихир: 7 воскресних гласа і 3 Митаря, Слава: Митаря, І нині: Догмат. На літургії тропар воскресний, Слава кондак Митаря, І нині: Богородичен - Апостол зач. 296 Еванг. Луки зач. 89.

9. — Н. Нед. Блудного Сина; — Глас 1 - Евангеліє утренне 1. Поіелей і „На ріках Вавилонських” аж до неділли Сиропусної включно. На літургії тропар воскресний, Слава: кондак Блудного, І нині: Богородич. - Апостол зач. 135 - Евангеліє Луки зач. 79.

12. — С. Трьох Святителів: — Всеночне - На утрени евангеліє Йоана з. 36. На літургії Апостол зач. 335 - Евангеліє Матея зач. 11.

15. — С. Стрітєння ГНІХ.: — Всеночне. На утр. Евангеліє Луки зач. 8. На літургії по третім антифоні входное празника і тропарі празника - Апостол зач. 316 - Евангеліє Луки з. 7 - місто „Достойно” ірмос.

16. — Н. Нед. Мясопусна: — Глас 2 - Еванг. утр. 2. На літургії тропар воскресний і Празника, Слава: конд. нед. Мясоп. І нині: кондак Празника - Апостол зач. 140 - Еванг. Матея з. 106 - місто „Достойно” ірмос Празника.

23. — Н. Нед. Сиропусна: — Глас 3. Еванг. утр. 3. На літургії тропар воскр., Слава: кондак нед. Сиропусної, І нині: Богородичен - Прокімен нед. Сиропусної - Апостол з. 112 - Евангеліє Матея зач. 17.

Від неділли Митаря і Фарисея до неділли Блудного Сина загальниця. 24 початок Великого Посту.

ПОГОДА: ЛЮТИЙ:— 1—4. бурливо, змінно. 5—8. ясно, лагіднійше. 9—12. змінно. 13—14. сніг. 16—18. змінна погода. 19—21. грізно, зимно. 22—25. зимно й бурливо. 26—29. дуже зимно.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

.....

.....

.....

.....

.....

Напевно Уживайте

ROYAL CROWN FLAKED LYE

на всьо тяжке чищення коло дому або фарми. Чистить, стерилізує й вбиває неприємні запахи. Прочищує загачені спуски. Мягчить найтвердшу воду. Найліпший до роблення мила в дома.

100% Чистий

THE ROYAL CROWN SOAPS LTD., WINNIPEG

Складайте купони на премії

Пишіть за безплатним списом премій.

Березень

МАЄ 31 ДНІВ

March

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		Схід і Захід сонця у Манітобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Мен. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	17	Н.	Лют. Н.І.В.П. Теод.	Вступна. Альб.	6 43	5 45	6 48	5 38	6 46	5 42	3 17
2	18	П.	Льва папи	Симпліція	6 41	5 46	6 45	5 40	6 43	5 43	4 12
3	19	В.	Архипа еп.	Кунегунди	6 39	5 47	6 43	5 42	6 41	5 45	4 51
4	20	С.	Льва еп., Кат.	Казимира	6 37	5 49	6 40	5 44	6 39	5 47	5 25
5	21	Ч.	Тимотея преп.	Евсевія, Фрид.	6 35	5 50	6 37	5 46	6 36	5 48	5 48
6	22	П.	Найд. м. мч. в Е.	Колети	6 33	5 52	6 35	5 48	6 34	5 50	6 8
7	23	С.	Поликарпа еп.	Томи з Аквіну	6 31	5 53	6 33	5 50	6 32	5 51	схд.
8	24	Н.	Н.2.В.П. Н.Г.І.Хр. ☉	Суша. Ів. Бож.	6 28	5 55	6 31	5 52	6 29	5 53	6 32
9	25	П.	Тарасія еп.	Франціски д.	6 26	5 56	6 29	5 54	6 27	5 55	7 45
10	26	В.	Порфірія еп.	40 мучен.	6 24	5 58	6 27	5 56	6 25	5 57	8 57
11	27	С.	Прокопія прп.	Константина	6 22	5 59	6 24	5 58	6 22	5 59	10 9
12	28	Ч.	Василія ісп.	Григорія Вел.	6 20	6 0	6 21	5 59	6 20	6 0	11 21
13	29	П.	Касіяна прп.	Розини	6 18	6 2	6 19	6 1	6 18	6 2	схд.
14	1	С.	Березень. Евдокії пр.	Матильди	6 16	6 4	6 17	6 3	6 16	6 4	0 28
15	2	Н.	Н. 3. Хрестопок. Тео.	Глуха. Льонгіна	6 14	6 6	6 15	6 5	6 14	6 6	1 32
16	3	П.	Зенона, Евтропія ☉	Любина, Герб.	6 11	6 8	6 12	6 7	6 11	6 8	2 34
17	4	В.	Герасима прп.	Патрикія еп.	6 9	6 9	6 9	6 9	6 9	6 9	3 23
18	5	С.	Конона	Едварда	6 7	6 11	6 7	6 11	6 7	6 11	4 4
19	6	Ч.	42 муч. в Аморії	† Йосифа обр.	6 5	6 13	6 5	6 13	6 5	6 13	4 36
20	7	П.	Єфрема, Павла	Євремії	6 3	6 14	6 2	6 15	6 3	6 15	5 1
21	8	С.	Теофілякта	Бенедикта	6 1	6 16	6 0	6 17	6 1	6 17	5 19
22	9	Н.	Н. 4. В.П. 40 муч. в С.	Н. Середопіст.	5 59	6 18	5 58	6 19	5 59	6 19	5 35
23	10	П.	Кондрата ☉	Віктора	5 56	6 20	5 55	6 21	5 56	6 20	зах.
24	11	В.	Софронія	Гавр. Ал.	5 54	6 22	5 52	6 23	5 53	6 22	9 7
25	12	С.	Прп. Теофана ісп. П.	† Благ. ПДМ.	5 51	6 24	5 49	6 25	5 50	6 24	10 34
26	13	Ч.	Никифора	Теодосія, Еман.	5 49	6 25	5 47	6 26	5 48	6 25	11 55
27	14	П.	Венедикта, Хрест.	Руперта	5 47	6 26	5 44	6 28	5 46	6 27	ран.
28	15	С.	Агапія	Сикста	5 45	6 28	5 42	6 30	5 41	6 29	1 6
29	16	Н.	Н. 5. В.П. Свм. Сав. ☉	Чорна. Кирила	5 43	6 29	5 39	6 32	5 42	6 30	2 6
30	17	П.	Алексія чол. Божого	Квірина	5 40	6 30	5 37	6 33	5 39	6 31	2 50
31	18	В.	Кирила Єрус.	Бальбіни	5 38	6 31	5 35	6 35	5 37	6 33	3 27

УСТАВ НА БЕРЕЗЕНЬ

1. — Н. Нед. 1 Великого Посту: — Глас 4 - Евангеліє утр. 4. Літургія Василя В. у всі неділі Великого Посту. Тропар воскресний і Образа, Слава і нині: кондак неділі посту - Прокімен посту - Апостол зач. 329 - Евангеліє Йоана зач. 5 - місто „Достойно” співається „О тобі радується” в усі неділі посту.

8. — Н. Нед. 2 Великого Посту і 2 найд. голови Йоана Хрест. Глас 5 - Еванг. утренне 5. На літургії тропар воскресний і святого, І нині: кондак неділі 2 посту - Прокімен гласа і святого - Апостол зач. 304 і 106 - Евангеліє Марка зач. 7 і Матея зач. 40.

15. — Н. Нед. 3 Великого Посту, Хрестопоклонна: — Глас 6 - Евангеліє утр. 6. По вечірні винесення Чесного хреста. На утрени по Славословію великим священик убраний у всі ризи виносить хрест на тетрапод і робить з людьми поклін серед співу „Кресту Твоєму.” На літургії тропар воскресний і Хресту, Слава і нині: кондак Хресту - місто „Святий Боже” співається „Кресту Твоєму” - Прокімен Хресту - Апостол зач. 311 - Евангеліє Марка зач. 37.

22. — Н. Нед. 4 Великого Посту: — Глас 7. - Евангеліє утренне 7. На літургії тропар гласа, Слава: кондак неділі посту, І нині: Богородичен - Апостол зач. 314 - Евангеліє Марка зач. 40.

25. — С. Поклони.

29. — Н. Нед. 5 Великого Посту: — Глас 8 - Еванг. утренне 8. На літургії тропар гласа, Слава: кондак неділі посту, І нині: Богородичен - Апостол зач. 321 - Евангеліє Марка зач. 47.

ПОГОДА: БЕРЕЗЕНЬ:— 1—3. гарно й лагідно. 4—8. амінно, сніг. 9—12. вохко й неспривітно. 13—17. амінно, вітер. 18—22. лагідно. 23—24. грізно. 25—27. бурливо. 28—31. ясно і тепліше.

БЕРІТЬ

Painkiller

(PERRY DAVIS')

Перед сном мочить ноги і голінки в гарячій воді, до якої додано кілька чайних ложечок Перрі Дейвіс Пейніклеру, і возьміть дозу Пейніклеру в повнім горнятку гарячої води або молока, засолоджених цукром. Також натрийте добре груди чистим Пейніклером рано й пісчір, і будьте в ліжку день або два, як можливо. Се скорє лічення звичайно ломить перестуду в її початку, зменшує дни герпіння й утрату часу.

Фляшки регулярної величини: 50ц. і 75ц.

Виріб фірми DAVIS & LAWRENCE CO., Montreal, Que.

Hudson's Bay Company. ДИКІ Й УЛУЧШЕНІ ФАРМИ НА ПРОДАЖ

INCORPORATED 2ND MAY 1870

Пішліть купон за БЕЗПЛАТНОЮ книжочкою і
вказати землю, в якій ви є зацікавлені.

MANAGER, LAND DEPARTMENT. (A)
HUDSON'S BAY COMPANY, WINNIPEG

Сек. Тп. Рдж. Схід Мер.
Захід

Манитобі — Саскачевані — Алберті
Спеціальні умови — Процент 6%

ЛІЗИ НА СІНО І ВИПАС
ПЕРМИТИ НА СІНО І ДЕРЕВО

Імя .....
Адреса .....

Цвітень

МАЄ 30 ДНІВ

April

Нв. Ст.	Ст. Ст.	ДНІ	СВЯТА		Схід і Захід сонця у Манитобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Мін. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	19	С.	Берез. Хризанта	Гугона	5 36	6 33	5 32	6 37	5 34	6 35	3 53
2	20	Ч.	Івана мч., Сергія	Франца	5 34	6 35	5 30	6 39	5 32	6 37	4 14
3	21	П.	Якова ісп.	7 бол. ПДМ.	5 32	6 36	5 27	6 41	5 29	6 39	4 28
4	22	С.	Василія свмч. Лаз. С.	Ісидора	5 30	6 38	5 25	6 43	5 27	6 40	4 38
5	23	Н.	Н. 6. Квітня. Пр. Нік.	Н. 6. Пальмова	5 28	6 39	5 23	6 44	5 25	6 41	4 54
6	24	П.	Захарія, Якова ☉	Келестина	5 25	6 40	5 20	6 46	5 22	6 43	схд.
7	25	В.	Благ. Пр. Д. Марії	Германа	5 23	6 42	5 18	6 48	5 20	6 44	7 58
8	26	С.	Собор Арх. Гавриїла	Діонісія	5 21	6 43	5 15	6 50	5 18	6 46	9 11
9	27	Ч.	Стр. Четв., Матрони	Вел. Чет., Марії	5 19	6 45	5 12	6 52	5 15	6 48	10 19
10	28	П.	Вел. Пятниця. Іляр.	В. Пят., Єзик.	5 17	6 47	5 10	6 54	5 13	6 50	11 24
11	29	С.	Вел. Суб. Марка, Кир	В. Субота. Льва	5 14	6 48	5 7	6 56	5 10	6 52	ран.
12	30	Н.	Світле Хр. Воскрес.	Воскрес. Христ.	5 12	6 49	5 5	6 58	5 8	6 54	0 24
13	31	П.	Світ. Понед. Іпатія	Св. Понед. Юст.	5 10	6 51	5 2	7 0	5 6	6 56	1 16
14	1	В.	Квіт. Світл. Втор. ☉	Валеріяна	5 8	6 53	5 0	7 2	5 4	6 57	2 0
15	2	С.	Тита прп. і Амфіяни	Людвіки, Ана.	5 6	6 55	4 58	7 4	5 2	6 59	2 35
16	3	Ч.	Никити ісп., Теод.	Лямберта	5 4	6 56	4 56	7 5	5 0	7 0	3 2
17	4	П.	Йосифа	Рудольфа	5 2	6 58	4 54	7 7	4 58	7 2	3 21
18	5	С.	Теодула	Апольонії	5 0	6 59	4 51	7 9	4 56	7 4	3 38
19	6	Н.	1. Томина. Евтихія	1. Біла. Георгія	4 58	7 1	4 49	7 11	4 53	7 6	3 54
20	7	П.	Григорія	Теодора	4 56	7 3	4 46	7 13	4 51	7 8	4 18
21	8	В.	Іродіона ☉	Вільгельма	4 54	7 4	4 44	7 14	4 49	7 9	зах.
22	9	С.	Евпсихія	Сотера і Кая	4 52	7 5	4 41	7 16	4 47	7 11	9 26
23	10	Ч.	Терентія	Войтіха еп.	4 50	7 7	4 39	7 18	4 45	7 13	10 44
24	11	П.	Антипи, Якова	Георгія	4 48	7 9	4 37	7 20	4 43	7 15	11 50
25	12	С.	Василія, Ярослава	Марка св.	4 46	7 10	4 35	7 21	4 41	7 16	ран.
26	13	Н.	2. Миронос., Артем.	2. по В. Кліма	4 44	7 12	4 33	7 23	4 39	7 17	0 24
27	14	П.	Мартина Ев.	Перегріна	4 42	7 14	4 31	7 25	4 37	7 18	1 23
28	15	В.	Трофима ☉	Віталіса	4 40	7 16	4 28	7 27	4 35	7 20	1 55
29	16	С.	Агафії	Петра мч.	4 38	7 17	4 26	7 29	4 33	7 22	2 19
30	17	Ч.	Симеона	Катерини Сен.	4 37	7 19	4 24	7 31	4 31	7 24	2 33

УСТАВ НА ЦВІТЕНЬ

5. Н. Неділля Квітна: — Всеночне. На утр. по псалмі 50 свячення лози. Літургія Йоана Золотоустого. Ап. з. 246, еванг. Йоана з. 41.

7. — В. Благовіщення Пр. Діви Марії: — Всеночне. На утр. еванг. Благов. Літургія Йоана Золотоустого з вечірнею. Катизми нема. На Господи Возвах стихири Тріоди 5 і Благов. 5; Слава: Тріоди, і нині: Благовіщ. Вхід з еванг. і 4 чтенія: 2 Тріоди і 2 Благов; по малій ектенії возглас і трисвятое і по ряду літургія. Еванг. Луки з. 3 і Матея з. 102. Місто Достойного ірмос Благовіщення.

12. — Н. Великдень: — Всьо Празника. Апостол з. 1, еванг. Йоана з. 1.

13. — П. Світлий Понеділок: — На літ. Ап. з. 2. еванг. Йоана з. 2.

14. — В. Світлий Второк: — На літ. Ап. з. 4. еванг. Луки з. 113.

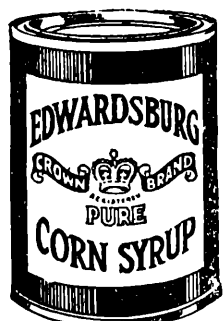
19. — Н. Неділля Томина: — Всеночне На утр. ев. Матея з. 116. На літ. Ап. з. 14, еванг. Йоана з. 65.

26. — Н. Неділля Мироносиць: — На утр. еванг. Марка з. 71. На літ. Ап. з. 16, еванг. Марка з. 69.

Загальниця від Воскресення до Неділли Томиної.

ПОГОДА: ЦВІТЕНЬ:— 1—2. тепло й приємно. 3—5. гарно. 6—8. змінно. 9—12. бурливо. 13—17 гарна погода. 18—20. вітри. 21—25. змінно, хмарно. 26—30. дощі.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

EDWARDSBURG
"CROWN BRAND"
CORN SYRUP

Гостина для цілої родини. Знаменита пожива для доростаючих дітей.
 Спробуйте його нині.

THE CANADA STARCH CO., LIMITED, MONTREAL

Royal Crown Washing Soda

(SAL SODA)

Тримайте одну пачку завжди під рукою в своїм домі до м'якшення води до прання, і до миття начиння. Забирає товщ і зрушує бруд при миттю кухонних баняків і мис. Усуває луску і ржу з металевих річей. Уживайте її до чищення редієкторів в авті і тректорі.

THE ROYAL CROWN SOAPS LTD., Winnipeg
Складайте купони на вартісні премії. Пишіть по **безплатний** спис.

Травень

МАЄ 31 ДНІВ

May

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		Схід і Захід сонця у Манітобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Ман. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	18	П.	Квіт. Івана прп.	Филипа і Якова	4 35	7 20	4 22	7 33	4 29	7 26	2 47
2	19	С.	Івана старопечерс.	Жигмонта	4 33	7 22	4 20	7 35	4 27	7 28	2 55
3	20	Н.	3. О Розслаб. Тео.пр.	3. по В. Н.Ч.Хр.	4 31	7 23	4 18	7 37	4 25	7 29	3 14
4	21	П.	Януарія свмч.	Фльоріяна	4 29	7 24	4 16	7 39	4 23	7 31	3 28
5	22	В.	Теод. і Лук.	Пія V. пап.	4 28	7 25	4 14	7 41	4 21	7 33	3 42
6	23	С.	† Юрія Вмч. ☉	Івана в Олію	4 27	7 27	4 12	7 43	4 20	7 34	схд.
7	24	Ч.	Сави	Доміцелі	4 25	7 28	4 10	7 44	4 18	7 36	9 14
8	25	П.	† Єв. Марка	Станислава	4 23	7 30	4 8	7 46	4 16	7 38	10 19
9	26	С.	Василія свмч.	Григорія	4 21	7 31	4 6	7 47	4 14	7 39	11 14
10	27	Н.	4. О самар. Симеона	4. по В. Ізидор.	4 20	7 33	4 4	7 49	4 12	7 41	11 59
11	28	П.	Максима і Якова	Мамерта	4 19	7 34	4 3	7 51	4 11	7 42	ран.
12	29	В.	Милетона	Панкратія	4 18	7 36	4 1	7 53	4 9	7 44	0 36
13	30	С.	† Якова ап.	Серватія	4 16	7 38	3 59	7 55	4 7	7 46	1 4
14	1	Ч.	Трав. Єремії прор. ☉	Боніфатія	4 14	7 39	3 57	7 56	4 5	7 47	1 25
15	2	П.	† Бориса і Гліба	Софії	4 12	7 41	3 55	7 58	4 3	7 49	1 44
16	3	С.	† Теодосія печ.	Івана непом.	4 11	7 42	3 54	7 59	4 2	7 50	1 58
17	4	Н.	5. О сліпорозд. Пел.	5. по В. Пасхал.	4 9	7 43	3 52	8 1	4 0	7 52	2 17
18	5	П.	Ірини мч.	Фелікса	4 8	7 45	3 50	8 3	3 59	7 53	2 38
19	6	В.	Йова мн.-стр.	Целестина	4 7	7 46	3 49	8 5	3 58	7 55	3 2
20	7	С.	Явл. зн. Ч. Хр. ☉	Бернарда	4 6	7 47	3 47	8 6	3 57	7 56	3 36
21	8	Ч.	Вознес. Господне	Вознес. Госп.	4 5	7 48	3 46	8 7	3 56	7 57	зах.
22	9	П.	Пер. мощ. св. Ник.	Юлії д.	4 4	7 49	3 45	8 9	3 55	7 59	10 29
23	10	С.	Симона З.	Дезідерія	4 3	7 51	3 43	8 11	3 53	8 0	11 16
24	11	Н.	6. Св. Отців. Мокія	6. по В. Іванни	4 2	7 53	3 42	8 13	3 52	8 2	11 52
25	12	П.	Епіфанія	Урбана I. папи	4 1	7 54	3 41	8 14	3 51	8 3	ран.
26	13	В.	Глікерії Ал.	Филипа	4 0	7 55	3 40	8 15	3 50	8 4	0 20
27	14	С.	Исидора, Максима ☉	Івана I. п.Д.Хр.	3 59	7 56	3 38	8 17	3 49	8 6	0 39
28	15	Ч.	Пахомія В.	Вільгельм. Д.Х.	3 58	7 57	3 37	8 18	3 48	8 7	0 54
29	16	П.	Теодора	Моксиміна Д.Х.	3 57	7 58	3 36	8 20	3 47	8 8	1 6
30	17	С.	Зауп. суб. Андроніка	Фелікса	3 56	7 59	3 35	8 21	3 47	8 9	1 18
31	18	Н.	7. Сош. св. Духа	Зісл. св. Духа	3 55	8 0	3 34	8 22	3 46	8 10	1 33

УСТАВ НА ТРАВЕНЬ

3. — Н. Нед. Розслабленого: — Гл. 3; утр. 4. На літ. троп. неділі, Слава: кондак Розслабленого, І нині: кондак Пасхи. Прокімен Розслабл. Ап. з. 23; еванг. Йоана з. 14. Причастен: „Тіло Христово” і „Хвалите.”

10. — Н. Нед. Самарянки: — Глас. 4; еванг. утр. 7. На літ. тропар гласа і Преполовенія, Слава: кондак Самарянки, І нині кондак Преполовенія. Апост. з. 28; еванг. Йоана з. 12.

17. — Н. Нед. Сліпоуродженого: — Гл. 5. еванг. утр. 8. На літ. тропар гласа, Слава: кондак Сліпого, І нині: кондак Пасхи, Апост. з. 38; еванг. Йоана з. 34.

21. — Ч. Вознесення Господне: — Всеночне. Еванг. утр. Марка з. 71. На літ. Ап. з. 1; еванг. Луки з. 114. „Царю небесний” опускається аж до Зелених Свят.

24. — Н. Нед. Святих Отців: — Глас 6; еванг. утр. 10. На літур. тропар гласа, Вознесення і Отців, Слава: кондак Отців, І нині: кондак Вознесення. Ап. з. 44; еванг. Йоана з. 56.

31. — Н. Неділя Сошествія Святого Духа: — Всеночне. На літ. „Єлице.” Ап. з. 3; еванг. Йоана 27. По Службі Божій вечірня з коліноприклонними молитвами. „Царю небесний” співається клячучи на початку всіх богослужень через цілий тиждень.

Загальниця від Сошествія Святого Духа до неділі Всіх Святих.

ПОГОДА: ТРАВЕНЬ:— 1—3. гарна погода. 4—7. грівно. 8—9. змінна погода. 10—13. непривітна погода. 14—17. тепло. 18—21. бурливо, змінно. 22—26. холодно. 27—31. змарно.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

ПРИКЛАДАЙТЕ

Painkiller

(FERRY DAVIS')

НА

Вивихнення, Напруження.—Натирайте добре Перрі Дейвіс Пейнкіллером що дві години аж доки біль не устане. Між тим держіть ушкоджені часті в спокою. Потім обвиніть бандаж намочений у Пейнкіллері довкола ушкодженої часті і накрійте сухою шматою. Робіть так два рази на день аж доки напухнення не уступить.

Потовчення.—Як можливо, піднесіть потовчену часті тіла так, щоб кров уступала з неї. Прикладайте перше шматти викручені в ледого зимній воді; змінняйте часто, щоб були зимні. Потім обвиніть бандаж намочений у Перрі Дейвіс Пейнкіллері.

Штвні мязи і сугави.— Натирайте, рано й вечер, ушкоджені часті чистим Перрі Дейвіс Пейнкіллером.

Фляшки регулярної величини: 50ц. і 75ц.

Виріб фірми DAVIS & LAWRENCE CO., Montreal, Que.

Кожний повинен знати ІСТОРІЮ КАНАДИ

Книжка має 224 сторін великої вісімки з многими образками. З неї довідається хто відкрив Канаду і хто були перші мешканці Канади; про борби білих людей з многими індіанськими племенами і борби Французів з Англіянами за владу в Канаді; як виборили Канадійці свою свободу; як повстали провінції Канади; хто були перші українські емігранти в Канаді; який поступ зробили Українці. Кожний хто живе в Канаді повинен обовязково перечитати сю книжку. Ціна в гарній полотняній оправі з золотими витисками \$1.50

UKRAINSKA KNYHARNIA

660 MAIN STREET

WINNIPEG, MAN.

Червень

МАЄ 30 ДНІВ

June

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		Схід і Захід сонця у Манітобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Ман. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	19	П.	Травень. Пр. Тройці	Пон Зісл. Св.Д.	3 54	8 1	3 33	8 23	3 45	8 11	1 48
2	20	В.	Талалея	Еразма	3 53	8 2	3 32	8 24	3 44	8 12	2 5
3	21	С.	Константина і Олени	Кльотильди	3 53	8 3	3 32	8 25	3 44	8 13	2 28
4	22	Ч.	Василиска	Квірина	3 52	8 4	3 31	8 26	3 43	8 14	3 4
5	23	П.	Михайла, Єфрос. ☉	Фльорентія	3 52	8 5	3 31	8 27	3 43	8 15	схд.
6	24	С.	Симеона Прип.	Норберта	3 51	8 6	3 30	8 28	3 42	8 16	9 58
7	25	Н.	Н. 1. по С. Всіх Св.	1. по Св. Трой.	3 51	8 7	3 29	8 29	3 41	8 17	10 38
8	26	П.	Ап. Карпа	Медарда	3 50	8 7	3 29	8 30	3 40	8 17	11 9
9	27	В.	Терапонта	Феліціана	3 50	8 8	3 28	8 31	3 40	8 18	11 32
10	28	С.	Никити	Маргарети кор.	3 50	8 9	3 28	8 32	3 39	8 19	11 50
11	29	Ч.	† Пресв. Евхаристії	Боже Тіло	3 50	8 10	3 27	8 33	3 39	8 19	ран.
12	30	П.	Ісаакія ☉	Онуфрія, Сух.	3 50	8 11	3 27	8 34	3 39	8 20	0 8
13	31	С.	Єремія ап.	Антонія з Пад.	3 50	8 11	3 27	8 35	3 39	8 21	0 26
14	1	Н.	Черв. 2. по Сош. Юс.	2. по З. Вас. еп.	3 49	8 12	3 26	8 35	3 39	8 21	0 43
15	2	П.	Никифора, Івана	Віта і Мод., Сух.	3 49	8 12	3 26	8 36	3 38	8 22	1 3
16	3	В.	Лукіяна	Івана Редж.	3 49	8 13	3 26	8 36	3 38	8 22	1 29
17	4	С.	Митрофана еп.	Райнера, Адол.	3 49	8 13	3 26	8 36	3 38	8 23	2 6
18	5	Ч.	Доротей еп.	Марка, Маркел.	3 49	8 13	3 26	8 36	3 38	8 23	2 52
19	6	П.	† Тор. Найс. С. Іс. ☉	† Тор. Н. С. Іс.	3 49	8 14	3 26	8 37	3 38	8 24	зах.
20	7	С.	Теодора свмч.	Сильверігі п.р.	3 49	8 14	3 26	8 37	3 38	8 24	9 49
21	8	Н.	3. по Сош. Теод. стр.	3. по З. Альой.	3 50	8 14	3 26	8 37	3 39	8 24	10 17
22	9	П.	Теклі, Кирила	Павлина	3 50	8 14	3 26	8 37	3 39	8 24	10 38
23	10	В.	Тимотея	Зенона, Ванди	3 50	8 14	3 26	8 37	3 39	8 24	10 56
24	11	С.	Вартоломея, Марти	† Ів. Хр.	3 51	8 14	3 27	8 37	3 39	8 24	11 12
25	12	Ч.	† Онуфрія Вел.	Проспера	3 51	8 14	3 27	8 38	3 40	8 25	11 26
26	13	П.	Акилини м. ☉	Павла і Івана м.	3 51	8 14	3 27	8 38	3 40	8 25	11 12
27	14	С.	Єлисея прор.	Владислав. кор.	3 52	8 14	3 28	8 38	3 41	8 25	11 58
28	15	Н.	4. по Сош. Амаса пр.	4. по З. Льва II.	3 52	8 14	3 28	8 38	3 42	8 25	ран.
29	16	П.	Тихона еп.	Ап. П. і Павла	3 52	8 14	3 29	8 38	3 42	8 25	0 17
30	17	В.	Мануїла	Зг. св. Павла	3 53	8 14	3 30	8 37	3 43	8 24	0 40

УСТАВ НА ЧЕРВЕНЬ

1. П. Пресв. Тройці: — Де храм, то утр. до канона як вчера, еванг. Матея з. 116. На літ. Прокімени „Спаси Господи Люди Твоя” і „Велій Господь Наш.” Ап. з. 229 і 197; еванг. Матея з. 75 і 116.

7. — Нед. Всіх Святих: — Гл. 8; ев. утр. 1. На літ. Ап. з. 330; ев. Матея з. 38.

14 — Н. 2 по Сош. і Празник Пресв. Евхаристії: — Всеночне. На утр. ев. Йоана з. 24. На літ. Ап. з. 149; ев. Йоана з. 23. По Сл. Божій обхід з Найсвятійш. Тайнами до 4-ох престолів. Недільна служба опускається.

21. — Нед. 3 по Сош. і Празник Пресв. Серця Хр.: — Всеночне. На утр. ев. Йоана з. 36; на літ. Ап. з. 306; ев. Йоана з. 9 і 10. Служба недільна опускається.

28. — Нед. 4 по Сош.: — Глас 3; ев. утр. 4. На літ. Ап. з. 93; ев. Матея з. 25.

Петрівка від 7 червня до 12 липня.

ПОГОДА: ЧЕРВЕНЬ:— 1—4. вітри, лагідно, 5—8. тепло й приємно. 9—12. аміжно, бурливо. 13—17. гарно. 18—22 тепло. 23—24. грізно. 25—27. аміжна погода. 28—30. тепло.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

MAZOLA

MAZOLA є найліпшим, найчистішим і найбільше економічним олієм до салат і до смаження, який лише можете купити. Питайте за ним у свого sklepara.

THE CANADA STARCH CO., LIMITED, MONTREAL

Коли купуєте Лай до роблення свого мила, то напевно питайте за

ROYAL CROWN FLAKED LYE

бо він приходить у дрібненьких платках, і робить найліпше мило. Уживайте його до чищення спусків, молочних баньок, корит, усунення старої фарби, і неприємних запахів. Дисинфекціонує, очищує і м'ягчить воду.

Складайте купони на вартісні премії.

THE ROYAL CROWN SOAPS LTD., WINNIPEG

Пштіть по безплатний спис премій

100% чистий

Липень

МАЄ 31 ДНІВ

July

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА		Схід і Захід сонця у Манітобі		Схід і Захід сонця у Саскчевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Ман. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	18	С.	Червень. Леонтія	Теобальда	3 54	8 14	3 30	8 37	3 44	8 24	1 10
2	19	Ч.	Юди, еп. Зосима	Пос. ПДМ.	3 55	8 14	3 31	8 36	3 44	8 23	1 49
3	20	П.	Методія	Геліодора	3 56	8 13	3 32	8 35	3 45	8 23	2 26
4	21	С.	Юліяна м. ☺	Йосифа Кал.	3.56	8 13	3 33	8 35	3 45	8 23	схд.
5	22	Н.	5 по Сош. Евсевія	5. по З. Фільом.	3 57	8 12	3 34	8 34	3 46	8 22	9 12
6	23	П.	Агрипіні	Ісаї прор.	3 58	8 12	3 35	8 34	3 47	8 22	9 38
7	24	В.	Різдв. св. Ів. Хр.	Пульхерії	3 59	8 11	3 36	8 33	3 48	8 21	9 56
8	25	С.	Февронії	Єлисавети	4 0	8 10	3 37	8 32	3 49	8 20	10 13
9	26	Ч.	Давида	Кирила еп.	4 1	8 10	3 38	8 31	3 50	8 19	10 31
10	27	П.	Самеона	Амалії	4 1	8 9	3 40	8 30	3 51	8 18	10 50
11	28	С.	Кира і Івана ☾	Пелагії	4 2	8 8	3 41	8 29	3 52	8 17	11 10
12	29	Н.	6. по С. Петра і Пав.	6. по З. Івана Д.	4 3	8 7	3 42	8 27	3 53	8 16	11 30
13	30	П.	Собор 12 Апост.	Ген. і Гв.Ів.з Д.	4 4	8 6	3 44	8 26	3 55	8 16	ран.
14	1	В.	Лип. Косми і Дам.	Бонавентури	4 5	8 5	3 45	8 25	3 56	8 15	0 3
15	2	С.	† Пол. Риз. П.Б.	Розісл. Апост.	4 6	8 4	3 46	8 24	3 57	8 14	0 43
16	3	Ч.	Анатолія і Мокія	Пр. Д. М. Шк.	4 7	8 3	3 47	8 23	3 58	8 13	1 35
17	4	П.	Андрея крит.	Алексія	4 8	8 2	3 48	8 22	3 59	8 12	2 37
18	5	С.	Кирила і Методія ☼	Симеона з Л.	4 9	8 1	3 50	8 21	4 1	8 11	зах.
19	6	Н.	7. по С. Атанасія	7. по З. Вінкент.	1 11	8 0	3 51	8 20	4 3	8 10	8 46
20	7	П.	Томи прп.	Іллі, Чеслава	4 12	7 59	3 53	8 18	4 4	8 8	9 5
21	8	В.	Прокопія мч.	Пракседи д.	4 13	7 58	3 54	8 16	4 5	8 7	9 19
22	9	С.	Панкратія	Марії Магд.	4 14	7 57	3 56	8 15	4 6	8 6	9 31
23	10	Ч.	† Антонія печер.	Аполінарія	4 16	7 56	3 58	8 13	4 8	8 4	9 45
24	11	П.	Ольги кн.	Христини	4 17	7 34	4 0	8 12	4 10	8 2	10 0
25	12	С.	Прокла і Ілярія	Якова ап.	4 19	7 53	4 1	8 11	4 11	8 1	10 16
26	13	Н.	8. по С. Собор Г. ☽	8. по З. Анни	4 21	7 51	4 3	8 9	4 12	7 59	10 33
27	14	П.	Онисима	Наталії діви	4 23	7 50	4 5	8 7	4 14	7 58	10 58
28	15	В.	† Володим. В. рівн.	Інокентія папи	4 24	7 49	4 6	8 5	4 15	7 56	11 29
29	16	С.	Атиногена	Марти діви	4 25	7 47	4 8	8 3	4 17	7 55	ран.
30	17	Ч.	Марини мч.	Авдона і Сенни	4 26	7 46	4 9	8 2	4 18	7 54	0 12
31	18	П.	Якинта, Еміліяна	Ігнатія Льюїолі	4 27	7 45	4 10	8 0	4 19	7 53	1 5

УСТАВ НА ЛИПЕНЬ

5. Нед. 5 по Сош.: — Глас 4; ев. утр. 5. На літ. Ап. з. 103; ев. Матея з. 28.

7. В. Різдво Йоана Хрестителя: — Всеночне. На утр. ев. Луки з. 3. На літ. Ап. з. 112; ев. Луки з. 1.

12. Нед. 6 по Сош.; Петра і Павла: — Всеночне. Глас 5; ев. утр. 6; а де храм то Йоана з. 67. На літ. Апп. з. 110 і 193; ев. Матея з. 29 і 67.

19. Нед. 7 по Сош.:— Гл. 6; ев. утр. 7. На літ. Ап. з. 116; ев. Матея з. 33.

26. Нед. 8 по Сош.: — Глас 7; ев. утр. 8. На літ. Ап. з. 124; ев. Матея з. 58.

ПОГОДА: ЛИПЕНЬ:— 1—3. мрачно, вохно. 4—6. змінно, холодно. 7—10. несприятно. 11—14. змінна погода. 15—19. спека. 20—23. приємно. 24—27. хмарно, дощ. 28—31. холодна погода.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

БЕРІТЬ

Painkiller

(FERRY DAVIS')

на жолудкові кольки і корчі

Для дорослих беріть одну чайну ложечку Пейнкіллеру у пів склянки гарячої засолодженої води і повторіть раз або два рази по півгодинних перестанках.

Для дитини у віці олен рік, влийте десять до трицять крапель в горнятко засолодженої води. Давіть одну чайну ложечку сеї розпущеної мішанини шо пять або десять мінут аж стане лекше.

Коли біль є острый, прикладайте до живота гарячі флянелі намочені нерозпушеним Пейнкіллером.

Фляшки регулярної величини: 50ц. і 75ц.

Виріб фірми DAVIS & LAWRENCE CO., Montreal, Que.

Hudson's Bay Company.

INCORPORATED 2ND MAY 1870

Повістіть купон за БЕЗПЛАТНОЮ книжочкою і
визначить землю, в якій ви є заінтересовані.

MANAGER, LAND DEPARTMENT, (A)
HUDSON'S BAY COMPANY, WINNIPEG

Сек. Тп. Рдж. Схід Мер.
Захід

Імя .....

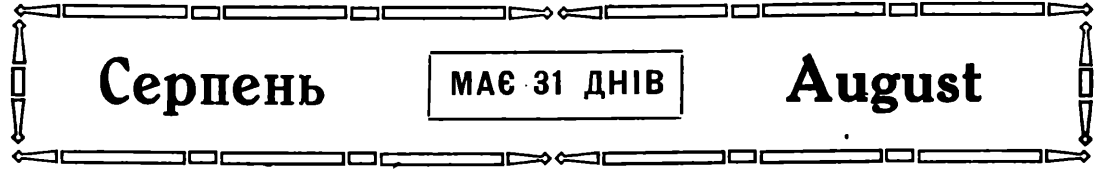
Адреса .....

ДИКІ Й УЛУЧШЕНІ ФАРМИ НА ПРОДАЖ

у

Манитобі — Саскачевані — Алберті
Спеціальні услівя — Процент 6%

ЛІЗИ НА СІНО І ВИПАС
ПЕРМИТИ НА СІНО І ДЕРЕВО

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		Схід і Захід сонця у Манитобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Має. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	19	С.	Липень. Мокрини	Петра з оков.	4 28	7 44	4 12	7 58	4 20	7 52	2 10
2	20	Н.	9. по С. † Ілії прор. ☉	9. по З. Пр.Д.А.	4 30	7 42	4 14	7 56	4 22	7 50	схд.
3	21	П.	Симеона юрод.	Зн. св. Стеф.	4 31	7 40	4 16	7 54	4 24	7 47	8 15
4	22	В.	Марії Магд.	Домініка	4 33	7 38	4 18	7 53	4 26	7 45	8 25
5	23	С.	Теофіля, Трофима	Мати Б. Сніж.	4 35	7 36	4 19	7 51	4 27	7 43	8 34
6	24	Ч.	† Бориса і Гліба	† Преобр. Гос.	4 36	7 34	4 21	7 49	4 29	7 41	8 48
7	25	П.	† Усп. св. Анни	Каєтана	4 37	7 33	4 23	7 47	4 30	7 39	9 12
8	26	С.	Єрмолая, Параскеви	Киріяка	4 39	7 31	4 25	7 45	4 32	7 37	9 37
9	27	Н.	10. по С. † Пантел. ☉	10. по З. Роман.	4 40	7 30	4 26	7 43	4 34	7 36	10 6
10	28	П.	Прохора	Лаврентія	4 42	7 28	4 28	7 41	4 36	7 34	10 43
11	29	В.	Калиніка муч.	Зузанні д.	4 44	7 26	4 30	7 39	4 38	7 32	11 30
12	30	С.	Сили, Андроника	Кляри	4 45	7 24	4 32	7 37	4 39	7 30	ран.
13	31	Ч.	Евдокима правед.	Гіполіта	4 46	7 23	4 34	7 35	4 41	7 28	0 27
14	1	П.	Серп. В. Ч. Х. Маков.	Евсевія	4 47	7 21	4 35	7 33	4 42	7 26	1 32
15	2	С.	Перен. мощ. св. Сте.	Усп. Пр. Богор.	4 48	7 19	4 37	7 31	4 44	7 24	2 43
16	3	Н.	11. по С. Ісакія ☉	11. по З. Роха	4 50	7 17	4 39	7 29	4 46	7 22	3 55
17	4	П.	7 отр. в Еф., Евдок.	Ліберата	4 52	7 15	4 41	7 26	4 47	7 20	зах.
18	5	В.	Евсигнія муч.	Єлени кор.	4 54	7 13	4 43	7 24	4 49	7 18	7 41
19	6	С.	Преображ. Господ.	Бенігни	4 55	7 11	4 44	7 21	4 50	7 16	7 59
20	7	Ч.	Дометія, Пульхерії	Стефана кор.	4 57	7 9	4 46	7 18	4 52	7 14	8 10
21	8	П.	Еміліяна	Іванни	4 58	7 7	4 48	7 16	4 54	7 12	8 23
22	9	С.	Матея ап.	Філіберта	4 59	7 5	4 50	7 14	4 55	7 10	8 39
23	10	Н.	12. по С. Лаврентія	12. по З. Фил.	5 1	7 3	4 52	7 12	4 57	7 8	9 1
24	11	П.	Евпя, Клявдії	Вартоломея	5 2	7 1	4 53	7 10	4 58	7 5	9 29
25	12	В.	Фотія, Анікити ☉	Людвика кор.	5 4	7 0	4 55	7 8	5 0	7 3	10 5
26	13	С.	Максима	Зефірина п.	5 5	6 58	4 57	7 6	5 1	7 1	10 53
27	14	Ч.	Михея, Теодосія	Йосифа Кал.	5 7	6 56	4 59	7 3	5 3	6 58	11 52
28	15	П.	Усп. Пресв. Богород.	Августини	5 9	6 53	5 1	7 0	5 5	6 56	ран.
29	16	С.	Перен. обр. Госп.	Усікн. св. Івана	5 10	6 50	5 2	6 58	5 6	6 54	1 0
30	17	Н.	13. по С. Мирона м.	13. по З. Рожі	5 11	6 48	5 4	6 56	5 7	6 52	2 19
31	18	П.	Фльора і Лавра	Раймунда	5 13	6 46	5 6	6 53	5 9	6 50	3 45

УСТАВ НА СЕРПЕНЬ

2. Нед. 9 по Сош. і Прор. Ілїї: — Всеночне. Глас 8; ев. утр. 9. На літ. Тропар воскр. Ілїї і кондак воскр., Слава кондак Ілїї, І нині: Богородичен. Прокімен воскр. і Ілїї. Апп. з. 128 і 57; ев. Матея з. 59 і Луки з. 14. Причастен „Хвалите” і Ілїї.

9. Нед. 10 по Сош.. †Великом Пантелеймона: — Глас 1; ев. утр. 10. На літ. Троп. воскр. Пантелеймона і кондак воскр., Слава: кондак Пантелеймона, І нині : Богородичен. Прок. і Прич. воскр. і Пантелеймона. Апп. з. 131 і 292; ев. Матея з. 72 і Йоана з. 52.

16. Нед. 11 по Сош.: — Глас. 2; ев. утр. 11. На літ. Ап. з. 141; ев. Матея з. 77.

19. С. Преображення Господне: — Всеночне. На утр. еванг. Луки з. 45. На літ. Ап. з. 65; ев. Матея з. 70. По службі Божій благословення овочів.

23. Нед. 12 по Сош.: — Глас 3; ев. утр. 1. На літ. Тропар воскр. і Преображення, Слава: кондак воскр., І нині: кондак Преобр. Прок. і Прич. воскр. і Преобр. Ап. з. 158; ев. Матея з. 79.

28. П. Успення Пресв. Богородиці:— Всеночне. Еванг. утр. Луки з. 4. На літ. Ап. з. 240; ев. Луки з. 54. По Сл. Божій свячення зілля.

30. Нед. 13 по Сош.: — Глас 4; ев. утр. 2. На літ. Тропар воскр. і Успення, Слава: кондак воскр., І нині: кондак Успення. Ап. з. 166; ев. Матея з. 87.

Спасівка від 14 до 27 серпня включно.

ПОГОДА: СЕРПЕНЬ:— 1—2. сильні вітри. 3—5. змінна погода. 6—9 спека. 10—13. гарно і сухо. 14—17 змінно. 18—22. холодно. 23—24. тепліше. 25—27. мрачно. 28—31. змінно.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

ROYAL CROWN FLAKED LYE

Сей Лай робить найтяжші роботи чищення легкими. Уживайте його до чищення молочних баньок, корит, спусків, шоп, стайнів, хлівів і курників. Найліпший для домашнього роблення мила, і мягчення води.

Складайте купони на вартісні премії.

100% ЧИСТИЙ

THE ROYAL CROWN SOAPS LTD., WINNIPEG

Пишіть по **безплатний** список річей, які даються за обвитки і купони.

Вересень

МАЄ 30 ДНІВ

September

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА		Схід і Захід сонця у Манітобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Аляберті		Мен. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	19	В.	Серп. Андрея Ст. ☺	Егідія	5 15	6 44	5 8	6 50	5 11	6 48	схд.
2	20	С.	Самуїла	Юста	5 17	6 42	5 10	6 48	5 13	6 45	7 4
3	21	Ч.	Тадея ап.	Ізабелі, Бронис.	5 18	6 40	5 11	6 46	5 15	6 43	7 22
4	22	П.	Агатоника	Розалії	5 20	6 38	5 13	6 44	5 17	6 41	7 43
5	23	С.	Лупна, Іринея	Лаврентія	5 22	6 36	5 15	6 42	5 19	6 39	8 11
6	24	Н.	14. по С. Свм. Евтих.	14. по З. Захар.	5 23	6 34	5 17	6 40	5 20	6 36	8 45
7	25	П.	Тита, Вартоломея ☺	Регіни діви	5 24	6 32	5 19	6 37	5 22	6 33	9 29
8	26	В.	Андріяна, Натал.	† Різ. П. Б.	5 45	6 29	5 20	6 34	5 23	6 31	10 23
9	27	С.	Сави, Пімена	Горгонія	5 26	6 27	5 22	6 32	5 25	6 29	11 25
10	28	Ч.	Августина	Николая з Т.	5 28	6 25	5 24	6 29	5 27	6 27	ран.
11	29	П.	† Усік. гл. Ів. Хр.	Прота	5 30	6 23	5 26	6 26	5 29	6 25	0 33
12	30	С.	Олександра, Івана	Гвідона	5 31	6 20	5 28	6 23	5 30	6 22	1 43
13	31	Н.	15. по С. Пол. П.Б.	15. по З. Товії	5 32	6 18	5 29	6 21	5 31	6 20	2 58
14	1	П.	Верес. Симеона	† Возд. Ч. Хр.	5 33	6 16	5 31	6 19	5 33	6 18	4 12
15	2	В.	Маманта муч. ☺	Нікодима	5 35	6 14	5 33	6 16	5 35	6 16	5 21
16	3	С.	Антипа, Теоктиста	Людмили д.	5 37	6 12	5 35	6 14	5 37	6 14	зах.
17	4	Ч.	Вавила, Мойсея	Лямберта	5 38	6 9	5 37	6 11	5 38	6 11	6 34
18	5	П.	Захарії	Томи з Віл.	5 40	6 7	5 38	6 9	5 39	6 8	6 47
19	6	С.	Чудо Арх. Михаїла	Януарія	5 42	6 5	5 40	6 7	5 41	6 6	7 7
20	7	Н.	16. по С. Созонта	16. по З. Евста.	5 44	6 3	5 42	6 4	5 43	6 4	7 31
21	8	П.	Різдво Пр. Богород.	Матей ап.	5 45	6 1	5 44	6 1	5 45	6 1	8 6
22	9	В.	Йоакима і Анни	Томи з В.	5 47	5 58	5 46	5 58	5 46	5 58	8 46
23	10	С.	Минодори, Митр. ☺	Теклі д.	5 48	5 56	5 47	5 56	5 47	5 56	9 38
24	11	Ч.	Теодори прп.	Герарда	5 50	5 54	5 49	5 54	5 49	5 54	10 42
25	12	П.	Автонома	Клеофа	5 51	5 52	5 51	5 51	5 51	5 51	11 54
26	13	С.	Корнилія	Кипріяна	5 53	5 50	5 53	5 49	5 53	5 49	ран.
27	14	Н.	17. по С. Возд. Ч. Х.	17. по З. К. і Д.	5 54	5 47	5 55	5 46	5 55	5 47	1 12
28	15	П.	Никити	Вячеслава	5 55	5 45	5 56	5 44	5 56	5 44	2 41
29	16	В.	Евфимії, Людм.	Арх. Михаїла	5 56	5 43	5 58	5 42	5 58	5 42	4 3
30	17	С.	Софії, Віри, Над. ☺	Єроніма	5 58	5 41	6 0	5 40	6 0	5 40	схд.

УСТАВ НА ВЕРЕСЕНЬ

6. Нед. 14 по Сош.: — Глас 5; ев. утр. 3. На літ. Ап. з. 170; ев. Матея з. 89.

13. Нед. 15 по Сош. і Усікнов. Чесн. Глави Йоана Хрестителя: — Всеночне. Глас. 6; ев. утр. 4. На літ. Тропар воскр. Йоана і кондак воскр., Слава: кондак Йоана, І нині: Богородичен. Прок. і Прич. воскр. і Йоана. Ап. з. 176 і 33; ев. Матея з. 92 і Марка з. 24.

20. Нед. 16 по Сош.; — Глас 7; ев. утр. 5. На літ. Ап. з. 181; ев. Матея з. 105.

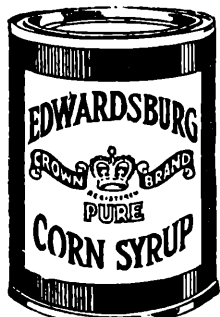
21. П. Різдво Пресв. Богородиці: — Всеночне. На утр. ев. Луки з. 4. На літ. Ап. з. 240; ев. Луки з. 54.

27. Нед. 17 по Сош. і Воздвиження Чесного Хреста: — Всеночне. Недільна Служба опускається а береться всьо празника. На утр. ев. Йоана з. 42. На літ. місто „Святий Боже” співається „Кресту Твоєму.” Ап. з. 125; ев. Йоана з. 60.

Піст в день Усікновення, 11 і в день Воздвиження Чесного Хреста 27 вересня.

ПОГОДА: ВЕРЕСЕНЬ:— 1—4. мила погода. 5—7. бурливо. 8—10. вітри. 11—14. холодна погода. 15—18. вітри. 19—23. змінно. 24—27. холодна погода. 28—30. сильні вітри.

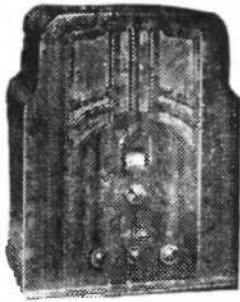
МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

EDWARDSBURG
“CROWN BRAND”
CORN SYRUP

За маленьку ціну, найбільше поживний зі солодошів. Дуже смачний з паланичками або розмащений на хлібови.

THE CANADA STARCH CO., LIMITED, MONTREAL

Совершенно Мале Редіо для Домів без Електрики!

Philco 3388 дає Вам гру великих сетів своїм Battery Philco редієм малої величини й великої вигоди. Гарний, магоневий кабінет містить славу зрівноважену Філко супергетеродайн струю, що дає незвичайний обем, із силою, яка обнимає цілий континент і приносить Вам ваші улюблені програми довгих филь а в додатку інтересні поліційні, аматорські і летнічі заклик. Дійсна вартість

\$58.50

за .....
Напішіть за повним списком Філко Редій і за услівями до:—

WINNIPEG MUSICAL SUPPLY CO.
660 Main Street, Winnipeg, Manitoba.

Жовтень

МАЄ 31 ДНІВ

October

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА		Схід і Захід сонця у Манітобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Альберті		Ман. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	18	Ч.	Верес. Преп. Евменія	Ремігія	6 0	5 39	6 2	5 37	6 2	5 38	5 46
2	19	П.	Трофима, Сави	Леодегора	6 2	5 36	6 4	5 34	6 3	5 35	6 12
3	20	С.	Евстафія, Татіяни	Кандида	6 3	5 34	6 5	5 32	6 4	5 33	6 45
4	21	Н.	18. по С. Кондрата а.	18. по З. Фран.	6 5	5 32	6 7	5 30	6 6	5 31	7 27
5	22	П.	Фоки, Йони	Плякида	6 7	5 30	6 9	5 27	6 8	5 29	8 19
6	23	В.	† Зач. І. Хр.	Пр. Д. М. Рож.	6 9	5 28	6 11	5 24	6 10	5 26	9 19
7	24	С.	Теклі мч.	Юстини д.	6 10	5 26	6 13	5 21	6 11	5 24	10 25
8	25	Ч.	Евфросинії, Пафнут.	Бригіди	6 11	5 23	6 14	5 19	6 12	5 22	11 37
9	26	П.	Пр. св. ап. Івана	Діон., Вінк.	6 13	5 21	6 16	5 17	6 14	5 20	ран.
10	27	С.	Калистрата	Франціш. Борг.	6 15	5 19	6 18	5 14	6 16	5 18	0 49
11	28	Н.	19. по С. Харитона	19. по З. Емілі.	6 16	5 17	6 20	5 11	6 17	5 16	1 59
12	29	П.	Киріяка	Максиміліяна	6 17	5 15	6 22	5 9	6 19	5 13	3 9
13	30	В.	Григорія свмч.	Едварда, кор.	6 18	5 13	6 24	5 6	6 21	5 10	4 19
14	1	С.	Жовт. † Покр. Пр. Б.	Каликста	6 19	5 11	6 26	5 4	6 23	5 8	5 29
15	2	Ч.	Кипріяна, Юстини	Тереси	6 21	5 9	6 28	5 2	6 25	5 5	6 40
16	3	П.	Діонісія	Галля	6 23	5 7	6 30	5 0	6 27	5 3	зах.
17	4	С.	Єротєя	Гедвіги	6 25	5 5	6 32	4 58	6 29	5 1	5 37
18	5	Н.	20. по С. Харитини	20. по З. Луки	6 27	5 3	6 34	4 56	6 30	4 59	6 8
19	6	П.	† Ап. Томи	Петра з Альк.	6 29	5 1	6 36	4 54	6 32	4 57	6 46
20	7	В.	Сергія і Вакха	Феліціана	6 30	4 59	6 38	4 51	6 33	4 55	7 33
21	8	С.	Пелагії	Уршулі	6 32	4 57	6 40	4 49	6 35	4 53	8 31
22	9	Ч.	† Якова ап.	Кордулі	6 34	4 55	6 42	4 47	6 37	4 51	9 38
23	10	П.	Евлампія	Івана Кап.	6 35	4 53	6 43	4 45	6 38	4 49	10 51
24	11	С.	Филипа, Теофана	Рафаїла Арх.	6 37	4 51	6 45	4 43	6 40	4 47	ран.
25	12	Н.	21. по С. Прова, Гар.	21. по З. І. Кант.	6 38	4 49	6 47	4 40	6 42	4 45	0 11
26	13	П.	Карла мч.	Евариста	6 40	4 47	6 49	4 38	6 44	4 43	1 32
27	14	В.	Параскевії преп.	Фльор., Савини	6 41	4 45	6 51	4 36	6 46	4 41	2 56
28	15	С.	Лукіяна, Евфимія	Симона, Юди	6 43	4 44	6 53	4 34	6 48	4 39	4 25
29	16	Ч.	Льонгіна сот.	Наркиза еп.	6 45	4 43	6 55	4 32	6 50	4 37	6 2
30	17	П.	Андрія, Осії	Клявдія	6 47	4 41	6 57	4 30	6 52	4 35	схд.
31	18	С.	Луки ап.	Вольфганга	6 49	4 39	6 59	4 28	6 54	4 33	5 19

Для гарної краси — м'яккого лиця і рук, уживайте

ROYAL CROWN WITCH HAZEL TOILET SOAP

Гарні жінки воліють се чисте Тоалетне Мило містяче Увич Гейзел, так лагідне і миле для ніжної шкіри, і так добре для краси лиця. Делікатно пахуче. Ваш склепар має його.

THE ROYAL CROWN SOAPS LTD., WINNIPEG

Складайте обвитки на вартісні премії. Пишіть по **безплатний** спис.

Листопад

МАЄ 30 ДНІВ

November

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		Схід і Захід сонця у Манітобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Ман. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	19	Н.	Жовт. 22. по С. Йоїл.	Всіх Святих	6 50	4 37	7 1	4 26	6 55	4 31	6 7
2	20	П.	Артемія	† День Задуш.	6 51	4 35	7 3	4 24	6 57	4 30	7 6
3	21	В.	Іляріона В.	Губерта	6 53	4 33	7 5	4 22	6 59	4 28	8 15
4	22	С.	Гликерії, Аверкія	Кароля Бором.	6 55	4 31	7 7	4 20	7 1	4 26	9 25
5	23	Ч.	† Якова ап. бр. Гос. ☉	Єлисавети	6 57	4 29	7 9	4 18	7 3	4 24	10 37
6	24	П.	Арети, Атанасія	Леонарда	6 59	4 28	7 11	4 16	7 5	4 22	11 51
7	25	С.	Маркіяна	Теогата	7 0	4 27	7 12	4 14	7 6	4 21	ран.
8	26	Н.	23. по С. Димитрія м.	23. по З. 4 Кор.	7 2	4 25	7 14	4 12	7 8	4 19	1 4
9	27	П.	Нестора	Теодора	7 4	4 23	7 16	4 10	7 10	4 17	2 14
10	28	В.	† Параскевії вмч.	Андрея з А.	7 6	4 22	7 18	4 9	7 12	4 16	3 18
11	29	С.	Анастасії	Мартина еп.	7 7	4 21	7 20	4 7	7 13	4 14	4 27
12	30	Ч.	Зеновія, Зеновії	Мартина папи	7 8	4 20	7 22	4 6	7 14	4 13	5 38
13	31	П.	Стахія, Нарк. ☉	Евгенія	7 10	4 19	7 24	4 4	7 16	4 11	6 49
14	1	С.	Лист. Косми і Дам.	Серафима	7 12	4 17	7 26	4 2	7 17	4 9	зах.
15	2	Н.	24. по С. Акиндина	24. по З. Леоп.	7 14	4 16	7 28	4 1	7 19	4 8	4 46
16	3	П.	Айталя, Йосифа	Отмара	7 15	4 15	7 30	4 0	7 21	4 7	5 30
17	4	В.	Йоанікія	Сальомеї д.	7 16	4 14	7 32	3 58	7 23	4 6	6 26
18	5	С.	Галактіона мч.	Оттона	7 18	4 12	7 34	3 56	7 25	4 4	7 29
19	6	Ч.	Павла еп., Клявдія	Єлисавети	7 20	4 11	7 36	3 55	7 27	4 3	8 40
20	7	П.	Єрона, Лазаря	Фелікса	7 21	4 10	7 38	3 54	7 29	4 2	9 56
21	8	С.	Соб. св. Мих. Ар. ☉	Введ в хр.Пр.Б.	7 23	4 9	7 40	3 52	7 31	4 1	11 17
22	9	Н.	25. по С. Онисифора	25. по З. Кекил.	7 24	4 8	7 41	3 51	7 32	4 0	ран.
23	10	П.	Єраста, Ореста	Климентя	7 26	4 7	7 43	3 50	7 34	3 59	0 38
24	11	В.	Міни, Віктора	Івана від Хр.	7 28	4 6	7 45	3 49	7 36	3 58	2 2
25	12	С.	† Йосафата, Ніля	Катерини	7 29	4 5	7 47	3 48	7 38	3 57	3 29
26	13	Ч.	† Івана Золотоуст.	Конрада	7 30	4 4	7 49	3 47	7 39	3 57	4 57
27	14	П.	† Филипа, (Пущен.)	Валер. і Вірк.	7 31	4 4	7 50	3 46	7 40	3 56	6 25
28	15	С.	Гурія, Самсона ☉	Кресцентія	7 33	4 3	7 52	3 45	7 42	3 55	схд.
29	16	Н.	26. по С. Матєя ап.	1. адвенту. Сат.	7 35	4 2	7 54	3 44	7 44	3 54	4 47
30	17	П.	Григорія нек.	Андрея, еп.	7 36	4 2	7 55	3 44	7 45	3 54	5 54

УСТАВ НА ПАДОЛИСТ

1. Нед. 22 по Сош.: — Гл. 5; ев. утр. 11. На літ. Ап. з. 215; ев. Луки з. 83.

8. Нед. 23 по Сош. і Великом. Димутрія: — Всеночне. Гл. 6; ев. утр. 1. де храм то Матея з. 36. На літ. Тропар воскр., Димитрія і кондак воскр., Слава: кондак Димитрія, І нині: Богородичен. Прокімен і Причастен воскр. і Димитрія. Ап. з. 220 і 292; ев. Луки з. 38 і Йоана з. 52.

15. Нед. 24 по Сош.: — Глас 7; ев. утр. 2. На літ. Ап. з. 221; ев. Луки з. 39.

21. С. Архістратига Михаїла: — Всеночне. На утр. ев. Матея з. 52. На літ. Ап. з. 305; ев. Луки з. 51.

22. Нед. 25 по Сош.: — Глас 8; ев. утр. 3. На літ. Ап. з. 224; ев. Луки з. 53.

29. Нед. 26 по Сош. і Священномученика Йосафата: — Всеночне. Глас 1; ев. утр. 4. На літ. Тропар воскр. Йосафата і кондак воскр., Слава: кондак Йосафата, І нині: Богородичен. Прокімен і Прич. воскр. і Йосафата. Апп. з. 229 і 311; ев. Луки з. 66 і Йоана з. 36.

Пилипівка від 28 до Різдва Христового.

ПОГОДА: ЛИСТОПАД:— 1—4. постійна погода. 5—9. ясно й мило. 10—11. хмарно. 12—15 мутно, зммно. 16—19. бурливо. 20—23. зммно й немиле. 23—27. умірковано, гарно. 28—30. бурливо.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

НА БІЛЬ ГОРЛА ПРИКЛАДАЙТЕ

Painkiller

(FEBRY DAVIS)

На звичайні перестуди

Перед сном влийте одну чайну ложечку Пейнкіллеру (для дітей) дві чайні ложечки (для дорослих) до пів склянки горячої води. Намочіть в тім кусник флянелі, викрутіть і обвинуйте нею карк, накриваючи другою флянелею. Мочіть ноги в горячій воді, до якої додано чистого Пейнкіллеру. Також влийте дві чайні ложечки Пейнкіллеру до горячої води або молока, засолодженої цукром. Полощіть тим гор-

ло кожної години кілька разів. Се злучене лічення витягає біль і zarazом наводить сон.

Фляшки регулярної величини: 50ц. і 75ц.

Виріб фірми DAVIS & LAWRENCE CO., Montreal, Que.

Hudson's Bay Company.

INCORPORATED 27 MAY 1870

Пішліть купон за БЕЗПЛАТНОЮ книжочкою і
визначить землю, в якій ви є зацікавлені.

MANAGER, LAND DEPARTMENT. (A)
HUDSON'S BAY COMPANY, WINNIPEG

Сек. Тп. Рдж. Схід Мер.
Захід

Імя .....

Адреса .....

ДИКІ Й УЛУЧШЕНІ ФАРМИ НА ПРОДАЖ

у

Манитобі — Саскачевані — Алберті
Спеціальні умови — Процент 6%

ЛІЗИ НА СІНО І ВИПАС
ПЕРМИТИ НА СІНО І ДЕРЕВО

Грудень

МАЄ 31 ДНІВ

December

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА		Схід і Захід сонця у Манитобі		Схід і Захід сонця у Саскачевані		Схід і Захід сонця у Алберті		Ман. Схід і Захід місяця
			Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід	Захід	Схід	Захід	Схід	Захід	
1	18	В.	Листоп. Плят., Ром.	Елігія еп.	7 37	4 1	7 56	3 43	7 46	3 53	7 6
2	19	С.	Авдія пр., Варлаам.	Бібяни д.	7 38	4 1	7 57	3 42	7 47	3 52	8 21
3	20	Ч.	Григорія Декап. еп.	Франца Ксав.	7 39	4 0	7 59	3 41	7 48	3 52	9 37
4	21	П.	Введ. в храм Пр. Бог.	Варвари д. і т.	7 41	4 0	8 0	3 41	7 49	3 51	10 50
5	22	С.	Филимона ап. Кик. ©	Сави еп.	7 42	3 59	8 1	3 40	7 50	3 51	ран.
6	23	Н.	28. по С. Амфіл., Г.	2. Адв. Микол.	7 43	3 59	8 3	3 40	7 51	3 51	0 1
7	24	П.	Катерини вмч.	Амброзія еп.	7 44	3 59	8 4	3 39	7 53	3 50	1 10
8	25	В.	Климент пап.	Неп. Зач. ПДМ.	7 45	3 59	8 5	3 39	7 54	3 50	2 20
9	26	С.	Аліпія Стовп. прп.	Леокадії д.	7 46	3 59	8 6	3 39	7 55	3 50	3 29
10	27	Ч.	Якова Перс. вмч.	М. Б. Льорет.	7 48	3 58	8 8	3 39	7 57	3 50	4 38
11	28	П.	Стефана прпмч.	Дамазія м.	7 49	3 58	8 9	3 39	7 58	3 50	5 46
12	29	С.	Парамона і Фільом.	Александра м.	7 50	3 58	8 10	3 38	7 59	3 49	6 50
13	30	Н.	28. по С. Анд. пер. ©	3. Адв. Лукії д.	7 51	3 58	8 11	3 38	8 0	3 49	7 51
14	1	П.	Груд. Наума прп., Ф.	Спіридїона еп.	7 52	3 58	8 12	3 38	8 1	3 49	зах.
15	2	В.	Авакума пр.	Максиміліяна	7 53	3 59	8 13	3 38	8 2	3 49	5 22
16	3	С.	Софронія пр., Теод.	Евсевія еп. і м.	7 53	3 59	8 14	3 38	8 2	3 49	6 30
17	4	Ч.	Варвари і Івана Дам.	Лазарія еп.	7 54	3 59	8 15	3 38	8 3	3 50	7 47
18	5	П.	† Сави Освящ. прп.	Сух. Очік. М. Б.	7 54	3 59	8 16	3 38	8 3	3 50	9 4
19	6	С.	Миколая св. чуд.	Немезія еп.	7 55	3 59	8 16	3 38	8 4	3 50	10 24
20	7	Н.	29. по С. Амвросія е.	4. Адв. Теофіля	7 55	3 59	8 17	3 39	8 5	3 51	11 44
21	8	П.	Потапія еп. ©	Томи ап.	7 56	3 59	8 17	3 39	8 5	3 51	ран.
22	9	В.	Неп. Зач. Пр. Б.	Зенона муч.	7 56	4 1	8 18	3 40	8 6	3 52	1 6
23	10	С.	Мини і Ермогена мч.	Вікторії д. і м.	7 56	4 2	8 18	3 40	8 6	3 52	2 33
24	11	Ч.	Даніїла Стовп. прп.	Нав. Адам. і Е.	7 57	4 3	8 18	3 41	8 7	3 53	3 57
25	12	П.	Спіридїона еп.	Різдво Христо.	7 57	4 4	8 18	3 42	8 7	3 54	5 18
26	13	С.	† Евстратія і Авкс. м.	Стефана	7 57	4 4	8 18	3 43	8 7	3 54	6 35
27	14	Н.	30. по С. Тирса і Л. ©	Н. по Р. Ів. ап.	7 58	4 5	8 19	3 44	8 8	3 55	схд.
28	15	П.	Елевтерія свмч.	Дітей убит. у В.	7 58	4 6	8 19	3 45	8 8	3 56	4 40
29	16	В.	Аггея пр.	Томи еп.	7 58	4 8	8 19	3 46	8 8	3 57	5 55
30	17	С.	Даніїла пр.	Евгенія еп.	7 59	4 9	8 19	3 47	8 8	3 58	7 11
31	18	Ч.	Севастіяна і ин. мч.	Сильвестра п.	7 59	4 10	8 19	3 49	8 8	3 59	8 27

КАЛЕНДАР ВАГІТНОСТИ ДОМАШНИХ ЗВІРЯТ

Як завагітніє дня	ТО ЗВИЧАЙНО ОПОЛОЖИТЬСЯ			
	кляча	корова	вівця і коза	свина
1 січня	6 грудня	12 жовтня	3 червня	30 квітня
8 "	13 "	19 "	10 "	7 травня
15 "	20 "	26 "	17 "	14 "
22 "	27 "	2 листопада	24 "	21 "
29 "	3 січня	9 "	1 липня	28 "
5 лютого	10 "	16 "	8 "	4 червня
12 "	17 "	23 "	15 "	11 "
19 "	24 "	30 "	22 "	18 "
26 "	31 "	7 грудня	29 "	25 "
5 березня	7 лютого	14 "	5 серпня	2 липня
12 "	14 "	21 "	12 "	9 "
19 "	21 "	28 "	19 "	16 "
26 "	28 "	4 січня	26 "	23 "
2 квітня	7 березня	11 "	2 вересня	30 "
9 "	14 "	18 "	9 "	6 серпня
16 "	21 "	25 "	16 "	13 "
23 "	28 "	1 лютого	23 "	20 "
30 "	4 квітня	8 "	30 "	27 "
7 травня	11 "	15 "	7 жовтня	3 вересня
14 "	18 "	22 "	14 "	10 "
21 "	25 "	1 березня	21 "	17 "
28 "	2 травня	8 "	28 "	24 "
4 червня	9 "	15 "	4 листопада	1 жовтня
11 "	16 "	22 "	11 "	8 "
18 "	23 "	29 "	18 "	15 "
25 "	30 "	5 квітня	25 "	22 "
2 липня	6 червня	12 "	2 грудня	29 "
9 "	13 "	19 "	9 "	5 листопада
16 "	20 "	26 "	16 "	12 "
23 "	27 "	3 травня	23 "	19 "
30 "	4 липня	10 "	30 "	26 "
6 серпня	11 "	17 "	6 січня	3 грудня
13 "	18 "	24 "	13 "	10 "
20 "	25 "	31 "	20 "	17 "
27 "	1 серпня	7 червня	27 "	24 "
3 вересня	8 "	14 "	3 лютого	31 "
10 "	15 "	21 "	10 "	7 січня
17 "	22 "	28 "	17 "	14 "
24 "	29 "	5 липня	24 "	21 "
1 жовтня	5 вересня	12 "	3 березня	28 "
8 "	12 "	19 "	10 "	4 лютого
15 "	19 "	26 "	17 "	11 "
22 "	26 "	2 серпня	24 "	18 "
29 "	3 жовтня	9 "	31 "	25 "
5 листопада	10 "	16 "	7 квітня	4 березня
12 "	17 "	23 "	14 "	11 "
19 "	24 "	30 "	21 "	18 "
26 "	31 "	6 вересня	28 "	25 "
3 грудня	7 листопада	13 "	5 травня	1 квітня
10 "	14 "	20 "	12 "	8 "
17 "	21 "	27 "	17 "	15 "
24 "	28 "	4 жовтня	24 "	22 "
31 "	5 грудня	11 "	2 червня	29 "

Увага! До сього речинця може кілька днів недотягнути, або перетягнути.

Іван Гавірко.

ПОЧТОВІ ПРИПИСИ.

ПОЧТА ЛИСТОВА

(Перша Кляса).

Оплата листова в місці 2 центи за першу унцію, 1 ц. за кожную слідуєчу унцію. За листи в Канаді до Зєдинених Держав, Мєксика, Великої Британії та до всіх частєй Бритийської Імпєрії, Полудневої Амєрики, Аргєнтини, Бразилії і до всіх місцевостєй належачих до північного та полудневого амєриканського континєнту, як також до Франції — 3 центи за першу унцію і 2 центи за кожную слідуєчу. З винятком повище наведених країв до всіх заграничних держав 5 центів за кожную першу унцію і 3ц. за кожную слідуєчу.

Пересилка листова (крім Канади, Зєдинених Держав і Мєксика), не може важити бїльше як 4 фунти і 6 унцій і не може бути бїльша (крім Канади), як 18x18x18 цалів. Однак, пересилка в рєльоні може бути 30 цалів довга, накопи промїр не перевищає 4 цалі.

ПОЧТОВІ КАРТКИ.

Карти корєспондєнційні в Канаді, до Зєдинених Держав, Мєксика, Полудневої Амєрики і до всіх країв, котрі граничають з північною та полудневою Амєрикою, до Великої Британії та до її посїлостєй і до Франції 2 центи. До всіх заграничних країв (крім повище наведених) — 3 центи. Карти з видами, на котрих нема бїльше як пять святочних желань написані рукою, оплата однакова всюди — 1 цент. Сї картки з видами не можуть бути бїльші як 6x4 цалів ані менші як 4x3 цалів. Оплата за картки в отвертих ковертах — 1 цент за кожных 2 унції.

ДРУГА КЛЯСА.

Часописи, журнали і всякі дєвнї та перїодичні видання. Тїльки сї видавни-

цтва можуть користати з дешевої оплати, накопи мїнїстерство почт в Оттаві дасть на се окремє позволення. Без сєго позволення як для видавництва так і для загалу 1ц. за кожных 2 унцій. Звичайна оплата за всякі часописи та журнали в Канаді, до Зєдинених Держав, Мєксика, Великої Британії та декотрих її посїлостєй 1ц. за кожных 4 унцій, а до всіх заграничних країв (крім повище наведених) 1ц. за кожных 2 унцій. Вага і мїра така сама як в третїй клясї.

ТРЕТА КЛЯСА.

Всякі друки, книжки, фотографії, образи, карти з видами, рукописи адресованї до редакції, цїнники, циркулярї — можуть бути написані рукою, або ручною машиною, помноженї механїчно, однак сї циркулярї мусять бути в отворених ковертах і наданї почтовому урядникови в руки, найменше 20 зовсїм згїдних примїрників і т. ин. Оплата за сї пересилки в Канаді так до всіх заграничних країв однакова, 1ц. за кожных 2 унції. Тягар друкованих посїлок в Канаді не може виносити бїльше як 5 фунтів, (одна книжка 11 фунтів). Ся пересилка не може бути бїльша як 3 і пів фїти довга, широка або висока а її довжина разом з обємом грубости не може перевищати 6 фїтів. Посилка друків до всіх заграничних країв не може важити бїльше як 4 фунти і 6 унцій (одна книжка 6 фунтів і 9 унцій) а котра небудь сторона, не може переходити 18 цалів. Посилка в рєльоні не може бути довша як 30 цалів а промїнь не може перевищати 4 цалі.

Торговельні та правні документи, як: контракти, рукописи, листи старої дати, шкїльні свїдоцтва, рахунковї справозданнї і т. ин. 5ц. за перших 10 унцій і 1ц. за кожных 2 слідуєчих унцій.

(Сї посилки в Канаді пїдлягають листовїй оплатї.).

ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА.**„Парсел Пост” в Канаді.**

Почтовою оплатою можна висилати через пошту фабричні вироби та фермерські продукти і все, що тільки входить в третю класу, а то: книжки, образи фотографії і т. п.

Кожна пакунок повинна бути добре упакована. Коли в пакунку знаходяться крихкі річі, або плинни в флашках, то надавець повинен написати на пакунку „Fragile” і вручити сей пакунок почтареві і звернути йому увагу, щоби сему пакунку дати осторожну службу. Коли в пакунку знаходяться річі, котрі скоро псується, то треба написати на пакунку „Perishable”.

Всякі плинни у флашках повинні бути обвинені полотном, чи ватою, щоби вразі розбиття, сей плин був втягнений, та не ушкодив других посилок.

Пакунок не може важити більше як 15½ фунтів і не може бути довший як 3½ фітів, а довжина пакунка разом з обємом грубости не може мати більше як 6 фітів.

Пакунок Асекурація

Єсли надавець бажає, щоби його пакунок був заасекурований, то повинен заявити се на почті і зажадати посвідки

асекурації за пакунки в Канаді, котрі не мають більше вартости як 50 доларів, не коштує нічо, однак, коли пакунок має вартости більше як 50 доларів до 100 доларів, то оплата за асекурацію коштує 12 центів.

Є річі, котрих не можна асекувати, як: годинники, золоті перстені, фонтанові пера і т. п. Сі річі треба добре упаковувати, запечатати і зареєструвати.

Пакунки в котрих знаходяться крихкі річі або котрі скоро псується не можна асекувати від ушкодження або зіпсуття. Оплата за асекурацію до Зєдинених Держав:

До 5 дол.	3ц.
До 10 дол.	6ц.
До 50 дол.	12ц.
До 100 дол.	30ц.

Асекурація до всіх заграничних та європейських країв, крім Зєдинених Держав однакова, а то:

До 50 дол.	12ц.
До 100 дол.	30ц.

Коли асекурована посилка затратила ся і надавець має лист від адресата, що посилка не була доручена, то треба згоситися на пошту з посвідкою і зробити аплікацію о відшкодованя. Сю аплікацію треба зробити в протягу 6 місяців від надання посилки.

ТАБЛИЦІ ОПЛАТ ЗА ПАКУНКИ ДО ПОДИНОКИХ ПРОВІНЦІЙ**М А Н И Т О Б А .**

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль*).....	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в Манитобі	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Саскачевану або Онтеріо	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Алберти або Квебеку	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Бр. Колонбії або Примор. Пров.....	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

*) 20 миль береться загально, кругом почти, з якої висилаєсь, хочби тих 20 миль зачіпало і другу провінцію. Се

відноситься до всіх провінцій. Перший рядок цифр се фунти, все інше — оплата.

САСКАЧЕВАН.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль.....	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в Саскачевані	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Манитоби або Алберти	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Онтерію або Бр. Коломбії	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Квебеку або Юкону	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Приморських Провінцій	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

АЛБЕРТА.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль.....	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в Алберті	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Саскачевану або Бр. Коломбії	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Манитоби або Юкону	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Онтерію	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Квебеку або Примор. Пров.....	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

БРИТИШ КОЛОМБІЯ.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль.....	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в Бр. Коломбії	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Алберти або Юкону	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Саскачевану.....	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Манитоби	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Онтерію Квебеку або Прим. Пров....	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

ОНТЕРІО.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль.....	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в границях Онтеріо	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Манитоби або Квебеку	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Саскачевану або Прим. Пров.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Алберти	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Бр. Колумбії або Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

КВЕБЕК.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль.....	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в границях Квебеку	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Онтеріо або Прим. Пров.	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Манитоби.....	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Саскачевану.....	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Алберти Бр. Кол. або Юкону.....	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

ПРИМОРСЬКІ ПРОВІНЦІІ.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль.....	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в границях пров.	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Квебеку	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Онтеріо.....	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Манитоби.....	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Саскач. Алберти, Б. Кол. або Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

Ю К О Н .

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль.....	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в границях Юкону..	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Бр. Колумбії	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Алберти	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Саскачевану.....	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Ман., Онт., Квеб. або Прим. Пров.....	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

**ПОСЛПЛАТА „КЕШ ОН ДЕЛИВЕРІ”
(С. О. D.)**

Кожна постова посилка (тільки в Канаді), може бути вислана через „Кеш он Делівері”, „С. О. D.”, однак можна вислати тільки з тої пошти, на котрій можна купити „Моні Ордер”. Посилка може бути вислана до кожної пошти в Канаді.

Посилка через „Кеш Он Делівері” мусить бути замовлена адресатом, а сума до сколектовання, за одну посилку не може вносити більше як 100 доларів. Оплата, крім звичайної вносить: 15ц. до 50 дол., 30ц. до 100 дол.

ПОСИЛКИ ПОРУЧЕНІ — „РЕДЖІСТРОВАНІ.”

Кожну постова посилку, крім „Парсел Пост” оплачує надавець і дістає на пошті посвідку, або ресіт. Оплата за саму реджістрацію в границях Канади числиться після вартости посилки і наколи би посилка затратилась, надавець, або адресат може жадати відшкодовання дійсної вартости посилки. Оплата за реджістрацію в Канаді:

До 25 дол. — 10ц.; вище 25 дол до 50 дол. — 20ц.; вище 50 дол. до 75 дол. — 30ц.; вище 75 дол. до 100 дол. — 40ц.

Оплата за саму реджістрацію до всіх заграничних країв 10 центів, однак відшкодовання за затрачену посилку до Зєдинених Держав не може бути більше як 25 доларів, а всіх інших країв 9 дол. і 65 центів. Відшкодовання до заграничних країв є ограничене, позаяк наколи реджістрована посилка затратилась і не-

можливо було запобічи сему, то жадного відшкодовання не платиться. Тому ніхто не повинен посилати грошей у реджістрованім листі поза границі Канади.

Деякі люди вірять, що до Старого Краю листову посилку можна асекурати. Покищо, такої асекурації ще нема.

Єсли надавець хоче знати чи його реджістрована посилка була доручена, повинен зажадати при наданню посилки зворотної посвідки, „Екналеджмент Ресіт”, або в скороченню „А Р.”, за котру при наданню посилки, треба зокрема заплатити 10ц.. Після надання, коли небудь 20 центів.

Реджістровані листи можна реклямувати, се значить, зажадати від пошти, що би вона розслідила, що сталося з посилкою. Реклямацію треба вносити до року від дня надання посилки. За реклямацію платиться 20 центів.

ОКРЕМІ ДОРУЧЕННЯ.**„Спешел Делівері.”**

Експресові посилки мусять бути оплачені листовою оплатою і висилаються тільки до тих місцевостей, де листоноші доручають пошту. „Спешел Делівері” посилки приймаєсь тільки в Канаді та до Зєдинених Держав. Оплата, крім звичайної, 20 центів.

ВОЗДУШНА ПОЧТА.

Воздушню поштою можна вислати всякі посилки, як в Канаді, до Зєдинених Держав, так і других країв. Оплата за воздушну пересилку в Канаді, до Зєдинених Держав і Великої Британії — 6ц.

за кожну унцію. До всіх європейських держав 10 центів за унцію. До Західних Індій, Мексика, Куби, Центральної Америки, Азії, Африки і Австралії — 15ц. за кожну пів унцію. До Полудневої Америки 45ц. за кожну пів унцію.

ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА ДО ЗЕДИНЕНИХ ДЕРЖАВ І ЄВРОПИ.

Майже до всіх заграничних та європейських держав пакунок може важити 15 фунтів. До Польщі 20 фунтів, однак пакунок не може бути довший як 3½ фітів, а його довжина, разом з об'ємом грубости не може переходити 6 фітів.

Всі пакункові пересилки до заграничних країв мусять мати декларацію митовою „Костом Деклерейшен”, на котрій мусить бути описана кожна річ, яка знаходиться в пакунку і яку має вартість.

За малі пакунки, котрі не важать більше як 8 унцій, оплата 1ц. за кожну унцію. На тих пакунках не треба митової декларації. Малі пакункові посилки, котрі оплачені митовою оплатою, не можуть мати митової декларації. Такі пакунки найлучше висилати за рецепісом (реджістровані), однак такий пакунок не може важити більше як 4 фунти і 6 унцій.

ДЕ ПОСИЛАЄТЬСЯ	ЗА ВАГУ ФУНТІВ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15
До Зєдинених Держав	.14	.28	.42	.56	.70	.84	.98	1.12	1.26	1.40	\$1.75
ДО ПОЛЬЩИ											
Прямою дорогою	.20	.30	.55	.65	.75	.85	.95	1.15	1.25	1.75	\$2.00
Через Англію і Гданьск ...	.45	.55	.90	1.00	1.10	1.20	1.30	1.60	1.70	1.80	2.50
Через Англію, Бельгію і Німеччину	.60	.70	1.00	1.10	1.20	1.30	1.40	1.70	1.80	1.90	2.75
ДО РУМУНІ—БУКОВИНИ											
Через Францію, Німеччину і Чехословаччину	.47	.59	.91	1.03	1.15	1.27	1.39	1.51	1.63	1.75	\$2.50
Через Англію, Німеччину і Чехословаччину	.65	.75	1.20	1.30	1.40	1.50	1.60	1.75	1.85	1.95	3.00
ДО РОСІЇ—УКРАЇНИ											
Через Францію, Німеччину і Литву	.82	.94	1.26	1.38	1.50	1.62	1.74	1.86	1.98	2.10	\$3.25
Через Англію, Бельгію і Німеччину	1.20	1.30	1.70	1.80	1.90	2.00	2.10	2.30	2.40	2.50	4.00
ДО РОСІЇ В АЗІЇ											
Через Францію, Німеччину і Литву	1.22	1.34	1.66	1.78	1.90	2.02	2.14	2.26	2.38	2.50	4.25

ПОСИЛКА ГРОШЕЙ.

Гроші в Канаді можна вислати через „Моні Ордер” або „Постел Нот”, однак поза границі Канади тільки через „Моні Ордер”.

При посилці грошей в Канаді, до Зєдинених Держав, Франції, Великої Британії та декотрих її колоній, „Моні Ордер” треба вложити в лист і вислати до адресата а посвідку треба задержати. До других країв, як до Польщі, Румунії і других, почта висилає „Моні Ордер”, тільки зареджати собі ресіт, однак щоби вислати гроші до тих країв, то треба зажадати на почті апликації на заграничний „Моні Ордер”. Сі форми звуться: „Апликейшин фор Моні Ордер” або „М. О. № 1”. Сю апликацію повинен виповнити надавець і дати її урядникови почтовому, позаяк сі апликації висилаються з „Моні Ордер” до тої держави, де вислані гроші.

Оплата за пересилку грошей в Канаді і до Зєдинених Держав:

До 5 долярів	8ц.
Вище 5 дол. до 10 дол.	10ц.
Вище 10 дол. до 30 дол.	15ц.
Вище 30 дол. до 50 дол.	18ц.
Вище 50 дол. до 60 дол.	23ц.
Вище 60 дол. до 100 дол.	28ц.

Майже до всіх заграничних країв (крім Зєдинених Держав):

До 5 долярів	8ц.
Вище 5 дол. до 10 дол.	13ц.
Вище 10 дол. до 20 дол.	23ц.
Вище 20 дол. до 30 дол.	33ц.
Вище 30 дол. до 40 дол.	43ц.
Вище 40 дол. до 50 дол.	53ц.
Вище 50 дол. до 60 дол.	63ц.
Вище 60 дол. до 70 дол.	73ц.
Вище 70 дол. до 80 дол.	83ц.
Вище 80 дол. до 90 дол.	93ц.
Вище 90 дол. до 100 дол.	\$1.03

Если лист з „Моні Ордер” затратився, а надавець має листи від адресата, що він не отримав грошей, ані листа, то надавець повинен зголоситись на котру небудь пошту, там де продають „Моні Ордер” і зробити аплікацію о дуплікат. Се нічого не коштує. До заграничних країв треба зажадати від пошти, щоби вона розвідала, що стаалось з грішми, або попросити о „Едвайс оф пеймент”, в скороченню „А. Р.” за котрий треба заплатити 10 центів.

ПОЧТОВА ЩАДНИЦЯ.

Почтова каса щаднича платить 3 процент, однак одна особа не може вкласти до каси більше, як 1,500 долярів в фіскальнім році а загальна вкладка не може бути більша як 5,000 долярів, не вчисляючи проценту.

Депозитор повинен уважати завжди, щоби отримав потвердження з Оттави за кожную вкладку, а що року, того місяця в котрім були перший раз вложені гроші вислати книжочку до Оттави, щоби зачислили процент.

ПОЧТОВІ НОТИ — “ПОСТАЛ НОТС”.

Почтові ноти можна висилати тільки в Канаді і до Нової Фундлярдії, однак вони дешевші чим „Моні Ордер”, тому на малу суму, лучше висилати ноти. При висилці грошей через почтові ноти, треба уважати, щоби сей нот був виповнений, а то: в першій горішній рубриці написати назву пошти, в слідуячій імя і назвиско того кому посилається, а в долі-

шній лінії на правій руці своє імя і назвиско, опісля відірвати посвідку, котру треба задержати а почтовий нот вислати в листі до адресата.

Почтові ноти мусять бути виповнені тому, що за невиповнений нот почта не відповідає. Наколи почтовий нот затратиться, то почтовий департамент в Оттаві видає дуплікат і се нічо не коштує.

Оплата за почтові ноти:

За 10ц.	1ц.	За 80ц.	3ц.
За 20ц.	2ц.	За 90ц.	3ц.
За 25ц.	2ц.	За \$1.00	3ц.
За 30ц.	2ц.	За \$1.50	6ц.
За 40ц.	2ц.	За \$2.00	6ц.
За 50ц.	3ц.	За \$2.50	6ц.
За 60ц.	3ц.	За \$3.00	6ц.
За 70ц.	3ц.	За \$4.00	6ц.
За 75ц.	3ц.	За \$5.00	6ц.

На „Постел Нот” можна наліпити окремі на се марки “постел нотс стемпс”, однак не більше як на 9 центів до одного адресата, за котрі при виміні, почта заплатить.

БЕЗПЛАТНА ПОЧТА.

Кожна почтова посилка, з винятком „Парсел Пост” і воздушної, адресована до Генерального Губернатора, його секретаря, до міністрів і всіх департаментів в Оттаві, як також підчас нарад до послів та сенаторів, коли адресована до парламенту або сенату в Оттаві — може бути реджистрована даром, однак, коли посилка адресована до якого небудь департаменту, то за реджистрацію треба заплатити.

ЗАГАЛЬНІ ПОЧТОВІ ІНФОРМАЦІЇ

Наколи надавець хоче, щоби його реґістрований лист був доручений до рук адресата, то повинен написати на коверті: „Деливер то ди адресі онлі.”

Если адресат не може йти на пошту, по реджистровану посилку, то повинен дати писемне позволення другому чоловікові. Чоловіки, котрі працюють, повинні уповажнити своїх жінок.

Адреси на всіх посилках повинні бути точно та чисто написані чорнилом, латинською азбукою і мати зворотню адресу.

Всякі українські організації, котрі ви-

силають запрошення і т. ин. в українській мові, повинні писати зворотню адресу латинською азбукою.

Наліпити на яку небудь почтову посилку уживану марку, підлягає грошовій карі.

Легко запальні і вибухові річи є заказані посилати поштою.

За всякі неморальні вислови в листах є строга кара.

За неоплачені або недостаточно оплачені листи, платить адресат подвійну оплату, або подвійно те, що недостає до цілої оплати.

„Дженерал Делівері“ — ся услуга поштова є тільки для тих людей, що не мають сталої адреси і хочуть, щоби їм листи задержались на почті. Такі посилки задержуються звичайно 15 днів а з Європи 30 днів.

Адресат може зажадати, щоби його листи задержались на почті 90 днів. Щоби посилка могла задержатись на почті, то мусить мати імя і назвиско адресата, назву почти і вискази: „Дженерал Дели-

вері“, в противнім разі посилка буде звернена задля недостаточної адреси.

Если яка особа перенеслась з одного місця на друге, то повинна змінити адресу на почті, позаяк недоручені листи, чи які небудь посилки звертаються, а часописи нищуться.

По кольоніях та фармах, всякі посилки задержуються на почті через 15 днів, а з Європи 30 днів.

ЗАКОННІ РОЗПОРЯДЖЕННЯ І ПРИПИСИ ВСЯКОГО РОДА

Вільне дерево для поселенців Канади.

Кожний справдішний поселенець Канади, що самий не має дерева на фармі, може дістати для свого ужитку позволення (перміт) рубати дрова на правительственной землі, на сухі чвертки.

Властитель гомстеду, що самий не має на своїй фармі дров одержує, коли о те просить, позволення слідуочу скількість будівельного дерева зрубати для власного ужитку: 3000 рівних стіп будівляного дерева, не грубшого як на 12 цалів на найгрубшому кінці; що до сухого дерева, то дозволяється якубудь грубість; дальше 400 кроків кізлів, а 200 слупків на огорожу; сі можуть бути по 7 стіп довгі, а не грубші як на 5 цалів на тонкому кінці. Позволення виставляє „Крон Тімбер Агента“ або земельний уряд за належитість 25 центів.

Жадні дрова не сміється давати як заплату за пилання; вони мають бути зужиті лише на гомстеді того, що одержав на них позволення. Поселенець на нерозпарцельованій землі може ту саму скількість дров зрубати на підставі, що він заявляє охоту вписатися, щоби одержати землю, коли її лише поміряється.

Властитель гомстеду не сміє продавати дерево, що рубается на його гомстеді, другим поселенцям для їх власної користи — з виїмком коли ті заплатять належитість по 25 центів за 1000 стіп дошкової міри. Ті належності можегься завернути, як виставиться патент на ту землю. Всеж він може кожного року дістати позволення на рубання дров і продавання його п'ятдесяти кордів дров на свойому гомстеді.

Поселенці й особи що живуть у містах, містечках і селах, можуть що року одержати таке позволення без застереження, щоби зрубати 100 кордів дров на продаж.

Спекулянтам і перекупцям не дається жадного позволення. Коли властитель гомстеду продає дерево на своїй фармі другим припатним особам для власної користи, нім він одержав титул посілости, підпадає грошеві карі не вишій як 100 доларів або шістьмісячній турмі і губить заразом всякі права до своєї землі.

Хто без позволення бере з правительственного ліса

дрова, підлягає грошеві карі в сумі трьох доларів за кожне зрубане дерево.

Зазначення границь.

Коди властитель землі хоче означити значайну межу, то мусить писемно о тім повідомити всі інтересуючі особи, описав по одному місяці може він спровадити землеміра до затвердження межі, а всі участники поносять свою частку коштів. Жадного плота, що стоїть на межі, не сміється без згоди сусіда забрати. Коли ставить хтось на межі пліт, то сусід, як того земля припірає до даної межі, поносить також частину коштів. Щоби вдержати такий пліт у порядку — лежить в обовязку обох сусідів. Граничного плота що заключає також землю сусіда, не сміється забрати, як вже 12 місяців неред тим не повідомилося сусіда на письмі, у спорах за межі полагадують такі справи три судді, яких вибирається; вони рішають своєю більшістю. Поняття „законний фенс“ установляється побічним законом муниципалів.

Шкільні розпорядження.

В Манитобі може рада кожного муниципалу переіменити части поєдинчих муниципалів, де немає шкіл, на шкільні дистрикти. Такий шкільний округ не сміє займати більше як двацять квадратних миль (виключаючи публичні дороги) і мусить мати найменше десятеро зобовязаних ходити до школи дітей. Для кожного провінціального шкільного дистрикту вибирають ті що плавають податки трьох тростісів, котрі мають надзирати над школою, вибудувавши її та придбавши для ньої учителя; мають глядіти над управою, установляти податкові рати і т. д. Провінціальне правительство дозволяє 65 доларів піврічно кожному учителю такого офіціального дистрикту, — коли учитель був попередних шість місяців занятий при учительованню. Муниципальна управа має видати для кожного шкільного дистрикту двацять доларів що місяця, в якому відбувалася в тій школі наука.

Усі публичні школи мають бути чисто безконфесіональні і не сміють там відбуватися жадні інші релігійні виклади, крім тих, на які дозволяє трості і шкільна управа. Шкільний вік обсягає дітей від 5—16 ро-

ків; але до школи можуть також ходити аж до 21. року життя, як лише місця є досить. Шкільні свята, з винятком суботи, є всі легальними святами.

Де в провінціоанальній школі ходить на науку 25 католицьких дітей, там дозволяється тримати католицького учителя; а в місті тоді коли є 40 католицьких дітей. Всіх учителів для публічної школи мусить шкільна управа переєкзамінувати.

В Алберті і в Саскачевані є протестантські і католицькі школи; того-ж шкільна управа складається з двох католицьких а з двох протестантських урядовців. Три люди, що платять податок, можуть подати прохання о втворення шкільного дистрикту. Шкільний дистрикт не сміє займати більше як 25 квадратних миль (включивши офіційно дороги) і мусить на тому дистрикті мешкати що найменше чотири люди, що платять податок і найменше 12 дітей у віці від 5 до 16 років. Коли такий шкільний дистрикт вже сформовано, вибирають люди, що платять податок, на публічному зібранні трьох тростісів, котрі мають управляти школою, постаратись о вчителя, та назначити податкові рати і т. д. Шкільний будинок нового дистрикту не сміє коштувати більше як 5,000 доларів, яку суму можна вижити, доки не наплатить податки.

Коли вже у зорганізованому дистрикті меншість оплачуючих податок людей (чи протестантських чи католицьких), бажав окремої школи, то на те дається позволення, коли є потрібне число оплачуючих податок людей і зобов'язаних до школи ходити дітей. Тоді мають оплачуючі податок люде платити податок лише за свою сепаратну школу.

Наука релігії має бути безконфесійною і ограниється на послідну пів годину дня, як тростіси розпоряджують.

Підмога з сторони правительства для публічних шкіл не переходить суму 70 процентів учительської платні. Спеціальне дозволення на домагання шкільної управи можна зробити для котрої небуд школи, однакото, чи вона зорганізована після закону чи ні; жерелом стає в такому разі звичайний доходний фонд провінції.

Шкільний податок провінції не сміє бути вищим як 12 мілєсів понад долар. Усі учителі публічних шкіл мусять бути питані властями і висказатися свідцтвом здібности.

ЗАКОН ПРАЦІ.

МАНІТОБА. — Властители, що посідають помістости на 200 доларів самого податку, є зобов'язані на один день праці на дорогах, ті що посідають на п'ятсот доларів — на два дні, а за кожних дальших п'ятсот доларів, або частину з них, все на один день більше. Праця на шляхах має відбуватися в границях трьох миль округи землі властителя і то в часі починаючи від 1. мая до 1. серпня; в разі коли рада муниципалу не дасть иншого розпорядження. Хто до першого жовтня не сповнить свого обов'язку, стає покараний грошевою сумою у висоті 150 доларів за кожний провинений день. Муниципальна рада може замінити обов'язок праці на податок, який в такому разі не сміє бути вищим як один долар п'ятдесят центів за день. Де стягається податок там муситьсь взяти того лише на напругу доріг.

В Саскачевані та Алберті називають по англійськи цей закон дріжних робіт „Локал Імпрувемєнт Ордінєнс“ який ввадив північно західний сойм ще в 1903 році, а який увійшов в силу з днем 1. січня 1904. року.

Відносно цього розпорядження може радник кабінету (Гонернор ін Ковнієл) установляти 1 доріжні дистрикт (Локал Імпрувемєнт Дистриктс): вони можуть зани-

мати найменше 108, а не більше як 216 квадратних миль. Також має замешкувати цей простір найменше один мешканець на дві квадратні милі. 2) Має означувати границі дистрикту і вибрати їх нумера. 3) Наставляти число доріжних радників.

На прохання мешканців певного обсягу землі може лейтнант-гонернор створити дистрикт згаданої величини, але в такому разі може на три квадратні милі припадати лише один мешканець. Прохання (петиція) муситьсь зробити в формі приписаній міністром публічних робіт і повинна приблизно подати число мешканців у певному дистрикті. Коли в протягу одного місяця не було жадного спротивлення що до створеного нового дистрикту — то може рада кабінету створити новий дистрикт.

Кожним доріжним дистриктом управляє рада, яку творить не більше як шість а не менше як три члени, з котрих по одному вибирають всі повіті дистрикту, які кабінет вже заздалегідь має на багчности.

На члена ради в справах доріг може кожний бути вибраний, коли лише досягнув 21. рік життя і оплачує податок за землю, яку посідає в тому дистрикті. Коли вибраний член ради не мешкає в дистрикті, не сміє мати жадної вимоги що до мильового за те що брав участь в засіданнях ради за дорогою, яка лежить поза дистриктом.

Вибраними до ради або спосібними з'їзаватися в раді не може ніхто, що бере участь у використуванню контракту заключеного з радою або що був караний тюрмою до трьох літ або більше, або що має відсидіти ще свою кару. За те посесії, купна землі, всякі угоди дотикаючі купна землі або продажі, або позичок чи контрактів, котрі заключила якась інкорпоруєча компанія для своєї власної користі, або контракт доторкаючийсь розголошення газетного, — не мають уважатися за річі, які можуть когобудь виключити з права бути вибраним до угоди в справах доріг.

Уряд члена або председателя ради в справах доріг тратить силу:

1. Коли він був нездібний або є нездібним.
2. Коли він не брав участі більше як три посередні рази на засіданню ради.
3. Коли засуд суддів відібрав йому уряд.

Член або председатель можуть йому заявити свій виступ з ради в справах доріг, заявляючи це на письмі секретареві такої ради; зложення такого уряду входить в силу з днем, коли секретар ради одержав ту писемну заву виступу.

Коли мешканці повіту відтягаються і спізняються дати свій голос на кандидата до згаданої ради — то рада кабінету може вибрати одного; вона має також право призначити урядника на кілька повітів і запорядити їх повнотно з скарбів доріжного дистрикту.

Проти вибрання якогобудь члена або председателя можна внести протест зложивши 25 доларів, але не пізніше як місяць по виборах, коли такий член після розпорядження не мав права бути вибраним.

Обставина, що, неправно вибраний член доріжної ради брав уділ в якійсь постанові, не робить послідної неважною.

Вибраним може бути кожний, що має в дистрикті свою власну землю і платить податок.

При зложенню уряду з сторони якогось члена ради в справах доріг треба розпорядити новий вибір.

Члени такої ради мають, — підчас першого засідання після свого вибору, котре має найпізніше два місяці після того відбутися — одного з меж себе вибрати за председателя.

Рада в справах доріг має право настановляти пла-

чених урядників. Такого рода уряди не сміють сповняти члени ради в справах доріг з секретаря.

Секретар-скарбник повинен перед 15. маєм кожного року предложити лісту податку.

Для перепродання розпорядження відносно до нищення бурянів може уряд в справах доріг назначити спеціального урядника.

В спільних справах повинні такі ради кількох дистриктів сходитися на спільні наради.

Рада в справах доріг може наложувати податок, який може вносити один і чверть а найвище п'ять центів. Закон податковий ухвалюється постановою ради.

Проти наложення податку можна внести скаргу у мирового судді, якого рішення є рішучим. Платення податку може бути з сторони ради в справах доріг від населення вимушене. Вони мають також право першенства перед всіма іншими вимаганнями супроти краю.

Від оподаткування увільняються:

1. Індіанські резерви.
2. До два акри землі, які знаходяться при офіціальній або сепаратній школі.
3. Аж до одного акра в посіданню церкви, або одного будинку, що належить до церкви.
4. Аж до п'ятдесят акрів, які уживаються на цвинтар.

Рада у справі доріг має право установляти нагороди за працю на шляхах. Плату дається за 10 годинний день праці і не вищу як у сусідньому дистрикті і в жадному разі (без дозволу міністра для публичних робіт) не більше як 2 долари денно за роботу, а чотири долари за робітника — фіру. Така платня не відноситься до людей, що працюють як надзирателі, формани або при будові мостів чи при водопроводах.

ЗАКОН ДОТИЧНИЙ ВОГНЮ.

Хто ставить на вільній прерії стирту сіна, то мусить обвести її на околиці 60 стіп яким 8 стіп широким зораним або перепаленим колом (валом), котрий для більшої безпеки можна перепалити в присутності кількох мушчин. Таку саму остерогу треба предприняти при створенню більших огнених перепон. Хто цьому протривиться, підлягає карі двіста доларів або однорічний в'язниця.

Такій самій карі підлягає кожний, що розложити на преріях або в корчах вогонь, який може розширитися і наробити шкоди сусідам.

Хто для самооборони запалить противний вогонь, який поширяється, не підлягає карі.

Коли вибухає степовий або лісовий пожар, то найближчий сторож вогню, мировий суддя, війт чи громадський радник мусить скоро скликати всіх мешканців дистрикту, що лише можуть робити, до безпроводочного поборовання пожару. Хто відтягається від праці — підпадає карі п'яти доларів за кожний переступок.

У Саскачевані й Алберті можна розложувати вогні для чищення землі й то перед 7. маєм кожного року. Площа, яку треба очистити вогнем, не смія бути більша як 320 акрів і мусить бути обведена на 10 стіп широким ораним колом, щоб вогонь не перейшов на сусідній простір. Такий вогонь мусить стерегти три дорослі мушчини. Хто буде робити противно підпадає карі в сумі сто доларів.

1. Хто запалює на полі чи в лісі вогонь або кладе вогонь щоб розпікати пляна на худобу, а потім того вогню не згасить, підлягає карі у висоті 100 доларів, коли такий вогонь докажеться.

2. Хто розкладає вогонь для самооборони, може це робити лише в присутності трьох мушчин і лише тоді, коли його власність є обведена колом виораним на 20 стіп широко. За спротивлення 100 доларів карі.

3. Залізнодорожні компанії можуть чисто поспалювати всякі буряни на залізній дорозі, але всеж такий вогонь мусить стерегти чотири особи з потрібними апаратами до гашення вогню.

Котел молотільні мусить бути віддалений тринап'ять стіп від стирти або якогобудь будинка. Водюю наповнена металева посудина мусить знаходитися під кітлом, щоби кидати в ню поліл.

Нім розкладеться в кітлі вогонь і протягом цілого часу, як котел працює, мусить посудина в комині бути наповнена водою.

Все вугля, потім і іскри муситься погасити нім відіде молотільня.

Віля машини мусить стояти тенка з водою і дві пунті щоби в разі потреби згасити вогонь.

Коли машина працює мусить апаратик, що стримує іскри, все бути залертим.

Хто протривиться цим приписам платить п'ять доларів карі.

У всякому разі відповідає за вчинені вогнем з машини шкоди сторож машини до молочення; він оминає кару, коли дотримується повизчих приписів.

ЗГОЛОШЕННЯ НАРОДЖЕНЬ І Т. Д. В МАНІТОБІ.

Всі народження, шлюби та похорони муситься зголошувати в муніципального писаря в протягу 30 днів.

Про народження мають повідомити батько, мати, лікар або повитуха, які були помічними при народженню.

Звідомлення про шлюб має подати урядуючий священник чи проповідник.

Про смерть має дати відомість батько родини або власитель дому. Лікар, що обходив хворого, має дати причину смерті, при похороні має урядовий священник подати про те відомість.

Формулярі на такі річі можна одержати у начальника почти або у муніципального писаря. Хто відтягається або пізниться у таких справах підпадає карі не вищій як 25 доларів.

В Алберті і Саскачевані.

Всі народження, шлюби, смертні припадки муситься зголошити у муніципального писаря у протягу 30 днів.

Про народження мусить зголосити батько або мама.

Коли цього не може зробити батько або мати то мусять це зробити ті, що щось знають про народження.

Звідомлення про шлюб має подати урядуючий священник або проповідник.

Про припадок смерті має донести батько родини або власитель дому, в таких випадках коли хтось поза домом вмер — особа, котра про те щось знає. Лікар, що обходить покійного, мусить подати причину смерті; також при похороні урядуючий священник мусить внести про це звіт.

Формулярі на такі звідомлення можна одержати у начальника почти або в муніципального секретаря.

Хто спізниться або не хоче виповнити таких звідомлень — підлягає карі грошевій, але не вищій як 50 доларів.

Набуття права горожанства.

Кожний народженець за границею може набути право горожанства, коли він мешкає цілком бездоганно вже 5 літ на цій землі, володіє англійською або французькою мовою і може доказати, що він від початку війни (1. серпня 1914) був безперестаню горожанином котроїбудь з Британією в союзі стоячої держави, або був горожанином нейтральної держави, коли йому минуло 21 рік життя і коли він присяг королеві Англії вірність. Котрий будь суддя, — що належить до "Кінгс Бенч Корт" або "Кавіт Корт" в Манітобі; чи "Супрїм Корт" або „Кавіт Корт“ в Бритиш Колумбії, — має право рішати чи прохачючий може дістати і чи має право на горожанські папери. Про це рішення повідомляється державного секретаря в Оттаві, котрий виставляє остаточно рішення чи прохачючий дістане свій горожанський документ — коли той передше підписав при сягу вірности власноручно і виповнив — або ні, за що має заплатити судовому секретарю п'ять доларів. На батьковому документі горожанства можуть бути виповнені імена всіх його дітей навіть неповнолітніх; так вони разом з батьком одержують право горожанства.

Бритийські горожани, що приходять з Великої Британії, або з британських колоній до Канади, в вже по дванадцяти місяцях горожанами Канади.

Закон винятковий.

В Манітобі увільняється слідуючі власности від заставлення; вони в законі хоронені:

Ліжка, домашнє зпяряддя в висоті до 500 доларів а також конечна одіж для довжника та його родини. Потрібна пожива для родини на одинадцять місяців, припускаючи, що знаходиться тільки або більше средств поживи підчас фантовання. Книжки професіоніста. Ручне зпяряддя або фармерські прибори до вартости 50 дол. Гомстед висоти 160 акрів, на котрому мешкає довжник, дальше дім, стайня, стодала, огорожа на землі, збіжжя на засів цієї землі у висоті 80 акрів. Три коні, мули або воли, мість коров, 10 овець, 10 свиней, 50 штук дробу, включаючи поживу на 11 місяців, поперх чотири роки старі коні виключаються лише тоді від зафантовання, коли вони потрібні до вдержання життя довжника. Для не-фармера хоронить закон домівство с вартости 1.500 доларів від зафантовання. Контракта і всякі заключення, після яких довжник зрїкаєся таких прав, в ненажними. Збіжжя на пш не можна ані заставляти ані фантувати. П'яницї розпорядження відносяться лише до довгів, котрі поповнено по 1. марті 1894 року. Відносно давніщих законів остається старий закон, котрий мало що обороняє перед зафантованням.

В Саскачевані й Алберті хорониться перед фантом: Домові зпяряддя і т. д. в варті 500 доларів, а також конечна одіж і пожива на 6 місяців. Книжки професіоніста. Ручні зпяряддя та інструменти в вартости 200 доларів. Гомстед в вартости 160 акрів разом з будинками, 4 волл, коні або мули, 6 коров, 6 овець, 4 свині, 50 штук дробу, а також пожива для них від падолиста до цвітіння; — упряж для трьох штук до тягла, 1 великий віз або дві карі, 1 косарка або 1 коса, 2 плуги ріжного роду, 1 борона, 1 громадільниця, 1 сівачка, 1 байндер, 1 санн, 1 машинний свирлик, насіння 80 акрів (2 бунші на кожний акер) збіжжя, і 14 буншів бараболі. Для не-фармера виключається від фанту домівство в вартости 3.000 доларів.

В Манітобі а також в Саскачевані і в Алберті не-виключається від фанту в варті наведені річі (з виміною одіжі і ліжок), коли їх ціна купна в предметом судового поступовання:

Сі, що потребують робітників і робітників самі.

Щоби зробити контракт праці важним, муситься зробити писемну або усну угоду, при якій одна партія годиться платити, а друга сповняти службу на протягу певно означеного часу. Коли господар платить своїому робітникови так довго, кілька той в нього робить, без назначеного часу на виповідження з будь котрої сторони, тоді контракту не треба.

Контракт праці, чи письменний чи усний, між господарем а робітником, є в кожному ремеслі і в кожному заняттю, зобов'язуючим, коли він призначений не на довший час як один рік.

Коли він відноситься до довшого часу, тоді він мусить бути на письмі і мусить бути підписаний обома партіями. Коли він відноситься на короткий час, але припадає так, що не може скінчитися одного року, тоді мається його також зробити на письмі.

Добровільний контракт заключений обома партіями не може бути для них довше зобов'язуючий як на 9 років починаючи з днем заключення тої угоди.

Коли контракт наймлення між партіями не в зроблений виразно, то його вважається за зроблений, коли працю виповняється; виключаються такі випадки коли вони мають місце між родиною як вуйком або родичами.

Як службу сповнювано без заплати то закон припускає, що вони погодилися за таку заплату, яку платиться загально в тій громаді. Але закон не признає жадного подібного контракту між близькими рідними або родичами. В такому разі мусить бути наймлення точно зазначене і контрактом доказане, доки позиваючий зможе підняти скаргу.

Коли інакше в контракті не зазначено то гроші платиться на кінци уплилого часу.

Жадна особа, що стоїть в роботі або в уряді, не може бути прислужана докінчити свою угоду, але вона може бути оскаржена о відшкодування зломлення контракту.

Той що дав комусь роботу і що наймає когось на день, на тиждень або на місяць, не може бути спонуканим давати роботу, але як хтось вже впросьється в роботу то має жадати за те заплати і йому мається заплатити.

Контракт для орударів.

Урядник мусить свою угоду виповнити на кожний спосіб, а щоби вірно сповняти свою службу має він бути не лише пильним, але також працювати з цілою своєю здібністю та увагою. Зпяряддя, машини чи всяке його майно, за помічю котрих він працює, або які стоять під його контролею, має він не то що вживати в порядку, але повинен вважати, щоби їх не закрадженно. За коні і худобу, яку дають йому до розпорядку, має совісно старатися. Його господар чи шеф платить йому за роботу так само як і за його здібність та його передвизначення. Від нього ожидається точности і чемности супроти його роботодавця. і щоби він працював кожного дня з виміною неділі і свят. Його свавільне недотримання згоди може привести до того, що його викинуть з служби а до того можуть ще покликати до відшкодування.

Відправа зі служби, або виповідження.

Коли хтось стає на службу на означений час, на день, тиждень, на місяць, на рік, — по упливі певного часу може він опустити службу, або й його роботодавець може виповісти йому роботу.

Як контракт робиться на неограничений час а плату

виплачується денно, тижнево, місячно чи річно і одна з партій хоче закінчити угоду, то друга з партій оправдана на час виповідження.

При тижневій платні виповідається тиждень наперед.

При місячній платні виповідається місяць наперед.

При річній платні виповідається три місяці наперед.

Виповідження не мусить бути писемне, але, коли тичиться більшого часу, як тиждень, то краще дати писемну заяву виповідження.

Орударя (робітника чи урядника) можна відпустити зі служби без виповідження, коли тому дається плату тижнево, місячно, відповідно як справа маєя.

Відпущення зі служби без виповідження.

Орудар має як найточніше сповняти свій обов'язок, мусить бути точним слухняним, а всі шкоди які поповнить має старатися направили. Коли він цього не зробіть — то його можуть удалити зі служби без жадного попереднього виповідження, коли йому заплачється належито заслужену платню, і то за:

1. Непослух супроти законного припоручення свого роботодавця.

2. Грубе, неморальне поведення.

3. Постійне недбалство у заняттях, торзі, підприємствях та, або коли він заховуванням шкодить у торзі своєму роботодавцю.

4. Нездібність до вищого становища, де вимагається надзвичайних здібностей та знання, або постійне немагаання з причини хороби. Переходяча хороба не може бути підставою щоби віддалено кого з роботи коли праця того не вимагає.

Плата, яку в таких випадках виначується, не потребує стояти в пропорції до часу праці орударя.

Останоча надгорода муситья також виплатити, але платяя незаслужена, не мусить бути виплаченою.

Коли в Алберті або в північно західних територіях поводитись орудар неприлично, п'ячить, або видаються без відома роботодавця, не повинуються приказам, або нищать майно роботодавця, то може його покарати поліційний суддя сумою 30 доларів; коли він цього не може заплачити може бути покараним тюрмою аж до 30 днів.

Неправне відпущення зі служби.

Коли орудар (робітник, урядник) зістане неправною дорогою усуненний зі служби, то має право скажити свого роботодавця за зломання контракту й угоди. Коли цей не може подати певної причини, на підставі якої викинув орударя зі служби; тоді може орудар оскаржити свого роботодавця і вимагати від нього заплати за цілий час, але орудар мусить старатися у протягу того часу дістати десь в іншому місці посаду чи заняття, а коли йому це вдасться, то тоді відтянується сума, яку він заробить, від відшкодування. Так отже одержить він дійсну суму відшкодування, яку втратив через усунення зі служби.

Причина до опущення служби.

Прикази роботодавця мусять при заключенню контракту бути розважними, законними і могутими бути виконаними приймаючим працю. Машини і знаряддя мусять находитись в порядку і без жадного побоювання брати до вживання. Колиж до того роботодавець дає нерозважні припоручення і старається, щоби їх перепроваджено, то орудар має повне право опустити свою службу.

Коли робітник рідлі опускає свою службу навмисно, то тим самим губить право на заплату, яка йому моглаб належатися від останнього дня виплати.

Для кожного орударя, що опускає свою службу перед упливом означеного часу, а має на се причини, або як його неправно відправляють, має право домагатися за той час платні, який він працював. А коли він не може подати певної причини або коли його правно відправиться, тоді не може він домагатися платні "про Рата."

Коли орудар не одержить платні по заключенній згоді, тоді може він домагатися відпущення а також остаточної платні, передаючи цю справу мирному судді, який має в цьому свій рішаючий голос.

Орударі і свята.

Чи орудар є спонуканий працювати в неділі і свята, залежить від заключеного контракту праці. Річні праці муситья сповняти кожного дня, як приміром годовання і напування худоби на провінції і т. п., коли нема зробленої угоди, що це виключається.

Це саме тичиться до хатних слуг.

Коли не зробиться виразного контракту, то орударі не можуть бути спонуканими, працювати у законні свята, а також не вільно їх видаляти зі служби за те, що вони в такі дні можуть собі десь віддалитися від господарства.

Люде, що стоять в службі тиждень, місяць чи рік мають право на платню і за свята, хіба би інакше звучав їх контракт.

Кілько триває праця дня.

Для фермерських робітників нема стало визначеної довжини праці законом. Коли нема назначеної довжини праці дня для робітника у контракті, то час праці означається по звичаєви. До того треба взяти під розвагу пору року і спосіб праці. Коли орудар не хоче робити, коли час праці розумно вістав означений — тоді можна його віддалити зі служби.

Законне поступовання.

Коли між роботодавцем а орударем приходить до непозавчмінь тоді може мировий суддя рішати справу.

Коли мировий суддя приймає свідчі вискази орударя то заразом мусить приймати їх і зі сторони оскарженого.

Як присуджена платня повинна бути складкована, то мусить це статися в Онтеріо місяць по скінченню праці. Подібно стається в багатьох провінціях.

Але в Алберті, Саскачевані і північних територіях дається на це три місяці. Коли роботодавець спізниться платити довше як три місяці і коли його оскаржитья, або коли він орударя зле трактує або не по законі видаляє зі служби, тоді може орудар внести скаргу на роботодавця у мирного судді або поліційного судді. Цей перепитає справу і прикаже, щоби орударя удалити і щоби дати йому останочу платню — не вище двох місяців. Але скарга мусить відбуватися або в протягу трьох місяців по скінченню праці або в бігу трьох місяців по послідній виплаті. В Алберті, Саскачевані і північних територіях мають робітники першенство перед усім на жадання абіжка аж до висоти 75 доларів.

В Алберті, Саскачевані та північних територіях приписує зміна з 1904 року, що мировий суддя, коли після його осуду віддалено орударя зі служби не правно, може зарядити, що крім останочої платні мається орудареві заплачити чотири тижні наперед.

Коли з переслуховання виходить, що роботодавець має противимоги і право на вільну скаргу — тоді мусить мировий суддя відіслати всі папери клеркови найвищого суду (Супрім Корт) де справу рішиться.

Додаток з 1902 року призначує для Бритнійської Колонбії, що коли працює 20 або й більше орударів (робітників) у одного роботодавця і домагається відтягнен-

я їм місячної певної суми з грошей для лікарського лічення, то роботодавець мусить в цьому разі сповнитися це бажання. Кожний робітник може імя лікаря, котрий його обходить і суму, яку йому повиннося відізнати, записувати в книжку. Коли роботодавець відлягається від цього закону тоді підпадає він грошевій карі в сумі 50 доларів.

Відвчальнсть роботодавця за ушкодження.

Коли орудар при злій будові якогось будинку або при устрою машини і при браку охоронного пристрою при машині ушкодиться тоді має він право жадати від свого роботодавця відшкодування.

Коли робітник ушкодиться випадково без жадної вини роботодавця, тоді не може він вимагати ні відшкодування ні платні за той час, в якому він не працював ані вимагати, щоб за нього заплачено лікаря.

Як якабуть машина або часть машини уважається орударем не досить безпечною, а він зробить на те уважним роботодавця, який всеж таки вимагає щоби при гій небезпечній машині працювати, то це є причиною віставити службу.

Коли станеться в такому роді якась нещастя, тоді роботодавець мусить відповідати відшкодуванням.

Як орудар користується машиною, про яку він знає, що вона не є досить безпечною, а роботодавцю цього не заявить, то він не може по нещасливому випадку вимагати відшкодування.

“MORTGAGES”.

„Моргедж” (гіпотeka) — се законне право вірителя на власність посілості його довжника; коли віддається довг воно тратить своє значіння.

Вірителя називають “Mortgagee” а довжника “Mortgеджор”. Гіпотeku повинно виповнитися завше в двох примірниках, з котрих дістає одну віритель.

Нім визничиться гроші на таку гіпотeku муситься передовсім оглянути, чи титул посілості (Торренс Тайтел ор Дід) є вільний від всяких правних вимог. Коли такі є, то перше муситься їх усунути.

Регістрація. Гіпотeka є зобовязуючою, коли вона є виконана, але перша гіпотeka, котра є регістрованою, має також перше право на вимоги зглядно до власности. Примірник такої гіпотеки остається в “Titles Office” дотичного краю, де та гіпотeka зістала зарегістрованою, доки вона не стратить значіння (доки її не вимажеться).

Точки угоди (Covenants) в такій гіпотеці є сліду-ючі:

1. Треба віддати всі гроші гіпотеки і відсотки.
2. Добрий титул посілості.
3. Право продавати, міняти, і т. д.
4. Що віритель перебирає посілість безперепонно, коли заплачення не відбулося.
5. Зрештою власність не сміється отяжувати довгами.
6. Що довжник має свої будинки так охоронити, як лише вважає конечним.
7. Що довжник не зробить нічого, що може дальше задовжувати його землі.

Позичкові товариства (Loan Companies) і приватні особи застановляють депозити ще й другі точки угоди, котрі опісля докладніше переводиться.

Особова точка угоди (Personal Covenant).

Майже у всіх гіпотеках зобовязується довжник відплатити вірителю всю суму разом з відсотками. Коли якась посілість зятягнена на гіпотeku, продається, то не вистарчає, що разом з тим перебирається й гіпотeku. Попередний власитель остається дальше відповідним за довги, а не лише новий власитель посілості. Тогож гіпотeka мусить бути або віддана або під печаткою перенесена на другу особу (Release).

Відсотки гіпотеки якоїсь посілості можуть бути зазначені для кожної чиншової стопи. Коли про чиншову стопу не згадується, то вона виносить пять процентів. Коли процентів не заплачено, то віритель може забрати землю або заявити її пропашною або продати її або заскаржити за процента.

Коли це де може торкається і товарів або рухомого майна, які також знаходяться і належать до задовженої посілості, то віритель може їх забрати як покриття процентів.

Лише ті процента, що не старші року, можна вимагати по законній дорозі.

Плачення гіпотеки.

Клявзуля плачення мусить бути точно контрольованою: коли гіпотeka є платною, то вона може бути без попередньої примітки заплачена.

Коли вона є захопленою, а віритель жадає одної часті з ньої, то довжник може заплатити цілу суму. Коли платиться лише одну частку відсотками і так приписується у гіпотеці, то довжник може ціду суму лише тоді заплатити, як він шість місяців перед тим повідомив про те свого вірителя, або заплатив відсотки шість місяців наперед.

Плачення наперед гіпотеки.

Віритель не може бути спонуканим прийняти цілу платню скорше, як це призначено у гіпотеці.

Лише 2 випадки творять вїмки:

1. Коли гіпотeka триває довше як 5 років, кромі плачення трьохмісячних окремих відсотків.
2. Коли віритель оскаржив довжника за остаточну заплату капіталу або відсотків.

Права вірителя при терміні платности гіпотеки

Як гіпотeka при терміні платности не виплатиться, то віритель може предприняти слідуючі кроки:

1. Він може оскаржити довжника за суму і за процента.
2. Він може його оскаржити і рішенням судовим мати так довго його майно у користуючій посілості, доки довжник не виплатить йому цілої суми і відсотків.
3. Він може його оскаржити, щоби заявити гіпотeku платню, в цьому випадку стає він абсолютним власителем землі.
4. Як гіпотeka („моргедж”) має право продажі, то він може зробити закони і кроки зглядом продажі і як цього в тім не заключається, то може продати землю судовою дорогою.

Перенесення гіпотеки.

“Моргедж” може бути перенесений; тоді документ перенесення муситься передати до уряду, де “моргедж” зарегістровано. Той, що перебирає “моргедж” мусить заразом перебрати всі зобовязання і споняити всі усліва.

Змазання гіпотеки.

Як "моргедж" вже заплачено, то віритель мусить дати доказ змазання документу, або, коли цього вимагають, документу перенесення (Transfer of Mortgage), який довжник мусить зареєструвати. Вірителя законно спонукується видати їх, а також віддати всі документи, які він держав відносно "моргіджу".

Право продажу.

Кожна гіпотeka записує рубрику, що земля може бути проданою, коли плата стоїть в задегости в бігу десятих місяців. Крім того мусить прислати довжникови примітку, в якій дається йому ще десять місяців часу. Аж тоді як сей час промине а він довгу не віддасть, можна землю продати.

Продаж другим вірителям.

Коли землю продасть другий віритель маючи право продажу (Повер оф Сейл), але не викуливши першого "моргеджу" тоді стає той, що купив, на місце довжника, винявши "Personal Covenant".

Заява платності "моргеджу" (Foreclosure).

Як не наступить у "моргеджу" назначена виплата, то суд може по внесеним скаргі приписати землю вірителю. Звичайно дається довжникови шість місяців часу виплатити всі довги разом з відсотками. Крім того може він також продати землю, щоби виповнити свої повинности супроти вірителя. Коли цього не станеться, то він стратить свою землю, яку йому забере віритель.

Не повно виплачені "моргеджі".

Коли якусь землю, на якій тяжить "моргедж", продається, а продаж не принесе потрібної суми, тоді віритель може свого довжника залізвати до "Персонал Ковенент", щоб його першенство перенесли ще й на другі власности довжника.

Chattel Mortgages.

Такий "моргедж" в законним першенством до особистого, рухомого маєтку. Се в гіпотeka, перенесення або зафантавання титулу посілости, не посілости власности, котра по заплаченню довгу тратить значіння. Віритель може забрати власність у посідання, як довжник не дотримує умов зазначеного у "Chattel Mortgages", або коли йому предложена безпечність не видається достаточною. Віритель називається Mortgagor а довжник "Мортгейджі". У моргеджу мусять бути предмети так описані, щоби усяка заміна була виключеною.

Регістрація.

Щоби охоронити майно перед судовим ореченням (judgement) пізнішими купцями та "моргеджом", треба ту "Chattel Mortgage" зареєструвати, значить варпортувати таку справу клеркови з "Кавіті Корт" в дистрикті, де знаходиться власність, і то в Манитобі в протягу 20 днів а в Саскачевані й Альберті у протягу 30 днів. Вона має в Манитобі 2 роки значіння, а зрештою лише один рік. Коли її тоді не вимажеться, то муситься все що року, а в Манитобі все що два роки, відновлювати.

"Моргеджі" відносні до жнив мають право лише на заплату насіння.

Удалення зафантаваних дібр.

Зафантавані добра можуться лише тоді переносити на друге місце, коли зложиться довірену відпись "Чаттел Моргедж" у суді, де лежить та місцевість, і дістанеться зівольнення вірителя на таке удащення.

Час платности.

Коли "Chattel Mortgage" промине, а заплачення не відбулося, може віритель предприняти слідуючі кроки:

1. Може зайнятися продажею зафантаваних предметів самий, або за його припорученням може це зробити цивільний поліцай (Bailiff).

Потім мусить він продати ті предмети, а надвишку і готівку "моргеджу" вислати властителям.

2. Він (віритель) може заскаржити свого довжника за готівку "моргіджу".

3. Він може продовжати "Chattel Mortgage" аж до 20 років, але завше мусить зареєструвати відновлення.

Підстави до загорнення майна. (Займанщина).

Віритель може лише тоді забрати зафантавані предмети у посілість, як "моргедж" в платна або як не дотрималося якоїсь певної угоди, прим.:

1. Запізнення платні.

2. Удалення предметів з реєстраційного дистрикту без писемного дозволлення.

3. Займанщина предметів на виплачення і податки.

4. Виповнення судового оречення (Judgement) супроти предметів.

5. Коли довжник старається продати деякі предмети, без позволення вірителя й без віддачі своєму вірителю його зиску з такої продажи.

Відновлення.

"Chattel Mortgage" задержує право на 20 років. Але коли її не заплатиться у призначеному часі і тим самим може вона визати вже третю партію, муситься її все відновляти.

Перенесення.

"Chattel Mortgage" можна переносити. Документ перенесення (Assignment) муситься зареєструвати в тому самому уряді, де зареєстровано "моргідж".

Трачення значіння.

Коли "Chattel Mortgage" виплатиться, то повинно се зареєструватися у документі страчених значень (Discharge).

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ДОТИЧНО ЖЕРЕБЦІВ І БУГАІВ.

Короткий правний титул.

1. Се розпорядження треба коротко називати: — "The Entire Animals Ordinance."

Судова інтерпретація.

2. Де в сьому розпорядженню лучаються слідуючі вирази повинно ся їх після слідуючого способу вияснити:

(а) Вираз "власитель" означає особу, що посідає бугая або жеребця, яких само се розпорядження доторкається.

Вираз "піймач" означає всякого, що зламає бугая або жеребця (огера), або запре їх на безпечне місце, відповідно цьому припису.

Вираз "пустопашем" означає не бути під контролею властителя, або під прямим постійним надзором пастуха, ані під дахом ні в огорожі, однаково чи огороже

зроблена законно чи ні. Що до "законно зробленої огорожі" — гляди „Розпорядження про огорожі."

Коли вільно пускати "пустопашем" жеребців та бугаїв?

3. Недозволено пускати "пустопашем" (в цілому Саскачевані й Альберті) жеребця, що має більше як один рік.

4. З винятком пізніше наведених випадків не дозволяється ніколи пускати "пустопашем" бугая, що має дев'ять місяців або більше (в Саскачевані й Альберті).

5. Не вільно також, щоб ходили "пустопашем" вепри і барани, що мають понад чотири місяці, і то від 1. цвітня до 31 липня. Муситься їх тримати в відповідно загороджених кошарах, стайнях і т. п. або щоби їх стеріг пастух.

(а) Міністер рільництва може в двох звідомленнях поочередно слідуючих, виданих в офіційній "Газетт", дозволити, що в дистриктах, котрих описується в звідомленнях, можна пустити бугаїв "пустопашем" в часі між 1. червня в році і 31 грудня того самого року; обидві дати вчисляється.

Бугаїв і жеребців, що ходять "пустопашем" можна лапати.

5. (а). Хто бачить бугая або жеребця, яких проти горішно наведених законів пущено "пустопашем" — в винятку коли вони знаходяться в дистрикті череди — має право злапати такого бугая або жеребця і заперти та як найскорше повідомити про те властителя, коли він відомий тому, що злавав його худобину і коли такий властитель в протязу трьох днів, коли він одержав таке повідомлення, не забере свого жеребця або бугая, а тому, що злавав, не заплатити п'ять доларів за труд, а по 25 центів за кожний день за поживу, то мається вважати такого властителя як провиненого проти закону; його повинно ся покарати грошевою карою в висоті 20 доларів крім належитостей заплачення і годовання такого жеребця чи бугая. Належитости повинно ся заплатити, коли вже їх набудеться, тому, що злавав жеребця чи бугая.

6. Коли властитель такого жеребця чи бугая, котрого злапалося після права і законів, незнакомий піймачеві, тоді повинен дотичний піймач в протязу 48 годин по злапанню дати розголошення, після форми „А" яку прилучено цьому розпорядженню, в трьох офіційних місцевостях сусідства, поприбивавши такі оголошення, а відпис їх заславши до департаменту рільництва для розголошення в двох по чередно слідуючих виданнях офіційної газети, а властитель такого жеребця або бугая має мати право одержати свою худобу назад, коли він заплатити піймачеві п'ять доларів за труд а по 25 центів за кожний день в якому годувалося те звірі і за кошта, що він подав до газети.

(а) Крім подання цього зголошення, що злапано жеребця чи бугая, як тут приписано, має піймач також право подати це розголошення в трьох посередно виходячих тижневниках; такий тижневник має видаватися в найблизшій місцевості місця знайдення. Заплата може виносити близько долара. Коли вона не виносить понад долара, то в такому разі, повинен властитель віддати і ті гроші піймачеві. Коли в такий спосіб злапаний жеребець або бугай опиниться знова в руках свого властителя який забере їх, або після продажі суддею такого бугая чи жеребця, на доказ, що видатки зробилися треба їх звернути піймачеві.

Коли можна продати злапане звіря.

7. Коли 20 днів по першому розголошенню у газеті властитель такого жеребця чи бугая не зявиться, або

не дасть заплати належитой, про яку в цьому розпорядженню згадується, тоді може мировий суддя на прохання зроблене після форми „В" прилученого пляну, який муситься оправдати присягою по упливі вісім днів як зробилося розголошення про продаж з поданням часу на трьох ріжних видних місцях було розіплене близько місцевости знайдення (одна з сих розголошень) має знаходитися на найблизшій почті, згаданого жеребця або бугая продати або дати їх на публичну ліцитацію а з приходу продажі мається заплатити всі кошта і належитість для судді та опісля п'ять доларів і кошта за годівання мається звернути піймачеві, а що останеться треба відіслати міністрови рільництва.

(в) Мировий суддя має безпосередно по продажі повідомити в цій справі департамент рільництва, подаючи докладний опис звіряти, яке продалося та день продажі, а також подати суму грошей, за яку продалося звіря та що з тими грошми зробилося.

8. Всі гроші, які віддається міністрови рільництва після приписів сего параграфу, мають вручитися властителям проданого звіряти, коли він може досить точно доказати міністрови або його урядникам, що продане звіря належало йому, і коли зробить апликацію в цій справі до генерального губернатора в протязу 12 місяців по продажі, в противному разі входять ті гроші в касу якогось доходного фонду.

Хто сміє продавати злапане звіря.

9. Суддя, до якого засилається прохання о уповноваження продати злапаного жеребця чи бугая після приписів цього розпорядження, може або самий продати звіря або через сторожа, котрий держить в управі стайні для знайденої худоби, і який не знаходиться далеко від того місця, де знайдено те звіря, або коли такого нема, то суддя може повідомити когось писемно, щоби продати таке звіря. Особа, що дістала такий приказ не потребує більше жадного дозволу.

10. Суддя, або яканебудь особа, що дістала приказ після цього розпорядження продати жеребця чи бугая має мати право взяти собі з тої продажі для свого хісна 2½ проц. комісового з кожного зиску.

Стайня заставу і дистрикти черед.

11. В якійнебудь стайні заставу або дистрикті, яку ставиться після розпорядження дотично територій, не сміється ні заперти ні продати ані жеребця ні бугая після приписів цього розпорядження. Коли піймач приведе звіря до такої стайні, там мається його прийняти й трактувати законом як звіря, котрими займається закон про згублених звірят.

Призначення кари і належитостей.

12. Коли властитель такого жеребця або бугая, зістане повідомлений зі сторони мирового судді, що його жеребець або бугай ходять "пустопашем" проти приписів закону, і коли його спонукують щоби забрав свої звірята і запер, а він того не робить, або відтягається зробити в протязу 48 годин по цьому наказі, тоді помага він за собою вину і має бути мировим суддею покараний в висоті п'ятих доларів, коли жеребець або бугай до часу згаданого часу зістають ще на волі.

ЗАКОН ДОТИЧНИЙ ОГОРОЖІ В ПРОВІНЦІЯХ САСКАЧЕВАНІ Й АЛБЕРТІ.

Короткий заголовок.

1. Як короткий заголовок цього закону має мати назву "Fence Ordinance."

Бран законно достаточного плота.

2. В разі коли земля не є обгороджена законно достаточним плотом, тоді не дозволено вносити скаргу на когось, що от чілась худоба наробила шкоди, хоч би як велика та шкода була. Також такої худоби не вільно займати.

Що значить "законно достаточний" пліт?

3. Повиннося вважати кожний пліт, якого описується в слідуючих параграфах „законно достаточним“ плотом в слідуючих параграфах „законно достаточним плотом“.

(1). Кожний моцний пліт, найменше 4 стопи високій, коли лише складається з слідуючої будови:

(а) Жердок або дощок, не менше як чотири в числі, яких найнижня часть має мати при землі не вище як 18 цалів, а кожна жердка чи дошка на 12 стіп довга.

(б) Прямо стоячих стовпців, дощок і жердок, котрі найвище стоять на 6 цалів одні від других.

(в) Колючого дроту і сильної лати верх дротів, найменше двох числом, найнижший віддалений від землі на 20 цалів. Злучуючі палі не можуть бути дальше віддалені як на 16½ стіп.

(г) 3 трьох або більше колючих дротів. Найнижчий найвище 20 цалів від землі, злучуючі палі не дальше як 16½ стіп.

(д) 3 неменше як трьох дротів, коли такі злучені палями, що стоять від себе віддалені на 50 стіп, коли межі ними все що сім стіп стоять деревляні підпори, котрі найменше в 2 цалі широкі, а 1 цаль grubі, або лозина або інші колики, котрі найменше мають 2 цалі ширини а 1 цаль grubости, або лозини і коли, котрих промір виносить найменше 1 цаль на найтоншому кінці.

(е) 3 двох коликів, які в горі злучені і виглядають так як "А" спочиваючи на землі своїми розкритими віцями. Їх маєтья споліти або гаком або скобкою, або підпорою, яка при землі в кріпко прицвячована, трьох жердками щоби те "А" укріпити з одного боку; горішня жердка (поперечка) 4 стопи а долішня не менше як 18 цалів від землі, крім того треба прибити ще з одного боку одну жердку до "А", а жердка та має стояти не вище як 20 цалів від землі.

(а) 3 дротяної ланки, що злучена з палями, які не стоять від себе дальше як на 35 стіп.

(ж) Кожний беріг ріки або інша природна границя, що вистарчають, аби здержати худобу.

Огорожа збіжжа.

4. Пліт, що огороджує збіжжя на пні або готове на жаття, можетья лише тоді вважати за „законно достаточний“, коли він віддалений що найменше 8 стіп від збіжжа і відповідає повищим законам.

Огорожа стирти (стогів).

5. Кожний пліт, яким обгороджено стіг сіна або стирту соломи можетья ввжати за "законно достаточний" коли його зроблено після точки ч. 3. і коли він віддалений найменше 10 стіп від стирти чи стога.

Хто платить за граничні плоти?

Коли два властители (пахтярі і т. д.) хотять поставити на межі між своїми власностями пліт, то повинні вони дати кошта по половині. Так само повинні робити при направи таких плотів, чи вони властители чи пахтярі — все по половині мають поносити такі кошта.

Коли властитель чи посідач землі поставить на межі пліт, то властитель чи посідач сусіднього кавалка землі, коли він має якусь користь або вигоду з того плота, повинен відповідно понести кошта. Такожмо повинні робити при репаратурі таких плотів, чи вони властители чи ні, та через огородження свого ґрунту або части тогож, або у інший спосіб, повинен заплатити вище згаданому посідачеві або властителєви означену часть тодішної вартости граничного плота і кошта удержання у добрім стані і направи таких плотів через обох сусідів повинні бути завше рівно полагоджені.

Відвічальність властителей за те, що їх худоба ходить по чужих землях.

7. Властитель домашнього звірять, що заходить на сусідні посідисть, яка є обгороджена "законно достаточним" плотом, є зобовязаний, коли така звірина наробить шкоди, всю ту шкоду своїому сусідові винагородити.

Суперечки, що доторкають справ наробленої шкоди і граничного плота.

8. Коли властитель або посідач посваряться, в справі положення "законно достаточного" плота, або про те де той пліт повинен стояти, або про вимірність суми коштів на той пліт, — з своїм сусідом; або коли між ними зайде непорозуміння зібрання грошей на репаратуру або поставлення такого плота, або про суму, якої бажає один в другого як відшкодування за поставлення плота на межі, або коли обі партії не можуть погодитися через великі шкоди наковні звірячми, що вдерлися через "законно достаточний пліт", повинні обидва вибрати собі суддів, яких булоби обовязком ті справи полагодити а спори усунути. Ці судді повинні перше в означений час подати неагідливим партіям відомість про час і місце, де то і коли ті повинні зійтися, щоб залагодити свої спори. В призначений час мають вони зійтися, вислухати партій і їх свідків і рішити справу і в разі коли судді рішення (розсудці) не можуть погодитися, тоді повинні вони вибрати якогось безпартійного (розсудця), котрий має рішити справу; коли одна з партій вагує погодитися, або залишає вибрати розсудця в протягу 48 годин, коли йому данося на це завізвання від другої змагаючоїся партії, тоді ця друга невдоволена партія може гдатися до мирного судді, тоді той, коли переконається на підставі присяги одного з довірочних свідків, що таке завізвання було зроблене без жадного успіху, тоді має він призначити розсудця намість особи яка передше на те не годилася або залишила таку справу; той розсудця має поводитися рішучо предприняти всі кроки після тут наведених приписів і маєтья все до чиста подати, як би той другий розсудця був вибраний партією, яка відтягалася від вибрання, або не хотіла вибрати.

(а) Цю вказівку іменувати розсудця треба вважати як рубрику розпорядження в справі розсудця (Арбітрешон Ординенс), а приписи такого розпорядження зістають для ньої в значінню.

(б) Рішення розсудця, відносно певного місця для плота, який малобся поставити або котрий вже поставлено, не може мати на титул посілости дотично землі жадного впливу і може бути звязуючим лише на час, де сумнівний граничний пліт існує як дійсно "законно достаточний" пліт.

Вийми для дистріктів стайні заставу і черед.

9. Жадне услівє в попередних приписах не сміє бутя так виложене, щоби могло виглядати, що воно ограничує якимсь способом комусь право забирати худобу а

якогось дистрикту стайнів заставу і черед, або заводити в стайню заставу худоби; дальше не сміється ограничувати вимагати або побирати відшкодовання наведеного способом сього розпорядження.

Плоти почерез замкнені дороги.

10. Кожного в обовязком, що буде в поперек дрянний пліт почерез дорогу, якаб була в офіціальному користуванню безпосередно найменше три місяці перед збудованням дороги, треба положити на цей пліт жердку там де дорога перехрещується. Ся жердка повинна простиратися на дві лозини на боки від середини дороги.

11. Заголовок 77. консоїдованих розпоряджень в 1898. заголовок 21. розпоряджень в 1899 і заголовок 23 розпоряджень в 1900 року, — сим стають скасовані.

Заразливі хороби.

1. Се розпорядження треба коротко називати: — "The Public Health Ordinance of Alberta."

2. Заразливі хороби такі: віспа, вітрова віспа, шкарлатина, дифтерія, азійська холера і всі ті хороби, які завив заразливими "Lieutenant-Governor-in-Council".

3. Дім в якому живе особа, що терпить на заразливу хворобу, може бути обходжений лише лікарем або людьми які ходять коло хорих. Інші особи, що не стоять під кwarantанною можуть це лише тоді робити, коли одержуть на це позволення від урядника здоровля.

(а) Дім, в котрому лучився випадок заразливої хвороби, не може бути ні проданим ні винаймленим, доки в ньому не відбудеться дезінфекція.

(б) Діти, що слабували на заразливу хворобу, або мешкали в домі, де була якась з осіб заразливо хора, не сміють йти до школи, хіба учитель дістав від лікаря посвідку, що ті діти, і їх одежа були в відповідний спосіб перенедені через дезінфекцію.

Хто таким розпорядженням міг би противитися зістане покараний грішми в сумі 100 доларів і всіма коштами, або три місячною тюрмою, або також грішми і тюрмою. З цього виключається всі особи, котрі удаляються з дому з тою ціллю щоби закликати лікаря.

(в) Лікар, що ходить коло зараженої особи, або урядник здоровля, може передати ту особу в лазарет (больницю) або ізольований дім.

4. Мешканець дому, в якому лучиться випадок заразливої хвороби, мусить зараз на приказ лікаря або урядника здоровля прийти картку на зовнішніх дверях, завначуючи імя хвороби. Карта не сміє бути меншою як

4 до 6 цалів і мусить зістатися доти, доки не перепроводять в хаті дезінфекції. Хто в цьому не буде повинуватися підпаде грошевій карі у висоті 50 доларів.

Розпорядження відносно шкідливих бурянів.

1. Се розпорядження титулується коротко як: — "The Noxious Weeds Ordinance."

2. Слідуючі рослини вважаються за шкідливі буряни: Тамблінг Мастард, фальшивий лен, Тенсі Мастард, Вормсід, Балл Мастард, канадійське та російське перекотиполе, Блю Бар, дикий овес, волохач, "королівський бурян" і т. п.

8. Комісар Департаменту Рільництва буде від часу до часу назначувати урядників та інспекторів, котрі за тим будуть глядіти, щоби сього розпорядження всі притримувалися. Комісар означає так само обовязки та винагороди для таких урядників і інспекторів.

4. Кожний властитель або пахляр мусить буряни на евоїх посідостях чисто винищувати. Хто сьому буде противитися підлягати буде грошевій карі в висоті 100 доларів, а також буде спонуканий заплатити всі кошта.

(а) Коли офіціальна дорога тичиться до якоїсь посідости, то властитель, чи пахляр е зобовязаний вичистити від бурянів половину тої дороги.

5. Коли інспектор запримітить в засіяному полі буряни, то може спонукати властителя скосити все збіжжя у протязі певного часу (15 днів по такому спостереженню) і спалити його, або обгородити поле 10 днів по молоченню збіжжя, або спалити солому, висіяне збіжжя і буряни.

(а) Бурян на незасіяному полі мусить властитель де пять днів по замітці інспектора знищити цілковито.

(б) Коли і залізна дорога заросла буряном — тоді інспектор повідомляє о цім формана, котрому віддано певний кусень землі під контролю, щоби знищити увесь бурян, що форман до пять днів мусить зробити.

В всіх випадках непослух зарядженню інспектора карается грішми до 100 доларів і грошевими коштами.

6. Торговля збіжжям, насінням травки і триви, в яких находять бурян, недозволена.

7. Молотільники мусять свої машини, коли вони перемолотили на одному місці, чисто перечистити нім вони перевезут машину на свіже поле. Крім цього муситься на кожну машину наліпити картку, на котрій мають бути випсані дотичні закони і то так, щоби кожний міг їх виразно бачити.

НАТУРАЛІЗАЦІЯ В КАНАДІ

Існуючий Натуралізаційний Акт увійшов в силу 1-го січня 1915. Він е знаний як Імперіальний Натуралізаційний Акт тому, що у всіх важних точках він е подібний до закону в Злученім Королівстві і Домініях. Державний Секретар Канади має тепер право видавати сертифікати натуралізації, які мають ширшу силу. Перше сертифікати надавали горожанство лише в Канаді. Кваліфікації й услівя натуралізації е такі:

1. Резиденція в домініях Його Величества через не менше як пять літ, або державна служба через такий самий час в послідних вісьмох літах перед аплікацією, то значить:

Резиденція в Канаді не менше як оден рік безпосередно перед аплікацією й попередна резиденція будьто в Канаді, будьто в якійсь иншій часті домінії Його Величества через чотири роки в послідних вісьмох літах перед аплікацією;

Час проведений в державній службі вважається за час резиденції.

2. Добрий характер.

3. Достаточне знання англійської мови;

Під достаточним знанням мови треба розуміти здібність апліканта зробити себе зрозумілим в тій мові.

4. Намір мешкати в домініях Його Величства, або увійти до державної служби або продовжати таку службу.

5. Після секції 4-ої замужня жінка, малолітні, люнатки або ідіоти не можуть набути права громадянства.

Аплікацію о натуралізацію, крім означених slučajів, вноситься до Клерка Суду в дистрикті, в яким аплікант мешкає. Суддя переслухує їх за три місяці й дає звіт Державному Секретареві про кваліфікації аплікантів. Коли Державний Секретар одобрить аплікацію, то видає сертифікат по зложенню аплікантом присяги приналежності.

Особи натуралізовані після попереднього закону можуть внести подання о сертифікати після існуючого закону. Аплікації треба вносити просто до — Department of the Secretary of State, формулярі на такі аплікації доставить на жадання Департамент, по справдженню попередньої натуралізації.

Жінки

Жінка британського підданого вважається загально британською підданою а жінка чужинця вважається чужинкою.

Після поправки Натуралізаційного Акту, яка ввійшла в силу 15-го січня 1932, британська жінщина, яка вийшла замуж за не Бритиця, остає британською підданою, хіба що через супружество набула національність свого чоловіка. Коли

протягом супружого життя її чоловік перестане бути британським підданим, вона не перестає бути британською підданою, хіба що набуде нову національність свого чоловіка. Однак, коли вона перестане бути британською підданою, вона має право внести до Державного Секретаря декларацію, що бажає задержати свою британську національність. Державний Секретар може тоді видати її Сертифікат Задержання британської національності.

Заки поправка Натуралізаційного Акту увійшла в силу 15-го січня 1932, натуралізація чужинця мала в собі силу натуралізації його жінки, але від тої дати жінка чужинка, щоби стати британською підданою, мусить протягом шість місяців від видання сертифікату її мужови зробити декларацію, що бажає стати британською підданою. Тоді Державний Секретар може видати її сертифікат, що вона набула британську національність.

Діти

Після Натуралізаційного Акту в силі перед 1-им січня 1915, малолітні діти ставали британськими підданими через натуралізацію їх батьків, коли мешкали з ними. Від коли Натуралізаційний Акт з 1914 увійшов в силу, малолітні діти стають британськими підданими лише тоді, коли їх імена є записані на батьковим сертифікаті. А се діється лиш тоді, коли вони мешкають в Канаді.

Оплата

При всіх аплікаціях натуралізації, які вислухує Суд, оплата вносить \$5.00 й є платною Клеркови згаданого Суду.

При всіх інших аплікаціях або деклараціях після сего Акту, оплата також вносить \$5.00 й є платною Генеральному Ресіверови Канади.

СУМЛІННИЙ

Потягом їде старший пан з синком. Нагло глянув на годинник, зірвався і потягнув за ливну безпеченьства. Потяг стає, впадає задиханий кондуктор.

— Чому ви задержали потяг? Що сталося?

— Саме в тій мінуті мій син скінчив дванадцять літ. Прошу прийміть доплату за повний тікет.

ДВА ПОЛІТИКИ

Молочар: — Всеж таки мені здається, що мусить прийти до роззброєння.

Костумер: — Пане товаришу, заки світ роззброїться, багато еще води попине до вашого молока!

— Мамо, бавмося у звіринець, добре? Я буду слонь, а ти публіка, що дає слоневі пінаци і яблока.

НАСЛІДОК СТРАЙКУ ПЕКАРІВ

До дентисти вбігає пацієнт. Два передні зуби зломані, кілька задних сильно ушкоджені.

— А чи не брали ви лекцій боксовання — жартує дентист.

— Ні, лиш з причини страйку пекарів, моя жінка спекла в дома бабку.

ПЕВНА ДІАГНОЗА

— Я прямо з ваших очий бачу, що вам бракує. Ваше ліве око каже мені, що терпите на запалення сліпої кишки.

— А леж, пане доктор, то неможливе! По перше сліпої кишки не маю, бо вирізали мені тому два роки, а по друге мое ліве око — шклянне.

— Тату, що люди мали, заки придумали радіо?

— Спокій.

П. СТАХ.

На Новий Рік.

З веселим сміхом на устах,
З очами, повними завзяття,
З огнем негаснущим в серцях
Зустрінемо його, о браття!....

• Старому край... Іде Рік Новий!
Його ворожі таємниці,
Розібе розум молодий,
Як хмару грізної блискавиці.

Іде Рік Новий, але старі
Несе він бурі і негоди,
Та не приспить нас на зорі
Од віку жданої Свободи.

Нас не застане він у сні,
Як тих рабів глухих, недбалих!
Одна в нас ціль у далині
Супроти намірів зухвалих:

Ідемо вперед! В Новий цей Рік
Подвоім сили і змагання
Прийде пора — пора остання —
І станем вільними навек!

Тому із сміхом на устах,
З очами, повними завзяття,
З огнем негаснущим в серцях
Зустрінемо його, о браття!

ДМ. МИКИТЮК,
б. У. С. С.

Короткий Нарис Історії У. С. С.

Присвята:

Товаришам по збруї, упавшим на полі слави Українським Січовим Стрільцям, що вірні своїй присязі останню пролили каплю крові на полю бою за волю України, з на-на арену світової віни, присвячую годи 20-літних роковин їх виступу сей скромний, ювілейний нарис.

1. Початки і розвій стрілецького руху.
2. Січи і Соколи.
3. Великий січово-сокільський здвиг.

Початків завязку Українських Січових Стрільців треба шукати в пожарно-руханкових організаціях, славних галицьких "Січей" і "Соколів". При кінці 19-го століття Галицька Земля зробила величезний поступ на всіх ділянках свого національного, культурного, кооперативного та взагалі господарського відродження. Розвинулася українська преса та народне шкільництво. В часі сего буйного розквіту Галицька Земля покривається також густою сіткою пожарно-руханкових товариств "Січей" і "Соколів".

Перший "Сокол" заснував у Львові в 1894 році інж. В. Нагірний, а першу "Січ" заложив в році 1900 організатор січового руху адвокат з Коломиї, Д-р Кирило Трильовський, у селі Завалю, снятинського повіту. Перед вибухом світової війни було в Галичині біля 900 сокільських гнізд і поверх 1000 "Січей". За добрим приміром Галичини січовий рух дуже скоро поширюється і на Буковині. Тодішні "Січи" зі своїми традиційни-

ми назвами, як: отаман, осаул, кошовий, курінний, дальше січові пісні, малинові ленти та топірці приготували добре ґрунт до стрілецької слави на полі боротьби за самостійність України.

В 1912 році розпочалася перша балканська війна. Тому, що на Балкані перехрещувалися політичні й економічні інтереси і впливи Австрії і Росії, то всі були певні, що скорше чи пізніше між ними обома суперниками-державами мусить прийти до кровавої війни. З приводу тих подій, дня 7-го грудня 1912 року, відбувся зїзд провідників трох найбільших українських партій, який ухвалив резолюцію, що галицькі українці звязують свою будучність з побідою Австрії і Німеччини. Ся постанова стала політичною напрямною лінією галицьких українців на найближші роки. Сю постанову одноголосно прийняли також збори українського Жіноцтва, які відбулися 14-го грудня 1912 р. у Львові.

В 1912 р. зістав зорганізований у Львові на зїзді делегатів всіх "Січей" "Український Січовий Союз", а його старшина на чолі з головою Д-ром К. Трильовським видає в січні 1913 р. горячу відозву до "Січей", щоби сі готовилися до кровавої розправи з Москвою. Ся старшина прийшла до переконання, що надходить хвиля, в якій "Січи" треба переорганізувати на чисто військовий зразок. Затвердження статуту такої напів військової організації залежало від намісника Галичини, графа Бобжинського і від австрійського генерального штабу. Неприхильна галицька влада постійно відкидала сі статuti

і робила всякі можливі перешкоди, щоб припинити, а то й цілком здушити наш стрілецький рух. Однак січове завзяття не зменшилося і під найтяжшими ударами. По довгих заходах посла Д-ра К. Трильовського затвердив намісник Бобжинський перший статут стрілецького товариства, що був подібний до статуту тодішнього польського "стшельца". Таким чином добуто нарешті правну основу для українського військового руху в Галичині.

Перше українське військово-товариство під назвою "Січові Стрільці" засновано у Львові весною 1913 р. Головою стає адвокат Др. В. Старосольський. Опісля повстають подібні товариства у краю. Вони творилися звичайно як окремі секції при місцевих "Січах" чи "Соколах". Не остає позаду і наше патріотичне жіноцтво, яке покликала до життя виконний комітет під назвою "Жіночий Організаційний Комітет", який видав відозву, zorganizував санітарні курси і кинув клич збірки гроша на потреби України. Українське жіноцтво взяло також активну участь в стрілецьких рядах, бо між У. С. С. відзначилися на фронті такі боевики, як О. Степанівна, С. Галечко, Г. Дмитерко і П. Михайлишин.

Провід над стрілецьким товариством перебирає зразу "Український Січовий Союз", а опісля з поширенням стрілецької ідеї потворилися ще й другі центри, як окрема секція при "Сокол-Батько", та львівська студентська організація під назвою "Січові Стрільці II." Академічна молодь з енергічним, питомим собі розмахом ширить стрілецьку ідею по цілій Галичині. В сей час горячкової стрілецької діяльності вийшов перший український військовий підручник п. з. "Правильник піхотинця". У Львові працюють О. Дашкевич, О. Степанівна, Ів. Чмола, В. Кучабський, П. Франко, О. Яремович і Р. Сушко. В Сокальщині О. Семенюк і О. Демчук, в Бориславі інж. Ф. Левицький, А. Максимович, Л. Лепкий, Кл. Гутковський, Гр. Коссак і робітник Т. Янів. В Золочеві В. Сроковський і Іл. Цьокан, в Яворові М. Загайкевич і Р. Харамбура, в Коломийщині Ів. Турянський, в Богородчанах Д-р М. Новаковський, а в Чорткові Ів. Коссак.

Стрілецький рух став ширитися сти-

хійно і перенісся також на "Соколи". Товариство "Сокол-Батько" у Львові зачало закладати свої стрілецькі філії по цілому краю. Найбільш активними робітниками стрілецької справи в "Соколі" були проф. Ів. Боберський, Сень Горук, Д-р С. Шухевич і Д-р М. Волошин. На початку 1914 р. справа стрілецької організації поступила була значно наперед так, що вже зачали відбуватися більші полеві вправи, як пр. під Сокалем під проводом Семенюка і під Дрогобичем під проводом Гутковського і Коссака. Перші воєнні вправи вже з крісами — Вендлями, які закупив власним коштом осаул, "Повітової Січі" Р. Дашкевич, відбулися на "Кайзервальді" під Львовом в цвітні 1914 р.

Від весни 1914 р. почалися приготування до великого здвигу в честь 100. роковин народин Т. Шевченка, який відбувся 28-го червня у Львові. "Сокол-Батько" виставив оден відділ стрільців під командою Д-ра С. Шухевича, а другі стрілецькі товариства виставили два відділи, якими командував Клим Гутковський. Того незабутнього дня вулицями столичного міста короля Льва перейшов під звуки орхестр карний 14-тисячний похід "Січей" та "Соколів". Перед великими сокольськими та січовими стрільцями, яких захоплене громадянство зустрічало грімким та радісним "Слава!", та заступало цвітами. На площі "Сокола-Батька" зібралися непроглядні маси народу. Відбуваються ріжнородні вправи топірцями та лентами. Пописуються "Січи" та "Соколи" обох полів. Одушевлення велике. Аж тут під захід сонця вступають на площу озброєні — Січові Стрільці в одностроях. З появою сего першого українського озброєного відділу під командою Кл. Гутковського, як завязку будучої української армії, повстав між українцями неописаний ентузіазм, великий запал, сльози радості в очах видців. Невмовкаючі оплески. Описати сю хвилю не в силі ніяке людське перо. Вся непроглядна маса видців зелектризована. Кожний зрозумів, що оце настає нова доба в історії галицької України, бо український нарід це вперше від 250 літ готується до рішучого бою за волю України зі зброєю в руках із відвічними своїми ворогами. Видці плакали з радості як малі діти.

1914 РІК.

1. Вбивство архикнязя Фердинанда.
2. Початки організації У. С. С. і їх присяга.
3. Перші бої в горах Карпатах.
4. Стрілецькі двайцятки.

Саме в часі першого, прилюдного виступу озброєних відділів стрільців на здвизі у Львові, дня 28-го червня 1914 р., окремий післанець-старшина вручає телеграму присутному на площі вправ, командантові XI. австрійського корпусу, генералови Кольшоварі. Серця всіх мимоволі здригнулися. Вмить розходить ся вістка, що в столиці Боснії, Сараєві, сербські революціонери вбили наслідника престолу архикнязя Фердинанда. Генерал приказав сейчас вивисити жадібну хоругву і хоч вправи докінчено, однак святочний настрій зник. Всі розходяться у великим напруженню, бо ніхто не сумнівався, що війна на порозі і що ми в ній мусимо видвигнути як найсильніше наш клич: "Самостійна Україна", та дорогоцінною, молодечею кровю записати сей клич в нашій історії.

З малої іскри розгорілася велика пожежа світової війни. В обороні Сербії виступає оружно проти центральних держав царська Росія, найлютіший ворог України. У нас починається горячкова праця. Дня 30-го липня заложили львівські стрілецькі організації спільний комітет, до якого увійшли: Д-р В. Старосольський, Ів. Чмола, М. Гаврилко і О. Степанівна. Дня 2-го серпня українські політичні партії об'єдналися в головну Українську Раду під проводом Д-ра К. Левицького, яка перебирає у свої руки організацію українського війська. По довшій дискусії прийнято дня 4-го серпня як назву дня добровольців "Українські Січові Стрільці". Головна Рада покликає до життя Українську Боеву Управу під кермою Д-ра К. Трильовського. Боева Управа ділиться на дві часті: цивільну й військову. Перша займається вербунком добровольців, збиранням фондів, харчованням та приміщенням у Львові і на провінції. Друга дбає про військовий вишкіл та провід над усіма частинами Українського Легіону.

Начальна Команда австр. армії на бажання Боевої Управи згодилася з початку звільнити з дієвої армії для орга-

нізації Українського Легіону 100 старшин Українців, однак звільнила на ділі 16 та кількох підстаршин. Дня 6-го серпня Головна Рада разом з Боевою Управою видає мобілізаційний поклик до українського народу в Галичині зголошуватися в ряди У. С. С. Для побору покликано повітові комітети. Заворушився цвіт українського народу — молодь і масово зачала добровільно зголошуватися до служби в українським війську. Рівнож посипалися щедро жертви на се рідне військо чи в грошах і дорогоцінностях чи харчами. Жертвували всі без партійних і соціальних ріжниць. Пр. село Гаї біля Львова, в якому стояла перша сотня Ів. Чмоли, удержувало своїм коштом стрільців цілий місяць. Повіти харчували своїх добровольців власним коштом у збірних повітових станціях. Всіх добровольців, що в місяці серпні 1914 р. зголосилися у Львові і по повітах було около 28 тисяч селян, робітників і інтелігентів. У самому Львові було 2,000 стрільців. А треба пам'ятати, що Боева Управа могла приймати лише таких добровольців, які не були обняті мобілізаційним державним законом і таких, яких австрійські військові влади uznали за нездібних до полевої служби. Ідея створити рідне військо до боротьби з московським царатом стала дуже популярною, тому мобілізаційний заклик Боевої Управи міг тішитися такими великими успіхами.

Першим начальником У. С. С. був радник суду і посол до сойму, сотник артилерії, Д-р Т. Рожанковський. Своє діло трактував він дуже поважно і ставив цілком оправдані вимоги до Боевої Управи і до австрійської команди, яка відносно Українського Легіону грала все неширу, дволичну політику. Деякі пляни сеї команди вказували на те, що існування Українського Легіону є для неї не на руку, бо хотіла нпр. вислати кілька тисяч невишколених і не озброєних українських добровольців поза Збруч на російську територію. Сей хитрий плян міг дуже легко довести до ліквідації У. С. С. Цему плянови рішучо спротивився Др Рожанковський і таким чином уратував в самих початках У. С. С. від заглади. Се було причиною його резигнації, а Боева Управа за почином Д-ра К. Трильовського призначила на його місце запасного старшину М. Галушчин-

ського, був. директора української гімназії у Рогатині. Заки удалося новому командантові увільнитися з австрійської армії, австрійська команда назначила тимчасовим командантом чужинця, полковника кінноти Молика. Дня 18. серпня прибув до Львова М. Галущинський і оба команданти зробили 24-го серпня на "Кайзервалді" перегляд У. С. С. Боева Управа іменувала отаманами перших двох куринів (баталіонів) Д-ра М. Волошина і Дм. Вітовського. Та військова влада не хотіла признати Вітовському старшинського степеня, бо він втратив його при австрійській армії ще в часі мира через політичний процес. Мимо того Вітовський командував сотнею і носив відзнаки сотника.

Тимчасом російська армія зачала побідно входити до Галичини і загрозувати столиці краю. Видано приказ до евакуації Львова. Організованя і вишколення стрільців у краю припинено. В понеділок, дня 30-го серпня 1914 р. стрільці вибираються зі Львова до Стрия і сюди стягаються добровольці з других галицьких міст. З Чорткова уже під обстрілом російської стежі вивів стрільців проф. Іван Коссака, а з Покуття прибув цілий курінь під проводом Е. Коника. Много лишається вже під російською окупацією. З початком вересня зібралося у Стрию до 10,000 стрільців, якими з дійсною самоосвятою заопікувалося стрийське жіноцтво. Тут приходить до першого непорозуміння між австрійською військовою владою а У. С. С., які відмовилися зложити присягу на вірність Австрії без застережень. Свідоміща частина стрілецтва запротестувала проти урядової присяги і домагалася, щоб у її текст вложити слова про вірність Україні і Українському Народови. Австрійська команда загрозила, що не лише не заопікується стрілецтвом, але й розв'яже формацію, якщо вона не зложить присяги без жадних вставок і застережень. Тому, що грозила небезпека розв'язання Українського Легіону, більшість згодилася зложити присягу без застережень. Тимчасом австрійська Начальна Команда Армії приказала вибрати всього 2,000 У. С. С., а решту розпустити домів. Був це для нас дуже страшний удар. Здається, що ціла всесвітня історія не може виказати другого приміру такого нерозуму а рів-

ночасно і злочину, якого допустилася Австрія. Розганяти 5-6 тисяч людей, що самі жертвують життя в обороні держави, це щось нечуване й неімовірне.

Дня 3-го вересня 1914 р. вибрано зі всіх українців добровольців 2,000 (500 самі лишилися), переважно інтелігентів і тих, яких родинні сторони були вже заняті російською армією. З великим болем в серці мусіли незареєстровані У. С. С. вертати поневолі домів, а много з них москалі вилапували і вивішували. Того самого дня по полудні, на площі за містом, на т. зв. Ланах зложили У. С. С. присягу і тим самим стали на службу Австрії, під якої прапором мали піти в бій за Україну. Дня 4-го вересня переїзджаять У. С. С. зі Стрия на Закарпаття і там стають кошем в селах Страбичів і Горонда, 14 км. на полудне від Мукачева.

В тих селах зачали У. С. С. зараз першого дня освідомлюючи національну працю між змядяризаним українським населенням, за що мали карні доноси від місцевої жандармерії. Тут сформовано стрільців у два повні куріні і оден півкурінь. Перший курінь під командою М. Волошина зі сотнями В. Дідушка. Р. Дудинського, Гірняка і Будзиновського, другий під командою Г. Коссака зі сотнями С. Горука, О. Семенюка, М. Барана і О. Букшованого. Третій півкурінь під командою Д-ра С. Шухевича зі сотнями Рожанковського і Вітовського. Стрільці, одягнені в стару, подерту, військову одіж і обуву, зі старими "Вендлями" (стародавні кріси на оден набій) на шнурках робили військові вправи і з ними пішли на фронт (Деякі стрільці платили мадярам по 10 корон за карабіни Манліхера). Вишкіл У. С. С. тривав не цілих два тижні, бо вже 10-го вересня 1914 р. вийшла першою в поле сотня Дідушка, у карпатський просмик біля Веречок (шлях Стрий-Мукачів). Після неї, дня 17-го вересня виїхала друга сотня Семенюка під Сянки на Ужок (шлях Турка-Ужгород), а з кінцем вересня вийшли останні частини У. С. С. У Горонді і Страбичеві залишилися лише недужі. Туди спрямовувано опісля ранених і хорих. Се був завязок Коша (кадри) УСС.

Се був час, коли російська армія заняла була всю східну Галичину і побідно посувалася в глибину Карпат, які

боронили старі, галицькі ополченці і мадярські відділи, однак які як не опинувалися в полоні, то безсоромно втікали назад. І хто знає, чи не була би російська армія перейшла Карпати і опинилася на угорській рівнині, коли би не перегородили на сім шляху дорогу завзяті, свідомі своєї мети У. С. С. В перших боях під Веречками і Сянками стрільці зараз зразу вкрилися славою лицарів. Австрійська команда не знаходила слів похвали для героїства наших стрільців. Ся неприхильна до нас влада стала щойно тоді отямлюватися в своїх упередженнях і підозріннях до У. С. С. Про український Легіон заговорили всі німецькі часописи, в котрих появились похвали від генерального штабу. Нашим нещасним вигнацям і інтернованим по різних австрійських таборах смерти стало зразу лекше а світ вперше довідався з офіційальних жерел австр. генерального штабу, що є ще на світі Українці, які стоять в нерівній боротьбі з Росією за права та волю українського народу. Перші стрілецькі частини своєю кровю окуплювали потоптану честь України (мадяри много повившували українських свідомих громадян, як "зрадників" Австрії).

Дня 22-го вересня з'явився в команді У. С. С. поручник ген. штабу Кватернік (хорват) і предложив плян, затверджений начальною командою австр. армії, після якого 8 сотень стрільців ділиться на двайцятки під проводом старшин та підстаршин Сі двайцятки передруться на зади російської армії і тут будуть вести партизанку. Проти сего безглузлого і небезпечного проекту виступив був лише сот Рожанковський, однак команда У. С. С. згодилася на його переведення. Кожний стрілець отримав 60 корон а кожний командант двайцятки 200 корон на надзвичайні видатки. Дня 26-го вересня в Волівці зібралось 600 стрільців, до яких промовив по німецьки пор. Кватернік, який закінчив свою бесіду по українськи: "А тепер помолімося за Австрію і за вольную Україну!" Сі слова викликали між стрільцями велике вражіння. Опісля Кватернік здохмив шапку, клякнув, а за ним всі стрільці. Тої самої ночі вирушило широким фронтом 600 стрільців здійснити сей небезпечний плян. Але лиш деяким двайцяткам пощастило подертися у запілля во-

рога. Одна загналася була під Дрогобич а друга під Надвірну, але більшість повернулася із втратами, або блукала деякий час безцільно в Карпатах.

Повернувші двайцятки прилучилися знов до своїх сотень, які приділено до 129 і 130 австр. бригад, що творили 25 корпус генерала Гофмана. В місяці жовтні австр. армія розпочала офензиву з Карпат на Стрий і Дрогобич, в якій беруть участь і У. С. С., одна часть під командою Волошина, друга під командою Шухевича, а третя, найбільша під командою Коссака. Сей похід вкрив славою стрілецьке ім'я. Стрільці гналися з Карпат за уступаючими москалями, перші входили до визволених міст і сіл. Населення всюди витало стрільців з великою радістю і гостинністю. До важливіших перших боїв в тім часі треба зачислити бій під Дрогобичем, під Бориславом, бій на Лисій Горі, на горі Комарницьке, на горі Кобилі і нагорі Ключ біля Сколього. В тих осінніх, важких боях доповнили У. С. С. своє військоове знання, добули военний досвід та загартувалися до дальших кровавих змагань.

1915 РІК.

1. Маківка, Болахів, Галич
2. Золота Липа. Стрипа.
3. Семиківці.

Після жовтневої офензиви австр. армія цофнулася в Карпати і стала оборонним муром на Бескиді, на самій мадярсько-галицькій границі. В тім часі стрільці виконують карколомні, далекосяглі стежі, далеко поза російський фронт. В часі тих стеж У. С. С. доказували чудес хоробрости і орієнтації. З кожної стежі приносили неоціненої вартости вісти про ворожі позиції, так що австр. команда називає їх незрівнаними, гірськими стежниками, оком армії. Як провідники таких стеж вславилися Сушко, Мельник, Мінчак, Трух, Кобалик, Д-р Левицький, Яримкевич і інші. На самий Новий Рік, (1915) три сотні У. С. С. під командою Шухевича вратувало цілу 55 дивізію від полону.

Після Різдва, 10. січня 1915 р., вийшла на фронт з коша сотня Кл. Гутковського. В тяжких боях коло Вишкова сотня так хоробро билася, що про її відвагу і завзятість був окремиий звіт Нач. Команди австр. армії. Здесяткована в боях сотня для доповнення відходить в

марті до коша, а хоробрий соник з важких трудів їде до лічниці до Будапешту і тут після Великодня 1915 р. умирає.

В половині січня 1915 р. прийшли в Карпати з допомогою німецькі полки і дня 22. січня зачався спільний наступ. Російська армія уступає з малярської сторони на галицький бік. В тім поході на горі Явірнику коло Лавочного згинув в бою, дня 3. лютого 1915 р., четар Мих. Сух. Але ся січнева офензива не могла відразу викинути москалів з Карпат. Російська армія дістала велике підкріплення і сама почала протинаступ. Стрільці в тім часі стояли в запасі під горою Маківкою в селі Головецьку біля Славська. Важкі і завзяті бої зачалися в ночі 28-го квітня і тревали чотири дні і ночі. Москалі проломли лінію на малярським курні, розширили пролом так, що грозила небезпека звинення австрійського фронту. Затривожено У. С. С., які пішли на багнети у бій і прогнали москалів із добутих позицій. Москалі втратили 200 убитих і ранених. На другий день, 30-го квітня повторили москалі знов свій наступ і знова половина стрільців зламала ворожий удар і взяли 173 полонених. Третий, найзавзятійший бій за Маківку зачався дня 1-го мая. Всі сотні У. С. С. взяли участь в сих кровавих змаганнях. На відтінку двох сотень наступав цілий ворожий полк. Два рази відступала стрілецька лава від ворожого вогню і два рази відкидали стрільцькі москалів на верх Маківки. Аж за третім приступом на багнети москалі покинули верх гори, на яким залишили гори трупів і ранених. У. С. С. мали 42 убитих і 76 ранених. В сім кривавім бою відзначилися понад усіх своєю відвагою четарі Свідерський, Гнатевич, Мельник, Артимович, Каратницький, Яремович; хорунжі: Степанівна, Яремкевич, Коберський і другі. Команда 55 дивізії в своїм деннім приказі висказала своє високе признання і похвалу, бо назвала У. С. С. вибраним відділом цілої дивізії.

В місяці маю 1915 р. наступає славний пролом німецького генерала Макензена в західній Галичині під Горлицями. Москалі мусять уступати з Карпат а за ними на п'яти наступають У. С. С. В побіднім марші через Тухлю, Сколе, Камінку пішли У. С. С. на Болехів. Тут москалі пішли в протинаступ. 2-го і 3-го червня зачався завзятий бій біля Болехова. Ав-

стрійські частини, які стояли по обох боках У. С. С. підчас московського наступу, в паніці відступають і відкривають оба крила стрілецької групи. На стрільців вдаряють фінляндські полки з трох боків, стрільці ідуть на багнети і відбивають наступ, але поносять великі втрати. До неволі дістається ранений четар Артимович, сотник Букшований, четар Кравс, хорунжі Степанівна, Свідерський і другі. Врешті розбиті сотні спинили ворожий розгін на залізничім насипі біля стації Болехів. На другий день москалі утікають дальше, а У. С. С. спільним походом переходять жидачівський і калуський повіти і 10-го червня спинилися аж коло Викторова під Галичем.

Після двотижневої, позиційної боротьби у викторівській лісі, де згинув журналіст Т. Мелень, стрільці здобувають, дня 28-го червня, Галич і сотня Вітовського входить першою до колишньої княжої столиці. Сотник Вітовський виставляє на вежі ратуша український прапор, за що мав засудити його австрійський полевий суд. Другого дня У. С. С. перейшли по сталевім мості ріку Дністер, а 30. червня вибороли приступом перехід через Гнилу Липу і пігнули ворога до Золотої Липи. Над Золотою Липою спинився знову похід стрільців Тут в лісах мали довший відпочинок від часу бою під Болеховом Тут то відвідав їх наслідник престолоа архикнязь Карло і наділив багатьох стрільців золотими і срібними відзнаками Після одномісячної перерви знову наступили бої Дня 27-го серпня другий курінь добув у бою сильно укріплений перехід через Золоту Липу В бою під Заваловом, дня 27-го серпня, упав молодий та надійний наш письменник, четар Іван Балюк.

В п'ятьох слідуєчих днях перейшли У. С. С. подільські села підгаєцького та тербовельського повітів. Над Стрипою розгорілися завзяті бої, в яких стрільці вкрилися новою славою. Москалі спинилися в добре укріплених окопах на західнім березі Серету і звідси плянували проломити австрійський фронт на відтінку 55 дивізії. На подільським степу біля села Настасова і Панталіхи ворог кинув до наступу масу своєї добірної, козацької кінноти, яка розбила кілька австрійських полків і прогнала їх аж до Стрипи. В нашім кіннім протинаступі

бере участь в бою з козаками перший раз відділ стрілецької кінноти під командою поруч. Р. Камінського, який організував сю кінноту ще в Карпатах, у Славську. У. С. С. утворивши рухомий чотирикутник не тільки відбили від себе масу атакуючої козацької кінноти, але відступили майже без втрат до села Соколова над Стрипою. Тут вже російська піхота прорвалася на мадьярах і біля Сокольник перейшла на західний берег Стрипи. У. С. С. опинилися в кліщах. З сего грізного положення вратував курінь його курінний командант, отаман Сень Горук, який вивів стрільців східним берегом Стрипи до села Соснова. В сім бою попало кільканадцять стрільців до неволі, між іншими також і четар Ів. Чмола. Від 15-го вересня триває спокій на фронті до половини жовтня. УСС перебувають як запас дивізії в селі Вівся.

Тимчасом москалі приготувались до нового наступу. Перейти Стрипу вони постановили коло села Семиковець, бо тут Стрипа є мілкою і вузкою рікою з сухими берегами. Наступ приготувало кількесот армат триденним барабанням вогнем. Піхота рушила до атаки і вдерлася до австр. окопів. Затривожено У. С. С., які поспішно виходять зі села Вівся і враз з 35 полком боряться в запасних окопах. В сім бою гине між іншими боевий старшина сотні Мельника хорун. Яремкевич, якого могила знаходиться на краю села Тудинка. 31-го жовтня і 1-го листопада москалі, підкріплені новими силами, знов рушили до наступу і розбили австр. фронт між селами Семиківці і Раковец. На Стрипі гребля з трупів російських салдатів спинила воду. Тоді на zagrożений відтінок фронту кинено останій запас корпусу, оба куріні У. С. С. та оден курінь німців, які любили іти разом зі стрільцями до бою, а на яких стрільці могли завсігди покладатися. Який був завзятий з обох сторін бій, видно з сего, що стрільцям і німцям доводилось два рази здавати свої відбиті окопи і наново їх здобувати. Тяжкий бій закінчено 3-го листопада атакою на російські окопи. Вся ворожа залага попала в полон. На побоевищі, зритуому окопами і гранатами, залишилися тисячі вбитих з обох сторін.

Після Маківки і Болехова семиковецький бій був третім великим подвигом

У. С. С., які своєю відвагою та рішучістю причинилися до перемоги. За сю криваву перемогу заплатили вони 39 убитими а поверх 100 полоненими. В сім бою відзначилися головно сотник Вітовський, четар Яремович і Петро Франко. На памятку семиковецьких боїв і для вшановання пам'яті поляглих героїв, по бою, У. С. С., за ініціативою Л. Лепкого, висипали високу могину-курган, який стоїть ще й нині при гостинці недалеко Семиковець, як свідок стрілецької слави.

По сім кривавім бою стрільці мали заслужений відпочинок, бо на фронті панував спокій. Дня 20. листопада москалі добровільно покидають окопи над Стрипою і переносяться до нових становищ, що були між Стрипою а Серетом. Стрільці перебувають в евакованім селі Соснові через зиму аж до мая 1916. Звідси виїжджало багато до Відня кінчити студії. Тут працює повною силою пари пресова квартира над безсмертними стрілецькими піснями, споминами і журналом "Шляхи".

В часі побуту в Соснові зайшли дві важні події в життю У. С. С. Першою було злука обох курінів у перший полк У. С. С. Се мало не лише престижове значіння, але також і практичне. Між іншим полк У. С. С. дістає таке саме озброєння що й другі австрійські полки, а саме: скоростріли, міномети і піхотні пушки, а що найважніше від тепер полк У. С. С. став самостійною боевою одиницею з власною командою. Виконуючим обов'язки полкового команданта став Г. Косак.

1916 РІК.

1. Новий командант У. С. С.
2. Відхід знад Стрипи.
3. Золота Липа. Лисоня — український Верден.

З початком мая 1916 р. прибув новий командант У. С. С. підполк. австр. армії Антін Варивода. Рівночасно приділено ще одного старшину з армії сотн. Ом. Лісняка, який став згодом командантом куріня. З приходом нового команданта відходять стрільці з Соснова і займають окопи на східному березі ріки Стрипи, на т. зв. "Веселій" Служба була тут легка, бо не було боїв, а боеве заняття обмежувалося до служби в окопах, в передпіллю і будові укріплень. В червні

зачалася російська офензива Брусілова, але на фронті У. С. С. панував даліше спокій. Коли на буковинським фронті москалі загналися аж під Галич і коли через се загрозувало 25. корпусови окрилення, то Нач. Команда Армії наказала корпусови лишити лінію Стрипи і займити становища над Золотою Липою. Полк стрільців відходить без бою 11-го серпня на нові становища до села Потутор коло Бережан.

Дня 13-го серпня зробили москалі несподівано наступ на окопи ліворуч від У. С. С., здобули їх і вдарили на ліве крило першого куріня. Сотні, загрожені з боку і заду, після короткого але завзятого бою відступили зі становищ і подались в сторону Бережан. В міжчасі прийшов запас другого куріня, стрільці рушили до проти-наступу, відкинули москалів з горба і заняли назад свої утрачені позиції. Тут вславився зі своїми двома сродострілами хор. Черник. У цьому бою поляг четар Ів. Каратницький. Вина за сей несподіваний а хвилиний прорив впала зовсім незаслужено на У. С. С., а деякі вороги стрільців кинули демагогічне клеймо "зрадники". Треба було аж кривавої Лисоні, щоби вратувати добре ім'я і стрілецьку славу.

На початку вересня 1916 р. сема російська армія повела наступ на становища австро-німецької південної армії, яка займала фронт від Галича до Зборова. Москалі вдарили рівночасно на праве крило Ч на її центр, коло Бережан. Слабі сили 55 дивізії, які боронили доступу до Бережан від Потутор, не вдержали удару москалів і вечером 2. вересня залишили фронт на Лисоні. В ночі москалі здобувають всі окопи на Лисоні, а далі, поширюючи пролом, рушили на Посухів. Затрівожено полк У. С. С., що стояв тоді як дивізійний запас у Посухові.

Першу відсіч дали ворогові дві сотні, Мельника і Сушка. Вони спинили в ночі з 2-го на 3-го вересня розгін москалів на верху Лисоні і здержали їх похід, поки не прийшли на поміч другі сотні УСС. Ранком 3-го вересня І. курінь вдарив на лісок Лисоні, а П. пішов наступом на верх 327 і 348. Після важких кровавих боїв, проти непомірної переваги ворогів, оба куріні відбили становища і вдержали їх до приходу запасів. В сім бою гинуть хор. Соколовський, Ма-

ксимович, Кузьмич і багато інших боєвиків.

Бої на Лисоні провадили два дні Москалі, мимо свіжих сил, не могли вдіяти нічого. Їм не вдалося стати вдруге на горі. Дня 4. вересня союзні війська відбили при допомозі свіжих сил всі утрачені позиції. Але москалі не залишили фронту в супокою. Після перерви, дня 16-го вересня, вдарили вдруге. Цим разом на праве крило, якого фронт тримала турецька дивізія на "Диких Ланах", на південь від Потутор. І знову УСС ратують загрожену ситуацію. Вдаривши збоку від села Посухова на праве крило москалів біля фільварку Милівка, захопили 300 полонених і змусили москалів відступити назад.

Дня 30-го вересня москалі повели третій удар на становища 55 дивізії і проломали фронт на горі 327. Тоді останки полку УСС займали позиції в селі Потуторах. Кілька годин ішов нерівний бій. Стрільці, оточені зі всіх сторін ворогами, боролися, доки стало сили і набоїв. Коли не дїждалися заповідженої дивізією підмоги, ті, що залишилися при життю, попали в полон. Лиш малий гурток стрільців під проводом четаря Труха (тепер василіяньський місіонар в Канаді) прірвався пробоем через перстень ворога і добився до Бережан. Так закінчилася геройська, стрілецька оборона Лисоні, сего українського Вердену.

1917 РІК.

1. Куропатники, революція в Росії.
2. Конюхи, похід над Збруч.

Після вишколу і доповнення новобранцями в Розвадові над Дністром, УСС виступають знов на фронт дня 17. лютого 1917 р. під командою нового команданта отам. Фр. Кікаля. Стрільці заняли досить вигідні позиції в лісі під Куропатниками над річкою Ценівкою. На весні запанував цілковитий спокій на сім фронті, а між боєвими лініями наступає т. зв. "братання". Російські солдати, звичайно українці, виходили на верх, на окопи, кричали до стрільців не стріляти і розказували про революцію в Росії. На фронті зачався на добре товар-обмін, а головно пішли в рух рум, махорка і мило. Часом стрільці діставали навіть українські часописі з Києва, а самі передавали листи до своїх, які бу-

ли по тамтім боці фронту. Але це “брання” не тревало довго, бо новий “бог” війни, Керенський задумав нову офензиву. Російська команда забрала з сего відтинку український полк, а на його місце прийшли ударні баталіони.

Після Великодних свят стрільців перекидають до с. Конюх у запас першої боевої лінії. Тут становища стрілецького полку були дуже погані, бо тут лінія окопів переходила на самім заломі фронту так, що на правім крилі була велика некрита долина, якою ворог міг дуже легко обійти ззаду стрілецькі землянки. Австрійська розвідка заповіла російську офензиву. І дійсно, дня 29-го серпня, о год. 5 вечером на просторі 30 кілометрів заграло 520 батерій ворожої артилерії. В селі настало пекло, бо горіли хати, запалені ворожими гранатами. В сім пеклі бігають поміж домами стрілецькі телефоністи, щоб направляти перервані дрти. Одну сотню УСС, що скріпила першу боеву лінію, гураганний вогонь перетеребив за кілька хвилин. По землянках, які були в ярузі під горою, наказав отаман Кікаль остре поготівля. Дня 1-го липня ворожий вогонь дещо ослаб. Стрільці дістають приказ не показуватися з землянок і з “вовчих ям”, щоби не стягати на себе вогню ворожої артилерії, якою кермують літаки. Тимчасом на лівім крилі піддався разом з орхестрою чеський 81 полк так, що російські куріні смерти вдерлися до австрійських окопів і зачали на ліво і на право звивати фронт. УСС нічого про сі події не знали; не знали, що ворог зайшов далеко на зади, що на лівому крилі не було ніякої оборони, бо тисячі австрійців опинилися в неволі. Стрільці сподівалися ворога з переду, а тимчасом він наскочив ззаду і відразу опанував зі всіх боків яругу, в якій були землянки стрільців. Перші побачили на своїх задах москалів телефоністи, що вибігли з землянок направляти перервану лінію. Та заки вони успіли повідомити про се сотні, москалі окружили землянки і полонили стрільців разом з раненим командантом Кікалем, якого багнетом пробив у бік чеський легіонер. Тут згнули командант стріл. кінноти пор. Камінський, пор. Яремович, хорун. Загульський і багато інших. Лише небагато стрільців вирвалось з рук москалів. Вратувалась лише половина сотні скорострільів, те-

хнічна, будовляна, гуцульська сотня, що саме в той час прибула до полку зпід Кірлібаби та відділ мінометів. Разом сі недобитки в числі 400 при добрій підготовці артилерії повели проти наступ і вибили москалів із здобутих оконів.

Три тижні після бою під Конюхами під могутніми ударами австро-німецьких війск почався нагальний відворот російської революційної армії, але тепер вже аж до Збруча. В авангарді 55 дивізії йдуть останки полку УСС через Козову, Чортків і зближаються до Збруча. Тут біля села Бурдаківці виконала гуцульська сотня такий бравурний наступ на село Збриж по тамтім боці Збруча, що командант сего відтинку, обсервуючи через далековид сей наступ, думав, що стрільці “утікають” до москалів. Се був послідний, побідний наступ УСС на галицькій землі. За сі боеві подвиги стрільці дістають кілька разів признання вищих команд, а навіть від найвищої начальної команди південної армії генерала Ботлера.

Опісля стягнуто УСС з фронту в запас до села Залісся для доповнення. Сюди приходить новий курінь під командою популярного ютамана Тарнавського. З цим курінем прийшло багато старшин “старої війни”, що втікли були з російського полону. При кінці листопада вислали УСС до команди корпусу прохання на дозвіл відсвяткувати проголошення Центральною Радою самостійности України. Команда корпусу відмовила дозволу та відкликала отам. Тарнавського з команданта УСС за те, що він підписав враз з другими старшинами се прохання. Ся подія вплинула дуже відемно на стрільців.

1918 РІК.

1. Похід на Україну, Камянець, Жмеринка.
2. Вапнярка, Одеса, Херсон, Олександрівськ, Єлисаветград.
3. Поворот на Буковину.

Після самих Різдяних Свят команду над УСС переняв на місце отам. Тарнавського сот. О. Микитка, що згодом здобув собі між стрільцями велике довіря. В сім часі Українська Центральна Рада підписала у Берестю окремий мир з центральними державами і запросила їх армії на поміч проти большевицьких банд, які руйнували молоду, ще незор-

ганізовану українську державу. З початком марта вирушають УСС зі Сковятина борщівського повіту в похід на Україну. Переходять з Галичини через Окопи Святої Тройці і Жванець до Камянця і тут після короткого відпочинку рушили до Вапнярки. В сім часі приділено УСС до боевої групи архикнязя Вільгельма Габсбурга, де вони залишилися аж до розвалу Австрії. З Вапнярки переїзджають залізницею до Одеси, опісля під Херсон, який здобули, зломивши перший, завзятий опір большевицької залоги. Тут в Херсоні побачили стрільці перший раз Дніпро, який зробив на всіх могутнє вражіння. З Херсону поплили двома пароплавами горі Дніпром під Олександрівськ, під яким звели не дуже удачний бій з великими силами большевиків. В сім бою гине стрілець Ярема, а стрільці ховають його козацьким звичаєм на високій могилі в селі Біленькім над Дніпром. В Олександрівську навіязують УСС дружні звязки з запоріжцями полковника Болбочана. По увільненій Україні гуляють карні австрійські експедиції, на які селянство відповідає кривавими повстаннями. Австрійська команда перекидає УСС в найбільш загрожені повстанням повіти, а саме до Єлисаветграду В сю околицю прибувають також Кіш і Вишкіл з Галичини, який мав 1000 добре вишколених стрільців. В кожнім місці постом стрільці здобувають собі величезну прихильність і любов місцевого українського населення через свою людяну і культурну поведінку. Рівночасно і до архикнязя Вільгельма відносяться українці з великими симпатіями, а навіть деякі з визначніших діячів думали покликати його на короля України. З сих причин були між командою УСС а австрійцями вічні непорозуміння і тертя. Коли дивізійна команда наказала вирушити УСС до бою проти повстанчого загону Шинкаря на Звенигородщині, а УСС відмовили виконати сей приказ і не пішли у братовбийчий бій, се напруження дійшло до верхка. Стрільцям загрожено полемим судом, від якого уратував їх архикнязь Вільгельм. Начальна команда австр. армії кличе архикнязя до Відня на оправдання. Після його повороту УСС перенесено на Буковину, де вони повнять граничну сторожу. Команда і нефронткові частини стали постом в Чернівцях,

а Кіш і Вишкіл в Вижниці. В сих містах застає стрільців історичний Листопадовий переворот.

ЛИСТОПАДОВИЙ ЗРИВ.

1. Бої у Львові і відворот.
2. Облога Львова і Українська Галицька Армія.

В сім часі, коли УСС стоять постом на Буковині, зближається як історична конечність розпад Австрії. В місяці жовтні повстає у Львові тайний військовий, революційний комітет, який приготував переворот у Львові і Галичині. До сего комітету входять як представники УСС сотник Д-р Гірняк, пор. Д-р Старосольський і підхор. Дм. Паліїв. Комітет назначує командатом перевороту сотника Вітовського, який приїхав за тихою згодою архикнязя Вільгельма з Черновець до Львова при кінці жовтня 1918 р. Він наказує початок перевороту у Львові вночі на 1-го листопада. Над ранком того дня столиця короля Льва була в українських руках. В першій штабі Української Галицької Армії (УГА) працюють крім сотника Вітовського, отаман Горук, пор. Гнатевич, пор. Цюкан та підхор. Паліїв. Боеві частини УСС приїзджають з Черновець під Львів дня 3-го листопада входять боевим маршем у Львів, займають цитаделю і головний двірець. Дня 4-го листопада приїзджають з Черновець останні частини УСС і займають найважніші боеві становища у центрі міста, як цитаделя, соймовий будинок, відтинок від вулиці Сикстуської до Казимирівської, касарні Фердинанда (напроти св. Юра) касарні поліції, вулицю Бема, двірець Підзамче та різну. По 3-тижневих кровавих боях, українське військо опускає перед великою перевагою Львів, дня 21-го листопада. По сім відвороті, в сій несподіваній катастрофі, одинокі куріні УСС зі всіх військових частин затримують боездатність і всупереч наказові дальшого відвороту, залишилися під Львовом, відбивають успішно наступи сильнішого ворога і в той спосіб дали почин до зорганізовання фронту облоги довкола Львова. УСС займають фронт біля Винник. Командант УСС сот. Букшований з начальником штабу сот. О. Луцьким зорганізував в Куровичах боеву одиницю т. зв. "групу Схід", а опісля групу "Старе Село", якою командував бувший коман-

дант полку УСС сотник О. Микитка. Так на стрілецьких основах зродилася хоробра та геройська Українська Галицька Армія. В боях за Львів УСС стають її гвардією. Від сеї хвилі полк УСС стає складовою частиною У. Г. А. і ділить з нею долю і недолю докінця її існування, до 1920 року.

1919 РІК.

1. Бригада УСС. Офензива на лінії Львів — Перемишль.
2. Відворот в маю. Чортківська офензива.
3. Відворот за Збруч. Бої на Великій Україні.
4. Чотирокутник смерти.

Коли в січні 1919 р. начальна команда У. Г. А. за ініціативою начальника штабу полк. Курмановича переводила реорганізацію армії, створивши з усіх боєвих груп три корпуси в складі 12 бригад, то всі частини УСС переходять під Ширець для нової реорганізації. Полк розгортається в першу бригаду УСС, якою командував отаман Букшований, пішим полком сот. Носковський, полком бригадної артилерії в складі 5 батарей отаман Д-р Яр. Воевідка. Командантом скоростріль в став пор. О. Квас, технічну сотню веде четар Е. Клим, сотню кінноти Л. Лепкий. Інтендатурою управляє пор. Нагайло, санітарною службою Д-р В. Щуровський, а полевим духовником був о. Кушлик. Вишкіл стояв у Розвадові над Дністром під командою сот. Краснопери, а Кіш в Станиславові під ком. сот. Гарасимова, а опісля сот. Дудинського

Бригада УСС підлягала майже за цілий час боїв у Галичині безпосередно Начальній Команді УГА. Дня 15-го лютого зачалася українська офензива.: У. С. С. відходять згідно з наказом на відтинок Рудок і тут враз з хоробрими коломийськими курінями в бравурнім наступі проломили ворожий фронт і заняли недалеко Городка Ягайлонського залізницю на лінії Львів — Перемишль. Начальна Команда УГА через переговори з антантськими місіями не використала як слід сеї блискучої побіди. Через свіжий і сильний протинаступ поляків куріні бригади УСС розірвали між собою боєву лучність.

Дня 15-го мая зачалася польська о-

офензива при дуже видатній помочі дивізій Галлера, які зорганізувала й вислала до Польщі Франція до боротьби з большевиками. Наступає відворот УГА. Зеднані куріні бригади УСС відступають з боєм як задня сторожа 2-го Галицького корпусу. По битві під Бібркою відступає бригада тим самим шляхом, яким ішли УСС в р. 1917 переможним походом до Збруча. Переходять через Бережани, Підгайці, Соснів і степами Панталіхи на Чортків. В сім часі наступає славна офензива УГА. Дня 8-го червня 1919 р. третя (бережанська) і сема (львівська) бригади при вирішальній співпраці бригади УСС несподіваним наступом проломили ворожий фронт під Чортковом. В дальшій побідній поході бригада УСС визначилася в успішнім триденнім бою о місто Бережани. В дальшій наступі на Львів УСС мали еще одну блискучу побіду під Дунаевом, але через брак амуніції, наша енергічна офензива затримується, а опісля наступає відворот, сим разом вже за Збруч, на Велику Україну.

Дня 16-го липня 1919 р. переходять УСС річку Збруч і повнять шість тижнів службу в Камянці, як охорона Диктатури і запас обеднаних армій. Коли славні два галицькі корпуси, 1-ший і 3-тий враз із Запоріжцями наближалися у побідоноснім поході до столиці України, до Київа, Начальна Команда УГА перекидає бригаду УСС під Христинівку, яка спільно з 14-ою бригадою розбиває частини 14-ої большевицької армії і займає місто Умань. В сім бою відзначився сот. Чичкевич зі своїм курінем. Опісля бригада зводить успішні бої на сім відтинку з військами російського генерала Денікіна. В сім часі, осеню 1919 р. спадає на цілу УГА велике нещастя в виді страшного тифу, який тисячами, (около 40 тисяч!) кладе покотом найкращих синів України в сиру могилу. В сім страшнім чотирокутнику смерти, на сій жажливій українській Голгофті, складають свої буйні голови чимало старих, загартованих боєвиків УСС як старшин так і стрільців. Від сеї немилосерної чуми — тифу гинуть зі старшин: підпол. Слюсарчук, сот. Будзиновський, четарі: Нагайло, Панчак, Чичилович, Нестайко, хорунжі: Мойсейович, Теліщак, Клим, Дрогомерецький, Гринішак і лікар Перецький.

1920 РІК.

1. Перехід до большевиків.
2. Бої під Чудновом.
3. Катастрофа під Махнівкою. Кінець У. С. С.

Після заключення договору з генералом Денікіном бригада УСС, здеятована страшним ворогом - тифом, подається враз з УГА на полудне і остановилася зимувати в с. Ободівці біля місточка Бершаді. Весною 1920 р. пошесть тифу ослабла. Зимою большевики розбили армію Денікіна і ввійшли у військове порозуміння з УГА. В часі реорганізації ЧУГА (Червона Українська Галицька Армія), зменшено три галицькі корпуси в три самостійні бригади. УСС дістають назву І-ий полк червоних УСС і входять враз з частинами 3-ої і 7-ої бригади до 1-ої червоної бригади УСС. Червоним командантом сеї бригади став активний комуніст, Мих. Баран, колишній командант сотні УСС, що в грудні 1914 року попав в селі Жупане до російської неволі. Підкріплену виздоровцями приділюють большевики бригаду УСС до 44-ої большевицької дивізії і висилають в марті 1920 р. на фронт під Чуднів.

В тім часі, 28-го марта, зістав убитий кулею большевицького комісаря оден з найкращих артилеристів УГА і оден з найхоробріших старшин-Українців отаман Др Яр. Воевідка через те, що не хотів віддати комісарові - рабівникові свого улюбленого, боевого коня. Переїздаючи на фронт стрільці відбили арештованого убійника з рук варті і біля стації Рудниця злінували.

Дня 24-го квітня почалася польська офензива на Київ. Друга і третя бригада на вістку, що разом з польською армією іде і українська під проводом отамана Петлюри і що Галичина має дістати широку автопомію, сі бригади покинули фронт, розоружили большевицькі частини і прилучилися до української армії генерала Омеляна Павленка, але віроломні поляки за кілька день інтернували сі частини. Се було безпосередною причиною ліквідації УГА. Перша бригада УСС розпочала в неділю 25-го квітня 1920 р. відворот зпід Чуднова і відбиваючи наступ поляків прямувала до Бердичева. Сей відворот у безупинних боях був останнім боевим походом

УСС. Він відбувся у зразковім порядку, на який може спромогтися лише військової великої боевої вартости і дисципліни.

Тимчасом поляки займили залізничий шлях на лінії Винниця-Козятин і тим самим замкнули дорогу відвороту бригаді УСС і частинам 44-ої большевицької дивізії.

Другий курінь полку УСС перебився завчасу через цей перстень, дійшов до Дніпра і перейшов на лівий бік ріки враз з кошем УСС, що був тоді у Києві.

Третий курінь полку УСС і деякі частини 3-го і 7-го полку під проводом полковника Бізанца нодалися на полудне, на Немирів, і ввійшли у склад української 5-ої Херсонської дивізії якою командував отаман Долуд.

Найважніші бої звів 1-ий курінь полку УСС Він добився з боем разом з кіннотою і боевим обозом до місточка Махнівки, де зібралися частини 44-ої большевицької дивізії. Тут окружила всіх польська кіннота генерала Ромера. УСС пішли під проводом сот. Кривоуса на багнети, на пробій, прорвали на хвилю перстень ворога, очистили залізничий шлях і взяли еше й полонених. Але Червона Команда не вміла використати сеї хвилевої перемоги, а поляки свіжими силами замкнули знова перстень. УСС боролися тоді вже лиш за військову честь і гинули як глядіятори в хаосі останніх змагань за українську державність. Червоні війська, в силі яких 12 тисяч боевиків, піддалися. Це вирішило долю і цих останків УСС.

В сій катастрофі пропав неоціненої вартости історичний архів УСС разом з 900 світлинами. Неодбитки УСС опинилися в неволі, в інтернованих таборах Тухолі, на Поморю.

Другий курінь, скріплений неодбитками і виздоровцями зі всіх частин УГА бере участь під командою П. Шеремети і Ст. Мельничука в офензиві большевиків на Варшаву. Він здобуває Коростень, Луцьк, і підходять під Замость. При відвороті большевиків зпід Варшави вертає назад на Україну. Отсю останню частину бригади УСС на жадання поляків большевицька команда розформувала біля Уманя 1922 р.

Прошло чимало років від часу, як УСС станули до бою на верхах Карпат. Коли тепер дивимося з двадцятьлітньої

перспективи на той час, то перед нашими очима стає велична картина поступового зросту української збройної сили, що з малих початків — двох стрілецьких курінів — виросла до тої величі, якою була в часі відродження української державности. І без огляду на о-

статочний некорисний для нас вислід війни, всі жертви УСС, геройські вчинки і подвиги героїської Галицької Армії осягнули своє. Вони воскресили і закрипили нашу славну традицію та видвинули українську справу на міжнародну арену світової політики.

Спис Старшин Українських Січових Стрільців

(від р. 1914 — 1920).

Отамани і сотники.

М. Галушинський, ур. у Дзвинячу, пов. Чортків, помер 25/9 1931 у Львові.

Гр. Коссак, ур. в Ясениці сільній, пов. Дрогобич, на заслання моск. Чека.

А. Варивода, жие на еміграції у Відні.

Ф. Кікаль, жие, емерит, Львів.

М. Тарнавський, ур. в Бариліві, пов. Радехів, жие, управитель фільварку Черниця, пов. Броди.

О. Микитка, розст. большевиками в Москві, серпень, 1920 р.

Др. Ст. Шухевич, жие, адвокат, Львів.

Сень Горук, род. в Снятині, згинув на заслання 1920 р., в Архангельську.

О. Лесняк, ур. в Стецевій, пов. Снятин, жие на еміграції в Ч. С. Р. в Пряшеві.

Р. Дудинський, ур. Лубянки, пов. Збараж, згинув на заслання 14/7 1920 р. у Москві.

О. Букшований, Коломия, жие на заслання москов. Чека.

О. Семенюк, нема вістки, на Великій Україні.

М. Баран, ур. в Скалі, жие, член правительства У. С. Р. Р. в Київі.

В. Дідушок, род. Княже, пов. Золочів, жие на заслання Чеки

Зен Носковський, ур. Мушкатівка, пов. Борщів, жие, суддя, Кошиці Ч. С. Р.

О. Будзиновський, Станиславів, помер на тиф 1919 р., на Вел. Україні.

Дм. Вітовський, ур. в Медусі, повіт Станиславів, згинув 8/7 1919 на Горіш. Шлеську.

Др. О. Левицький, Коломия, убитий австр. арт. гранатою 23/3 1917 на Кірлібабі.

Клим Гутковський, помер весною року 1915 у Будапешті.

Ів. Коссак, ур. в Дрогобичі, помер 7/1 1927 р. у Київі.

Бог. Білінкевич, жие, промисловець у Львові.

М. Луцький, ур. в Янчині, пов. Перемишляни, жие, дідич в Янчині.

Поручники.

Дм. Кренжаловський, жие, промисловець у Львові.

А. Мельник, ур. Воля Якубова, повіт Дрогобич, жие, управ. митрополичих лісів.

О. Яремович, Львів. убитий 1/7 1917 під Конюхами.

Ром. Сушко, ур. в Ременові, пов. Львів, жие на еміграції, О. У. Н.

Четарі.

Ів. Чмола, жие, проф. гімн., Дрогобич.

В. Кучабський, ур. Волиця, пов. Львів, жие, журналіст, Берлін.

Гр. Трух, Стрий, жие, місіонар оо. Василіяни, Канада.

Бог. Гнатевич, Кольбушова, жие, редактор "Червоної Калини", Львів.

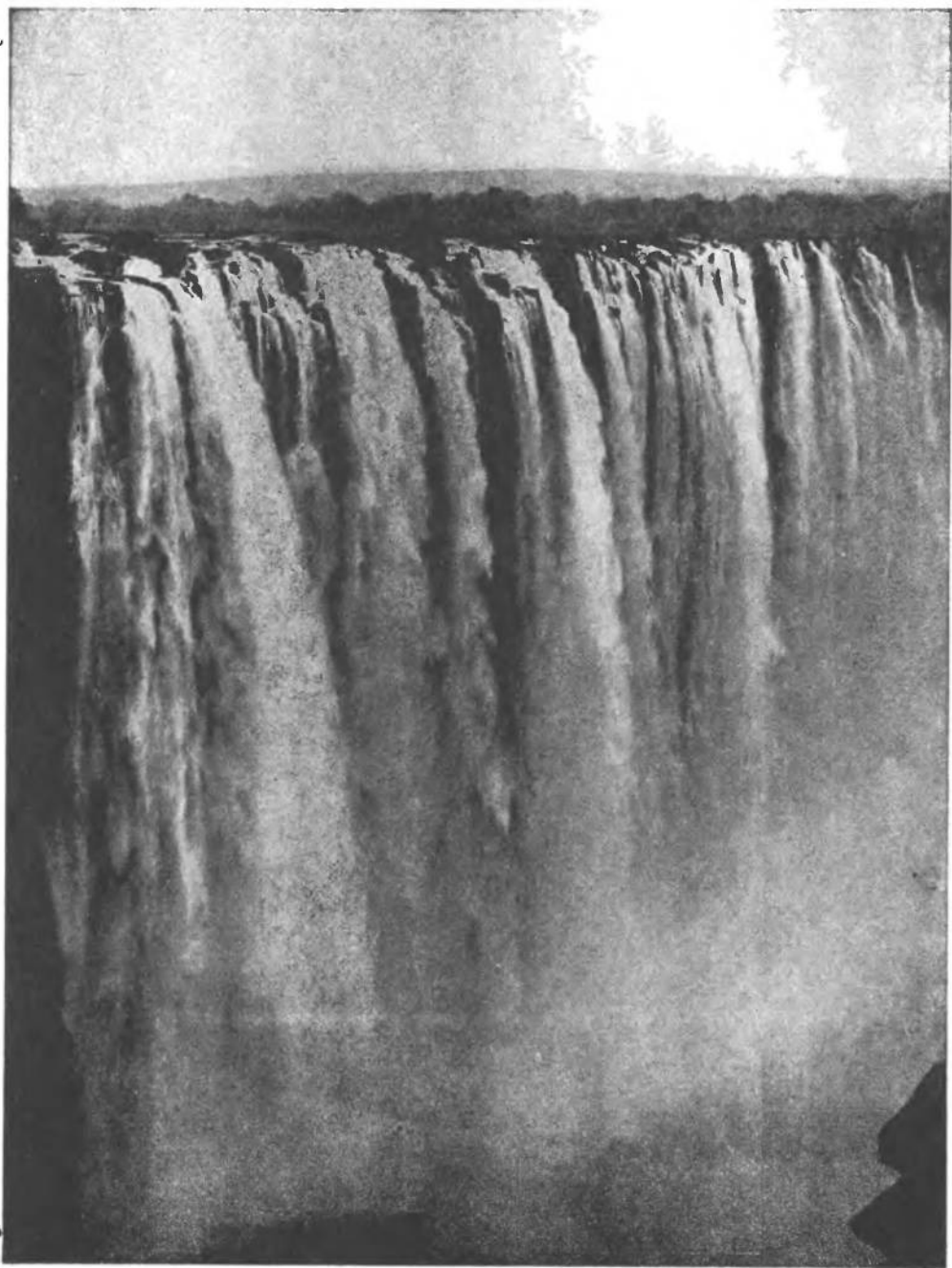
Юл. Гоїв, Снятин, нема вістки, на Вел. Україні.

П. Дідушок, Княже-Золочів, на заслання москов. Чека.

Ів. Цяпка, Хишевичі-Рудки, згинув на заслання, 1920 р. в Архангельську.

Бог. Гарасимів, Стрий, жие, лікар в Болехові.

Ів. Каратницький, Чернівці, убитий 14/8, 1916 р. на Лисоні.

Водопад Вікторії у Полудневій Родесії, Африка. Се найбільший водопад у світі.
Висота водопаду виносить 300—400 стій.

Ів. -Тучапський, Переволочна-Золочів, нема вістки.

О. Кравс, згинув в армії Колчака на Сибірі.

Ів. Устіянович, жие, урядовець "Дністра", Львів.

М. Гаврилко, Полтавщина, розстрілений большевиками на Вел. Україні.

Ів. Балюк, Бучаччина, убитий 27/8 під Заваловом.

М. Саевич, жие, інж., митрополичих лісів в Підлютім.

О. Навроцький, Голгоче-Підгайці, жие управ. "Червоної Калини", Львів.

В. Паньчак, Надітичі - Жидачів, помер на тиф 1919 р. на Вел. Україні.

С. Левицький, жие, проф. гімн., Львів.

Т. Ковалик, Далешів - Городенка, нема вістки, на Вел. Україні.

С. Безпалко, Заріче - Золочів, нема вістки, на Вел. Україні.

В. Сроковський, Золочів, помер весною 1915 р.

А. Добрянський, Знесіння - Львів, жие, секретар Нар. Організації, Львів.

О. Суховерський, Чернівці, жие, адвокат, Львів.

Юл. Нестайко, помер на тиф, 1920 р. в Бершеді.

М. Пеленський, Комарно, помер на запалення легенів на Угорщині.

Петро Франко, Нагуевичі - Дрогобич, жие, уч. гімназії в Коломиї.

Тарас Франко, Нагуевичі - Дрогобич, жие, проф. гімназії в Ряшеві.

Ан. Артимович, жие, управ. банку в Перемишли.

Ів. Нагайло, помер на тиф, 1919 року в Бершаді.

Др Е. Щуровський, жие, адвокат Винники-Львів.

С. Николайко, жие, самоврядний урядовець в Бурштині.

Василь Коссак, Дрогобич, нема вістки, на Вел. Україні.

Ю. Назарак, Черкащина - Чортків, убитий на фронті в 1915 р.

М. Баган, жие, учитель, Стрий.

П. Семирозум, помер на тиф, в Бар, на Вел. Україні.

Вол. Струць, нема вістки.

Хорунжі.

Сев. Яремкевич, убитий 9/10 1915 р. Тудинка коло Соснова.

І. Рогульський, Голобутів-Стрий, нема вістки, на Вел. Україні.

Кость Мацюрак, нема вістки, на Вел. Україні.

О. Теліщак, Турка, помер на тиф, на Вел. Україні, 1919 р.

М. Мінчак, жие, інж. лісництва, Варшава.

Ст. Глушко, Джурів - Снятин, жие, управ. гімназії Р. Ш., Станиславів.

А. Домарадський, Журавиця - Перемишль, жие в Галичині.

М. Дорошенко, Руда - Рогатин, втопився у Волзі 1917 р. як воен. бранець.

М. Чичкевич, Малинівка - Львів, нема вістки, на Вел. Україні.

В. Загульський, Розваж - Золочів, убитий 1917 р. під Конюхами.

Ос. Коберський, Сянок, жие, кооператор, Самбір.

Мих. Сух, убитий 3/2 1915 р. на Явірнику.

П. Пасіка, Лука мала - Скалат, жие, урядовець Зем. Банку, Львів.

Е. Ясеницький, Болехібці - Дрогобич, згинув на заслання 1920 р. в Архангельску.

М. Матчак, Воля Якубова - Дрогобич, жие, журналіст у Львові.

Ю. Соколовський, Стратин - Рогатин, убитий 2/9 1916 на Лисоні.

І. Максимович, Ременів - Львів, убитий 3/9 1916 на Лисоні.

Я. Кузьмич, Покрівці - Жидачів, убитий 2/9 1916 на Лисоні.

І. Чичилович, Порудно - Золочів, помер на тиф 8/12, 1920 Рій коло Винниці.

Олена Степанівна, жие, урядничка в Р. С. У. К.

Софія Галечко, Новий Санч, утопила-ся 1918 р. в Бистриці.

Ст. Навроцький, Станиславів, жие, адвокат в Перемишли.

Ф. Микуляк, Солотвина - Богородчани, жие, кооператор, Збараж.

Д. Герчанівський, Ваневичі-Самбір, жие, інж. митрополичих лісів.

Ст. Волинець, жие, адміністратор "Батьківщини".

О. Гачкевич, убитий большевиками 24/4 1920 р. під Літином.

Верхомий, жие, в комісаріяті торгівлі в Москві.

Салдан, жие, на еміграції в Ч. С. Р.

П. Постолук, Сторони баби-Золочів, жие, урядовець "Укр. Преси", Львів.

М. Бужор, жие, інж. летунства в Польщі.

В. Підсонський, Золочівщина, жие у Львові.

І. Мандзій, жие, урядник банку в Чехословаччині.

В. Калина, жие, урядовець "Укр. Преси", Львів.

Лев Коберський, Сянок, убитий на фронті в Карпатах.

Яр. Мулик, Залуква-Галич, згинув на заслані в Архангельску.

В. Дзюбак, умер на тиф 1919 р. на Вел. Україні.

Іван Біляч, Княже-Золочів, нема вістки, на Вел. Україні.

С. Сміх, Гнильче-Підгайці, убитий на фронті, 1919 р.

Д. Паліїв, жие, редактор "Батьківщини", Львів.

Д. Микитюк, Раківник-Коломия, жие у Вінніпегу, Канада.

М. Лютий, Баян-Березів, Коломия, жие парох, Коропець, Бучач.

Із. Данилович, убитий 1919 під Потуторами.

Мик. Шипайло, жие, урядовець банку, Львів.

П. Гайворонський, Заліщики, убитий 15/4 1919, на Чорт. Скалі.

М. Дрогомерецький, помер на тиф в Браїлові, на Вел. Україні.

Ан. Зелений, Львівщина, нема вістки, на Вел. Україні.

Пилип Деркач, Сторони баби, Золочів, жие, інвалід без обох ніг, Львів.

О. Мінів, Стрий, жие, на еміграції, урядовець банку, Прага.

Лев Чубатий, Бібрка, жие, адміністр. "Народ. справи", Львів.

М. Петруняк, жие, промисловець у Львові.

Кость Третяк, жие, адвокат.

І. Старчук, жие, асистент університету, Львів.

М. Гальчак, жие, уряд. похоронного заведення "Харіс".

Е. Гавалко, жие, упр. фабрики мила "Центросоюз", Львів.

О. Дяків, жие, урядовець "Укр. Преси", Львів.

Ром. Каратницький, Григорів-Бучач, жие на еміграції, інженер, Прага.

К. Бородайко, Вулька-Бережани, жие, управитель кооп., Белз.

А. Калина, жие, учитель коопер. школи, Бердичів.

Р. Збудовський, Бучач, жие, урядник "Каси Хорих", Надвірна.

М. Чучман, Юськовичі-Золочів, жие, О. У. Н. Берлін.

Лев Коник, Львів, жие, безробітний, Львів.

Ст. Мельничук, Пядики - Коломия, розстріляний 11/11 1922, Чортків.

Петро Шеремета, Пуків - Рогатин, розстріляний 11/11, 1922 в Чорткові.

Гнат Загребний, жие, учитель, Стрий.

Л. Стрільчук, жие, Чернівці.

В. Тарнавський, Мушкатівка-Борщів, помер, 21/І. 1934 в Борщеві.

Е. Яворівський, жие, редактор "Нового Часу", Львів.

С. Михалевич, Довге - Дрогобич, убитий денікінцями 1/10 1919, під Христинівкою.

Іван Тиктор, Красне - Золочів, жие, власник "Укр. Преси", Львів.

Ст. Ріпецький, Самбір, жие, адвокат, Скаль.

О. Бандера, Стрий, жие, кооператор, Стрий.

Т. Вишиванюк, Раківчик, Коломия, помер на тиф, 1919 р. Бар, на В. Україні.

М. Меркун, жие, інженер в Галичі.

Ів. Коцур, жие, урядник банку Львів.

О. Данківський, нема вістки.

А. Калинець, нема вістки.

К. Ващук, Глібовичі - Бібрка, жие, адвокат, Делятин.

Т. Мельник, загинув.

М. Еліїв, жие на емігр., лікар, Ч. С. Р.

Б. Бородайко, нема вістки.

В. Тисяк, нема вістки.

В. Кривоус, нема вістки.

З. Яворський, Гакавці - Тереховля, нема вістки.

Ст. Бріль, Петриків, Тернопіль, нема вістки.

Підхорунжі.

С. Берегуляк, убитий 1915 під Семиківцями.

В. Сторожук, убитий 2/9, 1916 на Лисоні.

В. Мальований, Дзвиняч, Чортків, убитий 2/9 1916 на Лисоні.

Б. Романишин, убитий 2/9, 1916. на Лисоні.

Алексевиц, убитий 2/9 1916 на Лисоні.

Кліщ, уб. 2/9 1916 на Лисоні.

М. Заклинський, Станиславів, жие, коректор "Нового Часу", Львів.

В. Голинський, Березів, Коломия, помер на тиф 1920 р. на Вел. Україні.

В. Іванчук, Ілпці, Снятин, помер на фронті в Україні.

П. Боберський, Товмач, загинув.

М. Креховецький, Чернів, Рогатин, помер в Україні, Рогатинщина.

С. Томенко, Дебеславці, Коломия, помер в Україні, рільник, Дебеславці.

Б. Збудовський, Новосілка язлов., Буковина, помер в Україні, на емігр. Ч. С. Р.

Е. Чайківський, Полівці, Чортків, розстріляний большев. 1920 р. на Україні.

О. Полотнюк, нема вістки, на В. Укр. фронті.

В. Мицик, Синевідсько вижне, Сколе, помер в Україні, торг. агент, Варшава.

С. Чепельовський, Тернопіль, жиє, урядовець, Польща.

С. Терлецький, Самбір, помер.

В. Іванців, Сторонибаби-Золочів, убитий 1/7 1917 р. під Конюхами.

М. Ворона, убитий 1/7 1917 р. під Конюхами.

Гуцульська сотня.

Четарі.

Н. Никорак, убитий 1918 р.

С. Іванович, жиє, адвокат, Буковина.

О. Іваницький, жиє, Буковина.

Хорунжі.

Г. Голинський, Березів - Коломия, жиє, власитель посілости.

Підхорунжі.

М. Горбовий, Москалівка, Косів, жиє, кооператор.

Мельник, Коломия, жиє, власитель реальности.

Артилерія.

Отаман.

Др. Яр. Воевідка, Петранка, Калуш, убитий большевицьким комісарем 30/3, 1920 року.

Сотник.

Іван Балтро, Підберізці, Львів, розстріляний большев. 1/5 1920 р.

Кіннота.

Пор. Р. Камінський, уб. 1/8 1917 під Конюхами.

Чет. С. Велитович, убитий українськими селянами 20/10 1919 на В. Україні.

Хор. Я. Гайманович, Сквятин, Борщів, нема вістки.

Хор. Т. Шухевич, Молодятин, Коломия, жиє, на еміграції, суддя, Ч. С. Р.

Ст. дес. Ів. Коник, жиє, на еміграції Ч. С. Р.

Технічна сотня.

Чет. Др. Іван Сіяк, Ляшки муровані, Львів, жиє на заслання моск. чеки.

Хор. І. Бородаевич, помер 1924 р. в Кракові.

Хор. В. Клим, Батятичі-Жовква, помер на тиф 1919 р. в Бар, на В. Україні.

Хор. Н. Никифорок, жиє, урядовець Маслосоюза, Тернопіль.

Хор. О. Квас, Львів, жиє, на еміграції, Ч. С. Р.

Лікарі і Медики.

Др. А. Беляй, жиє, лікар, Австрія.

Др. Ів. Рихло, жиє, лікар в Ужгороді, Ч. С. Р.

Др. К. Воевідка, жиє, лікар, Станиславів.

Др. В. Щуровський, жиє, лікар, Львів.

Др. Б. Питлик, жиє, лікар, Космач.

Др. В. Білозор, жиє, лікар, Коломия.

Др. Р. Сліпий, жиє, лікар Струсів-Теребовля.

Хор. В. Свідерський, жиє, лікар Білий Камінь.

Хор. Лесь Перфецький, Коломия, помер на тиф, 1919 р. Ялтушків.

Хор. Р. Гаванський, Олеша-Товмач, жиє, лікар, Тисьмениця.

Хор. М. Гілецький, Дунаець, Жидачів, жиє, лікар, Журавно.

Хор. М. Ніжанковський, жиє, лікар, Ківерці - Волинь.

Хор. В.Скоморовський, жиє, лікар в Загребі, Югославія.

Хор. Яр. Солтакевич, Ботелка, Турка.

Сан. підхор. І. Цибульський, Бичківці, Чортків, жиє, учитель.

Сан. підхор. В. Ганківський, жиє лікар, Коломия.

Сан. підхор. Яків Насс, жиє, дентист, Львів.

Полеві духовники.

о. Андрій Пшепюрський, жиє, Перемишль.

о. Микола Іжак, помер.

о. Анат. Базилевич, жиє, Вікторів, Станиславів.

о. Фацієвич, помер.

о. Кушлик, жиє, парох, Жидачівщина.

Обоз.

Сот. Мик. Стронський, Дрогобич, застрілювався як урядовець большев. посолства 1933 р.

Сот. Іл. Цюкан, Сторонибаби, Золочів, жиє на заслання у Москві.

Чет. Ф. Свістель, жиє, адвокат Перемишляни.

Чет. О. Мельникович, помер 1934 р. в Калуши.

Чет. О. Черкавський, Саси, Золочів, помер 13/3 1932, Яворів.

Хор. О. Іванчук, Ілинці, Снятин, помер на Вел. Україні.

Підхор. Клим Коник, Посада Сянічка, нема вістки.

Ст. Кіржецький, Рогатинщина,, жиє, парох в Рогатинщині.

Підхор. М. Іваничук, Пилипи, Коломия, жиє, на еміграції, учитель, Ч. С. Р.

Підхор. В. Кипріян, Ярослав, помер, 10/3 1934 р., Львів.

Прес—квартира

Чет. Ів. Іванець, Новосілки Гостинні, Рудки, жиє, артист-маляр, Львів.

Хор. Р. Купчинський, Розгадів, Зборів, жиє, редактор "Діла", Львів.

Хор. Т. Мойсейович, Пнів, Надвірна, помер на тиф 1919 р. в Жмеринці.

Підхор. Т. Мелень, убитий під Віктором, 1915 року.

Підхор. О. Курилас, Щирець, жиє, учитель рисунків, Львів.

Підхор. Лев Лепкий, Поручин, Бережани, жиє, управитель Черча, Львів.

Підхор. П. Теодорович, Львів, жиє, лісничий, Біловежська пуща.

Підхор. Л. Новіна-Розлуцький, Жолчів, Рогатин, помер на тиф 1920 р., Могилів над Дн.

Дес. В. Дзіковський, Ярославщина, убитий в листопаді 1918 р., у Львові.

Віст. В. Оробець, Снятинщина, убитий на фронті 1915 р.

Кіш.

Сот. Др. Н. Гірняк, жиє, проф. гімназії, Тернопіль.

Сот. Др. Т. Рожанковський, жиє, адвокат, Львів.

Чет. М. Гнатюк, жиє, учитель музики, Ярослав.

Чет. Ю. Буцманюк, жиє, артист-маляр, Жовква.

Чет. Я. Індушевський, жиє на емігр. інж., Прага.

Чет. П. Гарасимович, жиє, Стрий.

Чет. Др. М. Новаковський, жиє на еміграції, Ч. С. Р.

Хор. Р. Леонтович, жиє, учитель, Галичина.

Хор. І. Вербяний, Рогатин, жиє, проф. гімназії, Рогатин.

Хор. Г. Грицай, жиє на емігр. Ч. С. Р. Підхор. Др. Ст. Чумак, жиє, упр. кооперативи "Будучність", Тернопіль.

Підхор. В. Черевко, жиє, проф. гімн.

Підхор. О. Вахнянин, помер в Ужгороді, Ч. С. Р.

Підхор. Вол. Мосора, жиє, нотар в Калуши.

Підхор. І. Вербовий, помер як інспектор труд. шкіл, 1921 в Бердичеві.

Підхор. М. Яценевич, помер на тиф, 1920 р. Київ.

Підхор. І. Поритко, жиє, урядовець "Повіт. Коопер. Союза," Рогатин.

Підхор. О. Гірняк, жиє, Сибір.

Підхор. Лесь Гринішак, Надвірна, помер на тиф, 1919 р., на В. Україні.

Підхор. С. Прідун, пропав без вісти на Вел. Україні.

Підхор. Др. Л. Мишуга, жиє, редактор "Свободи", Нью Йорк.

Підхор. А. Дівнич, жиє, Галичина.

Підхор. Др. О. Когут, жиє, адвокат, Богородчани.

Підхор. Т. Витвицький, жиє, урядовець "Укр. Преса", Львів.

Вишкіл.

Підполк. Слюсарчук, помер на тиф, 28/10 1919 р., Грушка, на В. Україні.

Сот. В. Стафіняк, пом. на В. Україні.

Пор. В. Краснопера, жиє, кооператор, Збараж.

Хор. М. Девосир, жиє, агроном "Сільського Господаря", Сокаль.

Орхестра.

Капельник, М. Гайворонський. Заліщики, жиє, комп. Нью Йорк.

Хор. Роман Лесик, жиє, Жидачів.

Підхор. Е. Якимів, жиє, торг. агент.

Прес—квартира Коша.

Підхор. М. Угрин-Безгрішний, жиє, проф. укр. гімназії, Рогатин.

Підхор. А. Бабюк, (М. Ірчан), Пядики, Коломия, жиє, на заслання Чека.

Підхор. Юра Шкрумеляк, Ланчин, Надвірна, жиє, редактор "Нар. справи", Львів.

Підхор. О. Сорохтей, жиє, Станиславів.

Підхор. А. Лотоцький, жиє, письменник, Львів.

Підхор. Лев Гец, Львів, жиє, Сянок.

Підхор. В. Огоновський, жиє, Львів.

Станиця Львів.

Сот. Др. Мих. Волошин, жиє, адвокат, Львів.

Хор. Т. Слобода, жиє, урядовець банку, Добромиль.

Хор. М. Іванчук, нема вістки.

Підхор. М. Голубець, жиє, редактор "Нового Часу", Львів.

Станиця Відень.

Сот. Др. Ст. Томашівський, помер.

Чст. Д. Катамай, помер 3/4 1935 р., у Відні.

Чст. Др. В. Старосольський, жиє, адвокат, Львів.

Підхор. Ос. Назарук, жиє, редактор "Нової Зорі", Львів.

Українські Січові Стрільці, а опісля Січові Стрільці (Київські).

Хорунжі.

Тео. Черник, Якимчичі, Комарно, убитий 1918 р. під Мотовилівкою.

М. Загаєвич, Яворів, уб. 1918 р., під Мотовилівкою.

Мир. Маренін, Яворів, жиє, ревізор "Ревіз. Союза Укр. Кооператив".

В. Соловчук, Молодилів, Товмач, помер, 1926 р. у Парижі.

Підхорунжі.

В. Стефанишин, Станиславів, убитий 1921 р. під Коростенем.

Мих. Турок, Тустановичі, Дрогобич, розст. 28/8 1921р. моск. Чекою у Києві.

І. Андрух, Перемишль, розст. 28/8 1921 р. Чекою у Києві.

М. Опока, розст. 28/8 1921 р. у Києві.

Мир. Талпаш, Перемишль, нема вістки, на Вел. Україні.

Р. Харамбура, Яворів, жиє, коопер., Яворів.

П. Сагайдачний, Бережани, жиє, Бережани.

Маріяш, жиє на еміг., Манджурія.

Трофим Янів, Демня, Жидачів, розст. большевиками 1919 р. в Одесі.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА.

Навіщо родитись — і жити в могилі.

Сторонньо рідна! коханий мій краю!

Чого все замовкло в тобі, заніміло?

Де-не-де озветься пташина несміло,

І знову замовкне . . . як глухо, як тихо . . .

Ой лихо!

Ой деж бо ти, воле, ти зоре таємна?

Чому ти не зійдеш на землю із неба?

Осяяти землю безщасною треба!

Ти бачиш, як все в нас покрила ніч темна,

І чуєш, як правду неправда скрізь бере?

Ой горе.

О, люде мій бідний, моя ти родино,

Брати мої вбогі, закуті в кайдани!

Палають страшні, незагойні рани

На лоні у тебе, моя Україно!

Кормигу тяжку хто розбить нам поможе?

Ой Боже!

Коли се минеться? Чи згинем без долі?

Прокляття рукам, що спадають без сили!

Навіщо родитись і жити в могилі?

Як маємо жити в ганебній неволі,

Хай смертна темнота нам очі застеле!

Ой леле!

— Як ти, Марусю, могла дозволити цілувати себе такому чорному коміняреви?

— Не знаю, прошу пані, так ми ся чорно зробило перед очима...

— Чи ти ще памятаєш, що ти мені ви́нен двіста п'ятьдесять долярів?

— Алеж самсобою. До самої смерти не забуду того.

ОЛЕСЬ БАБІЙ.

ЗА З Б Р У Ч.

Ідуть, ідуть ряди, ряди нечислені
 Мов марева, мов лицарі ті казочні.
 Ряди, ряди утомлені, похилені,
 Зажурені, знеслені.
 З тавром терпіння на устах,
 З імлою смутку на очах,
 У серці гадом веться біль —
 Ланами піль, подільських піль.
 Лани шумлять, схиляючись
 На край доріг.
 Стрільцям, борцям вклоняючись
 До ніг, до ніг.
 — Повернетесь, женці, із косами,
 Із волею приносими
 Та на обжинки свято жнив
 Питає вечір в вітра брата:
 — Де линуть наші ластівята?
 — У край далекий, не чужий,
 Та у вирій, у степовий
 В огні згоріла рідна хата.
 Спалили гнізда вороги.
 Гей та без жалю, без ваги.
 За полком полк, з гарматами, обозами.
 А коники іржать, іржать так голосно
 Так жалісно.
 За возом віз,
 І шум і грукоти коліс.
 З обозами ідуть стрільці поранені,
 Скрівавлені, порубані,
 Каліки йдуть на палицях, недужі йдуть,
 Конаючи, вміраючи,
 Що ложе смерти кинули,
 З лічниць на Схід втікаючи.
 А хто упав, лежить в рові, благаючи
 І руки простягаючи:
 Гей братику, добий мене!
 Гей радше зарубай мене!
 А не лишай Ляхам живцем в неволеньці!
 — Та як вбивать? Та як вас брать?
 Куди везти?
 Самі ідем, не знати де. Прощай! Прости!
 Старці ідуть, душпастирі столітні,
 А на руках внучат несуть малесеньких
 І моляться до Господа:
 О, Господи! не дай в табор
 В тюрму ляхам попастися,
 А дай дійти на Україну із борцями
 Та із Гуцулами стрільцями!

У темряві, далеко десь на заході
 Огні, огні загравою поблискують.
 Ляхи палять там села вже збунтовані,
 У попели майно батьків змінюючи
 І вязнів в табор зганяючи.
 За борами, за темними, гень здалека
 Гармати бють ті польські, вигукують,
 Немов грозять глузуючи:
 За Збруч! за Збруч!
 Ідуть стрільці. А там в полях над нивами
 Стоять хрести над сірими могилами.
 А вітер шум край могил заводить мов:
 — На марно кров.
 Бо журавлиний лине ключ,
 За Збруч, за Збруч.
 А вітер теплий темнокрил
 Приносить шум зпонад могил,
 Приносить плач із рідних сел.
 Мов мати по утраті сина
 Ридає галицька Україна.
 Ридає ревно за стрільцями
 Мов промовляючи слівцями:
 — О, моє військо хоробрее
 Моє лицарство та превірнее.
 Та чому мене ти покидаєш?
 Та у неволі чужинецькій полишаєш?
 Смутком серце напуваєш?
 Що в сусідів скрізь весілля і утіха,
 А у мене та недоля превелика!
 Та куди ти, милий стрільче та мандруєш
 Що ти мого плачу-жалю та не чуєш?
 Чи тебе я не любила, не пестила?
 Чи тобою не пишалась, не гостила,
 Що ти мене покидаєш вже небогу
 Вибираєшся в далеку дорогу,
 Де шляхи тобі незнані, невідомі.
 Де ні батька, ані мами,
 Лише смерть та між чужими порогами,
 Де розгубите ви марно славу, силу,
 Де ніхто не завітчає вам могилу,
 Де в степах за вами, діти, й слід пропаде
 Де розгубитесь без пастирів, як стадо.
 Як метелики, ви спалите там свої крила
 В огні пожеж, що Схід цілий спалили,
 А відки вас виглядати?
 А коли вас вижидати?
 Чи під осінь та від Жванця Дністрового,
 Чи під зиму та від вітру північного?

Чи на весну, як скінчивши люту зиму
 Ми почуєм вість про бунти чорнозему
 Чи із вечера, з полудня, чи із рання?
 Чи із гомоном великого повстання?
 Гей верніться. Кождий слід ваш поцілує
 Народ, вквітчає цвітом барвінковим,
 Повертайтеся. Доля горе вам віщує.
 Але серце те стрілецьке, молодецьке,
 Хоч і кровю стікало з муки — болю,
 Відповіло: Ні, не вернемось в неволю.
 Вперед, вперед. Хоч може смерть
 Усіх чекає в морі степу.
 Вперед. Допити чашу вщерть
 За Україну, за Мазепу!
 Вперед, на Схід, під стяг Семена отамана
 Направим помилку Богдана!
 Прощай ти галицька Країно,
 Не обороним голіруч!
 Тут місяць вплив ненадійно
 І освітив срібlistий Збруч.
 Гей заплакав народ бідний
 Від Збруча до Сяну:
 — Гей та вже нам не узріти
 Армію кохану!
 І заплакав люд в недолі
 В смутки впав великі:
 — Не побачить Галич волі
 Може і на вікі!
 Будуть тямити і діти
 Ту велику хвилю,
 Як ніс вітер за Збруч квіти
 Полишив бадилля
 Як осталося бадилля, перекотипольне,
 Що воліло в тюрмах гнити
 Ніж боротись вольне.
 Як перейшли ту річку Збруч,
 Оглянулись немов один
 На галицькі поля безмежі,
 І з тисяч уст летів проклін
 Мовчазний, здавлений проклін:
 Польщо! Одвічний демоне України,
 Вампіре лютий ненаситний,
 Що вже століттями цілими
 Спиває кров своїх офір!
 І може жити тільки там,
 Де труп, де цвинтар і руїни!
 Ти чорний той могильний камінь.
 Що придавив народ живий,
 І не дає нам вийти в світ
 До сонця волі, у прости́р.

Польщо! Ти пошесть і проказа
 Що точить народ наш од віку,
 І не дає йому рости.
 І не дає ні жить, ні вмерти.
 Ти струп плюгавий, що обсів
 Народ-дитину, струп гидкий,
 Якого навіть нам огнем
 Не вдалось випалить, згоїти.
 Ти новородок окаянный
 І звір між звірями незнаний,
 Що із зубами народився,
 Із кихтями, як сатана.
 І ще в колісці, в пелюшках,
 Свогого брата пожира,
 А ми-ж у муках і терпінях
 Побудували власну хату.
 Із костей наших. І сльозами
 І кровю ми освятили
 Наш дім нескінчений, убогий,
 А ти, як злодій, як палій
 Прийшла і дім наш запалила.
 Наш захист цей, якого ми
 Не мали довгих п'ятьсот літ.
 І ми розбіглися по світі,
 Як наші предки, що втікали
 Від орд татарських, половецьких,
 Щоб не попасти у ясир,
 По всіх краях, по всіх країнах
 Лунають нині наші зойки,
 І просьба до усіх народів в лютий час:
 — Ратуйте нас!
 Польщо! Лиш ти в народне серце,
 У серце щире, добре, чисте,
 Посіяла ненависть вперше,
 Ненависть, засів Антихриста.
 Ненависть ту, що пімсти прагне,
 Так як ранений звір в діброві!
 Ненависть ту, що так бажає
 Раз насититись панським трупом,
 Мов кормом, хлібом в день голодний.
 Ненависть ту, що нам заснути
 Не дасть в степах тут, на вигнання,
 Аж поки не діждемся днів
 Нових уманських різунів!
 Не втихне в серці люду рана,
 Аж знов діждемося Богдана!
 Між нами вже страшна безодня
 Між нами Збруч, криваві ріки,
 Польщо неси́та! Від сьогодні
 Будь проклята — на вічні вікі!

— Чим хочеш стати, Іване?
 — Професором і мулярем.
 — Як? обидвома нараз?
 — Певно. Літом мають професори ва-
 кації, а зимою мулярі.

— Власне на сих кейках, пане Палюк,
 я збудувала свій бизнес...

— Ваша правда, пані, на них можна
 сміло поставити навіть хмародер!

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИНЕЦЬ.

ШЛЯХОМ САМООСВІТИ.

(Спомини з моїх хлопячих літ).

Новолітники щойно закінчили новорічне сіяння по хатах, когути оголосили годину духів, на дворі лютилась снігова хуртовина, яка змітала з поля христалевий сніг і в вулиці перед хатою висипувала снігову гору, з якою треба було й цілу годину борикатись, щоб прочистити вулицю до переїзду, або хоч пробити вузку переходову стежку. Оповідать, була це зима своєю лютістю мало памятна в день українського Нового Року 1886, наче боротьба між старим а новим роком, який оден другому не хотів уступити з володіючого трону. В тій годині, повній гамору храпливих когутів, свисту морозного вітру, в невеличкій хаті, критій соломою, при дорозі, в місточку Ходорові, в Галичині, побачив я перше світло. Батько Михайло а мати Катерина провадили невеличку господарку на п'ятох моргах землі.

Я був з черги третій. Найстарша сестра Анна, середущий брат Іван, а я наймолодший. Не довго я пестився біля рідної неньки, заледви чотири роки. Лукава доля, якій щастя людини є солею в оці, підкосила своєю неволимною косяю гарне весняне життя моєї дорогої неньки, а мене, чотиролітнього лишила сиротою. Було це в 1889 році. Після смерті моєї неньки занялася нами дітьми і хатною господаркою старенька сімдесятьлітня бабуся, мати помершої.

На початку сегомо року мойого життя, як звичайно, записали мене до народної школи в Ходорові, в якій було тоді чотири класи. В школі вправді не був я першим в науці, але не був і послідним. Кожного року переходив я з одної класи до другої. Коли я був вже школярем третьої класи, вже почав я цікавитися історичними оповіданнями. Мої батько належали до просвітних товариств та мали багато різних книжок, і бувало літом кожної неділі по Службі Божій заходили в сад, сідали на лавчи-

ну під велику кріслату грушу, яку ще праїд посадив, та читали різні цікаві історії про козаків, про Хмельницького як також казки. Я сідав біля батька на траву і прислухувався, або також читав деякі книжечки. Читанням добрих книжок освідомив я себе на стільки, що коли я скінчив четверту класу, то історію України, від князя Рурика до Богдана Хмельницького, і історію біблійну знав я досить добре. Крім читання цікавився я також і оповіданнями моєї старенької бабусі, які ще двацять літ робили панщину. Оповідали досить цікаві, а разом і сумні історії, якто гірко жилося людям за панщини. Де пан або його посесор був недолюдок, там були муки, що й у пеклі чорти тяжчих не придумалиб. Такі оповідання бабусі додавали мені більшої охоти до читання. Я читав все, що мені лиш під руки попало. Над книжку не було для мене нічого більш цікавого. Любов до книжки зростала в мені все більше і більше. Батько бачили в мені велику охоту та спосібність до науки, носились з думкою, що як скінчу четверту класу, пішлють мене на дальшу науку до гімназії. Одначе лиха доля не судила для мене того щастя, лиш по скінченню четвертої класи призначила мені зараз стати пастухом. Причина була та, що старенька бабуся померла, сестра Анна віддалася, а коли не стало в хаті господині, батько мусіли вдруге оженились. Батько в тім часі були заступником бурмістра, опісля бурмістром, отже більшу частину дня пересиджували в громадським уряді, а в дома були рідким гостем. Та зміна пошкодила мойому щастю, бо батько перестали думати про мое дальше образование.

Мое весняне життя процвітало повне веселих і щасливих хвиль, не знаючи ніякої журби. В поли, як пастух, тишився свободою та весь час збував на читання книжок. В 15 році почав я вже

більше цікавитися народним життям, читати газети та заходити до читальні. В ярмаркові дні, т. є в четверги, як тільки пригнав худобу з поля, виходив на ярмарок і там прислухувався дідам-лірникам, котрі під ратушем, в Ходорові, виводили при звуках ліри свої сумні пісні і думи. Співали вони найрадше про страшний суд, муки святих, про св. Миколая, Алексія та Варвару, бо ними найскорше розжалоблювали своїх слухачів. Співали й світські співи, про нашу бувальщину, про наше минуле горе та про нашу минулу славу. Ті народ-

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИНЕЦЬ
1886—1936.

ні співаки дуже мене цікавили і я цілими годинами бувало прислухуюся і списую їхні пісні для себе. Ті історичні співи про козаків, про Хмельницького, Марусю Богуславку і ін. гартували в мені духа любови до своєї дорогої вітчизни, до рідної історії та до української мови. Вони навчили мене, що моїм святым обов'язком є любити цілим серцем рідну землю, мою вітчизну; вони навчили мене не бути самолюбом, а щоб причинитися своїм розумом і трудом для добра і слави нашої землі, щоб служити вітчизні вірно і бути готовим для неї на всякі жертви.

Крім неписьменних дідів-лірників були в мене і інші учителі. А були то люде не з висшою освітою, тільки звичайні собі міщане, котрі ріжнилися від других тим, що були письменні, котрі не жа-

лували гроша на добру газету і книжку, на патріотичні цілі, котрі бажали не тільки себе освідомити, але тим більше їхнім бажанням було бачити свій рідний нарід вченим, культурним і багатим, котрі самі цікавились народним життям, книжкою і других заохочували до науки, щоб пізнали себе і були добрими синами своєї вітчизни. Справді не багато було таких міщан, можна було їх на пальцях почислити, а всеж таки були такі, котрі оказались добрими керманичами у моїй самоосвіті, а саме: Іван Любінецький, Олекса Любінецький старший, Олекса Старовецький, Данило Кудлик, а вже найбільше тодішний наш священник о. Семен Заяць.

Мої хлопячі літа плили як в погідну днину Дністрові хвилі. Спокійно, безжурно. У 16 році життя був я далі пастухом, одначе й тим я був вдоволений, бо за худобою в поли мав я багато вільного часу, який посвячував я на читання книжок. А що я вже перечитав майже всі книжки, які були в мого батька, так вдався я за книжками до деяких свідоміших міщан, моїх "просвітителів" і до таких, що книжками просвічали своїх мишей в коморі або на стриху. В декотрих ходорівчан находив я досить гарні і цікаві книжки, ще з перших літ пробудження Галицької України, які по стрихах, коморах, розкидані по полицях лежали поза паками не рухані по кілька літ, в сміттю, в порогах, на пів зігнилі, спліснені, поцвилі та погризені мишами. Хоч книжки були знищені, деякі навіть так, що коли було взяти до рук, то лиш січка з них посипалася, однак були люде, що й тих мисячих недогризків жалували мені дати або вижичити. А були знова такі, що радо давали мені книжки, кажучи: "от, возьми собі ті книжки, може щось вибереш для себе цікавого, бо мої діти не цікавляться книжками, а я старий вже добре не довиджую. Окулярів купувати до читання не оплатиться, отже й заваджають мені ті папери на стриху чи в коморі, бо тільки мають де миші плодитися. Таким способом вдалось мені набути досить чепуреньку бібліотеку. Книжки, які позбираю я по людських коморах, стрихах, а навіть зпід стріх, задимлені димом, обсновані павутинням, я обчистив, позшивав і пооправляв в тверді окладинки. Тоді я зробив

собі сам невеличку шафку, поскладав до неї гарно всі книжки і назвав свою бібліотеку: "Бібліотека мисячих недогризків". Кожної днини вибирав я собі по одній книжочці та читав за художобою в поли так довго, доки не перечитав усіх.

Чим більше я читав, тим більше я став свідомим всего, пізнав краще світ і люди. Розяснилось мені в очах, який то великий скарб для чоловіка є знання, наука, як то інші народи дійшли через науку до слави, щастя й добробуту. Пізнав я, що в науці стоїть все добро чоловіка, все добро народів, що чим більше учений, тим йому ліпше, чим більше просвічений нарід, тим він багатший, славнійший і сильнійший. Отже шляхом самоосвіти шукав я в книжковій глибині поживи духової, щоб добути для себе знання хоч на стільки, щоб пізнати історію свого народу. Читаючи твори і біографії українських письменників, як Шевченка, Шашкевича, Устияновича і інших, забаг і собі стати "поетом" та за художобою в поли на межах та бороздах почав я римувати перші вірші.

Було це якраз весною 1902 року. Тільки щойно почало свитати, вийшов я з художобою в поле, недалеко села Отиневич. А до того поля був сперий кавалок дороги. Заки прийшов на місце, вже й сонце зійшло і своїм промінням обляло цілу землю. Прокинувся вітрець і по широкій долині розніс запах пахучих цвітів. Віджила ціла природа. Зашелестіло листя на липах, а зелені жита і пшениці від вітру хвилювали неначе хвилі на безмежнім морі. Пташки защебетали на липах, а жайворонки злетів високо понад буйні зелені поля і співом своїм неначе заносив перед престіл Всевишнього щирі молитви за це, що Він цілу природу так гарно віджив і відродив до нового життя. Я, споглядаючи на те все, йдучи за художобою неначе читав з тої найбільшої книги світа, краси-природи, яка отворена передомною, задумав про весну і про жайворонка зложити вірш. Коли я прибув на місце, пустив корови на пасовисько, сам сів на горбок насипу залізничного шляху. Взяв олівець і папір і почав римувати вірш про весну. По двогодинній "мозольній праці" віршовання написав я перший вірш "Весна". Велику

втіху вчинив для мене цей перший вірш. Я втішився, як ще ніколи нічим в життю, що я йшов в поле звичайним пастухом, а вертав з поля домів як "поет". Купив я собі зшиток і на початку в нім написав перший свій вірш "Весна", а зшиток назвав я "Квіти з рідних нив."

Скромненька удача створення першого віршів подала мені більшої охоти до книжки, бо я пізнав, що:—

Чоловік непросвічений
Є вмерлим, хоч він живе;
А просвічений живе, хоч
Його тіло вже мертве!

У 18 році мого життя покинув я свій Парнас, т. є поля, луги й сіножати та попрощав своїх муз—коров, за якими

Власний дім С. Калінчи в Куртібі (Бразилія)
при вулиці: Руа Жуліа Коста 627.

в протягу двох літ написав я около 20 віршів. Я перестав бути пастухом і дякуючи німцеві Кнопові одержав я посаду в ходорівськiм тартаку. З хвили обняття посади я був висланий до далекого ліса на Вербіж, де люди рубали дуби для тартаку. Я списував робітників, відбирав від них роботу, нумерував кльоци, мірив кубічні метри і видавав посвідки до каси робітникам за роботу і фірманам, що возили кльоци до тартаку. В лісі, крім дрібних віршів написав я кілька довших, як: "Розбійник", "На могилі", "Настуся" і "Дід-лірник". Були то золоті часи моєї молодости в тім лісі літом. Березина прибрала на себе чудно-гарне одіння з зеленого листя

куди глянути, куди ступити, квітка то велика, то менша, то кругла, то овальна; одна гладка, друга волохата; та біла, а та жовта, та синя, та червона; ця так пахне, а та інакше, цю сотворив Бог на те; а ту знов на що інше. І дивишся і не надивишся, а піти даліше, то все щось можна стрінати кращого. Тут туркавка собі туркає, тут соловейко тьохкає, там зяблик собі, тут щигол, там синичка, а тут Господь його знає, як воно зветься, собі цвирінькає; як цілий ліс, так музика: всьо співає на славу Великого Сотворителя. Справді сліпий той чоловік, що дивиться на небо, що ходить і топче по тій красоті-природі — і не згадає, що то всеє, чим він на світі і на віщо його Бог сотворив. Ось він одним замахом коси стинає тисячі гарних цвітів, сяде на полудне, поживиться й сидить без мисли, не возьме в руки тої гарної квітки, не приглянеться їй, яка вона гарна і на що вона сотворена. В тім лісі пережив я два роки і за той час багато дечого навчився. Читаючи веселі вірші Степана Руданського, скортіло й мене щось подібного написати. Отже почав писати веселі вірші, а коли написав таких віршів оден зшиток, вислав до Коломиї, до М. Білоуса з проханням, щоби надрукував маленьку книжечку. М. Білоус, не дивлячись, що вірші були слабонькі, одначе, щоби мене заохотити до дальшої праці на літературнім поли, надрукував книжечку п. н. "Ілюстровані Народні Казки". Та перша друкована книжечка моїх веселих віршів, яка видана в 1904 р., зробила для мене велику втіху, бо коли дісталась до рук Ходорівчан, заговорили про мене, а стрінувшись зі мною гратулювали мені та звали мене "поетом". Тим заохочений, почав я висилати свої вірші і коротенькі оповідання до деяких газет і календарів, як: "Руська Рада", "Неділя", "Дзвін" та до видання "Руської Бібліотеки для

молодіжи", що її видавав Ю. Насальський в Коломиї.

В 1907 р., коли то австрійська держава видала новий виборчий закон безпосереднього, рівного і тайного голосування, я маючи тоді 20 літ, при участі около пять тисяч людей і 30 жандармів, на вічу у Ходорові виступив з бесідою, яка не подобалась повітовому комісарови. Через два рази він мені перебивав, а вкінці таки не докінчивши бесіди мусів я зійти з трибуни при голосній овації зібраних. Люди знесли мене на руках. Та моя промова на вічу в Ходорові зробила мене ще більше голосним не тільки для Ходорівчан, але також для ближших і дальших сіл від Ходорова. В тім то році відвідав я Львів, Станиславів, княжі руїни в Галичі, Коломию, Яремче, Чорногору, а відтак в осени мусів те все "веселе щасливе хлопяче життя" попрощати, бо доля приготвила для мене інший шлях, а саме оставити все і йти до війська далеко на чужину аж за Відень до Штокерави до 7-го полку уланів.

Сьогодні, хоч уплинуло 35 літ, а все таки не забув я ще і не забуду ніколи тих гарних хвилин, котрі осолоджували мое хлопяче життя, як було раненько зі сходом сонця кину в торбину шматок разового хліба, яблук, грушок, книжечку, застромлю батіг за пояс, та пошвилюючи собі, гонив наперед себе худобу в поле. Нема нічого кращого в мойму житті сьогодні, як згадувати те веселе, безжурне й щасливе хлопяче життя і про ті всі місця на рідних нивах, на котрих народилась моя перша поезія. Нині, за ті літа, я впертою силою волі, шляхом самоосвіти, крім кількох віршів які появились до цього часу по ріжних газетах, журналах, календарях, видав друком 25 книжок, з того 11 театральних пес.

Курітиба (Бразилія), 5.IV., 1935.

ТРУДНА СПРАВА

Полісмен (до непевного в ногах добродія): — Чому ви так пізно в ночі спитеся то сюди то туди, а не ідете спати?

- Бо моя жінка там чекає скажена...
- Адеж чому має бути скажена?
- Що не приходжу до дому.

МІЖ ЗАЛЮБЛЕНИМИ

Вона: — Тато казали вчора, що нинішніми часами мужа треба брати штурмом — як на війні.

Він: — Ну, але тато повинні знати і тоє, що війна в нинішних часах потребує багато грошей.

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИНЕЦЬ.

ПЕРШЕ УБІЙСТВО НА ЗЕМЛІ.

ПОЕМА

Взнеслось сонце на полудне,
 Тишина настала,
 Ада свого малого
 Еноха приспала
 В тіні буйних кипарисів
 На квітках свіженьких,
 А на кущиках і пальмах,
 В низу над маленьким
 Райські пташки щебетали
 Співи пречудові,
 Яких голос мельодійний
 Лунав по діброві,
 По леваді, по долині,
 Мов до сну малому.
 Так приспівували гарно,
 А сама при ньому
 На вколішках молилася
 За життя дитини,
 В тім нараз надходить Каїн
 Стежкою з долини.
 Ада весело зраділа,
 Як узріла його,
 Встала, й мов серна швиденько,
 Вибігла до нього,
 Щоб його, як свого брата
 Й мужа привитати,
 Щоб розрадитись і йому
 Дещо розказати.
 — “Деж ти довго так барився,
 Брате мій єдиний?
 Визираю, виглядаю
 Вже тебе пів днини,
 Що хвилини за тобою
 За ліс вибігаю,
 А тебе нема — і звідам
 Все сама вертаю.
 Бач, Еноха вже приспала,
 Ось і подивися,
 Який гарний, тільки нишком,
 Щоб не пробудився.
 Я його під кипарисом
 Квітками прикрила,
 І для него вже здоровля
 В Єгови просила.”
 По словах тих обіймила,
 І за руку взяла
 Та привела до Еноха

Й радісно сказала:
 — “Придивись, який синок наш
 Милый, солоденький,
 Як лежить собі розкішно,
 Та який гарненький:
 Личка його свіжі, як би
 Молочком политі,
 А уста неначе квіти
 Росою обмиті!”
 Приглядаючися, Каїн
 Зблизивсь до дитяти
 Та хотів своєю сина
 В личко цілувати.
 Але Ада не пустила,
 Щоб зблизивсь до нього,
 Боячись, щоб поцілунком
 Не пробудив його.
 — “Підожди якусь хвилину,
 Як отворить очі,
 А тоді меш цілувати
 Його скільки схочеш.”
 — “Хай і так, — промовив Каїн —
 Підожду хвилину,
 Хай в спокою спить!” І станув
 Й прошептав над сином:
 — “Спи безжурно, поки час ще,
 Заки ще маленький,
 Бо як підростеш, не будеш
 Зі життя радненький.
 Хоча з дерева пізнання
 Доброго й лихого
 Не рвав овоч ти, й також
 І я ні одного,
 А одначе звязані ми
 З долею лихою,
 Та за гріх непоповнений
 Мною ні тобою,
 Прийдеться нам перед Богом
 Також оправдатись,
 А що ти малий, то можеш
 Ще спокійно спати.
 Спи мій сину, спи коханий,
 Квітками прикритий,
 І хіба в сні, про рай можеш
 Бебнадійно снити.
 Бебнадійно, бо рай більше
 Не вернеться, сину,

Ні мені, тобі, ні дітям,
Він на все загинув!"
— "Каїне! навіщо твої
Ті слова тужливі,
Та оплакуєш над сином
За раєм щасливим?
Не вернеться, але можем
Другий рай створити!"

Каїн:

А де саме?

Ада:

Всюди, Каїн,
Як будемо жити
Після закону Єгови,
Ми щасливі будем,
Бог буде благословити
Завжди наші труди.
А покищо, зараз рай мій,
Перший ти, мій брате,
Наш Енох, і Зилла, Авель
Батько й наша мати.
А як будемо покірні,
В ласці у Єгови,
То рай дасть для нас ще красший!

Каїн:

О, ні, ні, ніколи
Вже не надійся, сестричко,
Більше в раю бути,
Це пропаще і ці мрії
Треба призабути!

Ада:

В Бога все можливе,
Знай мій Каїн любий,
Треба щиро все молитись
І рай знов здобудем!

Каїн:

Що молитись? Та навіщо
Я молитись маю?
Чи за те, що я на світі
В горю так караюсь?
Рию ту прокляту землю
Через цілу днину
Аж піт ллється, щоб добути
Хліба одробину
Замість збіжа, що засію,
Осет вкриє поле,
Тож за це покірним бути
Маю для Єгови?
Чи ж я тим забороненим
Овочем кормився,
Чи я винен в цьому, що родич
Цього допустився?
І той гріх набув в насліддя
З родича свого,
Чи ж це буде справедливим
Горювати так строго?..

Ада:

Тихо, Каїн, не дозволю
Бога так хулити,
Знай, Єгова за слова ці
Може нас згубити!
І не буде нас, ні сина
Більш благословити.
А як втратим ласку в Бога,
Будем ми бідити!

Каїн:

Ласку в Бога? Це неправда!
Деж є сила в Нього?
Колиб сильний був Єгова,
Знищив-б духа злого.
А Бог знищити не може,
Бач, не має сили,
Бо злі духи, що хтять, роблять
І живуть як жили.

Ада:

Тихо, Каїн, тих грізних слів
Я не хочу чути,
Певно ти сьгодні мусів
Духа зустрінути.
І наплів тобі пустих слів
З злоби до Єгови!

Каїн:

Так, стрічався з духом рано
При діброві в поли,
Але всьо що говорив він,
То і справедливо,
Бо відкрив мені всю тайну,
Як би жить щасливо.
Повідав мені, як стався
Перший гріх у раю,
Клявся, що то всьо неправда,
Що вмирати маєм.
Бо так родич, як ми рівнож
Не умрем ніколи,
Отже можем жить свобідно,
Не рабом в Єгови!

Ада:

Досить цього, більш ні слова
Не говори, брате,
Бо це шепче через тебе
Знай, злий дух проклятий.
Це мені аж страшно слухать,
Краще схаменися,
Небудь гордим, а покірним,
З духом розлучися,
З тим, що хотів тебе склонити
До гріху сьгодні,
Та призви собі на поміч
Імення Господне!....

Каїн:

Ти пусте говориш, Адо!

Ада:

Не пусте, мій брате,
Залиши лукаві мисли,

Бо будеш проклятий.
Ліпше Богу помолися,
Як я вже казала,
Подивись, тобі жертвенник
Я побудувала,
А цей другий, то брат Авель
Збудував для себе
І казав, що за хвилину
Він прийде до тебе
І принесете ви жертви
Там, як ця левада;
Авель вибрав що найкраще
Ягня з свого стада.
А ти возьмеш кілька снопів
Гарної пшениці.

Каїн:

Адо, Адо, ти говориш
Лиш самі дурниці.
Чи ж не шкода є палити
Гарної пшениці?

Ада:

Опамятайся, Каїн, деж так
Можна говорити?
Хто ж для нас пшеницю родить,
Як не Бог великий?
Надійшов на це брат Авель
Зпоміж кущів диких,
Та з ягнятком під пахою.
А коли зблизився,
По звичаю, як старшому
Братові, вклонився:
— “Мир тобі хай буде, брате,
Добрий дух з тобою!”

Каїн:

Хай буде і над тобою,
Цей дух, що зі мною!

Авель:

Що значить це?

Ада:

Слухай Авель

А скажу новину,
Дух якийсь водив з собою
Каїна з пів днини,
Та увесь час перевів він
З духом на розмові

Авель:

Може цей дух був недобрий
Супроти Єгови?
Той сам, що на гріх намовив
В раю нашу матір!

Каїн:

Може і цей, але за те
Він людей приятель!...

Авель:

Досить Каїн! не докінчуй
Вже своєї мови,
Мовив родич, щоб принести

Жертву для Єгови.
Я зі стада а ти з збіжа,
Щось зібрав на ниві,
Так прегарні і богаті
І такі вродливі
Принесем, і з чистим серцем
Зложим дяку Богу,
Щоб благословив й дав силу
Нам до праці знову.

Каїн:

Хоч часу не маю нині,
З жертвою там гратись,
Та як родич зарядив так,
То підемо, брате,
Принесемо вже ту жертву,
Хай родич не плаче,
А чи то що нам pomoже,
То хіба побачим!

**

*

І оба брати зібрались,
Попрощали Аду,
І найблищими стежками
Вдалися на леваду,
Де жертвенники стояли.
І тут Авель перший
Положив ягня, а Каїн
Поклав що найгірші
Снопи збіжа, а по хвилі
І вогонь зробили,
Під жертвенники поклали
Та і запалили.
Авель приклякнувши біля
Жертвенника свого:
— “Боже! Ти, що світ так гарний
Сотворив з нічого,
Ясне сонце, блідий місяць
І численні зорі,
Дерева, звірі й птахи,
Риби в ріках, в морі,
Ти, що так ріжноманітно
Квіти одягаєш
Їх россою золотою
Ранком умиваєш,
Сотворив цей звід небесний,
Янголів у небі,
Ти, що сотворив нас з ласки,
Подібних до себе,
І всю землю Ти під наше
Віддав володіння,
Нас поставив паном всього
Свого сотворіння;
За цю ласку, мій Єгово,
Я, як раб твій, прошу:
Прийми цю скромненьку жертву.
Що Тобі приношу!”
Каїн станув під жертвенник
З позором півдиким

І промовив: — “О, Єгови
Добрий і Великий!
Кажу добрий, бо так чую
Від батька старого,
Але, чи Ти є так добрий,
Я не бачу цього.
Однак шлю для Тебе жертву
Збїже, хліб щоденний,
Не таку, як пасокіз, брат,
Це ягня нужденне.
А що в збїжу є багато
Лободи, бодачча,
То я цьому не є винен,
Як Сам знаєш, бачиш.
Я лиш сію цільне зерно,
Бодаків ніколи,
А як вони зародились,
То з Твоєї волі.

Тож не гнівайся на жертву
що не гарна може,
Для вогню і це є добре,
Прийми отже, Боже!”
І в тій хвилі з жертвенників
Закурилось димом.
Авель в гору піднявся
Попід небо сине,
А дим Каїна пополи
Низом розстелився.
На це Авель: — “Брате Каїн!
Приклякни, молися,
Бо гнів Божий над тобою!”

Каїн:

А то чому?

Авель:

Бо це кара:
Твої плоди розстелились
По землі, мов хмара!”

Каїн:

Та земля їх породила
І прийме їх знову,
І зійдуть з них нові плоди!
Але, як ти Богоу
В жертві мясом приподобавсь.
Це є знак, що й в небі
Для Єгови більш від хліба
Мясо й кров в потребі.

Авель:

О не говори мій брате
Так на Бога грізно,
А дай краще другу жертву,
Щоб не було пізно.

Каїн:

Другу жертву щоб приніс я?
Це вже не сповниться,
Бо й за цю, що приніс я,
Думаю, пімститься.

Авель:

А щож ти думаєш, брате,
Тепер вже вчинити?
Каїн:

Ая знищу

Той жертвенник твого неба,
Що й сліду не лишу.
Та не тільки мій розкину,
Знищу й твій жертвенник,
Той, що ти обмазав кровю
Тих ягнят невинних,
Що від матерей забрав ти,
Й гинуть серед болю!

Авель:

Ні не знищиш, не зруйнуєш,
Не дам, не позволю,
А на завжди він остане
Втіхою Єгови!

Каїн:

Гарна втіха, жертв невинних
Пролитої крові.
Як за ними у розпуці
Матері їх плачуть,
Як порізаних, побитих
Своїх ягнят бачуть!
Зрештою про це тебе я
Не буду питати!
Тоді Каїн жертвенники
Забравсь руйнувати.
Але Авель не даючи,
Заступив собою:
— “Ні, не дам їх розвалити
Твоєю рукою!”

Каїн:

Я покажу, що розкину!

Авель:

Схаменися, брате!

Каїн:

Як твій Бог так кров любить,
Раджу, відступися!

Авель:

Не відступлюсь! з моїм Богом
Всюди піду сміло!
І тут Каїн запалавши
На пів диким гнівом,
І з жертвенника ухопив
Головню сукату,
Та розлючений прискочив
До свого брата,
Вдарив в голову нещасно,
Авель заточився,
Застогнав і під жертвенник
На мох повалився.
Зжахнувся Каїн, як побачив
Кров із брата свого,
Став неначе божевільний,
Вмить припав до нього,
Став його мов з сну будити:

— “Брате, пробудися,
Встань з землі, длячого ти так
Тихо притаївся?
Та чому ти зполотнів так? —
Авель, що з тобою?
Глянь на мене, усміхнися,
Говори зі мною,
Як не можеш, то дай руку,
Я поможу встати,
Отже встань, не час зі мною
Зараз шуткувати.
Не жахай мене мій брате,
А промов хоч слово,
Бо як ні, збожеволюю,
О, святий Єгову!
Зачув Авель про Єгову,
Очі отвирає,
Йї прошептав: — “Хто тут Єгову
Кличе, призиває?”

Каїн:

Твій убійник!

Авель:

Так нехай-же
Бог простить гріх його!
Брате, повідоми Зиллю,
Йї родича старого!
І дав Каїнови руку,
В останне озвався:
— “Прощай Каїне!” — і Авель
З життям розпращався.
— “Встань мій брате, встань!” закликав
Каїн через сльози,
Притулив до нього вухо:
— “Зимний вже! Ах Боже!
Вже не дихає, убитий
Авель, брат єдиний!
Я убійник, я... я... перший
Проляв кров людини!”
І неначе божевільний
Він почав тікати,
Та з розпуки взяв волосся
На голові рвати.
— “Я убійник, я убійник,
Убив брата мого!”
І тут нагло появився
Янгол біля нього:
— “Каїне! де твій брат Авель?”

Каїн:
Де мій брат? не знаю!
Та чиж я мого брата
Сторожити маю?

Янгол:

Що вчинив ти? Слухай, Каїн:—
Кров твого брата
Із землі до неба кличе!
Тож за це проклятий
Вигнанцем будеш від нині
Ген із землі цієї,
Що кров пила твого брата
Із руки твоєї.
За цю кару в поті будеш
На хліб землю рити,
А земля та, замість збіжа
Терне ме родити.
А ти будеш волочиться
По землі без долі,
А сумління гризти буде
Йї спричиняти болі!”

Каїн:

Горе, ох, я нещасливий
Йї ним на все остану,
І проклятий на землі тій
Буду безталанний.
Як мене женеш Єгово
З землі батька мого,
Я піду й буду скриватись
Від лиця Твогого,
А хто стрінеться зі мною,
Вбе мене на поли.

Янгол:

Ні, тебе ніхто, як стріне,
не уба ніколи.
Хто-б тебе вбив, Бог пімститься
В семеро за тоє.
Щоб ніхто не вбив, положу
Знак на тілі твоїм.
То сказавши ізник янгол,
Каїн взяв родину
І пішов в світ у Нод-землі
На схід від Едему.
Позіставив жаль і горе
Для своєї родини,
Котра все оплакувала
Смерть Авеля сина.

ТРУДНИЙ РАХУНОК

— Чув я, що у вас дуже численна родинка. Кілько вас всіх в дома?
— Числіть самі: є нас одинадцять хлопців, а кожний з нас має одну сестру.
— Що кажете? Аж двацять двоє?!
— Ні, лиш дванадцятєро.

ДОБРИЙ КОСТУМЕР

Перекупка: — А чого ти хочеш малий?
Шість-літний Стах: — Меду в оцей горщик за пядесять центів.
Перекупка (наляла меду): — А де маеш гроші?
Стах: — В горщику на дні.

ІВАН КРИП'ЯКЕВИЧ.

ГЕРБ УКРАЇНИ.

Герб — се постійний знак, уложений після приписаних правил, якого уживає якийсь рід, місто, край, держава і ін. Герби були звісні від давних часів на сході, а до християнської Європи перейшли підчас хрестоносних походів при кінці XI віку. До боротьби йшло тоді багато лицарів з різних країв і щоби відрізнитися від себе, прикрашували своє оружие різними відзнаками, як хрести, мечі, звірята, птиці і ін. Сей звичай удержався і по війнах і кождий шляхотський рід, кожде місто і кождий край приймав собі якусь відзнаку. Гербів уживали найбільше на щитах, хоругвах, печатках, перстнях і ін., держави також на монетах. Від давних часів виробилися приписи, як укладати герби, а держава пильнувала, хто уживає тих відзнак: нині займається гербами окрема наука, т. зв. геральдика.

У нас уживалися деякі князі відзнаки вже в дуже давних часах, так на монетах Володимира Великого, його синів Святополка й Ярослава Мудрого є знаки подібні до "трійці", потрійного свічника, уживаного по церквах, такий самий знак знайдено на цеглах десятиної церкви в Києві, — але що означають ті знаки, про се не знаємо нічого певного. Але се ще не були герби в нинішнім значінню. Справжні герби прийшли до нас мабуть із західних країв а вперше стрічаємо їх в XIV віці в Галичині. Тоді гербові відзнаки були вже в загальнім ужиттю; на печатках галицьких бояр маємо нпр. знаки птиць в різних видах, город Володимир на Волині мав знак св. Юрія, галицькі єпископи уживали образу Богородиці. В тих часах появляється також герб галицької держави — лев.

Фігуру льва маємо на найстаршій захованій печатці галицьких князів з 1316 р. Печатка знаходиться на грамоті, яку вислали князі Андрій і Лев Юрієвичі до великого магістра пруського ордена 9.

серпня 1316 р. Печатка є досить велика, в перерізі має коло 7 см. З одної сторони є зображений стоячий лицар, з обнаженою головою, в зброї; праву руку спирає на щиті, в лівій руці держить спис чи меч звернений вістрем до долу; по другій стороні печатки є лев стоячий на всіх ногах, звернений в право від глядача; хвіст має піднесений до гори. Постаць лицаря зображає мабуть портрет одного з князів; лев по другім боці се герб князя.

Звідки взявся у нас сей знак? Образ льва, царя звірів, стрічаємо від давних часів на пам'ятниках різних володарів; се був символ влади, сили, хоробрости, відваги і т. ін. Є він на печатках византийських імператорів і перейшов до Царгорода зі сходу, але галицький лев є більше подібний до західних образів. Лев з хвостом загнутим до гори є часто на італійських монетах, гербах і печатках; такий герб мали також деякі французькі королі, графи Фляндрії, німецькі володарі, шведські королі, чеські королі, шлезькі князі і ін. На печатці одного з австрійських князів Бабенбергів з XIII в. є лев зовсім подібний до галицького. Наші князі, беручи за свій знак льва, ішли за прикладом багатьох європейських володарів. Не знаємо нічого про се, від якого часу уживався лев за герб галицьких князів; може прийняв його собі за знак вже князь Лев, син короля Данила — може сей герб походить із давніших часів.

Льва маємо також на печатці, якої уживав останній галицький князь Юрій II-Болеслав на грамотах з 1325—1334 р. Печатка є велика на 9 см. в промірі; з одного боку має образ володаря, сидячого на троні, з короною на голові і скиптром в руці; на другій стороні є лицар на коні; в правій руці має спис з хоругвою, на лівім рамени щит. На сім щиті є образ льва. Лев зображений інакше як на печатці Андрія і Льва; тут

він стоїть на задних ногах, звернений на ліво від глядача (може сперся на скалі), а хвіст звернув під себе. Печать має латинські написи: кругом князя: "печатъ пана Юрія, короля Руси", кругом кінного лицаря: "печатъ пана Юрія, князя Володимира". Деякі історики думають, що ця печать належить до Юрія I, внука Данила, бо Юрій II. Болеслав не титулувався королем; в такому разі ця печать була би старша від печати Андрія і Льва.

Сі князі, що уживали в своїх печатях за герб льва, панували не тільки в Галичині, але й на Волині; і хоч столиця Волині Володимир, мав за герб св.Юрія, князі уживали на державних актах печаті з львом. Се доказ, що лев уважався гербом цілої нашої держави, — бо в Києві князів тоді вже не було. лишився гербом самої Галичини або "руської землі", як її називано урядово. На печатці князя Володислава Опольського, що правив Галичиною 1373-8 рр. є наш лев; стоїть на задних ногах звернений на ліво (без скали), хвіст піднесений до гори і розділений на кілька частей. Той сам лев лишився на монетах, які били для Галичини королі Людовик угорський і Казимир польський; зображали льва з короною на голові і спертого на скалі, зверненого на ліво від глядача.

І до кінця XVIII в. удержався в Галичині як герб "руського воеводства" старий наш лев; малювали його золотого на голубім полі, — такі краски мав наш герб очевидно з княжих часів. Деколи зображували льва в короні на память, що Галичина була колись самостійною державою. Але пізніше прийшла одна зміна, що зіпсувала давний вид нашого герба: льва звернули на право від глядача. Ся помилка лишилася через довгі часи — до наших днів.

Також столиця Галичини Львів прийняла собі льва за герб: лев звернений на ліво, легко вступає на скалу, з піднесеним нерозділеним хвостом; від княжих гербів відрізняється тим, що стоїть в міській брамі з трома баштами.

За польських часів Галичина чи то "руське воеводство" ділилося на шість земель, а кожна з тих крім львівської мала окремий герб. Так перемиська земля мала орла з двома головами під одною короною на голубім небі. Ся-

ницька уживала такого самого гербу; галицька земля мала чорну галку (кавку) з розтягненими крилами в золотій короні в білїм полі; холмська білого медведя між трома деревами в зеленім полі; жидачівська три левки на синім полі.

Інші українські воеводства і землі також прийняли собі різні герби.

Чи ті герби опираються на руських традиціях себто чи вони походять з княжих часів — про се не можемо сказати нічого певного. Може бути, що деякі з тих гербів повстали за давніших часів: приміром герб подібний до галицької галки стрічаємо на печатках деяких бояр XIV віку; але знов жидачівські левки повстали 1676 року.

Найбільше неясна справа з гербом київської землі. Сей герб стрічаємо що йно за польських часів. Тоді він мав такий вигляд: в червонім полі білий ангел з авреолею над головою, в правій руці тримає меч спущений кінцем до долу, в лівій похву, — меч і похва сходяться кінцями в долі. Чи такий герб уживався в Києві вже за княжих часів? В давній Україні почитався дуже архангел Михаїл, в Києві були його церкви, як славний золотоверхий Михайлівський храм, були й ікони святого — але про герб не чуто. Як сказано висше на монетах князі уживали інших знаків, і ті знаки мінялися; може бути, що київська земля до свого занепаду в 1240 р. й зовсім не знала постійного гербу в західно-європейському значінню. Легенда про се, що до Києва привіз герб архангела оден з митрополитів, — Михаїл на імя, — не має історичної основи, се мабуть пізніша видумка.

А колиб навіть знайшлися докази, що архангел був колись гербом Києва, то знов прийдеться відкинути ту форму, в якій він зображався за польських часів. Київський архангел міг виглядати хиба так, як його малювали на старих іконах (нпр. в Золотоверхім монастирі): в лицарській зброї на грудях а з огнистим мечем в правій руці, — меч піднесений до гори. В польським гербі наш архангел спускає меч до долу, як би на знак, що його побідили... Нинішній герб міста Києва, утворений в XVIII в., повернув до давньої традиції: архангел це лицар в зброї, з мечем в правій руці, а щитом у лівій — на полі голубім.

Козаки прийняли собі за герб лицаря — вояка, що звертається дещо на ліво, з шаблею при лівім боці і рушницею на лівім рамени. Сей герб уживався на козацьких печатках вже з початку XVI в. і се властивий запорозький знак. На печатках козацьких повітів т. зв. паланок були інші знаки: шаблі, зорі, коні, олені і т. и.; цікаве, що на печатці самарської паланки є лев стоячий на чотирох ногах, звернений в право, а над ним корона. Але на хоругвах козаки не уживали тих самих знаків, що на печатках, — запорозького лицаря на хоругвах не бачимо зовсім. В найдавніших часах козаки брали на хоругви не свій знак, але герб володаря, який їх приймав в свою службу; так нпр. від австрійського архикнязя чорного орла, від польського короля білого орла: ті прапори лишалися при війську і далше на пам'ятку навіть тоді, коли козаки не були вже в чужій службі. Білого орла уживав деколи навіть гетьман Богдан Хмельницький, як хотів показати полякам, що він охочий до згоди з ними. Поза тим козацькі полки уживали звичайно гербів воеводств, з яких виїшли: так під Львовом 1655 р. в козацькім війську було більше як тридцять хоругв з гербами всіх воеводств, а деякі з гербами чужих держав. Міжними була хоругва з образом св. Михайла; але архангел був зображений не так, як на давній іконі: тут він копієм пробиває наскрізь смока. Сей прапор несено зараз за хоругвою самого гетьмана, на якій був герб Хмельницького. Абданк з хрестом, — очевидно хоругва з св. Михайлом уважалася найважливішою побіч гетьманської, хоч не стояла на першій місці. Чи і пізніше архангел був в такім поважанню у козаків, про це не маємо звісток; але гербом всієї козаччини він не був, — на печатках лишився козак з шаблею і рушницею.

В новіших часах уживали у нас двох гербів, галицького і київського — хоч не зовсім у правильнім виді. Традицію галицького льва відновлено в 1848 р.; перша наша часопись в Галичині "Зоря галицька" в числі з 27. червня 1848 р. подала взорець герба, але в пізнійшій формі: лев звернений на право від глядача, спирається на скалі, на голові має корону: лев має бути золотий на синім полі. Такий герб знаходиться на всіх

хоругвах українських гвардій, себто горожанського війська 1848 р. В тім самім виді зображували льва до останніх часів — поки не пощастило знайти старинного герба на княжих печатках.

Нині мусимо вернути до того старого нашого герба. Форма галицька льва не є одностайна на всіх примірах XIV в.: раз він звернений на право, раз на ліво, то іде на чотирох ногах, то стоїть на двох, хвіст має піднятий, то опущений. Але остаточно приймається одна форма: на синім полі золотий (жовтий) лев, спертий на передних ногах, звернений на ліво від глядача з піднятим хвостом. З пізніших змін і додатків тільки одна має оправдання: корона на голові льва, як знак самостійности давньої нашої держави.

Герб архангела відновився пізніше як лев, мабуть з початком "народовецького" руху в 1860 рр. На жаль прийнято польську форму герба (з мечем і похвою до долу) і сей вид дуже розширився. Нині знаємо, що той вид герба не міг існувати в княжих часах і що се не є наш герб. Але достовірної старшої форми ще не віднайдено і приходиться уживати хиба архангела такого, який є на давніх київських іконах. І взагалі ще не вияснене питання, чи архангел Михаїл був гербом давньої київської держави?

Супроти сього одиноким історичним гербом нашої землі є тільки лев. В Галичині він має вже горожанство, так само історичне оправдання має на Волині і взагалі на правобережній Україні. На Гетьманщині знак льва також не був чужий — пригадаємо ще раз печатку самарської паланки. Лев може й стати гербом цілої України.

В звязи з гербом стоїть питання, яка є наша національна краска. На жаль не маємо звісток, якої краски були воєнні прапори в київській державі, — так само як не знаємо київського гербу. Дещо певніше можна сказати про галицько-володимирську державу. Галицький лев як вже згадано, традиційно зображувався золотий (жовтий) на синім полі — сі дві краски були очевидно красками галицьких князів, нашим державним кольором тих часів. За польського панування удержалася краска і далше в Галичині з стародавнім львом. Інакше було в Києві: тутешний архангел, як знає-

мо, опустив меч до долу, а разом прийняв чужі краски: св. Михайла малювано білого (срібного) на червоному полі, — се краски польської держави, національні кольори поляків! А козаки як брали білого архангела на свої прапори, задержали також його червону краску, родом з Польщі. В такий спосіб розширилися між козаками польські хоругви червоні з білим, — і закоринилися так твердо, що ми забули про їх походження і почали уважати “малиновий” колір нашою національною

краскою... Але найновіші дослідження показали, що ця краска позичена з Польщі, так само як той архангел з мечем до долу. І одно і друге мусимо тепер покинути.

Національна краска є тісно звязана з гербом: і коли герб наш жовтий (золотий) лев на синім полі, то національний колір теж є жовто-синій.

Ці краски прийнялися від давна в Галичині, переймаються вони і на Великій Україні як наш найстарший національний колір.

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИЦЕЦЬ.

Закляте Озеро.

На краю ліса, під горою,
Між бурянами в низині,
Розпростирається велике
Закляте озеро. На нім
Не грають хвилі як у морі
Лише журливо гомонить.
Немов оплакувало-б горе,
Яке прийшлося пережити.
На берегах нема нічого
Лиш буряни, а на горбку
Видніються старі руїни,
Неначе башта із замку.
Колись тут жив багатий лицар,
Мав гарний замок у лісах,
А його звірству дорівнати
Ніхто не міг у тих часах.
Він для усіх сусідів своїх
Був пострахом в тій стороні,
Та защо небудь своїх бранців
Бив, катував, держав в тюрмі.
З сусідами все жив в незгоді,
А як полонених спіймав,
Він бив, кривавив у темницях
І голодом їх убивав.
Раз два старці зайшли до нього,
Щоб він їх чим обдарував.

А пан тоді пестив коханку,
Вино у кубок наливав.
Сердитий на старців став лицар,
Найблизший лук з стіни здіймив
І натягнув його що сили,
Й одному в грудь стрілу втопив.
Полилась кров, впав старовина
І в хвилі тій життя віддав,
А цей старець swojego брата
У лісі зараз поховав.
А поховав, звернувся на замок,
Закляв його з цілим двором:
— “Щоб слід по тобі не остався
За те, що ти живеш гріхом.
Хай замок твій, що так блистає,
В котрім день в день лиш гріх живе,
Розтається як віск і стане
Із него озеро мертве!”
Сказав, пішов старець. Тимчасом
Нависли хмари з всіх сторін,
Пустився дощ огненний з неба,
І загремів страшений грім.
Ударив в замок, за хвилину
Спалив до тла, і знищив все,
Для того тут стоять руїни,
В долині озеро мертве.

Милосерний добродій до жебрачки,
що пхає свого мужа каліку на візку:

— Бідна жінко, чи то так ви його цільний день пхаєте на тім візку?

— Ні, добродію, лиш до полудня. По полудни він мене пхає.

Мати: — Володку, йди подивися, чи тато в коршмі. Синочок за хвилину прибіг задиханий:

— Мамо, я дивився, та там тата нема.

Мати (цікаво): — А дивився ти також під стіл?

ВАСИЛЬ ВЕРНИВОЛЯ.

Сімсот Пядесят Років Тому.

З кінцем квітня 1185 р., саме сімсот п'ядесят років тому, склалася на Україні звичайна на ті часи подія. Сіверський князь Ігор Святославич, враз із братом своїм Всеволодом із Курська, з сином Володимиром, князем Путивля, та з братаничем Святославом Ольговичем, рильським князем, у самий великодний вівторок 23-го квітня, пішли походом Дінцем, понад Доном. Недавно перед тим великий князь київський Святослав на голову розбив половецьку орду, що раз-у-раз непокоїла й нищила українські землі. Та молодому сіверському князеві захотілося слави, захотілося “зачернути шоломом води з Дону” й він на власну руку подався на половців. У п'ятницю перед Хомовою (Провідною) неділею українські війська зустрілися з передніми половецькими військовими відділами й розбили їх геть чисто. Та незабаром половці обступили українських князів і після триденної битви над річкою Сююрлієм, що вливається до Дінця, на саму провідну неділю, розгромили українські війська. Сила народу полягло. Тільки якому десяткові недобитків повелосся втекти на Україну та сповістити про страшну поразку. Князів обступили половці й після бою захопили в полон. Попав у полон і провідник походу, князь Ігор Святославич. Про розгром українського війська довідався великий князь Святослав аж від воєнних збігців. Його недавня перемога над половцями втратила цілком вагу. Половці погромом українських військ не вдовольнилися. Під проводом своїх двох ханів Кзи і Кобяка вдарили на українські землі. Кобяк мав намір через Переяславщину добитися до Києва, щоб помститися на Святославі за половецьку поразку. Кза подався на Чернигівщину. Свій похід значили вони оба слідами крові й пожежі. На заклик Святослава повстали українські князі й незабаром вигнали половців. Полонені князі, хто за великий окуп

(Всеволод), хто втечею (Ігор), виратувалися з половецької неволі.

Такий похід відбувся 750 років тому. Те, що українські князі оден наперед одного, без згоди, а то й відома великого київського князя, ходили на ворогів — це в XII в. явище буденне. Так само буденним явищем були безнастанні свари між князями, від яких Україна нераз ціла спливала кровю. І певне, й цей похід не мав би для нас такої великої ваги й ми можеб окремо про него не згадували, як би не те, що його оспівав у на-причуд, гарному творі, невідомий геніяльний поет, назвавши його скромно, за тодішнім письменницьким звичаєм, звичайним “словом”, себто — піснею.

Дуже докладний опис самого походу залишив нам наш київський літопис, що під р. 1185 змальовує початок бою (погані знаки на небі), і самий бій, і полон Ігорів, і його пробування в ньому, й утечу. Вчені додумалися, що це місце літопису дуже подібне до “Слова”, та що укладчик літопису “Словом” користувався. А проте між літописом і “Словом” велика різниця. Настрій літопису — чисто релігійний; “Слово” — твір наскрізь лицарський. Алеж найважливіше, то це, що “Слово” твір поетичний, високо поетичний, просякнутий наскрізь національно - патріотичними почуваннями. З кожного образу, а їх там сила силенна, з кожного вислову так і бе горяча любов до рідної землі, який невідомий співець бажає тільки добра, тільки слави. Втіха його не знає границь, коли щастя сприяє рідним князям і їх війську (битва в п'ятницю, втеча Ігора), й безмежний сум спадає на його душу, коли їм не таланить (битва на Каялі). І пісню свою він склав так по мистецьки, що й природу затяг на свій бік; вона з ним і радується й сумує, веселиться й побивається журбою. Має бути нещастя, вона остерігає різними знаками князів і військо. А мине нещас-

тя, — сонце ясно світить, увесь мир радіє. Співець добирає до того чудових слів, у ці слова вбирає чудові образи. Послухайте, як він змальовує той настрій, який повинна викликати заповідь нещасного для нас бою, бою, що почався в суботу в ранці — подаємо його в староукраїнським одягу, кожний із нас зрозуміє всю цю красу:

Другаго дни
вельми рано
кровавия зори
світ повідають
чорния тучя
с моря ідуть —
хотять прикрити
четыре сонца —1)
а в них тропещуть
синії молнії —2)
Бити грому великому!
Іти дождю стрілами
с Дону великаго!

Ту ся копієм прилатати,
ту ся саблям потручати
о шеломи половецкия
на ріці на Каялі —3)
у Дону великаго!

О, руськая земля,
уже за шеломянем — 4) еси.
Се вітри, Стрибожи внуций—5)
віють з моря стрілами
на храбрія полки Ігореви.

Земля тутеть,
дороси поля прикривають,
стязи глаголють,
Половци ідуть
от Дона і от моря,
і от всіх стран
руськия полки отступиша.

Автор "Слова", як можна догадуватися, був сам дружинник, а може й брав участь у поході. Чи стояв близько до тодішних державних справ, сказати важко. Алеж у становищі української землі: взагалі визнавався, знав ціну поодиноким князям, високо ставив київського князя Святослава, а для могутности галицького князя Ярослава Осьмомисла, незвичайно розумного володаря (тимто й назвали його "Осьмомисл!)", підібрав як найкращі слова (передаємо в перекладі В. Щурата): —

Осьмомисле Ярославе,
княже в галицькім околі!
Гордо сів ти на престолі —
злотокованім престолі.
Ти підпер угорські гори

скрізь залізними полками,
королеві путь заставив—6)
Дунаєві замкнув брами.
Мечеш бремена під хмари,
до Дунаю судиш суди—7)
Твої грози ідуть світами,
по землях течуть усюди.
Ти і Київу ворота
відчиняєш в кожній хвилі — 8)
і з вітцівського престолу
у султанів мечеш стріли. — 9)

Тут нічого прибільшеного не має, бо справді Ярослав був тоді наймогутніший український князь, і справді його слава йшла світами.

З відозвою й похвалою для живого ще тоді галицького князя Ярослава вгадується справа, коли автор міг написати своє "Слово". Через те, що Ярослав помер 1187 р., а Ігор повернувся з неволі 1186 р., можна здогадуватися, що "Слово" повстало між 1186 і 1187 роком.

Як порівняти "Слово" з лицарськими поемами інших тодішних народів, то стане ясно, що автор його дуже добре знав тодішню європейську лицарську поезію, знав добре твори тодішнього візантійського поетичного мистецтва. Що тодішня українська лицарська поезія була йому добре відома, про це нічого й говорити. Сам продовжував своєю поемою ту поетичну школу, що в нас була витворилася, й що опісля прийнялася була і в нашому і в північному, московському письменстві. Поодинокі образи зі "Слова", поодинокі гарні вислови пізніші письменники живцем перебирали й їх уживали. Що в нас ізгодом перервалася діяльність тієї школи, причини треба шукати в політичних умовах.

Як відомо "Слово" віднайшли з кінцем XVIII. століття (гр. Мусін-Пушкін), і то не в первісному його вигляді, а в переписах із XVI. в., та ще до того в переписах не українських, а московських. Тимто до самого твору повкрадалося багато помилок. Алеж як почали вивчати "Слово", а почали його вивчати спершу московські вчені, то виявилася, що добре розяснити цей твір можна тільки знаючи добре українську мову, й головню ті її говори, що зберегли багато старинного. А в тім того, що це український твір — ніхто поважно не запечував.

Якийсь час у декого виринали сумніви, чи часом "Слово" не поема з пізніших часів (дехто навіть думав, що з XVIII в.). Бож як відомо, ми самого рукопису не маємо, він десь запропастився (дехто каже, що згорів) 1812 року, коли французи заняли були Москву та спалили місто. Адеж до того часу жили люди, що його бачили, й що вивчали "Слово" з рукопису. Та й пізніші дослідники доказали, що цей сумнів не має підстав, і тепер його вже ніхто не підносить. Вивчають "Слово" з перводруку, що його видав винахідник його гр. Мусин-Пушкин 1800 року.

А треба знати, що тепер уже про "Слово о полку Ігореві" є сила-силенна праць. Уже й є спроби, на підставі цих праць, відтворити первісний текст, який він повинен би був бути в XII століттю. Є безліч перекладів "Слова" на всі мови світу. Є й дуже багато українських перекладів то звичайною мовою, прозою, то вершом (найкращий В. Щурата). Первотвір був написаний, як це був тоді звичай, ніби то звичайною мовою, але як вчитатися в поему, то чується, що це вірші, що є віршеві рядки, що чергуються наголошені склади з ненаголошеними (ритм), що поет додивлявся, щоб було певне число складів у поодиноких віршах і т. д. Найкращі письменники працювали над тим, щоб передати нам цю безсмертну поему теперішньою мовою (Тарас Шевченко, Степан Руданський, Юрій Федькович, Панас Мирний, Василь Щурат, Богдан Леппкий). Воно не диво, бо до Шевченка

ніхто не заговорив у нас таким пламенним словом, як автор "Пісні про похід Ігоревий", ніхто так не промовляв до народного сумління, ніхто не обіймав як невідомий співець із XII віку.

Тимто, коли ми згадуємо в 750 роковини нещасний для нас бій над Сююрієм-Каялою, явище таке буденне у XII ст., то тільки тому, щоб віддати нашу глибоку пошану пам'яті давнього геніяльного поета, що використав цю не дуже значну подію з кінця квітня 1185 р. і дав нам поему, якою ми гордимось на весь світ і яка раз-у-раз будить у нас самих гордощі, що в таких уже давніх часах ми дали людству такий безсмертний твір.

(Життя і Знання)

1) чотирох князів українських, що вибралися в похід; 2) блискавиці (Гуцули й досі кажуть:— молнія бє, себто, блискає); 3) назва "Каяла", замість Сююрії — поетична назва, утворена від слова "каятися", це річка каюття для українських князів, що необережно пішли в похід; 4) за горою, далеко, порівняй споріднене слово "хоям" — горбок, гора; 5) Стрибог — поганський бог вітрів, теж прихильник Половців; 6) розуміється — угорському королеві, а треба знати, що угорські королі раз-ураз зазіхали на галицькі землі, щоб від них забезпечити свою землю. Ярослав карпатські гори від Мадярів "підпер залізними полками"; 7) За часів Ярослава Осмомисла галицька держава сягала по Дунай, де й повстало нове місто "Малий Галич", теперішній "Галич" у Румунії; 8) тут автор натякає на велику силу Ярослава, що він, мовляв, на великокняжій київській престолі міг упустити такого князя, якого хотів; 9) галицькі війська брали участь (із уграми) у поході німецького цесаря Фридриха Рудобородого (Барбаросси) на турецького султана Салядина.

Сильвестер Калинець.

ЦИГАНСЬКИЙ СОН

Раз якось голодний Циган
Спати положився,
І в півночі з ковбасою
Борщ йому приснився.

Що то смачно заїдали
Куми і кумошки,
І тут Циган також їв би,
А не має ложки.

Так нарешті пробудився,
Будить свою жінку:
— „Жінко встань, а дай мені тут
Ложки на хвилинку!”

— „Агі, а тобі навіщо
Ложки серед ночі?”
Каже жінка і накрила
Периною очі.

— „Говори-но, то всі будуть
Борщик заїдати,
Ну, а я хіба лиш буду
Слинку поликати?”

Сам схопився, взяв за ложку,
Ліг, зажмурилась й каже:
— „Борщику знов приснився
Той самий, щось снівся!”

Іван Підкова.

Написав І. Д.

В другій половині 16 століття козаки кількома наворотами пробували посадити свого кандидата на молдавський престіл. Першим поважним кандидатом був князь Дмитро Вишневецький, званий в історичних піснях Байдою. Свою спробу Байда-Вишневецький заплатив життям: молдавський боярин Томша, що також добивався того престолу, підступом схопив Байду й вислав до Царгороду, а султан покарав його на горло (1654). Та трагічний кінець Вишневецького не злякав козаків і вже 13 літ опісля з'явився новий претендент до молдавського князівства, відомий з історичних пісень та з Шевченкової поеми — Іван Підкова.

Румунський учений Богдан Петричейку Гашдев у своїй монографії про молдавського господаря Івана Грізного (1572—1574), симпатичного тим, що перший в боротьбі з молдавськими боярами оперся на народі, присвячує також кілька сторінок Іванові Підкові, вважаючи його гідним наслідником Івана Грізного та жалюючи, що Підкові не вдалося довше посидіти на престолі в Ясах. В наших виводах про Івана Підкову послугуємося твором названого румунського історика.

Іван Підкова був по матері братом Івана Грізного. Їх мати була вірменка; батько Підкови теж вірменин, зате батьком Івана Грізного був княжич Степан Молодий, внук господаря Степана Великого. В противенстві до інших учених Гашдев уважає Підкову уроженцем Молдави. Посвоячення Підкови з Іваном Грізним давало його претензіям до молдавського князівства сяку-таку правну основу.

Іван Підкова називався вдійсности по вірменськи Караб'єд Серб'єга; в румунських літописах він відомий під іменем Івана Кучерявого (Крецул) з приводу кучерявого волосся, а в козацьких лі-

тописах під іменем Івана Підкови, мабуть тому, що руками ломив кінські підкови. Він був високий ростом, добре збудований, мав незвичайну силу й визначався відвагою, що доходила інколи до очайдушности.

Після нещасливої битви коло Кагулу (1574), де згинув господар Іван Грізний, втік Підкова на Україну, і там за короткий час здобув собі страшне ім'я в боротьбах з поганами, турками й татарами. Разом з Підковою відступив тоді поза Дністер козацький ватажок Копицький та молдаванин Цопа, колишній паркалаб Роману. Останній купив собі шматок землі на границі Молдави, оженився з козачкою й з тугою глядів через Дністер на покинену країну.

Лови на Підкову.

Ці два приятелі Підкови вирішили посадити його на молдавський престіл, на якому сидів тоді турецький прислужник Петро Кривий. В тій цілі вони утворили в Молдаві сильну партію із старих службовців з часів панування Івана Грізного, зібрали за гроші й обіцянки кілька сотень козаків та показуючи Підкові листи від молдаван, що безустанно предкладали йому братній престіл, намовляли його покористатися нагодою. Про ці заходи довідався Петро Кривий і став збирати війско, а в порі з тим прозив польських командантів, що стояли на границі Молдави, щоб не дозволили козакам нарушити договір між Польщею та турецьким царством. Маючи тільки 300 озброєних козаків, Підкова, Копицький та Цопа відложили на який там час свій плян, покинули границі Молдави й розійшлися з наміром збирати більші сили: Копицький подався до Бару, Цопа до Брацлава, а Підкова осів у козацькому місточку Немирові.

Однак під напором турецького чауша, що його післяв Петро Кривий,

польський уряд посилає до Немирова три ескадрони кінноти з приказом схопити Підкову. Хоч Підкова мав біля себе всього 50 піших козаків з рушницями, то відважився вийти в поле на стрічу шість разів більшому відділові. Щоб увійти в Немирів, польський командант мусів перейти річку. Підкова заступив йому дорогу, так що його люди влізли по пояс у воду й направили рушницю на ворога. Бачучи вигідні позиції козаків, польське військо не мало відваги атакувати та завернули без одного вистрілу.

Підкова вертається тоді до Немирова. Однак йому ясно, що далі залишати ся в Польщі — годі. Та саме тоді козацький ватажок Шах пропонує йому свої услуги і ось в купі з відділами Цопи та Копицького загін Підкови зростає до тисячу першорядних боеків.

Козацька хитрість.

З цими силами Підкова переходить Дністер і вступає в Молдаву через повіт Сороку. Населення не любило Петра Кривого за здирства, тому прийняло козаків як приятелів, а Підкову як спасителя.

Наближаючись до Яс, наш герой зустрінувся з армією Петра Кривого. Цей поставив у свою першу лінію 500 турків і дав їм приказ стріляти з гармат, а тоді піти наступом на козаків. Підкова зрозумів цей плян і тому приказав козакам кинутися на землю й лежати, поки кулі з турецьких гармат не перелетять понад їх головами. Опісля козакі несподівано зірвалися на ноги і вистрілили на турків з усіх рушниць. Триста турків покрило поле. Петрови Кривому здавалося, що вже все пропало, він кинув ся на втікача, а решта його війська перейшла до Підкови. Ця одна перемога відчинила Підкові ворота до Яс. Підкова засідає на молдавському престолі та приймає імя Івана Воеводи.

Однак пановання Підкови було дуже коротке — всього-на-всього оден місяць — тому й не можна знати щось про адміністративні та дипломатичні здібности цього знаменитого вояка. Він перш за все висилає послів до Царгороду, щоб добути собі признання отоманської порти; опісля випускає з темниць громади християнських в'язнів, запроторених турками і Петром Кривим;

вкінці іменує Цопу великим дворником південної частини краю, Копицького паркалабом Хотина, а Шаха гетьманом.

Та Петро Кривий не думає погодити ся з таким станом. Він збирає військо, дістає поміч від султана й йде на Яси. Проти нього вступає господар Іван Підкова. Оба табори зударилися коло села Доколини, недалеко міста Гуш. Петро Кривий ужив у цій битві подібної тактики, як Ганнібаль коло Зами, тільки замість слонів казав гнати перед боевою лінією череди волів і табуни коней, що мали виступати в порох піхоту Підкови. Але Петра Кривого постигла та сама доля, що й картагінського вождя. Козаки вижидали, поки не підійшло до них військо противника, а тоді прийняли його міцним огнем. Коні і воли сполошилися, завернули й пустилися на військо Петра Кривого, тратуючи людей і несучи страшний заколот у боеві ряди. Козаки вдарили тоді на ворогів і впоралися з ними доволі легко.

На думку Гаштева, Іван Підкова, — це тип середньовічного лицаря; він понад все любить славу й погорджає матеріальними користями. Це показалося й тепер, після щасливої битви коло Доколини, коли його імя знова вкрилося славою. Та він не хоче ризикувати тією славою і тому добровільно зрікається престолу, бере з собою 14 гармат, що їх добув у битві коло Яс і відступає на лівий беріг Дністра.

Жертва підступу.

Польський уряд дає приказ генералові Мелецкому схопити Підкову. Мелецький йде на підступ: він обіцяє Підкові не тільки прощення, але навіть нагороду за його геройські вчинки в боротьбі з ворогами християнства й отак дістає Підкову у свої руки. Турки зажадали видачі Підкови "живого чи мертвого". — А що польський король Степан Баторій хотів зберегти мир з Туреччиною, доля Підкови була запечатана.

Про його кінець довідуємося з оповідання італійця Филипа Талдуччі, що випадково тоді находився у Львові. Король доручив — оповідає Талдуччі — колишнього молдавського господаря замкнути під острим доглядом у замку Раві в Мазовії. Пізніше перевезли його до Львова, куди прибув турецький післанець, жадаючи голови Підкови. З

таким самим дорученням прибув також висланник Петра Кривого, молдавського господаря, що був противником Підкови, котрий привіз багаті дари для польського короля.

В день страчення Підкови король не був у Львові. Дня 16 липня 1578, він вивабрався ніби на полювання. В місті зроблено все для вдержання ладу, вся міська сторожа була на ногах. Їй мали допомогти в потребі військові частини. Браму міста зачинили, а турецькому післанцеві порадили, з огляду на особисту безпеку, залишити місто. Всі ці розпорядки мали причиною незвичайне згуртування озброєних людей, що прийшли до Львова під претекстом ушанувати приявність короля в місті, в дійсності, щоб асистувати Підкові.

Перед обідом привели князя-невольника на майдан, однак ніхто його не держав, він випросив собі цю єдину ласку, коли йому прочитали смертний присуд. На майдані був великий гамір і гук барабанів не втихав. Підкова перейшовся двічі здовж майдану, гладив собі бороду й дивився на народ, не виявляючи ні трохи страху. Опісля попросив тиші й виголосив промову.

Промова героя.

“Панове ляхи! Не знаю, защо йду на смерть, бо не пригадую собі, якими ділами я заслужив собі на такий кінець. Тільки знаю, що я завжди боровся мужно й хоробро проти ворогів християнського імення, працюючи тільки для добра й користи моєї країни, з кріпкою постановою — бути для неї муром, щоб погане не могли перейти Дунаю. Господь знає, чому те моє бажання не здійснилося, — головною причиною є зраджик, що підступом привів мене в це положення. Але Бог добрий!

Нічого більше не знаю, тільки знаю, що мушу тепер умерти.

Мені не залежить на моєму житті, але памятайте, що незабавки вас постигне така сама доля. Коли тільки захоче поганин-пес, то ваші голови й ваше майно, ба навіть голови й майно ваших королів підуть до Царгороду. Прошу вас, щоб ці слуги й товариші мої, — (показав на вісьмох людей, що товаришили йому), люди порядні, як й я

сам, чесні і заслужені для Речі Посполитої, після моєї смерти не тільки не зазнали ніякої кривди, але навпаки — щоб дістали за плату, відповідно до заслуг. І ще вас прошу, не дозвольте цьому безчесному чоловікові — показав на ката — що не гідний доторкнутися мого тіла за життя, доторкнутися мене по смерті, а залишіть те моїм людям, — вони для того прийшли сюди, щоб віддати мені цю останню прислугу.”

Зібраний на майдані народ плакав. Головно плакали козаки, що прийшли до Львова задля Підкови, тільки велике число поліції не дозволило їм увідніти Підкову. На їх лицях видно було душевні терпіння.

Оден з козаків — кажуть, що на просьбу самого Підкови — підніс йому кухоль з вином. Князь взяв кухоль, подякував, випив й дивлячись в очі козакови, випив за його здоровля та за здоровля всіх його товаришів. Опісля знова перейшовся двічі майданом й побачив сніп соломи, де мав приклякнути у фатальний момент, викликнув обурено:

— Боже, хибаж я негідний приклякнути на чімсь кращім, ніж це?!

І звертаючись до своїх людей сказав:

— Принесіть килим, що мені ще залишився з усіх моїх річей!

Принесли килим. Підкова вкляк гідно, помолився, перехрестився тричі по православному звичаю й зачинив очі, очікуючи смертельного удару. Та бачучи нерішучість ката, запитав:

— Чого ждеш?

Кат відповів:

— Пане, треба так уложити одержу, щоб мені не перешкаджала.

— Добре, добре! — відповів князь.

Сам поправив на шиї одержу, ще раз перехрестився і приказавши катові виконати свій обовязок, умер дуже спокійно.

В тій хвилині з уст зібраного народу вибух оден одинокий крик болю. Обурення народу було таке, що королівська гвардія, боячись бунту, схопила за зброю.

Тлінні останки Підкови забрало львівське брацтво і поховало у своїй церкві прикрашуючи могилу вінцями з рож.

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ.

Розгром Львівських Церков у Навечері Різдва Христового 1584 р.

Новий календар.

Дня 13-го лютого 1582 р. оголошено буллю (письмо) папи Григорія XIII., якою заведено в усіх державах тогочасного католицького світу т. зв. "григоріанський" календар. Польща, що заєдно вважала себе "архикатолицькою", хоча велитенський відсоток її населення не мав з католицизмом нічого спільного, прийняла календарну новинку й рішила накинати новий календар заселючим її "іновірцям". Тогочасний король Степан Баторий видав навіть декрет в тому напрямі.

Лицарі ідеалу.

Календарська справа, що в інших умовах й серед здоровішої атмосфери, аніж та, яка панувала внутрі тогочасної Польщі, а краще кажучи між можновладцями-католиками й гнобленими та нехтованими "іновірцями", — моглаб зустрітися з загальним одобренням, а що найбільше стати питанням науки чи життєвої практики. Тут одначе, де кожна накинена новинка викликала вражіння замаху на права й привилеї поневолених, ніщо не проходило без боротьби, а краще кажучи, без насильства з боку можновладців й хочби розпучливої оборони з боку загроженої новиною віроісповідної чи національної групи. Не інакше малася справа і з календарем. Українці, які боронили своєї віри й нації останками сил і матеріальних засобів, прийняли королівський декрет в справі зміни календаря як нову спробу порушення дорого окуплених прав православної віри. Вони не пробували навіть призадуматися над практичними користями, які приносила зміна календаря. Ті, що трактували життя з його практичної сторінки, давно вже сиділи у ворожому таборі, ті одначе, що станули в обороні старого календаря, почували себе лицарями ідеалу, не-

зломними оборонцями предківської віри! Вони могли помилятися, могли й певно не визнавалися як слід в догматичі та канонічних тонкостях, але міряючи наших предків мірилом освіченої сучасности, мусимо ісклонити голови перед їхнім непохитним й непідкупним принципіалізмом.

Картини з історії боротьби українського міщанства Львова з наступаючими на них, з усіх боків, ворогами, це чи не найкраща, найбільш повчаюча сторінка української історії. От хочби памятне Навечеря у Львові з 1584 р.

Декрет короля про зміну календаря, застав львівських українців приготуваними до найзавзятійшої оборони. Впрочім вони не почували себе осамітненими.

Під покровом патріярха.

Царгородський патріярх Єремія, той сам, що поклав основи під будову ставропігії, сказав своє, авторітетне для усіх православних, слово про невмістність календарської новинки, яка противиться, на його думку, не тільки рішенням всіх патріярших соборів, але й астрономії, як науці. Оперті на авторітет патріярха львовяне, пішли вже на бії за старий календар без вагань і сумнівів.

Найблище Навечеря Різдва Христового рішили відсвяткувати по старому. Не спали одночасно й противники. Щоби станути поблище історичної правди, наведемо слова тогочасної скарги православних, внесеної устами львівського владики Гедеона Балабана перед галицький городський суд.

В зеркалі судового позву.

"Прийшовши особисто перед городський уряд галицький, велебний і набожний о. Гедеон Балабан, владики львівський, галицький і камінецький, маючи при собі урожених і шляхетних:

пана Юрія Балабана, Петра Сулятицького, Якова Васильківського, Пилипа Ільницького, Павла Селецького, Івана Угорницького, землян і шляхту з повіта галицького, віри грецької і так теж опатріє: Андрія зі Стрятина і Станислава Романовського з Дуфанова, возніє земськіє..”

Вони то внесли перед городський уряд скаргу й жалобу на Івана Димитрія Соліковського, львівського арцибіскупа, та проти латинської капітули за те, що вони у вівторок в Навечеря Різдва Христового, після старого календаря 24. грудня, а після нового 3. січня, — “Ку взгарді і легкому поваженю права статуту й конституції коронних, а особливе над привилеї от княжат руських”... “Кгвалтом і моцою, назбиравши собі помочников і приятелей і теж брата свого уроженого Войтіха Соліковського”... Вірвалися з рушницями й “розмаїтими брнями” до Успенської церкви в місті в хвилі, коли на дзвіниці почали дзвонити а священник ішов до вівтаря.. Вони вхопивши старого священника, пірвали його насильно від церковних дверей й замкнувши їх, запечатали печаттю арцибіскупа.

Відсіля пішли громили під проводом арцибіскупа й всієї капітули до монастиря св. Юра, в якому священник Сава й Іван разом з крилосом відправляли богослуження, вдерлися — “моцою й кгвалтом” в церкву вірних, “шарпаючи” з церкви вигнали й знова замкнули церковні двері та опечатали арцибіскупською печаттю. Відійшли з погрозами, що той, хто церкву отворить, й правити ме в ній богослуження, відповідь “горлом”....

“На том еще мало маючи”, пішли до церкви Благовіщення на краківському передмісті, о. Гавриїла, що якраз посвячував св. Дари, від вівтаря відірвавши й порвавши на ньому священні ризи, випхали з церкви, яку запечатали, як і попередні.

Відтіля пішли до церкви св. Миколая; заставши там біля вівтаря о. Якова, в моменті коли “сакрамент ломал і поживати его імїл”, впавши гурмою в церкву “тому о. Якову давши пястею в шию, от олтаря его відірвали, святости они по олтарю розсипали, з одіння капланського зволкли кгвалтом”, народ з церкви вигнали шаблями й запечатав-

ши церкву пішли до свято Онуфрівського монастиря. Упоравшись тут пішли на галицьке передмістя, де в Богоявленській церкві, уже не поважилися відривати о. Семена від вівтаря, але виждавши, занім він скінчить богослуження, вигнали всіх з церкви а двері опечатали.

Так то бешкетила й знущалася над святощами православних українців голота міста Львова під проводом заслупленого шовінізмом латинського гегарха в Навечеря Різдва 1584. року.

Після погрому.

Не було кому повстати в обороні покривджених: вони зрештою не ждали і не сподівалися оборони ні звідки. Чутка про розгром церков блискавкою рознеслася по місті й довкола церков зібралася сейчас усе українське громадянство Львова, позривало арцибіскупські печаті і стануло в оборонну позицію. Колиб не приїзд владики Балабана, якому вдалося тоді заспокоїти вірних, не обійшлося було без проливу крови тим більше, що ні одна зі сторін не виявляла охоти до компромісу. Розбещена львівська голота мусіла уступити а в слід за нею і арцибіскуп Соліковскі, як це йому було не солодко, мусів дати українському громадянству бодай письменну сатисфакцію за погром. Уступив тоді й відкликав свій декрет про насильне введення нового календаря для “іновірців” й сам король Баторій.

Злякала їх постава львівського міщанства і неспольщеної тоді ще української шляхти, що в звязку з львівськими подіями писала до київського митрополита: —

“Такі насильства не діялися й під поганськими царями, як це діється за пастирства вашої милости”....

ШАЛЕНЕ ТЕМПО

— Знаеш, Антін осягнув рекорд скорости!

— Якто?

— Уяви собі: Першого вересня пізнався з якоюсь панною, десятого вересня заручився, а в два місяці по шлюбї вже обдарував їх Господь красною дочкою.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

САГАЙДАЧНИЙ У ШКОЛІ В ОСТРОЗІ.

(Оповідання)

Місто Острог було славне на цілу Україну. Тут жив найбільший український вельможа, князь Василь Константин Острожський, воевода київський, головний оборонець української православної церкви. Він не жалував нічого, щоб його резиденція була безпечна.

Над рікою Горинем, серед лісної та багнистої околиці, на скелі над рікою, стояв сильний замок із двома високими вежами. Сей замок окрім підземних льохів мав два поверхи. Його околювали сильні мури з чотирма баштами. Від головних воріт замкових вела вниз замкова улица, стояли рядом по обох боках великі муровані домівства, в яких приміщено друкарню, школу, академію й бурсу. Звідси зачинався ринок старого міста. Був се чотирикутник, обставлений домами, у яких містилися крами й жили купці. Ціле місто обведене муром з чотирма воротами. Над ними високі башти узброєні військовими знарядями. Зараз за старим містом, через греблю стояло нове місто — Заставе. Тут були дві церкви: Воскресення і св. Онуфрія. У новому місті сиділи татари, яких поселив князь.

Одної днини перед полуднем наспіли до Острога два учники: Марко Цмайло-Кульчицький і Петро Конашевич, вислані на науку з далеких Кульчич із під Самбора перемиським владикою — Стецьком Брилінським. Міщанин, до котрого вони заїхали, поучив старого Жмайла, що ще мусить іти на замок, а то над вечером зачинять замкові ворота, тоді не буде ніякого приступу. Такий тут порядок. До того ще князь вибирається завтра до Дубна і не знати, коли верне.

Жмайло зараз передяг себе і хлопців крапцю одежу і вибрався на замок. Дорогу показував синок цього міщанина. Перейшли греблю, ринок і замкову улицу аж до замкових воріт. Мусіли показати письмо самбірського старости

і лист до князя. Тоді гайдук повів їх на замок.

Міркуючи по зверхньому вигляді замку, здавалось-би, що в середині Бог зна як пишно і багато. А тим часом там сама простота. Жмайлові і вірити не хотілося, щоб той багатий князь, про якого дива розказували, міг сидіти у такій невибагливій простоті. Вийшли на перший поверх по східцях, та станули в великих сінях. Гайдук пішов передом, поки не завів їх до світлиці, де мешкав князь. Гадали, що побачуть тут саме золото. Куди пак! Під стіною вузенька лежанка, вкрита медвежою шкірою, довкруги стін деревляні лави, скільки стільців, вкритий опонами стіл, а при ньому крісло з поручами, вкрите чорним сапьяном. В куті стояла велика кафлева піч з коином, на якому горів огонь. В куті на стіні кілька ікон, а під ними шабля. Ось і все.

Наші Кульчичане мусіли подождати трохи на князя. Він саме вернув із замкової церкви, а тепер снідав. Аж ось відчинилися двері і увійшов князь. Наші кульчичане, побачивши його, не знали, що їм робити: хреститися перед ним, чи клякати. Їм здавалося, що бачуть святого. Князь Василь Константин Острожський був високого росту, плечистий, з довгою сивою бородою. Одягнений у суконний кафтан, обрамований довкола футром. Він сів зараз у своє крісло з поруччями і став читати владичий лист:

— Се ті два хлопці, що про них пише владика?

— Так, ваша княжа милість. Ми зпід Самбора.

— Ви шляхта?

— Так. Осе мій братанич Марко Жмайло-Кульчицький, а се наш приймак — сирота Петро Конашевич.

— Ну, гарно. Владика мені добре знайомий. Та коли він поручає мені осих хлопців, то гаразд. Я їх приймаю і в

школу і в бурсу. Побачимо, чи їм час в академію, чи йно у висшу школу. А ти найстарший з роду Жмайлів?

— Ні, ваша милість. Я внук. Ще живе голова роду, дідусь Грицько.

— Та ти сам уже в літах, — каже князь — а в тебе ще дідусь є? — Я знав шляхтичів Жмайлів між козаками.

— Се з нашого роду либонь. Інших Жмайлів нема. Мої два стрийки на Запорожжі були, та там і голови поклали.

— Ну, гаразд. Підете хлопці в школу тай у бурсу вас приймуть. Зараз вас там проведуть. А ти оставай в Острозі, поки завгядно відпочить. Розкажеш мені про вашу сторону. А як у вас із вашою церквою?

— Лихо, ваша милість. Та наша шляхта держиться кріпко своєї церкви.

— А школа у вас буває?

— Хіба що школи церковні. Є ще вищі школи, езуїтські, та ми туди дітей не посилаємо, щоби не покидали свого народа.

Князь задумався троха, а далі й каже:

— Дам тобі трохи грошей на церковну школу в Самборі. Та поки прийдеш до дому, не говори про це нікому, заховай добре, а то чого недоброго, то в дорозі ограблять та ще й убють.

Князь плеснув в руки. Явивсь слуга і вклонився низенько.

— Поведеш сих хлопців у бурсу до ректора. Нехай їх перепитає та осудить, де їм вчитися. З Богом!

Кульчичане вклонилися князеві, поцілували в руку і вийшли з слугою. Зійшли в долину, минули замкове подвір'я і браму та опинились на замковій улиці. Тут було глітно від усякого народа. Аж стали перед великим будинком. Тут було молоді мов у муравлиску. Слуга повів їх просто до ректора. Ректор, людина висока, худа, сидів за столом над книжкою. Вислухав уважно княжого приказу, прикликав дидаскала (учителя) і розпочав екзамін. Хлопцям гремтів голос. Вони ще небачили такого великого учителя. Ректор слухав, а далі каже:

— Досить. Взяти їх в академію. Вони вже підготовані, а впрочім хлопці не без ума, дадуть собі раду. — Потім покликав ректор діякона і звелів завести їх у бурсу.

Бурса стояла зараз при школі. Йшла туди через невеличке подвір'я. Діяко записав собі їх у реєстер, повів у велику кімнату, вказав їм їх лежанки і столи де мають сидати. Для хлопців усе було тут новиною. Таких великих кімнат не бачили з роду. Серединою стояли лежанки в два ряди, головами до себе. По під стінами довгі ослони. Такі самі ослони при столах від середини. Стіни білі. На одній портрет князя, а над ним ікона з Розп'яттям. У сій кімнаті було багато молодців. Вони сиділи при столах на ослонах і вчилися в голос. Діякон став ласкаво хлопців розпитувати то що. А далі став їх водити по цілій бурсі й усе пояснювати.

Таких самих кімнат було тут більше. Усюди повно школярів-бурсаків різного віку. Були й такі, що вже з вусами.

А далі повів їх діякон на огород, що був за бурсою і простягався до самого муру. Тут була зразу площа до ігриш для молодіжи, а далі грядки з яринскою а під муром і сад овочевий. Доспілі яблука, грушки та сливки аж за очі хапали, а слина на язик плила. Діякон пояснював, що коло городу роблять сам бурсаки й усі плоди для них: хто краде ще коло сього ходить, того князь милостиво нагороджає та самому не вільно під карою нічого брати.

На площі перед огородом хлопців як у муравлиску — різного віку і росту. Вигадували тут всілякі іграшки, а від сього гуділо мов в улію.

Наші хлопці не мали смілости вмішати до гурту. Діякон прикликав одного бурсака:

— Возьми між вас тих нових товаришів, нехай гуляють з вами.

Бурсак оглянув цікаво новиків у синіх капотах тай каже:

— Ходіть до гурту, де вам любо. А покажи, що ти вмієш?

— Ми вмієм з лука стріляти, на шаблі битися.

— Лук тут є, а шабля хіба деревляна, бо залізних у бурсі не можна. Він повів їх у другий кінець площі. Тут стояв гурток хлопців, що чергою стріляли з лука на віддаль у дошку, на яким був написаний вуглем страшений татарин.

— Дайте хлопці отсим козакам лухай покажуть, що вони вміють.

Хлопці стали оглядати новиків.

— А стріли в тебе є? — питає оден

Петро засоромився та вже хотів відходити.

— Так не кажи! — говорить дякон. — Гостеві треба позичити стрілу. Коли мати-ме потім свої — віддасть.

Зараз подали Петрови лука і наставили кілька стріл.

Він попробував силу тятиви, та зважив стрілу в руці.

— Воно трохи за близько. Поступім далі. А куди стріляти?

— Хіба не бачиш татарина? Стрільай, куди хочеш, щоби лиш потрапив.

— Я питаю — куди? — В лице, в груди, в ноги?

— Чогось ти, небоже, багато говориш. Чваньків ми маємо досить, — говорив оден бурсак, і близько йому і відразу в лице мірить. Хіба се так легко?

— Побачиш, а тоді — полай чваньком, — каже Петро почервонівши. — А поки не бачив, то й мовчи.

Петро натягнув лука і став примірюватися. Стріла зафурчала в повітрі і попала татарини в сам ніс.

— А!... закликав цілий гурт.

На сей клик збіглися всі.

— Трапилось сліпий курці просо, — говорив той самий бурсак. Він ухорив за найкращого лучника між бурсаками.

— Хібаж я не питав, куди стріляти? Попробуем ще раз. Тепер куди? — Дивіться добре, я стріляю в чоло.

Стріла попала в чоло повисше ока.

— Стрільай ще раз. Тепер кажіть ви, куди стріляти?

— Ціли в ухо.

— Нехай буде в ухо.

Потрапив третій раз.

Хлопці не могли вийти зди́ва. Петро розохотився.

— Та се не штука потрапити таке, що стоїть неподвижно, не рухається. А ось дивіть!

Петро вказав на ворону, що зірвалась летіти над огородом. Він зложився в мить і стрілив. Ворона затріпала лиш крилами, скрутилася і впала на площу прошита стрілою.

— Не мені з тобою міряться — каже той бурсак, що раніше Петра чваньком назвав, тепер ти перший!

Петро відразу зєднав собі симпатію цілої бурси. Хлопці обносили забиту ворону з тріумфом по майдані.

— А покажи, що ти умієш, — каже дякон до Марка.

Я —вмію шаблею.

— Давайте хлопці шаблі!

Принесли дві лубові.

До сього двобою станув оден бурсак трохи висший ростом від Марка.

— Так не можна, — говорив дякон, хай стає такий, що рівний ростом і силою.

— Мені однаково, — каже Марко, — нехай стає і сей.

Він роздяг капоту і засукав рукави сорочки.

Розпочався двобій. Противники забігали до себе, відскакували, заки перший раз шаблі вдарили до себе. Марко лиш оборонявся, начеб боявся. Се ще більше підбадьорувало його противника, що напірав щораз острійше. Відтак Марко поступив наперед поки не сплів своєї шаблі з другою. Зараз почав шаблею так бисто закручувати, що противник не міг ніяк своєї ослобонити. Тревало се кілька хвиль. Нараз Марко зігнув руку і вибив шаблею противника з такою силою, що впала геть далеко. Тепер Марко вдарив противника по голові шаблею, але так, що лиш доторкнувся.

— Ось козак! — закричали хлопці гуртом.

Всі були тим двобоем так зацікавлені, що ніхто не завважив, як до гуртка прийшло двох людей. Високий, худий священик і гарний, молодий ще козак в червоному контуші, підперезаний шовковим поясом. Козак, дивлячись на хлопців, усміхався вдоволенний, підкручував вуса і щось балакав з тиха до священика.

Зараз після двобою, коли хлопці, червоні мов бураки, важко відсапували, приступив козак до гурту. Він узяв обох новиків на руки мов діти, та став цілувати.

—Здорові, панове товариство! Ось молодці! Хай мене татаре живого в сметані з'їдять, коли ошибаюся, що ви будете славними запорожцями. — Я перший гарматій на Україні, а ти будеш лучник, — каже до Петра. — А в твоїй шаблі то хіба чорт сидить, — каже обертаючись до Марка. — Хто тебе такого вивчив?

—Мій прадід Грицько Жмайло, — мовить Марко, обтираючи рукавом морю від поту чоло.

Козак поцілував хлопців ще раз та по-

ставив на землю. Приступив зараз священик та став їх благословити:

— Щоби ви так за вашу віру воювали!

Се були оба Наливайки: о Дамян, духовник князя Василя, і брат його Северин Наливайко

На сю хвилю надійшов незаметно сам князь. Він любив заходити в школу та бурсу.

Всі розступилися з пошаною.

— Місце! Його милість іде!

— То сі хлопці щойно зпід Самбора приїхали. То ти, Жмайле, такий мистець на шаблі? Ану-ко попробуй зі мною, — каже князь всміхаючись. Він узяв другу шаблю у руку.

— Я не смію, — каже Марко.

— Ну, нічого соромитися. Се лицарське діло. Ти певно нераз мірявся з твоїм славним прадідом, а він хіба старший від мене.

Та Марко стояв мов вкопаний, не сміючи очий відвести від князя.

— Марку, — каже о. Дамян, — коли його милість приказує, треба слухати.

Марко станув. Буцімто примірювався, а далі поклав князеви шаблю під ноги і розплакався.

— Я таки не посмію на князя руку підняти.

— Ну, се гарно, — каже ласкаво і поважно князь, — що шануєш сиву голову.

Він узяв хлопця руками за голову і поцілував в чоло.

— А що вміє твій товариш?

Тепер не дали вже бурсаки Маркові прийти до слова. Оден наперед другого заговорили мов гуси:

— Еге-ж, Петро славно з лука стріляє, ворону на лету поцілів. Татарина в лице потрапив.

Принесли князеви вбиту ворону. Князь дуже дивувався зручності Петра. Потім подався до частоколу. В голові татарина сторчали три стріли. Князь пробував виняти їх та вони зломалися. Залізо лишилося в частоколі.

— Ну, справдешнього Татарина таки вбив би на смерть. Коли ви і до книжки такі вдатні, то буде з вас потіха. А куди призначив вас о. ректор?

— В академію, — каже діякон кланяючись князеві в пояс.

А старий Жмайло аж горів з радости, дивлячись на своїх хлопців, що відразу доступили такої чести.

Марія Загірня.

Я для краю свого працював, а тепер
Покидає уже мене сила,
Скоро, скоро в труні уже знайде собі
Одпочинок душа наболіла.

Я умру. Але я не жалію життя:
Я бажаю і другим зазнати
Того щастя, яке я тепер зазнаю —
За країну свою умірати.

Тиж, мій краю святий, прийми в землю
Хто за тебе життя покладає, [того,
Добрим словом його спогадай, як твоя
Зірка ясно у небі засяє!

Бо настане той час, що в Тобі, краю мій,
Вже не знати муть слова: неволя,
І у рідних степах і по рідних хатах,
Панувати ме щастя і доля.

Легко стане в той час нам лежати в труні,
Бо і ми свою лепту останню
Положили на те, щоб країні своїй
Пособити в її безталанню...

ПІМСТА

А.: — Ти кому вклонився?

Б.: — Барберови. Відколи мене обманув із тим ліком на поріст волосся, я все показую йому лисину.

СКРОМНА МОЛИТВА

Молода дівчина молиться горячо:
— Милій Боже, я нічого для себе не прошу, але благаю тебе, старайся, щоби моя мама дістала вкоротці... зятя.

Тубильча жінка племені Мапрі у Новій Зеландії.

Грушевський

Михайло Грушевський та його діяльність на Західній Україні.

(З промови д-ра Зенона Кузелі на Жалібній Академії Українського Наукового Інституту в Берліні з приводу смерті професора Михайла Грушевського)

Коли сьогодні вся Україна хиляє з глибоким жалем голову перед тіннями великого Українця, що своєю визначною працею та невсипущою діяльністю підготував духове зеднання всіх українських земель, а зокрема Наддніпрянщини й Наддністрянщини, що найшло свій найкращий вислів у пропам'ятному акті політичної злуки східної та західної України, то чи не ще більшою жалобою з приводу смерті Михайла Грушевського повинна вкритися західна Україна, для якої він присвятив 20 найкращих років свого всестороннього та багатого заслуженого життя. Два десятиліття передвоєнного підйому Західної України з її центром у Львові зв'язані нерозривно з іменем і працею великого Покійника, що виходила далеко поза вузькі рамки наукового й культурного життя й відбилася непроминаючими слідами на всіх ділянках галицького національно-культурного розвитку, поглиблюючи й поширюючи його русло, оживляючи його новими ідеями, виповняючи його своїм змістом і добуваючи йому належне розуміння і признання між своїми.

Діяльність Грушевського в Галичині розпочалася в 1894 році з його приходом в осени цього року на професора історії Східної Європи з "особливою увагою до історії України" на львівському університеті й дуже швидко прибрала загально громадські форми.

Професор Грушевський відразу зачав читати на університеті курс української історії, починаючи від жерел до історії України, щоб, як каже сам в передмові до першого тому своєї "Історії України-Руси", дати загальний образ нашого минулого, але не обмежився до звичайного викладання та ведення семінаря, як

це робили інші, між ними й українські професори, а старався використати своє високе "наукове" становище для українських національно - громадських цілей, концентруючи свою наукову працю в громадській інституції, в "Науковому Товаристві імені Шевченка", що основане в 1873 році в часах, коли як казав Грушевський "можливість української культури стояла під знаком запитання", саме перед приходом Грушевського перемінилося з кінцем 1892 року з літературного в чисто наукове. Наукове Товариство імені Шевченка, що зачало ставити щойно перші слабкі кроки, не проявляючи зрештою відповідної життєвої енергії, набрало з приходом Грушевського відразу великого розмаху й розбудовувалося з кожним роком, особливо, коли Грушевський в 1897 році обняв провід Товариства й перевів у наступному році ґрунтовну реорганізацію на зразок західно-європейських академій. В Науковім Товаристві імені Шевченка створено три наукові секції, філологічну, історично-філософичну й математично-природописно-лікарську, а при них цілу низку фахових комісій та підкомісій, археологічну, археографічну, етнографічну, статистичну, юридичну, язикову, бібліографічну ітд., що під проводом або за почином Грушевського розвинули живу науково-організаційну та видавничу діяльність. Ще перед тим, в 1895 році, перебрав Грушевський від Олександра Барвінського редакцію наукового органу Товариства — "Записк", якого вийшло на протязі 1892, 1893 і 1894 року заледви чотири невеличкі томи, перемінив його зараз на обемистий двомісячник і поставив його своїм трудом і знанням на високій рівні найкращих подібних європейських журналів. За час від 1897 до 1913 року Грушевський зредагував і видав 112 томів (від 5—116) "Записок", обєднавши коло них усіх українських учених і багато чужин-

ців. Грушевський помістив там чимало власних праць, заміток, матеріалів, та вложив велику силу тяжкої редакційної роботи в праці молодших наукових співробітників, яких особливо притягнув до співробітництва до найбільшої цінності "Записок", до сталого відділу рецензій та рефератів, що під зручною та вмілою рукою Грушевського незвичайно причинилися до наукової освіти молоді генерації.

Побіч "Записок" Грушевський покликав до життя цілі серії наукових видавництв, між іншими цінні "Збірники історично-філософської" й "філологічної секції" та окремі публікації поодиноких комісій. Для характеристики його великої організаційної та фактичної наукової праці вистарчить тільки перелічити найважливіші публікації тодішнього Наукового Товариства імени Шевченка і згадати, що під рукою Покійника та при співучасті Франка, Гнатюка й Володимира Левицького появилось за той час до 500 цінних наукових томів, що дістали велику оцінку в ученому світі і придбали Науковому Товариству імени Шевченка славу й значіння Української Академії Наук, хоч цього титулу, не вважаючи на обіцянки австрійського уряду не вдалося добути.

Цю велику, надмірну працю, що переходила сили одиниці, зміг Грушевський при всій своїй надзвичайній працездатності, небувалій плідності та легкості концепції виконати тільки завдяки своєму великому організаційному талантові, приєднати для праці у Товаристві майже всіх тодішніх українських учених східної та західної України, та виховати ціле покоління, особливо істориків, так, що Наукове Товариство імени Шевченка стало перед війною, чверть століття, головним огнищем української науки на цілому просторі українських земель.

Велику організаційну силу й зручність проявив Грушевський в організації участі українських учених з Галичини й Буковини в Київському та Чернігівському археологічних з'їздах 1899 і 1902. Коли українців туди не допущено, Грушевський випустив усі українські реферати, приблизно до 30 на кожний, окремими томами в виданнях НТШ, показуючи тим, як сам пише, "славянському й західно-європейському світові нашу

культурну дозрілість, наявність власної української науки та кадри національно настроєних робітників, готових віддаватись на кожну актуальну наукову проблему.

Це тоді був факт незвичайної ваги і прийшов у відповідній хвилі. "Завдяки йому, як пише Грушевський в ювілейній статті, "З нагоди 150-ої книги "Записок" (Львів 1929) "в передреволюційнім сумерку, саме перед революцією р. 1905, українське питання, постулять національних прав українського народу узброївся таким серйозним аргументом, як наявність української науки. Коли поява Шевченка, як влучно відізвався оден достойник, сама собою рішила проблему української літератури. Товариство його імени не дискусією, а фактом доказало теорему повноти української культури, в момент, коли недержавні народи Росії звільнялися з обмежень, наложених царським режимом".

Загалом Грушевський вмів давати ініціативу й переводити ініційовані справи при допомозі зручно підібраних і звичайно відповідно підготованих співробітників. Туди належить між іншим організація архівних та етнографічних розслідувань і подорожей, на які Грушевський все знаходив потрібні фонди, подібно, як і на наукові стипендії для молодих adeptів науки, о скільки вони виявили відповідні здібности. З тією метою він покликав до життя академічний фонд і дав почин до засновання "Академічного Дому".

Особливу увагу звертав Грушевський на наукові варстати праці, бо як практичний учений знав добре, що без них, (так само як і без "монети") неможлива ніяка наукова праця. Для цього розбудував бібліотеку, що скоро, дорогою обміни, дарунків і купна перейшла 100,000 томів українців, заснував наукову робітню, створив музей та купив для їх приміщення новий дім при улиці Чарнецького, вміючи так в цьому як і в інших випадках видістати гроші не тільки від австрійського уряду, але й від своїх богатших земляків. Коли ще згадаємо, що заходом Грушевського поставлено на належній висоті власну друкарню й переплетню й зорганізовано щойно як слід книгарську справу, то мати-мемо загальний образ тієї великої і неоціненої праці Покійника як голови

Наукового Товариства імени Шевченка й організатора наукової праці в Галичині.

Та на цьому не скінчилася ще культурна праця Грушевського. Маючи з молоді великий інтерес до літератури, Грушевський заініціював в 1898 році переміну тодішнього галицького літературно-громадського тижневика "Зоря" в поважний місячник "Літературно-Науковий Вістник", що аж до року 1906 виходив накладом Наукового Товариства імени Шевченка і під редакцією Грушевського, Франка і Гнатюка, об'єднуючи в незвичайно солідному й цікавому журналі європейської міри всі кращі літературні сили австрійської та російської України. "Вістник" лежав Грушевському на серці не менше цим "Записки", тому сторінки "Вістника", що з року 1906 перейшов до Києва, переповнені силою цінних розвідок, статей, оглядів і рецензій, що притягали читачів та будили інтерес і свідомість.

Рік 1898 зазначився в культурному життю західної України ще й дальшим поважним вкладом праці Грушевського. Сам письменник, заснував він "Товариство Українських Письменників" та організує при Товаристві імени Шевченка перше поважне літературне видавництво "Українську Видавничу Спілку", що під його дирекцією згуртувала коло себе чимало визначних українських письменників і видала в двох серіях до 300 книжок, що тоді розхоплювалися і читалися завдяки новому матеріялові й відповідному підборови видань.

Великий інтерес проявляв теж Грушевський до мистецтва. Його заходом в році 1906 у Львові "Товариство Аматорів Українського Мистецтва" й перша, так сказати-б "галерія" образів в Науковому Товаристві імени Шевченка. Сама-ж його хата була справжнім музеєм народнього й штучного мистецтва.

Діяльність Грушевського ніколи не була чисто кабінетною, хоч як любив він, особливо ранком працювати тихо в своїм великому кабінеті, при улиці Понінського 4, обставленим довкруги полицями й шафами з книжками. Коли тільки можна, виступав Грушевський з публичними викладами для загалу й молоді, уладжував всенародні маніфестації, наприклад величавий обхід століття оновлення української літератури, і

брав участь у працях "Учительської Громади" й "Краєвого Шкільного Союзу", де між іншим вложив чимало праці для справ народнього шкільництва. У звязи з тим стояло теж і його заінтересовання справами народньої освіти й стало підкреслювання потреби науково-популяризаційної праці.

Всі ці інтереси, що звязували Грушевського загально та в подробицях з тодішнім галицько-українським громадським життям, привели його вкінці й до публичної політичної акції. Під його активним впливом прийшло в 1898 році до консолідації українських національних партій в Галичині в одну "Національно-демократичну партію", що деякий час давала надії стати загально-українською. Його активна участь у тім напрямі не тревала довго, але зазначилася потім цілою низкою критичних, публіцистичних статей, що вийшли за роки від 1909 до 1911 окремою книжкою п. з. "Наша політика", виявляючи не тільки велику критичність, в оцінці фактів критичного, політичного життя, але й яскравий публіцистичний талант. Бо треба згадати, що професор Грушевський, визначний фахівець і авторитетний учений, член кількох академій наук, не гордувався ніколи брати за перо і писати публіцистичні статті, все одно, чи для "інтелігенції", чи для "народу", для "своїх", чи для "чужих", коли цього вимагала потреба. Грушевський високо ставив значіння національно-культурної й наукової пропаганди й положив у тій ділянці великі й неоцінені заслуги.

Після революції в 1905 році переніс центр своєї уваги на Велику Україну до Києва, але до самої війни не спускає з очей Галичини, хоч у 1913 році розходиться з деякими своїми співробітниками й резигнує з головства в Науковім Товаристві імени Шевченка.

І Галичина не забула й не забуде ніколи того невеликого ростом, але великого духом Українця, що любив її не менше своєї ширшої батьківщини і положив для неї стільки труду й стільки зусиль, щоб зробити з неї справжній—Піємонт українства. Михайло Грушевський прийшов до Галичини ще в часи панування галицького партикуляризму, якого не потрапили в цілому проломити ані живі заходи таких Українців з Великої України, як Драгоманив, Зін-

ківський, Кониський і Грінченко, ані “революційна” на ті часи діяльність Івана Франка й товаришів, а залишив її з початком війни об'єднаною всеукраїнськими ідеалами та готовою до спільного зриву для Соборної України. Коли Шевченко розбудив щойно справді націо-

нальну свідомість західньої України, Драгоманів зевропеїзував її, то Грушевський зукраїнізував її наскрізь і зв'язав її спільними нитками національного почуття і спільної національно-культурної праці з Великою Україною.

3 Історії Новорічних Бажань.

Звичай посилати собі взаїмно бажання в день нового року є дуже старий, бо знали його ще старинні Римляне. Тоді був звичай, що разом із бажаннями посилали собі також дарунки. Передовсім давали дарунки магістратським урядовцям. Насамперед були то овочі; спеціально вибирали їх для того. Пізніше посилали ще дорожчі дарунки. Відтак римські цісарі приймали ті дарунки як свого рода данину, якої домагатися мали право.

В середовічних часах Європа переняла ті звичаї від римлян. В перших початках, коли то християнська церква завоювала собі світ. Новий Рік святковано не 1-го січня, так як римляни, а 25 грудня. Тому що не сила було здавити цілком старі звичаї, то і день 1-го січня оставили як свято, а саме назначили його як день обрізання Господнього. Як і римляни так і середовічні народи посилали собі взаїмно бажання і дарунки. Той звичай вдержався довго, ще навіть і тоді, як уже на Різдво стали обмінюватися дарунками. Вірили, що такі дарунки приносять щастя. Самособою той звичай надуживано. А саме

люди на впливових становищах стали вважати, що такі дарунки їм правно належаться. Залежні від них люде були просто приневолені придержуватися того звичаю, хоч би то їм приходилося й дуже тяжко. А що заразом податки новорічні ставали причиною все більшого люксусу, марнотравности, що люде старалися оден одного перевисщити в обдаровуванню, то власти мусіли карати за новорічні дарунки. Зрештою в Бельгії і Франції ще й нині є звичай давати дарунки собі взаїмно на Новий Рік а не на Різдво. Новорічні бажання у середовічних часах були виконані дуже артистично. В XV століттю новорічні картки виконувано на дереві або на міді. Самособою, такі картки були дуже дорогі. Зрештою пересилано новорічні желання листовно. З початку такі желання були дуже прості, невимушені, а потім мало-помало вишукано як найдобріших слів, але заразом і дуже вимушених. Самособою в середовічних часах висилано стільки бажань, що й в наших часах, коли то почтарі просто не можуть дати собі ради з цілими копицями новорічних карток і листів.

ВУСА

Раз приходить дяк Гласович
До сусіда свого,
Розмовляє, потім кличе
Хлопчика малого:

— „Хведьку, сядси коло мене
Тутки на ослоні,
Поцілуй мене гарненько
Дам ти на бомбони (цукорки).

На се батько каже з жарту:
— „Уважай-но сину,
Не цілуй, бо в тебе вуса
Виростуть за днину!”

— „О, татуню, се не правда,
Сего не боюся,
Дяк що день цілують маму,
Тай на мають вуса!”

Кармелюк у Судових Актах.

Невідомі подробиці про відомого опришка-героя.

Написав В. Р., Львів.

З давніх давен особа Кармелюка, улюбленого подільського героя багатьох пісень і переказів, цікавила всіх і своєю незвичайною, майже казковою вдачею і своїми особливими рисами лицарської мужності.

Популярність і слава Кармелюка вже давно перейшла за терен рідного йому Поділля й розійшлась по всій Україні—про що свідчать етнографічні записи та перекинулась до Бесарабії, де лише його перевернули в молдаванського “гоца” (розбійника) Кармелюка.

Досить також нагадати, що пісні й перекази про Кармелюка находимо не тільки в етнографічних записах, але й у щоденнику Шевченка.

На підставі тихже народних пісень і переказів Марко Вовчок написав своє відоме оповідання “Кармелюк”, одержавши потрібні інформації від людей, — “і де родився, якого роду, як його звали усе, усе чисто”.

Також треба згадати, що відомий історик М. Костомарів у своїй полеміці за українську ідею не вагаючись ставить Кармелюка в ряді українських національних героїв у їхній боротьбі проти поляків.

В нашіж часи ми маємо вже дві драми про Кармелюка: Старицької-Черняхівської та Васильченка, а їх зміст опирається на тій же народній ідеалізації. Не слід теж поминути дуже гарної повісти про Кармелюка М. Старицького п. н. “Розбійник Кармелюк”. А це в нас перша проба т. зв. авантурничого роману, в які така багата західно-європейська література.

Наведені приклади доказують, що особа й вчинки Кармелюка вже давно вийшли поза межі народнього фольклору і прямують до увіковічнення на підставі тієї народньої ідеалізації, яка оточила імя Кармелюка.

Популярність і слава Кармелюка полягають передовсім на народних піснях

і переказах, але треба зазначити, що про цю славу й популярність Кармелюка яскраво свідчать і ті тисячі сторінок старих судових актів, що заховалися й до нашого часу. На цих сторінках позовних судових актів навіть проти бажання офіційних суддів, виразно добувається сучасна Кармелюкова доба, з його надзвичайним впливом на колишнє селянство.

Багато людей займалося питанням, чим був насправду Кармелюк, та чим пояснити його великий вплив на селян. Одні були його прихильниками, другі ворогами, не бракло й таких, що назвали його “зłodієм, рабівником, бандитом” і т. и. Та проте, чим був Кармелюк для українського селянства, годі нині сперечатись. Для одних (чужих) він був “бандитом”, цеж ясне, бо Кармелюк на них мстився, для других був національним героєм, бо ставав в обороні їхнього права за часів кріпацтва. Судові акти подають лише реєстр усіх його вчинків, за які мусів пізнійше відповідати, але судові акти не подають їх правдивих мотивів.

Тодішній владі не було діла до мотивів його вчинків, як теж не було інтересу до соціального положення українського народу. Вона не входила в те, як живе селянство закріпощене польськими панами, не дивилася, чи Кармелюк та йому подібні мали інший вихід, коли не могли знести кріпацького порядку й дивилася тільки на голий факт. Перед лицем закону Кармелюк був бандит, зłodій, розбійник, грабійник і т. п.

Та коли дивитись на Кармелюка з іншої сторони, з точки історичної правди, Кармелюк буде в іншому світлі. Історична правда про Кармелюка буде близька до того, як собі уявляв його простий нарід, як його оспівував голос простого народу, з якого Кармелюк походив, народні перекази, казки й пісні.

І мабуть тисячі судових протоколів

не скажуть того, що уривки простої народньої пісні, яку ніби склав Кармелюк:

Повернувся я з Сибірі
нема ж мені долі:
Хоч, здається, не в кайданах,
але ж у неволі.
Зовуть мене розбійником,
кажуть, розбиваю,
не убив же я нікого,
бо сам душу маю.
А що візьму в багатого,
То вбогому даю:
А так гроші поділивши,
Вже ж гріха не маю.
Маю жінку, маю діти,
Тільки їх не бачу:
Як згадаю про їх муку,
То й гірко заплачу.

Правда це, чи ні, невідомо, але одна правда, що вірної оцінки й характеристики Кармелюка, як народнього історичного явища, на підставі судових актів, створити не можна.

Та всетаки подаємо деякі записи, витягнені з судових актів, бо досі знаємо Кармелюка з повістей і оповідань, а хто він був, звідки походив, як вробився розбійником, не знаємо. І оце кілька вісток з його життя.

Устин Якимів Кармелюк уродився на Поділлі в селі Головчинцях, літинського повіту в 1790 році, в сім'ї бідного, але чесного селянина в маєтку дрібного польського пана Пигловського.

Ще малим хлопчиком беруть Кармелюка у панський двір, де він навчився польської мови й звик до доброго убрання. Так він прожив до 1806 року. Тоді вженився і жив далі на панському дворі ще з шість років. Був чесний і працюючий, але завзятий і впертий. Невідомо за яку провину 1812 р. віддав його пан у солдати, коли Кармелюк мав уже трох синів. А треба ж знати, що тодіж на Поділлі була чума і цар Олександр I. дав виразний наказ не брати з Поділля рекрутів. Факт, що Кармелюк всетаки йде до війська, коли Поділля не давало рекрутів, свідчить зовсім не про патріотизм Пигловського, бо він як поляк був більш прихильником Франції як Москви (а тоді була війна французько - російська), а про те, що Пигловський хотів позбутися свого завязаного й упертого кріпака.

Для Кармелюка військова служба була дуже болючим ударом і тепер він о-

собливо прикро відчув увесь жах та кривду кріпацького права. Тому й Кармелюк дуже обурився проти цього безправства, а завзяття було й давніше головною рисою його вдачі.

Тогочасна жорстока муштра не подобалася Кармелюкови й він при першій нагоді втікає з війська до Головчинець. Але в рідному селі не має Кармелюкові життя. Постійні труси й облави примушують його, може й проти його волі, ставити отвертий спротив.

Переховуючись по лісах і ріжних схованках, Кармелюк знайомиться з іншими такими втікачами з війська — Данилом Хронем і Микитою Удодовим, при допомозі сільського злодія Івана Ткачука.

Тепер Кармелюк, Хронь, Удодів докочують, як подає оден польський дослідник Кармелюка, зразу незначних крадежей на селі. Розібють комору, винесуть борошно, яйця, віск і це все перепродують через Ткачука. На чолі цього товариства стояв Данило Хронь, а Кармелюк був у нього за підручного.

Приставши до цього товариства, Кармелюк починає щодня пити та гуляти забуває про жінку та дітей, а путається з якоюсь дівкою.

Після Великодніх Свят 1812 р. це товариство грабує жида-шинкаря в Головчинцях. Між судовими актами є ніби зізнання цього жида, що наплів про Кармелюка несотворені річі.

За цим мали піти ріжні дрібніші й більші грабунки Кармелюка, що придали йому лихого слави.

Всежтаки Кармелюк постановив звести особисті порахунки з Пигловським, що дуже знущався над його жінкою й дітьми. 30 червня 1812 р. Кармелюк спалив панову винокурню. Влада наказує погоню й облаву за Кармелюком, його ловлять у лісі й віддають під суд. В липні 1814 р. Кармелюка засуджують на буки (501 буків дістав Кармелюк!) і висилають до кримських полків. По дорозі Кармелюк і кілька його товаришів втікають. Після цього, кажуть судові акти, було знову неспокойно. В січні 1817 р. Кармелюка знова ловлять і засуджують в Камянці на смерть (на кару горла), але опісля уласкавлюють і знижують йому кару на 250 батогів та 10 літ каторги. По дорозі Кармелюк знова втікає й живе якийсь час у своєї

жінки в Головчинцях. Він так мало боїться нагінки, що коли йому вродився син, справив гучні хрестини на ціле село. В судових актах записано, що він ніби грабував селян, але чиж тоді булиб селяне гуляли в нього на хрестинах, або чиж не булиб вони його зловили і за свою кривду не помстились? Та селян він мабуть не заціпав, бо й пощо було цього, коли він був сердитий на пана, а не на селян.

Від 1822 р. Кармелюк стає щораз рухливіший. Грабує панів, жидів, а навіть попів. Інші то й викупи йому дають, щоб не нищив їхнього добра. Ці вчинки примусили місцеву шляхту робити на Кармелюка облаву за облавою і врешті їм вдалося зловити його. Селяне відмовлялися йти на Кармелюка в облаву.

Впіймавши Кармелюка, шляхтичі назуначилися над ним і передали судові. На суді Кармелюк хопився іншої тактики. Він зрікся свого прізвища й прибрав собі нове, випираючись, що він ніякий Кармелюк, а Гавриленко, втікач з білозерського полку. Та в Літині йому не вірили. Літинський суд викликав на очну ставку його жінку й дітей, а ці згідно визнали його як чоловіка й батька, хоч він і відпирився від них.

Отут довелось Кармелюкові пережити трагедію: його діти й жінка, признаючись до нього, викривали його злочини. Кармелюка засудили на тюрму й перевезли до Камянця. В тюрмі Кармелюк зміцня ж добуває собі пошану серед арештантів і його вибирають старостою, бо вістка про Кармелюка лунала вже по всіх вязницях. Та він весь час впевняє всіх, що він Гавриленко.

30 грудня 1822 р. присуджують Кармелюка за вбивство і грабунки на 101 батогів і на каторгу. Жінку його засудили на 4 тижні арешту за те, що ховала чоловіка; а для науки і прикладу всім селянам вибили її окремо прилюдно батогами серед села в білий день.

Та енергія Кармелюка не зломана. Порадившись зі своїм вірним помічником Яковом Струтинським, він влаштував усе так, що одної ночі 1823 р. ціла камера, де сидів Кармелюк, вивтікала з тюрми, хоч деяких і половили. Кармелюк теж не міг втекти, бо мав потрійні кайдани. Після тієї спроби втікти, Кармелюка відсилають на Сибір. Зразу пробував у Тобольську, а потім у Якутську

на "гуральні". На "гуральні" пробуває Кармелюк усього три місяці і тікає, але небаром його ловлять і пересилають на мідяний завод коло Тобольська. Тут перевів він ледви тиждень і знову тікає на волю. Зразу йде до рідного села, прокидаючись жебраком, хоча тоді нічим іншим і не міг бути. Подорож його тривала більш як рік. Коли врешті прибуває до Київ, купує коні і починає чумакувати аж до рідної оселі. У своїй стороні находить у селян притулок, селяне люблять його і помагають. Помалу Кармелюк гуртує коло себе людей і провадить організаційну роботу, хоч участи в роботі сам не бере.

Так прийшла черга помститись на панові Станиславському, що колись робив на нього облаву а піймавши, знущався над ним. От він і робить на нього напад у селі Комарівці 1826 р. Тодіж ограбив теж діда Фінгера. У 1827 р. Кармелюк нападає на жидів - арендарів у селі Гуті та Гріниках.

Ці вчинки стурбували місцеву владу а ще більш польську шляхту, що знову робить облаву. На цей раз зловив Кармелюка шляхтич Янчевецький, по довгій з ним рукопашній боротьбі. Помагали йому деякі селяне, до яких Кармелюк сказав: "Чому ви не вяжете їх за те, що вас притісняють?" В сих словах, що залишилися у протоколі зразу видно ту силу впливу Кармелюка на селян: він же закликав їх на боротьбу з панами.

Та нажаль ця найбільш цікава сторінка життя Кармелюка в судових актах не збереглася, бо ці акти якось дивно зникли.

Запроторили Кармелюка до літинської тюрми, де він на якийсь час позбувся своєї впертости та на те лиш, щоб його не кували в кайдани. Навіть почав по трохи говорити. В літинській тюрмі сиділа також його спільничка Добровольська й коли одного разу він забажав з нею бачитись, а йому не дозволили, Кармелюк розбив двері і сам пішов до неї.

Щоб це не повторилося, Добровольську перевели на гавпт-вахту, і це Кармелюка дуже розсердило. Він почав намовляти арештантів до бунту. Коли ж його ніхто не послухав, забрав в арештантів хліб, засів у своїй камері й не впускав нікого, відбиваючись три дні цеглою. Врешті підступно намовили

його піддатись, за що обіцяли йому деякі полекші. Кармелюк піддався, але його закували в найтяжчі кайдани, дали 100 нагаїв і відіслали в Сибір, де Кармелюк довго не побував. 1830 р. він знову дав знати про себе. Його знову починають ловити, але тепер це так легко не йде, бо Кармелюка повідомляють про всі рухи шляхти селяне. Кілька разів його ловлять, та він завжди вміє вихопитись. Щойно 1832 р. його знову запроторили до літинської тюрми і роздумують, що з ним зробити, щоб не втік. Тимчасом Кармелюк наче відродився — співав молитов, ходив до сповіді, молився і т. ін. За таку поведінку Кармелюкови облекшили долю й не кували в кайдани, а цього він тільки й бажав: Вже давніше прорізав ножом і сверлом стелю, зробив шнура, виліз на ґорище, а звідси шнуром спустився за мури тюрми.

Діставшись на волю він знову починає даватись в знаки панам. Подільська влада створила навіть окрему комісію для ліквідації Кармелюка, але він нічого собі з неї не робить, грабує під її боком коршму Вайнштайна та нападає на більчанську а згодом і глузинецьку коршму. Останній напад був найбільш відомий, бо тоді забрав він в одного полковника, Дембицького, дуже велику суму грошей. Комісія йде живими його слідами і дійсно застукує Кармелюка — “при роботі” у шляхтича Зеленського. Кармелюк виявив підчас рукопашної боротьби небуденну відвагу й зручність, йому вдається вирватись з рук комісії, що невпинно жене за ним і слідуючого дня прихоплює його товаришів. Кармелюк зник без сліду. В 1833 р. влада бере на допит жінку й діти Кармелюка, але виявляється, що рідко тоді бував дома. Був лише на весіллі свого сина Івана, до якого сказав так: “Добре діти, що з вами побачився, бо не буду вас більше бачити. Треба вибиратися в далекий край”. І справді, Кармелюк на деякий час зникає.

На початку 1834 р. вертається з Сибірі давний товариш Кармелюка Копчук і починає шукати свого отамана. Шукає його довгий час, врешті знаходить його на хуторі коло села Родієвці, де Кармелюк був за наймита і зовсім змінив своє обличчя на старого діда. Копчук намовив отамана залишити таке злиденне

життя й узятися до давнішої праці. В селі Карачинцях Кармелюк знову стає отаманом, бере до товариства Копчуків та інших селян і робить знову напади на панів.

Цей вчинок Кармелюка під боком голузинецької комісії зробив надзвичайне вражіння. Поліція робить облави, арештує Копчука й його жінку Оляну, але Кармелюк таки зник. Оляну довго держали в тюрмі, але потім випустили під умовою, що Оляна повідомить свого пана Волянського, як щоб Кармелюк прийшов до них. Коли Кармелюк довідався, що Оляна (вона була ніби його коханкою) на волі, не уважаючи на остороги пішов її відвідати. Якось одного дня прийшов він до Оляни знову з кількома своїми товаришами, щоб зробити плян нападу на пана Волянського. Оляна сказала все негайно Волянському, а той попросив помочі сусідного пана Хлопцікого. Цього не була дома, але гостював у нього молодий шляхтич Рутковський, якого наречена намовила зловити Кармелюка. Рутковський не був дуже відважний, але коли наречена сказала, що вже немає в них правдивої шляхти, звязався на таке очайдушне діло. Він взяв з собою трохи челяди й засів у сінях. Вночі прийшов Кармелюк до Оляни. Коли входив у сні, побачив Рутковського і його людей; хотів стріляти, але не встиг — спуск курка був дуже тугий. Цей мент використав Рутковський і стрілив Кармелюкові просто в голову. Цьому зразу зірвало ліву частину черепа, а мізок розбризгався по стінах. Судові акти кінчаться післясловом судового писаря про смерть Кармелюка такого змісту: “Таким способом закінчив життя своє славний злодіянієм Кармелюк наказаний три рази шпіцрутенном, три рази кнутом, стільки разів безавший із каторжної роботи, непокоївший многие годи тутешнього округу, маючий надзвичайні а навіть неймовірні звязки” і т. ін.

Стільки у судових актах. Але серед народу Кармелюк мав зовсім іншу опінію. На Волині, Поділлі й Київщині був він дуже, як ми згадували, популярний. Головно був добре відомий серед духовенства, поміщиків і шляхти. Оден старець розказує, що за його часів, “то бувало де не збереться молодіж, зараз панночки про Кармелюка співають, а

старі слухають, слухають та часом і заплачуть". Старі люде й розказували, що Кармелюк не був звичайним розбійником, що вбивав і грабував у свою власну користь: все, що досі відомо про цю дивну людину, вказує на то, що у своїх диких поступках і стремліннях руководився Кармелюк "недостижимо в его время идеей соціальної реформи" а точніше сказати — протестував проти гнету й насильства панів над беззахисним українським народом.

Нарід бажав, кажуть, волі, й не знав, як її здобути. Кармелюк власне додумався, чого саме хоче нарід і був виконавцем народньої волі. А ось оден переказ про Кармелюка:

Десь там на Волині жила якась пані, а в неї була дуже гарна дочка. От і прийшов час дочку заміж видати. Присватавсь якийсь пан чи панич, але біда, бо пані не мала досить грошей, щоб постарати дочці придане. Та всетаки покрутила сюди-туди, трохи позичила, дещо продала, вистарала 500 рублів і поїхала до Києва придане купувати. Тоді ще залізниць не було, то й пані поїхала своїми кіньми. Десь коло Бердичева під вечір стрінув її якийсь чоловік і зажадав грошей. Пані побачила, що біда, взяла тай розказала свою біду розбійникам, а Кармелюк і наказав показати йому дочку.

Нічого було й робити. Мати потягнула за рукав дочку і вона вихилилася з кароци. Кармелюк подивився на панночку а далі й каже до матері: "Гарну, пані, дочку маєш та мало приданого даєш! Як таки, щоб така краса та так мало приданого мала? На тобі оці червінці, тут їх на дві тисячки буде, та гляди

мені, не будь дурною, не втеряй дорогою, а як прийдеш у Київ, то держи язик на привязи, не кажи нікому, де ти ці гроші взяла, бо тоді гроші у тебе однімуть і я бити му тебе! Від Кармелюка ніде не сховаєшся!"

Сказав він оце, поклонився, тай махнув у ліс.

А пані, не тямлючись з радости, приїхала до Києва та й зараз таки не втерпіла, клята баба, обьявила поліції. Ну, розуміється, зараз допит, а гроші всі, що дав Кармелюк, відобрали. Жаль її стало, але діла вже не направиш. Купила вона, що можна було за свої гроші, тай вертає домів. Але побоювалась їхати тою самою дорогою, звернула округною. Іде тай молиться, щоб Бог виніс її з біди, але нараз чує, кричить хтось: "стій!" У пані серце заковталось, подивилась вона з кароци, аж то Кармелюк, що дав їй гроші.

— А вилазь но, вельможна пані! — заговорив суворо Кармелюк. — Що заробила? Баба таки завжди буде бабою, хоч вона пані, хоч мужичка. Ото будь на другий раз розумніша, а щоб не забула, то ось тобі дамо памятки.

— Хлопці різок! — командував Кармелюк. Мигом вихватили з кароци вельможную, одчистили її на всі боки, тай пустили.

— Це тобі памятка, будеш памятати — сказав Кармелюк і звернувся до дочки, промовив:

— Ну, а дочка ж мабуть невинна, що їй мати така дурна: то наж тобі ще троха червінців, та май свій розум.

Сказавши це посадив її на колясу, поклонився низенько, тай зник з хлопцями в лісі.

Сильвестер Калинець.

ГЕНЕРАЛ І ВОЯК

В Відни на „Роттентурмстрассе”

Генерал переходжає,

І вояка молодого

Він задержує, питає:

— „Чому ти не салютуєш

Идучи близько по при мене,

Чиж не знаєш прав військових

Й військової дисципліни?”

— „Я військові права знаю,
Тільки вас незнаю, пане!”

— „Я є генерал, найстарший,
Над обершти, капітани!”

— „Генерала я не знаю,
Знаю фрайтра, і капрала,

Я три роки був на фронті,
Нестрічав там генерала!!”

ДАНЕЦЬ ПРО УКРАЇНУ.

Уривки з описів данського письменника Тора Лянге.

(В перекладі Д-ра М. Маланчука з Копенгаген, столиці Данії).

З України.

Україна — це мій край, наскільки взагалі можна вважати іншу країну своєю батьківщиною, як ту в якій ми народилися. Дивна Україна з її подвійною природою — соняшної усмішки та хмар звисаючої меланхолії, то знова безмірного розгону і кайдан пригноблюючих почувань. Нарід і країна злучилися в одну цілість, стали неначе одним еством з тим самим серцем, яке нібито розділене на двоє: з одної сторони найбільш ніжне привязання до свого власного, а з другого почування чужинства на своїй власній землі.

Тяжко висловити словами цю подвійність, однак я помічаю її струї: вони поривають і тягнуть до себе. Український козак належить до східних славян, він безперечно росіянин, однак цілком ріжний від свого великоруського брата, з яким має лише менше щасливі родинні прикмети спільні, а саме дещо нахилу до лінивства й сильний фаталізм, останній ще до цього без домішки веселої зухвалости московита. Населення України належить до мало — або золоторуського пня; цей нарід числить около 40 мільонів людности й замешкує площу від Дону понад Дніпром і Дністром в Галичині, Семигород і сягає частинно далеко вглиб Угорщини. Чи знаєте поета М. Ленава? Його мати була Українкою і він має все виключно від матери: німецька в нього лише сама мова; цілий його характер як поета виступає цілком ясно та певно як український. Наколи ви бажаєте пізнати духову черту цього народу, то йдіть до Ленава. Поглибіться в його творчість і уявіть собі, що ви читаєте пориваючу, повну почувань славянську лірику в так займаючому, як і гарному перекладі.

Замкнене в собі, мовчаливе населення України, скупе на слова, та пребога-

те на спів! Одначе в противенстві до московита співає тут рідко хто разом із іншими, а найчастійше на самоті, для себе самого. Хоч на полі працює цілими годинами гурток селян оден коло другого, то ціла їх розмова обмежується лише до висказання найпотрібнішого. Цілком інакше там на півночі: де два або три москалі зйдуться, там повно сміху та крику. Москаль сміється також над українським селянином і прозиває його “хахлом” з чубом, що має на меті висміяти з одної сторони його в чуб уложене волосся, а з другої розтріпаність та податливість в його характері. Це слово не має в собі нічого лихого, воно висказується також цілком по доброду, одначе малорос скрито не любить свого брата з півночі, він мовчить на те або шепче: “москаль”, яке то призвище також поляк уживає для означення московита. Однак мимо спільноти в уживанню цього слова, стоїть український селянин ще в більшому противенстві до поляка. Корінна ненависть і ріжниця релігійна найшли поживу в столітній безпощадній кривавій боротьбі між козацькою республікою і польським королівством; ця боротьба тревала безнастанно, аж великоруський двоголовий орел без особливого напруження загорнув Україну одним пазуром, а Польщу другим. Суперники втомилися у найвищим степені, бо гіршої кривавої різни, як “різня в Умані”, не легко найти в європейській історії, вона стоїть побіч сицилійської веспери і перевищає ніч Вартоломея. Названі морди відбулися в 1768 р. в околиці, з якої я пишу ці стрічки, а саме в полудневій частині теперішньої київської губернії. Уже в 1778 р. стратила козацька держава останні сліди своєї самостійности, а з роком 1793 починається поділ Польщі.

Ще в теперішній час слідкує уряд

дещо за т. зв. “українофілами”; інколи здається, що тій країні приходить дуже тяжко забути її колишню незалежність. Однак, коли кажеється справедливо, що Польща заслужила собі свою долю по причині внутрішніх незгод та власних суперечок, то це відноситься ще в більшій мірі до України.

Уривок із “На Україну”.

. . . . Вам треба би було побачити ріку Дніпро! Я плавав по Волзі, я носився по хвилях бистрого Дунаю, я веслував в арабському човні по Нілю, але Дніпро — це князь усіх рік старого світу! В порівнанні з ним є Райн лиш тонкою стяжкою води, а навіть святий Гангес стоїть, як кажуть, в своєму маєстаті далеко поза рікою України Дніпром.

Потяг потребує понад 20 минут, щоби переїхати повільним ходом через предовгий залізничий міст, між якого високими як вежа стовпами хвилюється ріка й викидає довгі ленти піни. А там ліворуч, на горбках, вносяться між свіжим листям та осіяні лучами заходячого сонця десятки золототерхих церков старого варяжського міста Київ.

О, свіжий воздух! Кожний читач цих стрічок, що любить музику, хай пригадає собі цей хор з Бетговена Фіделіо.

Цілком як звуки тієї музики звучить тепер, коли то настав вечір і знову надійшов ранок, тепер коли потяг богато миль з полудня від Києва перейшов границю давньої Польщі і котиться через край козацький — Україну. Небо голубе — невимовно чисте, ясно блакитне. А молода золота травиця майже зникає, лиш де-не-де синіє між лісового озера між очеретом. Як це можливо, що стільки цвітів нагромадилося нараз на землі? Це степ на весні! О, Україно, Україно!

Можнаби було подумати, що знаходиться в раю. Дивно, як патріархально тихо тут ще на цьому спокійному платкові посеред кривавих революційних заворушень. Це не можливо, щоб воно так залишилося; хвилі заллють острів, а піскова заметіль погребе останню оазу.

Як пахне тут ранком запах фіялок! Цих фіялок не може ніхто витоптати,

внищити; їх за багато і вони за сильні; вони прийдуть що весни. Також ці малі сливкові дерева будуть мабуть пощаджені; вони не мають ще листя, однак вчора на одному з них появився квіт, досить великий, дуже гарний квіт, блідо-рожевий і дуже подібний до квіту дикої рожі, тільки далеко кращий та яскравіший, здається начеб цей квіт блищав так, як легендарні квіти у вінця коло Господньої чаші, Святого Граля. Чи зможуть знести блідо-червоні пелюстки ранній мороз? І чи не прийшов за скоро соловейко, якого спів чув вчора коло його гнізда. Народне повір'я на Україні каже, що перші звуки соловейкового співу вимовляють: “Да прийде царство Твоє”. Ці слова мають, як народне повір'я твердить, таку силу, що хтоб їх не вимовляв, пташка чи людина, віруючий чи безвірок, то царство мусить прийти. Скажи ще раз ці слова, соловейку, що мешкаєш поза мурованою загороною; може ці слова будуть звучати найкраще, коли їх вимовляє пташка.

Уривок із “Сон про степ”

. . . . В садку лежить сніг, що сягає два лікті понад сходи коло веранди. Мете. О, яке їдке зимно в Москві; верхки моїх бідних рожевих кущів мерзнуть під матою. Але вже півтора сотки миль звідси на полудневий захід нема снігу; весняні квіти починають вже сходити там вдома на Україні.

Дивно, коли кажу “вдома”. Однак по імені Данії не вражає жадний звук мене так мило, як слово Україна. І мій брате, степе, синьоцвітний брате степе, — гей!

Чи знаєте брата степа? Ні! Вам однаково, бо ви маєте матір Данію. Але для мене здалека від Данії співає степ свої пісні, малює образи, оповідає байки. Він розказує мені про пшеничне колосся, що пожичає свого золотистого блиску у зірок на небі; він учить мене розуміти, як тяжко соловейко нарікає на те, що родиться та вмирає разом з трояндами; соловей називає людей щасливими, бо вони мають більше часу для любови та співу. Пташині здається, що людське життя — це вічна молодість.

За Юдині Гроші.

Епізод з перших днів большевицької влади.

Написав Іван Назаров, б. полковник Донських Козаків.

Кривава мряка висіла над Доном. Після жахливих днів першого приходу большевиків у Донеччину, прийшов і день, коли піддався й Новочеркаськ.

В останніх боях під Персіянівкою мене ранили у плечі й лежучи в одній з новочеркаських лічниць, я з дня на день дожидав, що за мною прийде карточка з моєї частини, а вона й не прийшла. Я був залишений на долю-недолю, як й багато інших. І от півранений, ні живий ні мертвий я кинув лічницю й пішов у місто, куди несли очі.

Випадок, сліпий, а може з доручення таємного фатума, завів мене на край міста, до старого кафляра. Я купив в нього одягу, винаймив кімнатку, заплатив за неї згори і став ждати: прийде й по мене смерть, чи не прийде?

А в місті шалів терор.

Дні, в яких життя знушалось над містом

Ніяке жахиття не моглоб рівнятися з дійсністю, що в ті дні шаліла в Новочеркаську. Ранених викидали з лічниць на дорогу. Старшин і козаків - партизан "виваділі в разход" сотнями. Їх вивозили в білий день по одному, по двох, фякрами з двома-трома "канвойними" й на перегонівій площі або над рікою розстрілювали. Біля трибуни на цьому майдані лежали на великому просторі обезображені тіла вбитих і їх не дозволяли навіть похоронити.

Вулицями, як вовки, бродили п'яні банди бродяг, обвішаних нехитрою зброєю, з бомбами за поясом, в матроських одностроях і арештували кожного, хто подавав на "белаво".

На вулицях і площах була пустка, ніби населення вимерло або чума насіла на місто. Тільки зранку до ранку на всіх його кінцях бахкають постріли, не вгамовуючи на годину большевицької злоби. Все, що було понуре й темне ви-

повзло з нор, випустило нігті й розняло пашу, щоб до сита напитись людської крові. І напилосся. Ніхто не перебивав у цьому, бо й на те була большевицька "воля".

Вечерами, трохи не в кожній хаті горіла за покійників свічка і плакали жінки та діти.

Матроси сиділи на залізничім двірці, повернувши його в закаляний притон розбишацтва, і під проводом кретина Медведєва на всі боки кидали смертні присуди.

18 лютого розстрілено лицаря Донеччини — атамана Назарова. З його губ до самої смерти не зійшов усміх погорди. Він сам скомандував розстрілом: "Сволоч пали!" З ним лягли його однодумці — "шість генералів".

Розстріляли більш як 500 старшин і партизан, а червоним катом було все мало. От яке життя, точніше яка наруга над життям панувала там, де вступав на арену червоний чобіт.

Під гадючим поглядом.

В таких умовинах, ховаючись як старшина перебув я 7 днів, довгих, примарних. На кожному перехресті мене могли розстріляти. І ось прийшов осьмий.

Перебраний в одягу кафляра, в його піджаку, в обірваному старому плащі і проношеній теплій шапці, зумисне неголеним, на кожний випадок з револьвером у кишені, я йшов містом недалеко міського парку. Я вийшов перейтися й діла ніякого не мав. Я вирішив, що в ті дні була вулиця чи не найкращим сховком. По хатах йшли розшуки й труси, в каменіцях чигали донощики, а на вулиці ні: виходило, що як що ви вирішились вийти, то маєте на це право. Врешті там було місце для втечі і місце для бою.

Отому я ходив цілими днями й тільки

вечері заходив до “хазяїна” ночувати.

І оце я йшов вниз Комітетською — здовж огорожі міського парку. Був сірий мрячний день. Зустрічалися стежі, але не затримувала своє завдання. Йду з похиленою головою, налягаючи на ногу, щоб змінити ходу. Здалека бачу, проти мене йде двох урядників. Один у шинелі залізничника, молодий, яких 30 літ, високий ростом, другий — низький старець, в кожусі. На кілька кроків зустрічі зі мною, залізничник вперто дивиться в моє обличчя. Витримую його погляд і враз пригадую, що я десь бачив його, чую, що він мене пізнав. Читаю це просто в його злобних лисках очей.

І оце чую, як проходячи біля мене, він каже до старшого:

— Цей кривий старшина... він..

— Ще кілька кроків — вони сплять і дивляться за мною. Залізничник вимахує руками.

— Так, це він! Службовик на двірці! — пригадую і щось холодне, як ніж, устромилося в серце.

Пять кроків від смерти.

Потім бачу, йшли на ріг, де стояла стежа. Це не ворожило нічого доброго. Не гаючись, я швидко напружувався до входу до парку. На скрутці я добре бачив, як вони говорили щось зі стежевими. Службовик вимахує знов і його рука показує в мій бік. Серце кинулося, марево важких прочувань усकोчило в душу. Гадки моталися в клубок і розбігалися, як миші. Але я вхопив себе, як перед боем і плян акції був готовий.

Виконуючи його подрібно, я повернув в бічну алею, потім пішов швидко, шукаючи найближчого виходу з парку. Він далеко, біля Олександрівської церкви, йти туди це шкода часу. Проти мене в залізній огорожі діра. Я кинувся в неї, вийшов з парку й поволі, ніби нічого, перейшов на другий бік вулиці, направляючись на ріг, де стояла стежа. Переходячи вулицю, я почув на розі саду туркіт коліс. Я зрозумів, що стежа взяла фіякра, щоб чимскоріш відтяти мені вихід з парку і летить туди, до брами біля церкви, куди я не пішов. Ще хвилину пізніше я бачив, як зза рогу Комітетської вискочив візок, в якому гальпом гнав кінь. Товстий “ізво-

шкік” мастить коня батюгою, а його бе один з “товарищів” у спину прикладом кріса. Другий, з крісом “на поготові” бисто дивиться в парк і оба трохи не висипались на скрутці з візка — яких 5 кроків від мене. Тому, що я йшов в противному напрямі і мабуть тому, що стежеві були добре підпиті, їх повозка пролетіла поруч і вони не побачили мене.

Я дійшов до рогу, повернув у переулоч, перейшов якимсь прохідним подвір'ям на третю вулицю й поки товариші перешукували сад, я був далеко від цього проклятого місця.

Несподівана зустріч.

Минуло два місяці, козаки осаула Фетисова вибили большевиків з Новочеркаська. На Донщині запанувала козацька влада.

Як старшину резерви, призначили мене до команди міста в Ростові. Багато справ, що характеризували большевицький режим і його звичаї, перейшло через мої руки, бо я кермував слідчим відділом. Скільки гидоти, підлоти, розбехтання, звірства і крові! І ось випадково зустрічаюсь в одному слідстві на старого знайомого з Новочеркаська, якого прилапали попереднього вечера.

Це він, той що вислав на мене двох “канвойних”, з яких оден з крісом “на поготові” летів на візку за мною — він залізничник Василій Туркін. Це прокляте прізвище я знав давно, але “справа” його на цьому з приводу браку вісток, спинилася. А слідство, з якого я найшов його — склав якраз той з “вінтофкой”.

Вячеслав Тимошкін, так називався той колишній стежевий, був зразком салдата найнищої вартости: доволі неотесаний і простодушний. У справі Туркіна лиш то, що робив доручене — і я, признаюся, не мав до нього ніякого жалю. Та він був водночас для мене важний чим іншим: головний свідок у справі Туркіна, що десь скривався в Новочеркаську.

Не минуло і пять днів. Я взяв двох козаків з команди й виїхав до Новочеркаська, з метою арештувати Туркіна. Два дні і три ночі розщибалися ми по місті, а все таки я вислідив його і найшов.

Цікаво, що при цьому він не пізнав мене: я був замаскований іще краще, як

за большевиків, а й усе це відбувалося вночі.

Ні, я цим не займаюся.

Слідство доручив я вести одному зі старшин, залишаючи собі право контролю і нагляду. Й оце в товаристві двох довірених вояків приходить до джержерної кімнатки Туркін. Йде — великий, коренистий, посоловілий на обличчі, нервово літаючи очима. Я обсервую його з сусідньої кімнати й бачу: здовж щок лягли в нього глибокі борозди, очі впали в голову і чорне, як вуголь, волосся ніби приспалося срібним пилом.

Почалося слідство:

— Ви Василій Туркін — спитав старшина й закурих папіроску.

— Так точно — відповів він глухо.

— Вас обвинувачують в тому, що 20 лютого в Новочеркаську показали большевицькій стежі кулявого дідугана, як білого стащину.

— Ні, господин офіцер — почав певно, трохи тикаючись Туркін. — Цим я не займаюся.

— Але в мене є два свідки — відповів старшина і його суворі очі камяно прилипли до обличчя Туркіна. Бачу, як на його бліді щоки лягає темна тінь, на чоло виступає піт, очі тупіють і стають мутні. Приходить важка, тривожна павза.

— Отже — тягне суворо старшина — признаєтесь до вини?

— Ні — каже Туркін і збиває очі в землю, ніби боїться, щоб його тайни не прочитали.

— Нічого, побачимо — відповів старшина і доручив привести Тимошкіна.

Це той самий, ваше благородіє . . .

Той ввійшов, — сірий, широкий костромський кожух, рябий з обличчя.

— Чи це той залізничник, що показував тобі кулявого старця, як білого старщину? — питав його старшина.

— Так точно, він, не ізвольте сумніватись — відповів твердо вояк.

— Я не сумніваюся — всміхнувся старшина — але він сумнівається. Каже, що цього не було.

— Як такі не було? Ваше благородіє, бреше, сволоч! Стою я на стежі з Кудікіним на розі біля почти. Підходить тобто, він, оцей самий Туркін, а з ним какой то старичок в шубі. Ну, той старичок, тобто нічого, мовчав та кашляв, а той

каже в роде как начальник: арештуй, каже, вот того хромого, то, каже, старшина. Ну я канешно взяв ізвошкіка і по-скакав з Кудікіним. Та тільки, ваше благородіє, той хромий як під землю провалився. Прошукали ми весь городський сад. І він нам помагав — етот самий Туркін — обійшли всі близькі вулиці, нічого не вийшло. Воно правда, ми з Кудікіном були здорово п'яні. Може тому й не виділи.

— Признаєтесь до вини?! — знов повернувся старшина до Туркіна.

— Ні! — твердо відповідає той, і бачу — насторожився, вхопив себе в руки. Жили на чолі набігли, очі не літають, — твердо дивляться в обличчя старшини. Вирішив, мабуть, відмовитись до кінця.

— Доведеться покликати другого свідка — сказав старшина. — А всетаки я пропоную вам подумати і признатись. Це буде краще.

— Знаю я ваше “краще” — відповів глумливо й нагальним тоном Туркін.

З мене ніякий вояк.

Ця гра обкинула мене жаром і я швидко увійшов в кімнату слідства.

В новому однострої, в галіфе з червоним лямпасом, чисто виголений — я, очевидно, не був подібний на того “каліку”, що ходив по Новочеркаську, але він пізнав мене з місця. Я бачив це з обличчя і з дрожі його колін. Я отверто підійшов до нього і дивився в його очі, широко відчинені, з боязливо миготливими віями.

— Здрастуй! — сказав я майже охриплим голосом і вхопивши нерви, що розгулялися, тягну:— Оце, бачиш, я той хромий, якого ти бачив у Новочеркаську. Ти післав вбити мене.

Я вийшов. Туркін признався.

Та ми, козаки, в ролі суддів і зокрема катів — погані мистці. Ми влазимо в почування і будьяка дрібниці не дозволяє нам йти “око за око”.

Почала приходити його дружина, молодода, гарна, мабуть проста й сердечна жінка. Почала приводити дітей, іноді сиділа у ждальні і плакала. Мені було важко з цим.

Минали дні. Речинець справи Туркіна приходив. Я викликав його іще раз.

— Скажіть — почав я спокійно, по-важно — чому насправді ви видали мене взагалі — що я зробив вам?

Він мовчав і тупо, як віл перед зарізом, дивився в землю. Піт котився його обличчям, щоки чорніли, як у небіщика й коліна знову дрожали.

— Може у вас була яка особиста ворожнеча до мене? Може партійна? І взагалі — що я зробив вам?

— Ні — відповів він глухо.

— Так чогож ви — тягнув я, не розуміючи нічого — рішилися на таку подлость.

Він почав хлипати. Мені зробилось

жаль його і я готов був почати облекшувати його зізнання, щоб спасти його від петлі. Та нагло розбираючи подрібно його признання, я попав на цікаву подробицю: він, той сам Туркін, видав ще двох старшин і їх розстріляли. Видавав з професії — дістаючи за голову по 20 золотих рублів . . . нагороди з третього большевицького відділу. Це підтвердили не тільки живі свідки, але й мертві документи.

Доля Туркіна була вирішена.

ГАЛАКТИОН ЧІПКА.

Я так люблю тебе...

Присвячую моїй — не моїй К.

Я так люблю Тебе, єдина,
Що все за Тебе дав би:
Майно і кров — і що лиш маю,
До ніг Твоїх поклав би.
В безсонні ночі мрії мріяв,
В безлюдні дні молився,
Щоби немов фатаморгана —
Хоч образ Твій явився.
Ти не прийшла . . . Шеміло серце,
І біль давив як скеля.
Гей! Невловима Ти для мене,
Як ангел Ботічеля. . . .
Гей! Невловима Ти для мене,
І нечутка на стони....
Ти гордо йдеш, а вколо люди
Все бють і бють поклони.

Твоя краса всіх полонила,
А неприступність тягне,
І кожний усмішки Твоєї,
Немов спасення прагне.
Мистці, політики, атлети
Довкола Тебе роєм,
Всі думають Тебе здобути
Пробоем — чи . . .розбоем.
А я?!... Здалека тільки блуджу,
Здалека сміх Твій чую,
І тільки в снах безповоротних
Уста Твої цілую.
Без Тебе в серці — вічна тьма,
А на душі понуро,
Без Тебе світ мені тюрмою,
Моя — Кандидатуро!....

ЗНАК ЗДОРОВЛЯ

— Тату, чи червоні лица є ознакою здоровля?

— Так, синку.

— То цікаве, бо вчора я бачив одну панночку, котра з одної сторони була здоровша чим з другої.

Є два роди жінок: такі, перед котри-ми втікається і такі, з котрими втікається.

Громадяне незрілої нації вирішують негайно справи, які мусять дозрівати роками, — а радять роками над тими, які треба вирішувати негайно.

**

Скупий багатіє вдаючи бідного, — марнотравний бідніє вдаючи багатого.

**

Лекше привязатись до кількох жінок, як відв'язатись від одної.

I. КРИПЯКЕВИЧ.

Тому 670 Літ.

Перед Габсбургами.

Український князь на австрійському престолі.

Се звучить таємничо, — однак справді був час, коли український князь міг засісти на австрійському престолі. Ся справа була вже обговорена дипломатично, підперта мілітарно, — але до повного здійснення не дійшло.

Було се в часах великого Данила. Се перший наш князь, який бажав звернути Україну лицем до Заходу. Коли через напади диких степових орд Україна пішла до занепаду, коли перервались оживлені торговельні і культурні зносини з Візантією і Сходом, треба було знайти нове русло, яким моглиб поплисти наші світові змагання.

Данило звернув особливу увагу на західний фронт своєї держави: старався його скріпити й поширити. Він витревал окольнізував західне пограниччє, оснoвував такі городи як Холм, що мав стати осередком українського життя під польською границею; старався здобути Люблин і зробити його граничною твердинею своєї держави. Але його наміри йшли ще далше на захід. Він бажав у сіти своєї політики втягнути Угорщину, Німеччину, Рим і при помочи Заходу виробити своїй державі сильне міжнародне становище. Одним епізодом в його західних плянах було опановання Австрії.

1246 р. вимерла австрійська династія Бабенбергів. За спадщину почалась боротьба між сусідами, передовсім Угорщину і Чехією. Спершу опанував австрійські краї чеський король Оттокар і створив тим способом велику державу, що сягала від Судетів до Адрійського моря. Угорський король Бєля, занепокоений зростом чеської держави, почав готувати війну проти Чехів. До співучасті у війні запросив він Данила.

Данило згодився виступити проти Чехів, але не яко звичайний помічник лиш під умовою, що йому прийде частина спадщини по Габсбургах. Угорщина бу-

ла за слаба, щоби відмовити щонебудь могутньому галицько - володимирському князеві і мусіла згодитись на його бажання. Уложено договір дуже корисний для Данила. Другий з роду його син Роман мав подружитись зі спадкоємницею Бабенбергів, княгинею Гертрудою, і заняти австрійський престіл.

Весною 1252 р. Роман приїхав до Австрії і в замку Гімберг під Віднем відбувся його шлюб з Гертрудою.

Перед династією Романовичів отворилася світла дорога. Рід українських князів мав заняти одну з найважніших країн Середньої Європи.

Але вперед треба було відібрати австрійські землі від Оттокара. Уложено плян боротьби. Бєля мав ударити на Австрію зі сходу, його союзник, баварський князь зі заходу, а Данило мав іти з півночи через Шлеск.

Галицькі війська виконали без закиду своє завдання. Заняли Шлеск, здобули Опаву і пустились до Морави. Але іншим союзникам не повелось. Баварські війська Оттокара розбив, а Угри не дали бажаної помочи. Бєля зневірився і мировою дорогою старався дістати собі частину австрійських земель.

Роман тимчасом находився з жінкою в Гімбергу. Настали для нього тяжкі хвилини. Оттокар спершу хотів миритись і обіцяв без боротьби полишити частину спадщини. Але лицарський український князь не хотів зірвати союзу з Бєлею і волів шукати рішення в боротьбі. Війська Оттокара почали облягати Гімберг. В замку не було достаточних запасів на довший час і настав голод. Галицька літопись оповідає, що поживу для Романа і Гертруди приносила тайком якась жінка аж з Відня, прокрадаючись через війська чеського короля.

Серед сього прикрого положення Гертруда порадила Романові, щоби він та-

кож тайком перекрався серед ворожих сил і їхав до батька за допомогою. Роман так і зробив. Але супроти сього, що союз з Угорщиною і Баварією розбився, Данило не міг дати Романови ніякої підмоги. Широкі пляни, що малиб історичне значіння для цілої Європи, покінчились без успіху. Австрійські землі 1282р. обняла династія Габсбургів.

Трагічна була доля подружжя Гертруди з Романом. Австрійська княгиня не хотіла їхати з чоловіком до Галичини і лишилась у своїй країні. По війні дістала маєтність в Стирії і там прожила до кін-

ця життя. Від Романа мала вона доньку Марію, яка вийшла заміж за хорватського бана Стефана IV. Роман, вернувши з Австрії, виїхав на Литву. Там дістав від литовського князя Новгородок і пізніше оженився вдруге з донькою волковійського князя. На Литві він закінчив життя, здається, убитий серед бою коло 1258 р. Похоронено його в Холмі, в катедрі Богородиці.

Без слави покінчив життя український князь, що міг стати одним з перших монархів Західної Європи.

ІЛЬКО БОРЩАК.
Париж.

Французький Часопис Про Українські Справи в 1631-1647.

Козаки руйнують турецькі міста. Козаки й Володислав IV. Козаки у Франції. Франко-козацька баталія. Поразка козаків. Отаманська булава в Люврі. Повстання Острияниці. Козаки вбили турецького амбасадора.

Урядову французьку тижневу газету *Gazette de France* заснував лікар Теофраст Рендо, якого протегував Рішеліє, в 1631 році. З першого числа париська газета займається Україною. З початком травня, 1631 року читаємо:— й тому, що козаки на своїх чайках увійшли у Чорне море, прямуючи до Царгороду. В дорозі вони зруйнували Мізену та інші міста, що належать султанови.” (сторона 49).

4 квітня, 1632, газета сповіщає з Данцігу:— “Пан Арнольдін фон Карльштайн, амбасадор цесаря, хотів посварити Польщу зі Швецією, вказуючи, що шведський король робить спробу набунтувати козаків, які живуть біля Чорного моря, проти Поляків”. (Справа йде про місію до козаків Якова Руселія, дипломата Густава Адольфа).

Початок серпня, 1631:— “Причина, за якою Володислава виберуть польським королем, полягає між іншим у тому, що його люблять Рутени, завдяки яким новий король зможе примусити до миру

Москалів, які є однієї з Рутенами грецької релігії. Козаки, що складають найкращі озброєні частини польського королівства, люблять Володислава, бо він зробив їм багато доброго й вони готові воювати на його користь”. (сторона 339).

В цьому уривку варта підкреслити відмінну термінологію Українців (*Rutheniens*) г Росіян (*Moscovites*). Париська газета твердить про спільну їх релігію, але мовчить і слушно про етнографічну єдність.

З Данцігу, 15 серпня, 1632, газета пише:— “У звязи з виборами короля (після смерті Жигмонта III.) нас багато із Шлезка багато козаків, Хорватів та кож мають право подати свій озброєний голос на виборах (стор. 369).

За 1633 рік маємо лиш одну коротку згадку з Відня під датою 22 грудня, а саме, що “14-го цього місяця прибуло із Шлеска багато козаків, Хорватів та Поляків” (стор. 25). Мова йде про козаків, що були на цесарській службі за часів 30-літньої війни.

Далі находимо українські згадки аж у 1636 році, але сліди ці вельми цікаві.

Число 81 “Французької Газети” з року 1636 має спеціальний додаток під

наголовком: "Поразка поляків від графа де Суассон у Люксембурзі". В дійсності справа йде не про поляків, а про якийсь досі невідомий козацький відділ, що під прапором цісаря воював проти французів. Ось переклад цього важливого додатку: "Граф де Суассон кілька день тому зробив розвідку біля міста Івоа, в Люксембурзі. Місто це є вельми важливе, і його губернатор на прохання мешканців, рішив особисто його захищати. Губернатор (цісарський) мав 4,000 козаків, які є польською кіннотою, під командуванням отамана Тараського. Козаки мали свій табор на чверть милі від міста. Дізнавшись про це граф де Суассон (французський генерал), який стояв у Бріель-сір-Бар (нижнє місто в Лотарингії), наказав 30 квітня зібратися своїм військам у місті Музон. Це військо складалося із 1,200 кіннотчиків, з 4,000 інфантерії та 800 швайцарців. Козаки зібравшись під своїми прапорами, вислали 300 кіннотчиків, які атакували дві французькі сотні. Після півгодинної баталії козаки відступили до свого табору. Сором першої невдачі примусив їх до нової атаки. Зібравшись цього разу в більшій кількості, козаки вдруге атакували французьку авангарду, але з таким самим малим успіхом, як уперше. Вони мусили втікати й перейти малу річку, де мали багато вбитих. Після цього другого відступу ворогів, Французи, що зупинилися на березі річки, бачили розгардіяш у ворогів, перейшли річку з таким завзяттям, що її авангарда притиснула ворогів до гори, де впало багато людей з одного й з другого боку. Тоді зібралось яких 4,000 козаків, які напали на Французів із жакливим галасом; наші люде, що не звикли до такого галасу, так перелякалися, що кинулись втікати і відступили до болота на другому березі річки. Наші старшини трималися кріпко, але залишені своїми жовнірами були певно пропали, якби не сміливість та розумна тактика графа де Суассон. Козаки втратили більше як 400 людей, кілька полонених, три прапори, поміж якими був і прапор їх полковника Тараського. Особливо було соромно козакам, що вони втратили 7 кітлів, які вони звичайно за всяку ціну ратують, бо хто раз їх утратив на війні, не сміє більше возити кітлів, по-

ки не заволодіє підчас баталії новими кітлами. Цілий особистий багаж полковника Тараського також захопили з 600 кіньми.

"Другого дня, першого цього місяця, козаки захотіли мати свій реванж і наблизились аж до міста Фюме (сьогодні в департаменті Арден), але їх негайно відштовхнули. Про цю баталію граф де Суассон надіслав реляцію королеви. Це ті козаки, яких князь Казимір, брат польського короля (майбутній король Ян Казимір), минулого року перевіз через цілу Німеччину, яку козаки страшенно спустошили, про що газети (мабуть німецькі, І. Б.) так багато писали. Після того, як князя Казимира його брат відкликав, козаки місяців вісім тому дісталися до Люксембургу, де піднесли бунт, бо їм не давали платні. Тоді кардинал-інфант (намісник еспанського короля, якому тоді належала Белгія й Люксембург), щоби заспокоїти козаків, розмістив їх у Брабанті. Але брабантські міста не маючи більше змоги перенести успіх козаків, зложились, щоб сплатити їм 600,000 франків, які козаки дістали з обіцянкою вийти із Брабанта. Та замість цього вони зробили ще більше лиха. Тоді мешканці не маючи більше змоги терпіти, самі розпочали боротьбу з козаками. Нарешті останні вийшли із Брабанта десь у середині місяця травня, щоб вернутись до Люксембургу, де їх зустріло нещастя, яке ми подали висше" (стор. 333-336).

14 червня, 1626, "Газет де Франс" сповіщала, що— "12-го цього місяця пан де Шалюссе приїхав з армії де Суассона до Парижа. Він привіз королеви булаву дозаського генерала "Тараського" Вона зроблена з тонкого срібла і важить 7 до 8 фунтів. Козацький генерал згубив її підчас баталії під Івоа, два тижні тому. Доведені до отчаю втратою свого обозу козаки в силі 4,000 кинулись на село Монфокон, яке спалили і на два інші французькі села, де захопили в полон жінок і дітей." (стор. 355-356).

Про повстання Павлюка й Острияниці осьщо читаємо в "Газет де Френс":— 3 Данцігу, 13-го лютого, 1638: "Гетьман польський Конєцьпольський (надруковано: Comet-polsky!) саме недавно розбив 7,000 козаків, які напали на Туреччину не вважаючи на угоди остан-

ньої з Польщею. Гетьман втратив 300 шляхтичів і велику скількість жовнів". (стор. 137).

Дня 7-го серпня газета видрукувала допис із Варшави, з 3-го липня 1638 року:— "Цими днями Запорозжці зібравшись у числі 40,000, напали на кордони королівства, де спалили силу міст і спустошили велику територію. Але командант польських військ вирушивши з найбільшою частиною наших (виходить, що автором допису був поляк); сил, знищив до тла козаків; убив більше як 12,000 і полонив 13 їх головних полковників, яких післав до польського короля. Він також захопив цілий козацький обоз, а решту козаків пігнав аж на Україну". (стор. 401).

Нарешті ось вістка про страшну кару, що спіткала Острияницю й його співробітників.

З Данцігу, 16-го липня, 1638 року:— "У Варшаві відрубали голову гетьманові козаків і його старшинам. Козаки вибрали своїм вождом сина стятого гетьмана, якого смерть хочять помстити". (стор. 448).

Місяць пізніше, 17-го серпня, 1638, нова вістка з Данцігу, що "завірюха продовжується на Поділлі, де козаки чудово зорганізувалися" (стор. 529) й нарешті, 14-го вересня, 1638 року, нове пов-

стання:— "Козаки повстали проти польського короля і годяться на замирення тільки на трох умовах: 1) Щоб їм залишити свободу релігії, яка в них протестантська (!) з усіма правами і привілеями, що їх скасував варшавський сойм; 2) Щоб польське військо приходило на Україну лиш на випадок найбільшої небезпеки, вони сами захищатимуть свої кордони проти Татар; 3) що би скасувати реєстр 6,000 козаків" (сторона 621.р.).

Але з початком 1639 року, 22-го січня, "Газет де Франс" заспокоювала своїх читачів, що "сила козаків така слаба, що з цього боку нема чого боятися".

Далі находимо згадку про Україну аж під кінець 1641 року, а саме, 13-го вересня, з Данцігу:— "Нам пишуть з Польщі, що козаки разом з руськими остаточно знищили турецьку авангарду. Є також вістка, що турецького амбасадора, який проїхав Францію, Англію і Голандію до польського короля з цілою його прибічною дружиною, козаки вбили" (стор. 437).

Знову на шість років мовчання про Україну, аж до 8-го травня 1647 року, коли читаємо, що "руські, які живуть у Польщі, хотіли воювати проти Турків, а Литовці проти московитів. Проте сойм не хоче нічого про се чути" (стор. 445).

Сильвестер Калинець.

ПОВОРОТ

Вона у неділю з полудня
При хаті на приспіді сиділа,
На свого дволітного сінка
Як грався візочком, гляділа.
— „О сину мій, сінку коханий,
Що будемо бідні робити,
Як тато з війни не поверне
Прийдеться нам гірко бідити!"

Таке промовляла сердешня,
До свого синочка малого,
Нараз заглянула до брами,
Побачила мужа свогого.
Прибігла як чайка, — обняла,
І взяти за руку хотіла,
Однак рук в него не було —
Вона тут упала, зімліла.

Говорити всю правду можна лише тоді, коли нам байдуже, чи нам повірять.

Чоловіки дбають про те, що за них другі думають, — а жінки про те, що за них другі говорять.

Л. БАЧИНСЬКИЙ.

ВІДПОЧИНОК.

Оповідання з часу війни.

Підчас світової війни, саме після у падку Перемишля наш полк, для доповнення і організації скорострільної сотні, задержався в Ярославі і розмістився в касарнях. Старшини дістали приватні мешкання.

Був початок весни 1915 р. Берби вже відцвили і почувалося приємне тепло, за котрим так тужили на фронті. Ненависна, жорстока зима була переможена.

Навкруги Ярослава земля порита окопами і округлими ямами, від гарматних набоїв. На кожному кроці бачимо сліди недавніх, завзятих боїв: колючі дроти, порозкидані набої, розбиті до непізнання скоростріли, останки повозок, тощо.

У повітрі чути сопух від розкладу людських трупів. Пси нишпорять і розпорпують мілко присипані могили забитих. Підійшовши, бачимо, як виглядають із таких могил голова і ноги людей. Нас те не зворушує. Сьогодні ми тут — на відпочинку, а завтра може й тебе стріне подібне. Війна. Чого від неї сподіватися? Їа що тут не надивишся, чого не переживеш!

Ми всі дуже раді, що пару тижнів перебудемо в місті. Я зі своїм товаришем Ігорем С. примістилися в елегантному помешканні, що залишила якась багата німецька родина. З якою насолодою лягали ми на мягонькі волосяні матраци, на сіткові ліжка, під розкішні шовкові ковдри.

А обідали як "люди" за столом, накритим біленькими серветами, з багатим накриттям. Після довгих переходів і частих боїв раділи ми всім як діти і потрохи поверталось у нас "приспане на війні" життя інтелігентної людини.

До піднесення настрою прилучилась знаменита музика Ігоря, що мав укінчену консерваторію. Його музика ділала на мене благодійно, гальмувала грубість, жорстокість і переносила думка-

ми до родинного дому, де часто, перед війною, збиралася молодь, де було весело, мило і життєрадісно, де безжурно переходили мої юнацькі літа.

Ігор мій шкільний товариш. Ми разом вчилися, потім розійшлися наші дороги, він пішов вчитись музики, я на філософію і ось на війні знов стринувся і то в одному полку. І тут жили ми в повній згоді і не одно разом пережили.

Ігор не так давно вернув з дому. Рана його слабо гоїлася, а при переходах і напруженнях відкривалася. Саме в Ярославі постановив підлічитися і в тій цілі ходив до шпиталю долікуватися.

Вже перші відвідини шпиталю принесли новину. Ігор пізнав там сестру жалібницю і те знайомство на жаль дуже сумно скінчилося.

Оповідь подрібно про це, от собі таки припадкове звичайнісіньке знайомо приїхавшого з фронту. Ігор був тим приїхавшим з фронту. Ігор був тим знайомством захоплений і тішився, що пізнав гарну дівчину.

Щодня стрічалися в шпиталі, часом ходили на прохід. По кожній стрічі не находив слів захоплення для своєї знайомої. Відшукував найкращі риси її характеру, находив, що черти лица в неї прекрасні, виспівував свою Монну Лізу. Ясно було, що Ігор закохався, а що більше, — справа виглядала поважна.

Вечерами грав, мріяв, щось писав. Був в піднесеному, радісному настрої. Я зацікавився його симпатією познайомився з нею, і відразу переконався, що всі оповідання Ігора були сильно перебільшені. Його нова знайома не мала більшої части тих гарних прикмет, що їх виідеалізував Ігор. Що гірше — видалась мені мало інтелігентною людиною.

Під убранням сестри жалібниці виглядала вона досить гарною круглолицею,

однак риси її лица були прості. Коротко сказавши — вона мені зовсім не заімпонувала і я про це сказав Ігореві.

Однак жалів, що сказав. Ігор на мене накинувся, сипав докорами несправедливості та тенденційности. На мої докази відповів майже лайкою та обвинувачував мене, що не вмію пошанувати дівочої чести.

Положення було прикре, до тої міри прикре, що наше дальше співжиття видавалося неможливе.

Хтось із нас мусів уступити і я піддався. В ім'я давньої щирої приязні побратимови — рішив я ані слова не говорити на цю тему і не дратувати його. Я вірив, що він охолоне сам, проаналізує те, що сказав, а може вийдемо на фронт і той його хоробликий стан проминє. Я цього щиро бажав.

Від тої розмови зі мною, не ділився вже своїми спостереженнями, лише більше став грати на фортепяні. Грав до пізна і я що вечера засипляв під його музику.

Грав з такою вервою, з таким відчуттям, що здавалося світ для нього зовсім не існує. Всі свої почування виливав на білі клявіші.

Мені було жаль. Жаль, бо я бачив, що з ним щось діється, а притому я став для нього чужим. До того довідався, що його знайома мала всього чотири кляси народньої школи і покінчила б тижневі курси жалібниць. Десь перед війною працювала в ресторані і там набралася деяких товариських форм. З початком війни записалася на курси, потім виїхала на фронт, приділена до полевого шпиталю 14 піхотної дивізії і ось перебувала в Ярославі.

Хотів я про це сказати Ігореві, але чекав відповідної нагоди.

Минув вже другий тиждень знайомства; Ігор став мовчливим, носив у грудях якийсь біль непосильний для його сантіментальної вдачі. Він ідеаліст, чистий, чесний у поглядах і щирий у всіх своїх поступованнях. Ігоря всі любили в полку, вірили у його характер і вибрали до суду чести, не дивлячися на його молоді літа.

Вояк був з нього слабший. Він гостро противився війні і називав її різнею.

Якось раз Ігор не видержав. Вертаючи з вправ, взяв мене за руку і сказав: “щирий друже, прошу тебе не відмов мені і поговори з нею. Ти знаєш з ким.

Скажи, що я невимовно страдаю. Довідайся чому уникає мене. Я прошу з нею стрічі. Поможі мені”.

Оці слова були так сказані, що я не міг відмовитися і тогож дня пішов сповнити припоручення Ігоря. Я не мав ніякої симпатії до неї, а розмова з Ігорем дала яркий доказ, що вона не варта його.

Розмова моя з сестрою жалібницею була коротка. Я оповів про Ігоря, про його характер, погляди і вдачу та передав його прохання. А вона ще коротше відповіла мені, що Ігор їй докучає, що вона не хоче його бачити, що він нудний і нехай дасть їй спокій.

Як лише можна було, я злагіднив її відповідь Ігореві, додавши коротко й ті відомости про неї, що знав їх від других — і так скінчив свою прикру місію.

Ігор кілька разів перепитував мене, щоби я дослівно, під словом чести, оповів чи саме так сказала: “щоб дати їй спокій, щоб не надокучувати” і я повторював, і говорив правду.

Немила розмова, всі оті допити, його повні терпіння очі і помітний біль, заставило мене вийти з хати.

Вечером здавалося мені, Ігор трохи заспокоївся, щось писав, а потім грав, довго грав. Я заснув.

Вночі розбудив мене вистріл. В першу хвилину я думав, що бомба з літака впала близько нас. Я вискочив з ліжка, і побачив перед собою страшну картину: Ігор звалився з фортепянового крісла, лежав на землі з відкритими ще очима, і щось промимрував устами. Я не розумів ні слова. Опісля вмер. Револьвером стрілив собі у наболіле серце.

Дав спокій собі і їй.

На фортепяновому пульпіті лежали відкриті ноти: XIV соната Бетговена.

На столі лист до мене з ріжними припорученнями. В кишені однострою нашли просьбу поховати його в Ярославі і нікого не обвинувачувати в його смерті. Ось так для поручника Ігоря С. минув трох-тижневий відпочинок.

3 Жіночої Минувшини.

Не все люде жили так, як вони тепер живуть. І не все роля жінки була такою, якою вона є тепер. Суспільство переходило ріжні форми розвою, нім дійшло воно до теперішнього стану. І відповідно до тих морм змінялися й означувалася роля жінки в суспільстві.

Був час коли люде були дикими, мало що ріжнилися від теперішних звірів; жили по лісах та печерах і боролися за існування кожний на власну руку і своїми власними способами. Не було тоді ні ніякого подружжа, ані ніякої родини. Жінка тоді так само як і мужчина, мусіла власними силами здобувати собі поживу і захист від холоду і звірів.

На пізнішому степені дикунства повстала між людьми злука. Люде дорозумілись, що в спілці краще полювати на звіра, лекше його вбити, лекше в спілці оборонятися від нападу і почали гуртуватися. Перша злука обіймала матір і її дітей, пізніше матір, батька і дітей. Перша суспільна організація була організацією родовою. Ця родова організація розвинулась пізніше в стада, в великі племена, в орди, а вкінці в нації.

На тому степені розвитку, коли люде почали гуртуватися в громади, жінци припала вже друга роля. Тепер вона вже не мусіла ходити й шукати добичі, наражаючись кожної хвилі на небезпеку. Мужчина тепер і для себе і для неї старався. Тільки він ходив на лови, уоружившись чим тільки міг уоружитись, і тільки він старався о захист і поборовання ворогів. Жінка лишалася в скритому місці, деб її не міг віднайти хижий звір, і живила та хоронила дітей. Тут почався перший поділ праці межи мужчиною і жінкою. А коли люде краще удосконалили своє оружжа, і коли винайшли вогонь і при його помочі навчилися гончарства — тоді поділ роботи межи мужчиною а жінкою став завершеним: задачею мужчины стало воювати з ворогом, здобувати поживу, старатися про одіж і захист, — а зада-

чею жінки — обробляти і приготовляти поживу, виховувати дітей і взагалі займатися тільки домашньою роботою. Мужчина став борцем і здобувачем потрібних засобів до життя, а жінка вихованкою будучого покоління.

Богато дечого доброго завдячуємо жінкам з тих часів. Це вони видумали таку річ, як хата, Це вони навчили нас управляти ріллю. А така великого значіння річ, як огонь, що зробив величезний переворот в тодішньому суспільстві? Жінки його винайшли. А горшки ліпити та випалювати, без яких немислимо ніякої страви зробити? Теж вони видумали. А ткацтво? Це також, як рівнож і багато інших корисних річей винайшли жінки. Тепер такі винаходи видаються нам маловажними, але тоді вони були величезного значіння, багато вони спричинилися до розвитку і поступу людства.

Поділ праці між мужчиною а жінкою мав добрі і злі сторони. Він з одної сторони багато причинився до розвитку людства — без него мабуть й не можливий був би розвиток — та з другої сторони він відштовхував жінку назад, і вкінці кінців, перейшовши невільничі і панщизняні часи — зробив з мужчины і жінки дві ріжні істоти. Мужчина ходив на лови, в далекі походи, заглядав в очі ріжним небезпекам, бився з ворогами ітд. Це все робило його відважним, витревалім, сильним. Це розвивало його фізично й умово. Жінка була дома, а її круг занять і думок був маленький. Вона не мала де розвивати духова й фізичну енергію. Зживаючись з домашнім спокоем, вона тратила енергію й витревалість. Через постійне життя з дітьми і заопікування хорими — вона ставала лагідною, чутливою, а звідси й скоро податливою. Розуміється, не робилося це так скоро, як скоро розповідається: той процес тягнувся через цілі віки, але осттаточно довершив своє. Шей тепер ця ріжниця між обома

полами існує і не скоро ще вона затреся. Але вернімся до жіночої ролі.

Коли люде почали лучитися в громади, то вони не знали, що таке приватна власність. Вони жили спільно — комунами, так як нинішні большевики в Росії. Не було: "це моє — а це твоє". Все — крім зброї — було спільне всіх. Всі спільно працювали, спільно обороняли себе перед нападами і всі спільно жили. Комунальним добром і взагалі цілими комунами управляли жінки. Існував тоді так званий матриархальний закон: в комунальнім родовім господарстві вели провід жінки. Кажуть історики, що лиха була година тому чоловікови, котрий був нездарою або недбалою. Жінки були дуже господарними, роботящими і до цього й мужчин підганяли. А підганяючи мужчин, вони тим самим і підганяли поступ людства. Це був одинокий ступень людського розвитку, в якому жінки займали таку передову роллю. Треба також сказати, що спадщина належала тоді до жіночого роду, а не до мужьського.

Але з часом витворилася між людьми приватна власність. Зразу вона обіймала предмети малої ваги, як от зброю, одіж і т. п. а дальше розтяглася на землю і вкінці заволоділа всіма засобами виробу. Людство поділилось на класи: на тих, що посідали маєтки і на тих, що їх не посідали. Кожний тепер почав дбати про себе, про своє власне добро. Кожний хотів того добра як найбільше здобути. Почали нападати одні люде на других, громади на громади в цілях рабунку. Побідники в таких нападах не вдоволялися самим тільки маєтком, здертим з побіджених, але й самих побіджених брали в полон і заставляли їх працювати на себе. Таким способом повстало невільництво — невільницький устрій. То був такий устрій, що в ньому не тільки одні мусіли працювати на других, але ще й людьми - невільниками вільно було торгувати як худобою; невільник був людиною без ніяких прав.

Роля жінки мусіла тут змінитися. Мужчина нагромаджував приватну власність і старався збільшити число своїх невільників. При тим він старався, щоби сила і власть лишилася йому, а від нього щоб переходила його родині, а не так, як попередно родині його жінки.

На місце жіночої спадщини виробилася мужьська спадщина. Дійшло до того, що жінку виключено від спадщини. Про поміч жінки в господарстві не треба було дбати, бо її руки заступали невільники. Невільники працювали на полі, в дома, на морю. Жінці лишився лише оден лише обовязок: плодити діти.

Під напором таких обставин жінка стратила ту передову в організації і господарстві роллю, яку вона займала під час родового комунізму, себто перед невільницьким устроєм з приватною власністю. Вартість жінки впала. Мужчина всім заволодів: і управою і організацією виробу і взагалі проводом у всіх галузях тодішнього життя. Дійшло було навіть до того, що жінок уважано за необхідне лихо, мало хто звертав на них увагу, трактовано їх погано і віддавано на зневагу.

Цей період довго тягнувся. Цілі століття. Але нема нічого вічного під сонцем: не міг існувати вічно й невільницький устрій. Назбиралось багато економічних чинників, які положили кінець невільницькому устроєві, а на його місце видвинули панщизняний устрій. Богато з наших старших людей знає про той устрій з оповідань дідів та бабусь, які або його ще пережили, або перебрали вірні нариси від своїх родичів. То був такий устрій, в котрому кріпаки не були невільниками в давнім змислі, але проте вони були так само працюючими, безвартісними і безправними нуждарями, яких так як і невільників можна було продавати і купувати. Півка доля жінки-кріпачки подвоїлась під тим устроєм. Вона не тільки була під кожним оглядом людиною без прав, виставленою на наруги і знущання, але й тяжко працюючим чорноробом. Жінки кріпаків мусіли працювати поруч мужчин не тільки дома, але й на полі. Вільними були тільки великі землевласники - дідичі, купці та ремісники.

За панщизняного устрою дома панів і кріпаків стали неначеб то малими фабриками. А особливо дома кріпаків. Жінки в тих домах почали знова займатися продуктивною, корисною для суспільного добробуту і розвитку працею. Тут винайшли жінки прядення, удосконалили ткання, шиття, варення, в тим періоді виробляли всякі прикра-

си для домів та одежі, тут винайшли вони або удосконалили багато річей, які причинилися до добробуту і поступу суспільства. Через це жінка під панщизняним устроєм відзискувала потрохи свою економічну основу. Від її здібности й працьовитости залежав добробут тодішньої суспільности. Але своєї колишньої передової ролі, своєї колишньої цини і поваги вже не могла вона відвоювати: на неї дивилися як на додаткову до чоловіка річ, а не як на людину.

З таким пятном пониження й зневаження увійшла жінка в капіталістичний устрій. Роля жінки в цьому устрою не перемінилася, а помножилася. Жінка тепер є не тільки матерею і господинею: вона тепер знаходиться поруч мужчини на різних полях людської діяльности. Нема тепер такого поля людської діяльности, на якому не працювала би жінка. Але все і всюди з пятном, витисненим на ній довгою минувиною.

Олекса Довбуш.

Що пише оден німецький письменник про славного опришка

Коли я перебував давно на ловах в Карпатах, оповів мені одного дощового дня мій товариш ловів, старий лісний Сенік, історію Довбуша, знаного героя і ватажка, про якого в Карпатах оповідають в різних переказах і співають в народних піснях.

Сенік говорив дивною, але зовсім зрозумілою німецькою мовою, бо він служив довгі роки як підстаршина при австрійським полку. Оповідючи широко і наївно, розказав він ось що:—

Довбуш жив більше як сто літ тому. Він був замолоду пастухом, родом з Ясенева, і пас літом свою череду на полонинах Черногори. Тому, що він був з роду малий і слабкий, то інші хлопці з його села докучали йому в ріжний спосіб, а це боліло його дуже.

Коли він одного дня перебував зі своїми коровами і вівцями в горах, затягнули чорні хмари небо і страшна буря перейшла над Черногорою.

Довбуш сховався зі своїм стадом до колиби, бо в таку негоду чорти і злі духи в горах роблять усякі бешкети і тоді не добре перебувати на дворі під голим небом.

Довбуш сперся на отверті двері колиби, поглядав на тучу й хрестився за кожним ударом грому дуже побожно. Аж ось побачив він на найблищім горбку чорта, який весело пустуючи скакав, а зажною блискавкою дуже безсоромно наставляв задок.

Довбуш, обурений на се, що чорт має

так мало пошани перед святістю небесного вогня, вхопив довгу рушницю, яка висіла набита на стіні колиби, для охорони перед медведями і вовками, прицілився і застрілив чорта.

Ледви це геройство скоїлося, а буря проминула, небо отворилося і архангел Гавриїл зійшов в сіяючій красі до переляканого Довбуша і спитав його ввічливо, якої заплати він жадає за своє богоугодне діло. Довбуш не важився з початку вимовити просьби, але небесний післанець додав йому відваги і намовив його, щоби він висловив своє бажання. Тоді він побажав для себе найбільшої сили тіла, яку мав колинебудь який мужчина, щоби не потребував довше терпіти грубих жартів і дошкулювань своїх товаришів.

Архангел доторкнувся його правою рукою благословляючи його і полетів знова до неба. Довбуш почув, як надлюдська сила розійшлася по його жилах.

Коли на другий день він знова пішов з іншими пастухами на пасовиско, почали вони знов як звичайно докучати малому пастухови. Тоді Довбуш одного по другім покидав з гори як камінці, так що їм в очах потемніло і в ушах зашуміло.

Коли Довбуш почув свою силу, не подобалось йому більше спокійне життя пастухів і він забажав пригод і геройських вчинків. Він зібрав біля себе ватагу з 50 однодумців, жвавих хлопців, і

зжив з ними сміливим, вільним життям опришків. Він перейшов зі своєю ватагою, яка постійно більшала, ріжні краї, а особливо Польщу, Молдавію і Туреччину, палив двори, шляхтичів, боярів, посесорів і багатих жидів, відбирав їм золото і гроші, роздавав щедро між своїх товаришів і обдаровував кожного бідного, якого стрінув. І при інших нагодах виступав він як оборонець бідних людей, поневолених і покривджених. Свій головний табор розложив він на Кидроватій, найвищим шпилі Чорногори. Там і нині показують ще "стілчик Довбуша", видобраний камінь, з якого герой видавав свої прикази і під яким закопував свої скарби.

Слава про Олексу Довбуша і його хоробрих "опришків", оповідання про його силу і відвагу поширювалися тим часом щораз далі по всіх краях і дійшли врешті до відома цісаря у Відні.

Коли він почув, який то великий герой живе в його державі, казав запросити його зі всіми товаришами на свій двір. Як Довбуш явився, спитав його цісар, чи це все правда, що розказують про него і про його силу. Довбуш відповів сміло, що він сам не боїться усього цісарського війська. Цісар казав стати цілому полкови, уставитися проти героя і стріляти в него. Однак кулі не ранили Довбуша, а відбивалися назад до стрільців. Тоді цісар пізнав, що цьому чоловікови не можна нічого вдіяти, бо він стоїть під охороною вищих сил. Цісар гостив його і його товаришів три дні і три ночі дуже величаво, відтак відпустив його в ласці, дозволяючи Довбушеві ходити свобідно по цілій державі.

Довбуш жив би був ще й досі, бо так як від куль і оружжя, був він безпечний від кожної недуги. Але так як вже неоден герой перед ним, так і він впав жертвою хитрощів жінки.

В селі Космачі, славнім з гарних дівчат і жінок, жила молода жінка одного Довбушевого товариша. Ізза її дзвінкого голосу, названо її Дзвінкою. Герой

вибрав собі її за любку. Але її муж Степан, хоч про людське око нічого не говорив, зненавидів від цієї хвилі свого ватажка і присягнув йому смерть. Він намовив Дзвінку, щоби розвідалася, від чого Довбушеві може бути смерть. Довбуш довго опирався, але нарешті солодкі пестощі любки перемогли і він визнав небезпечну тайну: лиш куля з чистого срібла, над якою відправлять 12 Служб Божих, може його зранити.

І так закінчив герой своє життя. Степан виляв собі срібну кулю, казав відправити над нею 12 Служб Божих і заховався з рушницею у себе в хаті, на поді.

Довбуш прийшов до Дзвінки в гості; коли увійшов до сіней, поцілила його Степанова куля в голову. Тяжко ранений упав він на землю. Степан втік.

Товариші оточили з плачем умираючого, а він сказав до них:—

"Ой ви, хлопці, ой ви мої.
Беріть мене на топорі,
Несіть мене в Чорногору,
Де любив-єм усе бути.
Ой самі ся розхожайте,
Срібло, злото забирайте,
І топірці занежайте,
Та кров людську не злижайте.
Людська кровця не водиця,
Проливати не годиться".

І вони занесли смертельно раненого, як він цього бажав, на Кидровату. Але його сильна вдача боролася ще цілими днями зі смертю, аж доки він сам, утомлений муками, не зробив кінця свому життя отруєю, яку сам собі приладив. Його товариші поховали його з плачем. Але місце, де його поховали, стало тайною між ними.

Потім розійшлися відважні опришки.

Одні пішли в пусти (на Мадярщину) і жили далі вільним життям. Більша їх часть послухала swojego улюбленого ватажка і стали тим, чим були передше — пильними хліборобами і пастухами. Щей нині вказують на цього або на того, як на нащадка великого героя і ватажка — Олекси Довбуша.

Не оцінюй людей на підставі зверхнього вражіння, бо розчаруєшся; — зверху вони все виглядають краще.

Неоден мужчина ще навіть не висловив свого бажання, а вже його жінка є — проти.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

НА ВИШЦІ.

Прийшли до мене полонені.

“Розкажіть що!”

“А про що вам розказати?”

“Про що самі хочете, щоб лиш дурно не сидіти”.

“Ви Галичанин, а я Галичину від Збруча по Перемишль пройшов; там і в полон попався. Пожер цей Перемишль нашого народу сила. Колись я вам розкажу, як ми його брали, нині годі, бо до табору вертати треба. Нині згадаю оден момент, який для мене, як для учителя був особливо цікавий. Добре?”,

“Просимо, і для мене школа, річ не байдужа”.

І він став оповідати.

“Стояв я в одному галицькому селі. На нас дивилися як на ворогів. Військо на селі, — це небажаний гість, а москалі у нас мабуть ніколи не мали доброї слави. Тому то я й не дивувався, що селяне бокували від мене:— я попід оден пліт іду, а вони попід другий, я дитину поглядити хочу, а вона кричить. А говориш що, то люди тільки головами кивають, неначе кажуть: “говори своє, а ми знаємо своє”. Боліло це чоловіка, таж це оден народ, діти одної матері. Іду я раз у вечір вулицею та гадаю собі, як би то їм своє серце розкрити, з яким словом підійти-б мені до них? Маю кілька свобідних годин, хотілось би сісти у якій хаті, подивитися, як люде живуть, почути, як вони між собою говорять, та пожуритися нашим спільним горем.

“Хай буде що хоче, гадаю собі, зайду до першої хати, до тої ось, що з неї куриться. І зайшов.

“Слава Ісусу Христу!” — кажу, як велить звичай.

“Слава на віки”, — відповідає стара бабуся, суваючи на припічку горшками.

“Можна у вас спочати?”

“Сідайте!” — і стерла мені запаскою лаву.

Я сів.

“Не бійтеся мене, господине, я свій чоловік, злої гадки не маю”.

“Усі ми свої та Божі. А боятися мені нема чого; голий розбою не боїться”.

“Ви сами?”

“Таж сама, — тільки з гадками, що не дають спокою”.

“Вдова?”

“Чоловік помер, як у форшпани пішов, а сини, чи живуть, чи ні, не мені знати”.

“На війні?”

“А деж-би?”

“Значить, бідуєте. Чимало тепер біди на світі”.

“Ой, чимало, паноньку, чимало. Такої ще мабуть не було від початку світа.

І вона стала на пів співаючи, на пів говорячи, виявляти свої жалі, та так то гарно, так живо, що нагадалися мені і співи про жіночу недолу в наших народних піснях і “Плач Ярославни” і деякі монольоги з оповідань Марка Вовчка. Знаєте, який дар слова буває у наших сільських жінок; не оден письменник міг би їм позавидувати.

“Вам би може скляночку молочка,— сказала нараз, утираючи сльози. А в мене і коровицю забрали. Піду, подивлюся, може хоч хліба кришку добуду”.

“Що ви це? Сидіть! Я не голодний. Мені доброго слова хочеться”.

“Доброго слова?” — повторила обкидаючи мене недовірчивим зором.

“А я таки піду. Погостити вас треба”.

І, заки я нагадався щось відповісти, потюпала у ванькир. Мені зробилося гупо. Сама не має що їсти, а хоче мене гостити. Як же це?

Я піднявсь і пустився за нею. Але двері були зачинені. Бабуся підпирала їх своїми дряхлими плечима.

“Господине, кажу, пустіть, я хочу попрощатися з вами”.

“Не треба, не треба. Не йдіть!”

Мене взяла злість. От тобі це добре слово, от тобі ця сердечна розмова з землячкою! Я попер двері і увійшов, а стара скиць на сходи, що вели на вишку. На вишці щось зашорохтіло, як у

ямі крілі. Що за причина? — гадаю собі. Божевільна, чи що?

І питаєте мене, чому я це зробив, їй Богу не знаю, досить, що поліз на вишку. Темно. Та за яку хвилину око до темряви привикло, а до того у стрісі вітер був вирвав кілька жмень соломи і туди вдиралося трохи місячного блідавого сяйва.

Я доглянув біля комина якусь постать людську, а з кутів почув хлипання, до якого привик був у школі. Що лиш тепер зрозумів я, яку дурницю зробив. Уявіть собі: вояк, та ще прапорщик, і в ночі заліз на вишку! До чого воно подібне? Ось куди завела мене охота розкрити серце перед земляками! Чиста Дон-Кіхотерія! Щож мені почати? А вже-ж плюнути на тую прокляту вишку і тікати, щоб за тобою аж закурилося. Так. Але тоді стрівожу людей; будуть боятися, що ревізію стягну, москалів приведу, — каратимуть. А до того, знаєте, таки цікаво було, що тут за нічна містерія відбувається, — і я розвів руки, як цей, що у жмурки грається, та нуж ловити постать біля комина. Зловив спідницю, а ще й не просту, тонку якусь, ніби шовкову, панську . . .

Тепер я вже до решти з толку збився. Так мені соромно зробилося, що й розказати не вмю, і я, пустивши руки “по швам”, став виправдуватися, мов школяр у школі. Казав, що я українець, учитель, що мені не при умі людям пакости робити, що я на цю вишку заліз, бо не хотів, щоб господиня гостила мене, що мені війна остогидла, що хочеться доброго слова, хочеться, щоб хтось мені подав руку, як ближньому і як землякови...

Я говорив скоро, скоро усе, що чув, усе, що носив на серці, не зважаючи, чи воно пристойть до мого військового чину і до цієї нещасливої вишки, чи ні. Такої орації не держав мабуть ще ніхто і ніколи. Останнє слово я кинув, як проклятий Марко свою торбу. Геп!

А тоді я почув, що моєї руки шукають якісь дрібні пальці і що постать під комином замість втікати наближається д'мені. Я почув тихі, збентежені слова:—

“Ви українець, учитель, а я українка, тутешня учителька. Правда, яка дивна зустріч?”

“Така дивна, що ніхто й не повірить, коли розказати”.

“Тільки, ради Бога, не розказуйте, мовчіть!”

“Мовчати-му, як гриб”.

“Так слухайте. Ви мене застукали оттут. Годі довше скривати. Я тут тримаю школу. Діти! Вам нічого боятися! Не плачте!” — промовила трохи голосніше.

Я оторопів.

“Пані, кажу, позвольте подивитися на себе!”

“Коли у вас котячі очи, так дивіться, Не интересна”.

Я потиснув за гудзик електричної ліхтарки й побачив образ, котрого ніколи не забуду. Попід стріху тулилося кільканайцять дітей, як ластівки до стріхи, а бабуся, за котрою я забіг аж тут, сиділа над ними, як над курятами квочка. Передімною стояла дівчина, літ може 20, гарна, гарна найгарнійшою, бо внутрішньою красою, тим блеском ідейних очей, тим захопленим обличчям, гарна тими устами, що здавалося з роду крім слів любови, нічого не годні сказати. На тих устах тремтіла тепер якась усмішка, ніби в дитини, котра перехитрила тебе, і певна, що ти її за це не покараєш.

Оден мент — і я згасив світло. Хотів, щоб образ цей остався мені на віки.

Я кріпко, кріпко стиснув її руку і, колиб ми не були такими, як є, впав би був перед нею навколішки і горнувся до неї за всіх тих, до котрих надаремно хотів пригорнутись.

“Дякую, широко дякую вам, пані, — говорив я їй.

А вона як старому знайомому щебетала мені.

“Бачите, у нашій школі москалі, а перше стояли Мадяре. Годі вчити. Тай учити по українськи не дають. А діти привикли до школи і я привикла до дитий. Так вони, як стемніється, мов ці миші злазяться до бабусі. Бабуся добра. Любить нас. І я учу. Оповідую про світ божий, про наше минуле й теперішнє, вірші з пам'яті говорю, а діти переповідають. Учу й рахунків, тощо. Таку то ми школу завели в потемках. По науці, кому блище, ті біжать до дому, а котрим далше, ті тут і ночують. Я також, бо в бабусі безпечно.. Стара і бідна; ніхто тут ненавідується. Хитру-

ємо до якогось часу. Що-ж робити, коли не годен інакше....

Як я з цієї вишки зліз, як зайшов на квартиру, що де з мосту не впав, — не знаю. Та з тої пори в мене одно на думці осталося: не стріляти!.. І я попав у полон. Як у полоні, то ви знаєте, та я і за це Богу дякую, бо з таким ворогом мені не воювати....

Та як нас колись пустять на волю, як скінчиться оце, що тепер діється у світі, хочу і мушу поїхати в те село, щоб побачити її, але не на вишці і не при світлі ліхтарки, а в школі, як крізь відчинені вікна падати-ме весняне сонце на її золоті коси і як її слова будуть мішатися з веселим співом птахів, з журчанням весняних струмків, з шелестом молодих, зелених листочків. Йй Богу!

С. ЧЕРКАСЕНКО.

Пророк.

Він пас ягнята за селом,
Такий сумний, такий ще юний . . .
В душі палкій бренили струни, —
Ніким неспіваний псалом.

Яріли обшари ланів,
Оброблених людьми—рабами . . .
Дивився скорбними очами . . . .
Питав: "Хто збудить людський гнів?"

Де голос той, як Божий грім,
Що потрясе серця ці кволі,
Надхне рабів жаданням волі
І духом гордим і міцним?"

Він пас ягнята за селом,
Та кинув посох свій негожий . . . .
І заспівав обранець Божий,
Народу визвольний псалом.

І чує голос: "Встань, іди,
Ставай ти сам за всіх до бою!
Не гнись, — усюди я з тобою,
Пророче віщий, молодий! . . ."

А зброя-ж де? — питає він.
І знову голос Бога — Слова:
"А зброя та — то рідна мова,
Гучна, проречиста, як дзвін.

В запеклі душі нею бий,
Зміцняй серця в огневім гарті,
Постав її на грізній варті,
Як меч двосічний і страшний!"

Борис Лисянський.

ВОСКРЕСНЕ!

Воскресне приспана країна
У світлих муках каяття, —
З руїн повстане Україна
У творчій пориві життя.

**

Ми не діждем тієї днини —
Не стане нам для того сил,
Але величні ті хвилини
Ми благословимо й з могил.

Любов є сильніша як смерть, — до-
казують вдівці і вдовиці, котрі йдуть
вдруге до шлюбу.

**

Еманципаційний рух жіноцтва почав-
ся від хвилі, коли жінка покинула кухню
для вічевої салі, а чоловічий еманципа-
ційний рух від тоді, коли чоловіки по-
кинули ідальню для ресторану.

**

Деякі люди мають так багато енергії,
що навіть десятох не може виконати
за них тої праці, про яку вони вічно
говорять.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

СПОМИНИ З ГЕРЦЕГОВІНИ.

В році 1882 припадали Великодні свята на день 7 квітня. Тямлю це добре, бо ті Великодні свята довелось мені провести перший раз у моім життї далеко від рідної землі, далеко від знайомих, приятелів і рідні, в далеких і пустих герцеговинських горах близько чорногорської границі, і хоч між словянським народом, недолею з нами дуже схожим, то серед таких обставин, що всякий герцеговинець, бачучи мене в мундурі австрійського офіцера, вважав мене не за що іншого як за свого ворога.

У Великодну суботу довідався я, що моя компанія зараз після обіду призначена йти на передню сторожу до судінього місточка Броду, де трохи не від місяця все одна компанія держала передню сторожу. На що це було, я не міг ані сам догадатися, ані у других розпитатись, але звели, так іди і не пийтайся! Цей Брод був віддалений на південь від Фочі, де я був тоді, на яких два кілометри.

Після менажі зібралась ціла компанія в числі двіста людей і ми пішли гірськими стежками по двох правим берегом бистрої Дріни до Броду. З усієї компанії зробилась довжезна гадюка, що хиталась повзаючи, бо на такій дорозі про мірове маширування не могло бути й мови, а наш тарабанщик ніс бубон хіба для того, що так наказує регулямін.

Після години такого маршу ми стали на місці, змінили попередню сторожу і стали таборитися в полотняних шатрах що там стояли. Два більші шатра жовніри, одно менше призначене було для офіцерів.

На рівнині стояло перед місяцем містечко Брод — тепер руїна. Ні одніської хати! Де хата стояла, там згарище і розвалини. Хіба де-не-де стерчить зачаділий комин, неначе чорний зуб у роті трупа.

А тут показує на гарну днину. На сьньому небі одна зірка за другою погасає, ні шматка хмарочки. Небо від схо-

ду щораз яснійше, жайворонки прокинулись і піснею стрічають сходяче сонце. Усюди пахне весною, всюди земля зеленіє, всюди — крім тих місць, де стояли хати, довголітня людська праця, а тепер жертва гармат.

Я задумався, маширую дорогою серед мертвого місточка, пустивши думки гуляти.

Коли це чую за собою тихенький спів на стару, добре мені звісну ноту “Христос воскресє із мертвих, смертїю смерть поправ і суцим во гробіх живот дарував”. Я прокинувся. Мені в першій хвилі здавалось, що я у своїй церкві. Оглядаюсь — а тут замість мірян машерують за мною мої товариші долі. Вони зараз перестали співати, бо було пильно наказано машерувати тихо, без шуму. Та ба! Сьогодні такий день, що вибачай пане коменданте! Зрештою тут рівнина, неприятеля не видно.

Співайте, хлопці, далі, тільки не голосно!

Мої хлопці завели знов тихенько:— “Христос воскресє”. Я відвернувся від них, та таки не вдержав сліз . . . сліз радости. Ось і тут довелось почути воскресну пісню! Цього я ще вчора не сподівався та гадав що я самітний. Забув, що коло мене свої люди, земляки, Українці-Бойки зпід Самбора. В мені серце віджило.

Переплили ми в двох гуртах човном бистру Дріну, перейшли стежкою попід темним Кмуром, тай уже ми на місці коло містка, що нам його казали пильнувати.

Я змінив попередню сторожу, поставив ведети та ждав тільки, коли попередня сторожа відійде, щоб розпорядитися по свому. Тепер я був тут єдиний Під горою Градіною стояла самітна босанська куча (хата), причеплена до скелі, мов ластівяче гніздо.

— Гей, хлопці! Покличте мені з он тієї кучі Боснака! Не страште його, кажіть, що я маю з ним щось поговорити. За чверть години бачу, ведуть мої

чорноволосого Босняка-Турка. Турок боячись якоїсь напасти іде як не свій, а далі чую, що він перед жовнірами вибачається, що він з повстанцями не має нічого спільного, що “усташі” погані люде, цур їм та пек!

Я вийшов проти нього. Боснак кланяється низенько.

— Добар дан, компіо (Добрий день, сусідо)! — кажу та не даючи йому розпочати деклямації на тему прихильності до нас. прошу його, щоб мені продав десять яєць, бо у нас нині такий “рамазан” (свято), що без яєць годі.

Турок аж зрадів, що тут річ тільки про яйця, обернувся, побіг мерщій до своєї кучі і за хвилю приніс в мішочку яйця та ще з тяжкою бідою прийняв гроші.

Скільки є жидів у нашій цугу? — спитав я.

Є чотири — каже капраль.

Ну, добре. Тепер панове жиди на ведети, а християне до мене сюди!

Все зроблено як слід, а покищо наш кухар витяг яйця з окропу і обібравши із шкаралущі, покладав на бляшаній покришці від менажки.

— Є тут між вами, хлопці, який дяк? — питаю.

— Гир! — відзивається оден випроставшись переді мною.

— Молитвослов є?

— Є, пане лейтнант!

— Тропарі воскресні знаєш співати?

— Чому ні! — каже мій дяк. І вже забув про свою вояцьку поставу, бо почав рукою сьгати до голови, мовби хотів шапку здіймати.

— Ну, зачинай, та не голосно. Мій дяк виняв з торністри старий молитовник, розкрив, де треба, відкашлянув, здійняв шапку і став стиха співати: “Воскресєніє Твоє Христе Спасє”. Ми всі, познімавши шапки, потягаємо за ним стиха. Прийшло з черги: “Плотію уснув”. Тут наш дяк не здержав та затягнув голоснійше, мельодія залунала герцеговинськими горами. Притім хлопцєви затремтіли уста, сльози ринули горохом, і він не можучи здержатись, розплакався як дитина за мамою. Ніхто з нього не посміявся, бо і нам всім стояли в очах сльози. Кожний з нас був у тій хвилі деінде своїми гадками, про Босню ми всі забули.

Проспівали ми вкінці тричі “Христос

Воскрєс”, а тоді я привитав хлопців тричі словами “Христос Воскрєс!” — “Воістину Воскрєс!” — відгукнули.

Підчас того всі мої люде держали в руках зброю. Я так наказав на випадок якого несподіваного нападу. Потім узяв я бляшанку з яйцями, перехрестив тричі і покраяв на кусочки. З великого зворушення мені руки тремтіли. Промовив я кілька слів до моїх вояків, згадав про рідню, про дім на рідній далекій стороні та побажав всім щасливо вернутись до дому, та своїх у гаразд застати.

— Дай Господи! — відповіли гуртом і кожний поділився зі мною шматочком яйця. Хлопці почались між собою цілуватися. Настрій усіх був християнський наскрізь. Кожному начеб камінь із серця зсунувся. Забулося всяке горе і кожний здався на волю Божу, сподіваючись, що молитва його буде прийнята. Мені прийшло на гадку питання:— Чи не так само святкували перші християне Великдень у катакомбах.

Сонце вже показало своє ясне лице зза “Чорного верху”, коли ми взялись до сніданку. А що ми їли? Ну, вгадайте! Невже ковбасу, сир, масло і прочія сніди — звичайну Великодню їду? Та ба! не було в нас нічого того, так треба було поживитись “кминою зупою” із звичайним насущним коміснєком

Коли вже хлопці і наїлись і набалакались доволі, кажу:

— Матлак, давай сопілку! Маєш?

— Є, пане лейтнант! — відповідає Іван Матлак, перший соліст на сопілці в цілій компанії, але може ще не випадає грати, може ще не по утрєні.

— Щож порадиш? — кажу — у нас вже по утрєні; другої не буде цього року, а сумувати годі.

Матлак виняв з кишені сопілку, лизнув язиком по дірках здож сопілки, подув з другою кінця, попробував оден-два тони і затягнув тужливої гірської пісні — зробив малу павзу і втяв дрібнєнької. Мої хлопці розохотились, оден Бойцунь таки не видержав, щоби не вівкнути собі з усієї сили, аж жиди на ведєтах оглянулись, та давай гуляти. І гуляли, по герцеговинській мураві, о мало не забули жидів злєзувати до снідання.

Коли в полудєнь нас змінила друга варта, ми вертались до табору у весєлім настрої духа, наче з празника.

Як Робити в Дома Мясні Консерви?

Наші люди в Канаді і Америці відживляються назагал добре; може навіть краще, як такого самого стану Англієць чи Француз, бо до способу живих західно-європейського, якого уживають на сім континенті, українці додають дещо зі свого питомо українського, що робить поживу більш рижнородною і смачнішою.

Є однак в році сезони, в котрих фармерські родини споживають за мало мяса. В літі мясо довго свіжим не постоїть, тому фармері намагають набілом. В холоднішій знова порі приходять важні роботи (головно молочення, збір з огородів, тощо) і господиня не має змоги стояти коло кухні та виварювати. І знов мусить тяжко працююча родина намагати набілом, або як на подвірю є кури, то в ряди-годи курятиною. А мясна пожива для працюючого чоловіка тут в Канаді є конче потрібна. В старому краю чоловік обходився без мяса кругом рік і мав силу до праці. Тут того не втне. Краєвий хліб і прочі споживчі средства є обильніші у потрібні для здоровля вітаміни. На сім континенті головне жерело вітамінів, потрібних чоловікови до здоровля і сили, находится в мясі.

Проте є дуже важним, щоби українські фармерки, (або ті, що живуть дальше від міста і не все можуть дістати свіже мясо) — навчилися робити в дома консерви, або як загально говорять: кенувати мясо. Способи тої роботи легкі і певні. З консервованим (кенованим) мясом є така сама вигода як з презервованими овочами. Роблення мясних консерв повинно увійти проте в такий самий загальний звичай, як то є з рижного рода овочами і яриною. Консервами можна в кожную пору року урижнороднити на столі потрави та уменшити для господині праці тоді, коли вона не має часу на виварювання обідів чи сніданків.

Процес консервовання мяса крок за кроком.

1. Уживайте до консервовання (кеновання) лиш мясо зі здорових штук худоби чи дробу.
2. Беріть до консервовання мясо не за свіже, ще тепле, зараз по забиттю, але вихолоджене, котре по забиттю висіло в холоднім місци (лиш не на морозі) бодай через 48 годин.
3. Обходіться з мясом дуже чистенько: обтирайте його чистим платком а ніколи не мийте водою (крім птиці по випатрошенню).
4. Консервувати мясо можна або сирим або на половину обвареним (це не робить різниці щодо часу в процесі кеновання). Коли консервується більше мяса нараз, то для рижнородности можна консервувати трохи сирого а трохи обвареного мяса.
5. Уживайте до консервовання лиш стерелізованих горячих слоїків. Слоїки стерелізується в той сам спосіб, як і при презервованню овочів, себто наповняючи їх теплою водою і огріваючи до горяча. В тій горячій воді держиться слоїки цілий час, доки не треба їх наповняти мясом.
6. Гумові перстені (рінгс) належить парити, держати в теплій воді і закладати мокрими.
7. Слоїків не напихати за тісно. Добре є вкладати з мясом також дрібніші кости.
8. До консервів з сирого мяса не вливати жадного плину (води, росолу, тощо). Росіл, в котрім обварувалося мясо, додається лише до слоїків з мясом обвареним.
9. Додати одну чайну ложочку соли на кожную кварту мяса.
10. Добре уважати, щоби на берегах слоїка не було жадного товщу, коли прикладається мокру гуму зі закруткою.

11. Слоїки можна позакручувати тісно (герметично) перед процесом консервування, до котрих наложено мяса обвареного. Можна також перед процесом позакручувати тісно і слоїки з мясом сирим, але тоді в таких слоїках треба лишити пів інча порожнього місця у верху.
12. Вложіть слоїки зараз по наповненню в котел чи баняк — в горячу воду, коли в слоїках є обварене мясо, — а в зимну, коли в слоїках мясо сире. Се є одно з найважніших застережень.
13. В кітлі має стояти вода два інчі вище слоїків.
14. Числіть точно час процесу — звичайно 3 години — але не від хвили, коли ви поставили котел на кухню, лиш 3 години від хвили, коли вода зачне кипіти.
15. Тримайте воду через ті три години у безнастаннім кипінню.
16. Лучше переварити як не доварити.
17. Заки відкриєте покришку баняка, чи кітла (по трох годинах варення) відсуньте баняк на бік кухні, щоб перестало кипіти.
18. Виймаючи слоїки з кітла попробувати добре, чи сильно позакручувати і вивернути кожний на 20 минут, щоб бачити, чи не тече.
19. Не пробуйте закручувати сильніше, коли слоїки вже остигли, бо можете побити слоїки.
20. Слоїки з консервами поукладати в холоднім, сухім, і як можливо то в темнім місці.
21. Перед поданням на стіл належить консерви переварити через 10 минут.

Консервування мяса сирого.

Вистуджене через 48 годин по забитю мясо, обтерти чистим платком і покряти на такі куски, які звичайно подається на стіл, лишаючи (після вподоби) при нім малі кістки. Накласти мяса у слоїки так, щоб при верху остало пів інча порожнього місця і всипати до кожного квартового слоїка чайну ложечку соли (до дво-квартового дві ложечки і т. д.) Закрутити слоїк доброю, новою, мокрою гумою (рінгом). Поукладати слоїки в котел зі зимною водою, уважаючи, щоб тої води було 2 інчі висше слоїків і варити, числячи

три години від хвили, коли вода зачне кипіти. По зваренню, (або як загально кажуть: по процесі) вибрати з кітла, ще тісніше позакручувати і перевернути на яких 20 минут, щоб переконатися, чи не течуть. Поуставляти в сухім, холоднім і (если можливо) темнім місці на переховок.

Консервування печені.

Печіть печеню в той самий спосіб, як печете звичайно до стола. Не мусить вона бути аж м'яка, лиш щоб не було в середині червоного, себто сирого мяса. Покряйте на платки і виповніть ними (лиш не за тісно!) горячі слоїки. Додайте до слоїків нерозпущеного сосу з пательні, в котрій пеклося мясо. Позакручуйте добре і варіть через 3 години (рахуючи три години від часу, коли вода почала кипіти). З крайнням і укладанням печені в слоїки належить спішитися, щоб мясо і сос були горячі. По трох годинах виняти і поступати як поперед сказано.

Волова душеніна (Beef Stew).

Покряяти мясо в малі куски і прирумянити його трохи на пательні. Прирумянене вкинути до рондля, посолити до смаку, наляти водою, і поставити на легкий вогонь, щоб пріло (не кипіло) через 10 минут. Як любите, додайте до того покрайної моркви, салерів, цибулі, бараболь, помідорів і варіть то всьо так довго, доки ярина добре не загіється. Відтак поналивати в приготовані горячі слоїки і повкладати в котел з горячою водою та варити через 3 години. Відтак повиймати слоїки, лучше позакручувати і перевернути на 20 минут, чи не течуть. Сховати в холодне, сухе, темне місце. Перед поданням на стіл варити ту душеніну через 10 минут.

Консервування супи.

Покряяти мясо і лій від костий, порубати кости і вложити в баняк. До того додати трохи худого мяса. Наляти зимною водою і поставити на кухню, щоби пріло (не кипіло) через 6 годин. Додати закришки, як цибулі, салерів, моркви і т. н. По шістьох годинах процідити через друшляк, вистудити і зібрати лій. Відтак знов відігріти і коли зачне кипіти, поналивати в горячі сте-

Праця в зимі на срібних полях Грейт Бер Лейк.

Цвинтар на півострові Юкон, де похоронені ті, що в р. 1898 шукали за золотом. Не бракує там осіб українського походження, що замість золота, найшли для себе гріб.

релізовані слоїки. Додати чайну ложечку соли на кожную кварту зупи, закрутити тісно, вложити в горячу воду в котел і варити через три години. Коли хто любить може вкинути до слоїків по жмінці рижу або пенцаку (опиханого ячменю). По зваренню поступати як сказано передше.

Консервовання звичайного мяса.

Покраяти мясо на куски. Вложити в баняк і залити горячою водою. Поставити на кухню, щоб пріло через пів години. Вложити мясо у приготовані горячі слоїки, додати чайну ложечку соли до кожного квартового слоїка і залити горячим плинном, у яким варилося мясо. Закрутити слоїки і варити через три години. Дальше поступати так, як сказано передше.

Консервовання курятини.

В згадці про куряче мясо насувається насамперед питання: який тип птиці найлучший до консервовання?

Лучше, розуміється, консервувати добре втучену птицю чим худу, позаяк у худой відсоток костей є так великий, що навіть не оплатиться коло того заходитися. Однак найлучше консервувати надвишку весняних курей, після того, коли вибереться одні на тримання, а другі на продаж. Ситі курки, хоч би й дво-річні, є дуже смачні, коли їх закусувати.

Приготовання: —

1. Кури порізати на добу перед консервованням;
2. Добре випустити кров, оскубати і осмалити.
3. Вичистити і старанно вимити. Вложити на годину в середню ропу (на кварту води пів фунта соли).
4. Розібрати птицю так як до варення, лишаючи грудницю в однім кавалку.

Так приготовані кури готові до консервовання, яке можна робити в потрібний спосіб.

I. спосіб:— Варити курятину через 15 минут в малій кількості води. Коли вариться більше курей того самого дня, добре є варити два і три рази в тій самій ющці. По 15 минутах мясо витягнути, а хребет лишити в росолі, щоб прів трохи довше. Ноги можна також опарити і облупити та вкинути до мяса, бо

вони мають багато желатини, потрібної до споєння кусків консерви.

По 15 минутах варення відложити на бік стегна, крила і грудницю. Це значно зменшить скількість мяса, від котрого ще можна повідтинати грубші кости. В той спосіб мясо дуже легко укласти в слоїки, а й кісточок буде досить, щоб держати курятину в гарній формі. Мясо укладається тому з кісточками, бо вони лекше перепускають горяч до всіх частей консерви підчас процесу консервовання і дають потрібну для мяса желатину.

Відняти від кости обі половинки грудниці в цілости. Перецідити росіл, в котрім варилося курятину, через органічну (чіз-клат), щоб очистити від осаду. Остудити і зібрати зверху товщ так, щоб до заливання мяса у слоїках дістати як найчистіший плин.

Квартовий слоїк змістить 3 і пів фунта курятини, або дві середні курки на 5-пайнтовой слоїк.

Накладаючи слоїки мясом насамперед поставити сторцом обі половинки грудниці і то попри само скло, а середину заложити стегном, крилом і пахою. Друге стегно, паха і крило можуть творити верхню верству слоїка. Слоїки накладати так, щоб між кусками мяса було трохи порожного місця для росолу. Додати ложечку соли на кварту мяса і залити киплячим росолом, лишаючи пів інча порожного місця у верху слоїка. Стерилізованим ножом випустити зі слоїка весь воздух, прикласти гуму і закрутку і частинно закрутити (не тісно). Поукладати слоїки в киплячу воду і варити через три години, а хто уживає спеціального кітла о паровім тисненню, тоді варити в тім кітлі через 90 минут о 10 степенях тиснення.

Потім виняти слоїки, позакручувати герметично і поставити в переховок.

II. спосіб:— Вложити курятину, обварену через 15 минут, на пательню і зарум'янити її на смальці; коли кольор її вже брунатний, наложити слоїки і поступати точно так само, як в першій спосіб.

Цим способом законсервована курятину виглядає дуже гарно і має далеко лучший смак, як з першого способу.

III. спосіб:— Розібрати курку на куски і вложити сирію в слоїки. Не давати ні води ні якогонебудь росолу, лиш да-

ти до квартового слоїка дві рівних чайних ложечки соли. Закрутити і поступати точно так, як в способі першим. Накладаючи у слоїки сиру курятину, належить виповнити слоїки тісно, а не так вільно як при обвареній курятині, бо в цім способі сок з мяса сам робить собі желатину, котра споює части мяса в одну цілість, а само мясо збігається.

**

Можна легко завважити, що у всіх тих способах не консервується шийки, грудної кости (при котрій лишилося дещо мяса по відібранню грудниці), крижової кости і ребер. Тому ті части можна потяти і, або законсервувати о-сібно, або зварити з них знаменитий росіл.

Так само як другі м'ясні консерви належить і консервовану курятину перетримувати в чистім, холоднім, провінім і по можности в темнім місци. Добре є поналіплювати на слоїках дату консервовання, щоб уживати до стола по порядку.

**

При консервованню мяса і курятини належить заховати ті самі приписи, що й при презервованню овочів чи ярини. В першій мірі треба переконатися, чи не течуть слоїки. В тій ціли належить вляти до слоїка гарячої води (до половини

слоїка), покласти нову гуму і частинно закрутити закруткою. Перевернути і як остигне, добре провирити, чи в слоїку є бульки з воздухом і чи не тече. Коли всьо в порядку, слоїк можна з певністю ужити до консерв.

При консервованню мяса завсігди належить уживати нових гум. Рівно важним є стерилізувати слоїки перед накладанням у них мяса. Це значить держати їх в кипятку доти, доки не приходитьсь уживати.

Одним із найважніших застережень дотично консервованого мяса є то, що перед поданням його на стіл або навіть перед покушанням треба конечно його обварити чи смажити через десять мінвт.

**

Консервоване мясо чи курятину можна мати свіжими кругом рік і цей спосіб ведення кухонного господарства може у великій мірі зредукувати видатки на виживлення родини. Головно в часі нинішньої економічної скрути такі домашні запаси являються дуже економічними, не згадуючи вже про те, що постачають господиням вигоду, а цілій родині ріжнородних і смачних по-трав.

За бюлетеном Манитобського Департаменту Рільництва—Я. Н. Крет.

О. П. БОЖИК.

Розлука з хатою.

Бувай здорова, рідна хатино,
Бувай здоровий, рідний кут,
Бо я до тебе більше не верну,
Іду далеко в чужу путь.

Чи ти забудеш мене, хатино,
Де юні літа я прожив,
Де сни солодкі я у колисці
При рідній ненці милі снів?

Де чарувала мамина пісня,
Остаєсь колиска моя;
Бувай здорова, рідна хатино,
Я син твій — дитина твоя.

Тебе, хатино, я не забуду
В далекім краю, чужині,
Хоч нас розділять чужі простори,
Ти рідна будеш все мені.

Чи буду в злиднях, чи у достатках,
Все буду тебе кохати!
Кожної днини буду до тебе
На крилах вітру злітати.

В твоє віконце загляне думка,
Як сонце буде сходити,
Темної нічки у чужім краю,
Я тебе буду все снити.

Бувай здорова, рідна хатино,
Щастя, мій Боже, мені дай,
Бо я з чужини більше не верну,
Іду далеко в чужий край

HORLICK'S

THE ORIGINAL

MALTED MILK

ПРИЄМНИЙ ПОЖИВНИЙ НАПИТОК...
ЛІПШИЙ ВІД ЗВИЧАЙНИХ СТОЛОВИХ НАПИТКІВ...

Для цілої родини

Horlick's Солодове Молоко є Молоком із всюю сметаною, збагаченим і зміненим поживним екстрактом вибраного солодового зерна, злученого і сконцентрованого у вакуум до форми порошку.

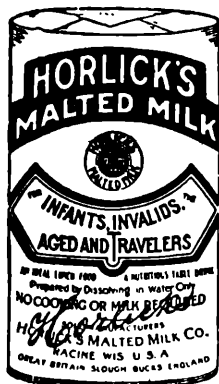
Як приготувляти (для дорослих)

Вкиньте 5 або 6 повних чайних ложечок в горнятко або склянку, змішайте з трошки гарячої або зимної води, щоб зробилася паста, і додавайте поступенно води. Коли уживається молоко замість води, уживайте 2 до 4 повні чайні ложечки. Можна додати бажаної заправки для особистого смаку.

Як приготувляти Horlick's Солодове Молоко для дітей

Позаяк годовання дитини відповідною кількістю Horlick's Солодового Молока у регулярних часах має великий вплив на її успособлення і здоровля, ми віримо, що слідующий припис буде помічним до осягнення сеї так дуже важної ціли.

Не розпускайте більше як потрібно на одну їду, ані не уживайте того, що лишилося, ані не загрівайте другий раз.

Беріть $2\frac{1}{2}$ рівних чайних ложечок Horlick's Солодового Молока розпушеного у 3 унціях води, збільшуйте поступенно до десятого місяця до 5 рівних великих ложок у 7 плинних унціях води. Треба вважати на початку й уживати слабший розпуск ніж приписано, коли зачинається годувати дитину Horlick's Солодовим Молоком.

Horlick's Солодове Молокоє дуже популярним й його подають у всіх готелях, кавярнях, ресторанах, содових фонтанах, вагонових ідальнях й аптиках. Продається також у вашого grosерника у слоїках величини 7 унцій, 1 фунт, 5 фунтів.

HORLICK'S MALTED MILK CORPORATION OF CANADA, LIMITED
MONTREAL

Плекання Малин в Західній Канаді

За бюлетеном Манитовського Департаменту Рільництва.

Сади є всюди, де лиш до їх культури надається підсоння. Однак ні один нарід не любить садів так дуже, як нарід український. Красу їх оспівав він у своїх народних піснях, в поезії, в літературі. Бо й розкішні вони там у нас, на Україні!

Здається, що найважнішою причиною, чому Українцями так тажко заакліматизуватися на чужині, а вже головно в Канаді, — це брак садів. Має й хліба подостатком, та й ще гарного, білого,

Та заки з тих стацій поширяться культура садів між загалом фермерського населення в степових провінціях, господарі, можуть тимчасом плекати іншого рода овочеві кущі, котрі удаються всюди в Західній Канаді, приносять при незначній праці обильний збір і є окрасою господарства. До таких овочевих кущів належать передовсім малини.

Червоні малини.

З малин, плеканих в Західній Канаді,

Стоїть між двома розкішними рядами Летам малин. На заді малюнок можна зауважити охоронний пас з дерев.

має мешкання куди краще, як бідну ліпняку, убраний краще, гроші в него є — та помимо того всього десятками літ тужить за бідним, обдертим, всіми визисканим рідним краєм, тужить за українськими садами, де він помимо бід, поїв душу і ароматами вишневого цвіту і тьохканням українського співака-соловія і чудовими краєвидами, мальованими самим найвищим Малярем-Творцем.

Уряд Канади, доцінюючи красу і многобачні користи садків, старається від давна на своїх дослідних стаціях виплекати овочеві дерева, приновлені до клімату Західної Канади. В Морден, Манитоба і на других експериментальних фармах є прекрасні сади, котрі вже нині приносять пересічний збір овочів.

є найважнішими червоні малини. Черні і пурпурові удаються також добре, але покищо їх садять дуже мало. Найбільше садять червоних малин, а це тому, що червоні малини є:

- 1) своєрідні в Західній Канаді.
- 2) ростуть даліше на північ від других малин.
- 3) лекше їх плекати і множити.
- 4) можуть видавати велику скількість овочів щороку, коли плекається їх відповідно.
- 5) видають овочі доброї якості на ріжнородних землях.

Коріння малин є тревалі (perennial), значить, ростуть з року на рік; але бадилля тревають лише два роки. В першій сезоні бадилля виростає в свою повну міру, а в другій сезоні з боків поза-

зимового бадилля виростають гілки, на яких ростуть овочі. По виданню овочів ці бадилля завмирають і треба їх ви-тяти.

РОДИ МАЛИН.

Найтвердші і найбільш відповідні до кліматичних умовин Зах. Канади є місцеві роди малин. Але їх овоч дрібний тай урожай пересічно бідний. Належить проте плекати більш делікатні роди, котрі, хоч не мають тої твердості що роди місцеві, зато дають прекрасний великий овоч і гарний урожай. Деякі з тих родів є:

“Чіф” — міцна рослина, що доспіває яких 10 днів скорше від “Летем” і видає великі овочі доброї якості.

“Летем” — міцна рослина, дуже плодюча і витривала і також дає великі овочі доброї якості.

“Герберт” — добрий рід для домашнього саду, але не так сильна як “Летам”. Має зато велику відпорність на слабості і родить великі овочі доброї якості.

“Нюмен 4. 23” — має біла майже без колючок; менше міцні від “Герберт”, але ростуть добре. Овоч гарної величини і доброї якості.

“Старлайт” — один з найранших родів; дуже витривалі рослини о пересічній відпорності проти хоріб. Видають середньої величини овоч і середньої якості.

“Мунбім” — витривалий рід, росте буйно, овоч середньої величини і середньої якості. Овоч, як достигне, тримається міцно.

“Санбім” — дуже витривалий рід і дуже буйний. Має біло дуже колюче а овоч менший як середньої величини.

ЗЕМЛЯ ПІД ЧЕРВОНІ МАЛИНИ.

Під червоні малини надається найкраще чорна, поживна земля богата в органічні матерії. Добрий збір овочів можна тоже дістати на пісковатій землі, якщо вона є підгноєна і перед садженням добре глибоко оброблена. Рослини на глинястій землі також видадуть великий збір овочів, як є добрий спосіб підливання і як ця земля є легко похила так, щоб вода стікала.

Тому, що малини достигають пізно в літі, то земля, яка задержує в собі вогкість, є під малини найбільше пожадана. Тому, що піскова земля висихає пе-

ред часом, заки всі овочі достигнуть, є добре таку землю покрити з початком липня старим гноем на кілька цалів грубо, а 12 цалів кругом корча і межі рядами. Цим способом пісковату землю затримається холодною, вогкою та зробиться її більш плодючою. Коли бадилля присипається на зиму землею, то земля буде більш плодюча, коли на весні наповнити старим гноем борозди, з котрих забрано землю, щоби покрити бадилля малин на зиму.

Пильна увага і праця можуть перемогти брак плодючості землі і її не конче відповідного положення.

ПРИЧИНИ НЕВДАЧ.

Причини невдач і розчаровання в плеканню малин між іншими є ці:

(а) Садження в осени, яке часто практикується, а яке дає малі успіхи. Краще є насаджувати малини на весні, заки пупінки на бадиллю ще не отворені. Але якщо в осени є подостатком вогкості, садження в такій пізній порі може бути успішним, особливо тоді коли рослини переноситься з одного місця до другого, або з дальшого саду.

(б) Деколи не є добра якість рослини, яку садиться. Тому треба садити лише однорічні рослини тому, що вони вкорінюються і ростуть скорше, як другі. Коли рослини є з дальшого горада, треба уважати, щоб вони при переносенню не висушли, заки їх посадиться. Робиться це в той спосіб, що розпаковується рослини і кладеться їх коріння у воду на якийсь час, а потім покривається його мокрим, грубим рядном.

(в) Огородники деколи забувають втинати бадилля до 6 цалів від землі потім, як рослини приймуться. Це втинання бадилля вправді спричинить втрату овочів того року, коли малини садиться, але зате на другий і на сліду-ючі роки буде багато кращий збір тому, що бадилля буде сильніше. Рослини можуть часом зісохнути, коли їх не притяти по приймленню, особливо тоді, коли літо є за сухе.

(г) Много невдач спричиняє також та обставина, що в ряді є забагато бадилля. Недосвідчений огородник думає, що чим більше бадилля, тим більше буде малин. Тимчасом воно так не є. Як каже один авторітет: “найгіршими будя-

ками в малинових садах є такі самі малинові бадилля. Це ми бачимо тоді, коли малини є посаджені системою живоплота.

Належить затримати лише міцні, доспілі і грубші бадилля, а всі короткі, слабші, недоспілі, з багато гильками витяти. Найкраща пора витинати їх є сейчас по зборі овочів тоді, коли зрізується старе бадилля. Коли в той час виріжеться це непотрібне бадилля, то на другий рік те бадилля, що остало, стане сильнішим і видасть кращі овочі.

(г) Дуже часто малини садиться близько других корчів або дерев. Щоби збір

садиться слабші роди малин, найкращий спосіб забезпечити їх на зиму є зігнути бадилля і присипати землею. Робиться це в той спосіб, що копається борозду по кожнім боці ряду і тоді оден чоловік триме бадилля до долу, рівно з бороздою а другий присипає бадилля землею.

(е) Останніми роками слабости такі як Mosaik, Leaf Curl і Red Spider Mite загрожували малинам. Остання рідко коли загрожує рослинам, хиба що нема подостатком вохкості під рослинами. В сухих порах року однак ця пошесть множитья. Починає сохнути насамперед листя, коли посуха триває довше, воно

Малинник в Морден, Ман.. Ці кущі мають оден рік.

був добрий, треба садити малини від 12 до 30 фітів від інших корчів або дерев бо в противному разі дерева чи корчі заберуть малинам всю вохкість. Колиж посадиться їх у повищій віддалі від корчів або низьких дерев, тоді малини будуть забезпечені перед вітром і затримують свою вохкість, яка їм так дуже потрібна. Цим способом забезпечиться також бадилля в часі зими.

(д) Ще іншою причиною малого або цілковитого неврожая малин є ушкодження бадилля в часі зими. В зимнійших сторонах, а особливо в місцях, де

цілком висихає.

На це рекомендується слідує середство:

Flowers of Sulphur 1 oz:

Звичайне мило 2 ozs:

Вода (тепла) 1 гальон.

або такий:

Sulphide of Potassium, $\frac{1}{4}$ oz.:

Води 1 гальон.

Найбільшими ворогами малинових кущів є "Мозаїк" і "Ліф Кирл". Рослини діткнені "Мозаїк-ом" перестають рости і їх листя дістає блідо-зелені або темно-зелені плями.

Там знова, де осівся "Ліф Кирл", бадилля зменшується, листя стає меншим, а його краї скручуються до долу і в середину.

Усі діткнені заразою рослини треба сейчас витягти, бо в противному разі комахи рознесуть слабість на другі кущі.

ЗАКЛАДАННЯ МАЛИНОВИХ ПЛЯНТАЦІЙ.

При насаджуванню малин уживається переважно двох систем: системи кущевої або системи живоплоту. В обох цих системах можна садити поміж рядами малин якусь іншу ярину в двох перших роках по посадженню малин.

Кушевий систем. Посадити рослини три стопі одну від другої, в рядах 6 до 8 стіп оден від другого. Цей спосіб є краший від садження корчів 4-5 стіп від себе віддалених тому, що є менше землі до сапання між корчами і поміж рядами і скорше можна очистити землю від бур'янів.

Малини саджені віддільними кущами потребують яких три роки, щоби видали добрі сильні біла і добрий збір овочів. Важним є з'ясувати, що кущі треба добре відзначити оден від другого і не більше як десять однорічних билин має бути в однім кущі тоді, коли рослини розвиваються і є в повнім розцвіті.

Коли бадилля малин не є висше як 36 інчів, тоді їм непотрібно тичок. Але як вони є висші, то коло кожного куща належить вбити тичку і привязати до тички всі бадилля, на яких ростуть овочі. Найкращий спосіб є звязати бадилля одного куща разом у верхів, або повязати у двох частях, і так доперва привязати до тички. Вершки дуже довгих бадиль треба втяти так, щоби всі були на яких п'ять стіп висоти.

Система живоплоту. Це є, здається, найлекший спосіб плекання червоних малин тому, що рослини легко і скоро творять безпереривний ряд. Треба пам'ятати однак, що в корчі не має бути більше бадилля як чотири билини на одну стопу в ряді; а ряд не має бути ширший як 12 цалів. При садженню віддаль між поодинокими рослинами в ряді має бути між 12 до 18 цалів. Ряди мають бути 8 стіп оден від другого і так як у попередній системі лише сильні і грубі

бадилля треба лишати, щоби видавали овоч.

В тій системі також треба ужити тичок, коли бадилля висше як 36 цалів. Звязувати їх коло вершка, в групах від 9 до 12 билин. Або покласти два патики при кінцях рядів, яких 12 цалів оден від другого, а низші від 16 до 20 стіп оден від другого, через цілий ряд. На цих тичках розтягнути два довгі, тонкі дроти, або сильний шнурок, яких 36 цалів від землі і до того дроту попривязувати малинник.

Користи зі системи кущів. — Коли садитись малини системою кущів тоді:—

1. Лекше і скорше викорінити слабости; коли оден кущ є заражений, можна його розкопати і забрати з нього заражені біла, заки ще другі заразяться. Тому в часі сезону належить переглянути весь малинник кілька разів.

2. Можна лекше і без втрати зібрати овочі тому, що гильки, на яких ростуть малини вигинаються на зовні. Вживаючи кушевого способу можна дістати більші малини, підчас коли при системі живоплоту можна їх зібрати більше.

3. Витинання старих, непотрібних бадил є значно улешене.

4. Бадилля, які родять овочі можна лекше привязувати до тичок.

ОБРИЗУВАННЯ БАДИЛЛЯ

Нищити тонкі і непотрібні бадилля є важніше як їх обрізувати. Але коли вже треба обрізувати, тоді уже будуть наслідки і то уємні.

1. Зменшиться збір овочів, хоч величина малин не буде побільшена.

2. Гильки, на яких ростуть овочі будуть закриті новими білами.

3. Овоч достигає пізніше на низших гільках.

4. Багато низших пупінок є сліпих. Частина біла від три до п'ять стіп висока є найбільше родюча.

РОЗМНОЖЕННЯ ЧЕРВОНОЇ МАЛИНИ.

Хоч малини ростуть і з насіння, однак цього способу не практикується при розмноженню ріжнородних малин. Найкращий спосіб їх розмножування є через пересадження малих рослин, що виростають з коріння. Ці малі рослини виростають блище або дальше від матірних кущів. Добрий плян для огорожника є посадити ці малі рослини в осібнім

місци для молодих малинових рослин. Цю окрему часть садку треба добре доглядати, щоби в час зазимити заражені або слабі рослини.

Червоні малини можна розмножувати одним зі слідуєчих трох способів:—

1. Лишаючи молоді рослини, щоби росли в спокою до кінця сезону; потім їх пересадити.

2. Зібрати молоді зелені зернівки або нові парости в місяці червні. Щоби вони приймались, потрібно вохкості; на їх пересаджування найліпший сірий день. Зірвати їх треба з частиною їх матірнього коріння.

3. Число зернівок можна помножити в той спосіб, що вчасно на весні перетинається ризкалем коріння близько го-

вочів, щоби здорове бадилля могло добре достигнути і видати добрі плоди на слідуєчий рік.

4. Раптовий або сильний мороз є більше небезпечний від поступенного морозу. Іншими словами, як зима починається повільно, велике зимно в січні і лютім не ушкодить так рослин, як раптова зміна на дуже зимно.

6. Пізна доспілість бадиль і послідовне ушкодження рослин в зимі може бути спричинене тим, як за дуже обрізується бадилля підчас літа. Цего непорядно робити з червоними малинами.

Колиж ушкодження рослин в зимі продовжується помімо ріжних зарадчих способів, то тоді найліпше таки згинати бадилля і присипати землею.

Гарний ряд Білих Сосонок, як охоронний пас в оочевій плянтації.

ловних рослин. Кожна секція так потята випустить нові рослини. Цей спосіб є найкращий для скорого помноження нових рядів малин.

УШКОДЖЕННЯ В ЗИМІ.

Коли не можна з яких небудь причин прикрити на зиму бадилля малин землею, рослина може бути ушкоджена через слідуєчі причини:—

1. Деякі роди, такі, як Вайкінг і Ньюбург не можуть видержати тутейшої зими.

2. Коли в зимі є багато теплих днів, рослини можуть бути ушкоджені тим, що при зміні температури на них формується лід.

3. Де ріст малин продовжується до пізної осени з причин пізних дощів. Тому радиться знищити слабі, старі і не потрібні бадилля сейчас по зібранню о-

ЗБІР ОВОЧІВ.

Скількість овочів залежить від клімату. Овочі починають формуватися в часі літних спек і коли в тім часі падає за мало душу, збір буде невдоволяючий. Тому огородники більших малинових садів повинні застановитися над тим, як держати землю вохкою штучним способом. Часть садку, яка похилена до півночі, не висихає так скоро як та, що похилена до полудня. Також прикриття землі старим гноєм на 4 до 12 цалів широко кругом куців, про що було згадано повисше, затримає вохкість землі а навіть поправить її плодючість.

В дуже горячий і сухий час ягоди підчас збирання можуть розпадатися. Це в більшій мірі трапляється в молодих плянтаціях.

Середний збір малин є 900 до 2,000

кварт з одного акра червоних малин. Чорних малин можна зібрати з акра навіть більше. Одна кварта з одного куща в кущевій системі, належить до доброго збору.

ЧОРНІ МАЛИНИ.

З чорних малин найкращий рід є т. зв. "Мегуд", хоч і "Комберленд" також родить добре в деяких садках в Манитобі. Найкращі плянтації чорних малин є ті, які є забезпечені від полудня та ростуть на пісковоїй, чорній, багатій землі. На такій землі вкорінюється скорше і краще, чим на глинястій, чорній

У чорних малин кущева система є найбільш відповідною. Садити їх так, щоби межі рослинами було 4 до 6 стіп а між рядами 6 до 8 стіп тому, що чорні малини мають більше бадилля і розгалужуються ширше. Нищення слабих і непотрібних бадиль є важним, коли бажаєте мати великі ягоди. Подібно як з червоними малинами, старі бадилля треба витяти після того, як збирється ягоди.

ПУРПУРОВІ І ЖОВТІ МАЛИНИ.

Пурпурові малини поки що не надаються до садження на преріях. Жовті

По лівій руці малинник прикритий землею на зиму. По правій ще ні. Легко завважити, що малинник рівний з чоловіком.

землі. Щоби бути певним, що малини добре вкоріняться, порадним є присипати землею около 3 цілі грубшого кінця бадилля при кінці сезону. Молоді рослини треба витяти і пересадити на весну.

Коли бажається мати багато овочів, бадилля не повинно бути за високі. бо вершки будуть за тяжкі. Тому треба в літі бадилля притинати, як що воно переходить 24 цілів. Це спричинить розгалуження і скріпить бадилля. Більша скількість бадиль в кущі не є така шкідлива у чорних малин як у червоних, і всі пупінки на бадиллю чорних малин є будучі овочеві пупінки.

малини, по більшій часті, також не мають тої вартости що червоні. Тому садять їх лише в обмеженій скількості, доки не покажеться, що варто їх садити більше.

**

Українські фермери, що полишали в краю чудові сади і тужать за тою правдивою життєвою насолодою, повинні розвести при обійстю навіть цілими акрами малинові сади, котрі крім гарного виду, запаху і чару дадуть щей гарний збір малин, коли вже не на продаж, то для домашнього вжитку на малинові соки, презерви, мармоляди і компоти.

Як купуєш коня, або береш жінку, замикай очі і покладай всю надію на Бога.

Нехай вас Бог боронить від злого сусіда і від чоловіка, що вчиться грати на скрипку.

Гроші для Вас у Плеканню Мінків

Факти й ідеї, про які дізнаєтеся із сеї статті про плекання Мінків, забезпечать вам відразу успіх у сім новім підприняттю. Інтересним є знати, що ви не знайдете сего бізнесу переповненим і що додаткова продукція найде легкий і готовий торг на ваш товар.

На великих просторах находимо природно велику різницю в характері мінків, так щодо величини як і якости футрових шкірок. В Канаді головний поділ мінків, на підставі типу шкірки, є такий:

1. Північно - східний Квебек і частина Лабрадору.
2. Західний Квебек і північно - східне Онтеріо.
3. Західне Онтеріо і Секція Годсон Бей.
4. Західна Канада і Мекензі Ривер Бейсин.
5. Внутрішня Бритиш Колумбія і Юкон Тетиторія.

Найліпші шкірки находяться у Північно-східнім Квебеку і Лабрадор. Між ренчарами футрових звірят сей тип мінка високої якости зоветься Лабрадор. Так як кожний інший успішний бізнес, плекання мінків вимагає примінення простих фактів у практичнім веденню промислу. Робота є здорова й приємна і повна заінтересовання для тих, що люблять звірята. Слідуючі факти першої ваги треба зазначити.

1) Важним є, щоб оригінальні звірята, з яких фармер мінків задумує виплекати свій основний рід для розплоду, були достаточо високої якости, щоб їх шкірки були в попиті по цінах, які дадуть добрий зиск, бо бідний тип мінка не буде ліпшим ані не продасться за висшу ціну від вартости, яку мали родичі.

2) Добрі клітки і загальне старання є великої ваги для здоровля мінків плеканих у заперті.

3) Відповідна й достаточна їда є чинником в успісі; годування сиҳ звірят не є коштовне, їх їда вимагає догляду й розумного зарядження зі сторони фармера мінків; кошт одного звіряти не повинен перевищати \$5.00 на рік.

4) Спеціальний догляд в часі сезону розплоду, підчас породів, для самиць є дуже важним. Добре старання збільшить продажі, які дають зиск.

Клітки. — Ціла клітка будується із стовпців 2x2 цалі; ужитий дріт є тяжкий ч. 16 гейдж. Для родючої самиці, що жие цілий рік в тій самій клітці, і де виводить пересічну родину із чотирох молодих, повинен бути знадвору простір від десять до дванайцять квадратових стіп. Що тичиться пропорції довжини до ширини, то довжина ніколи не повинна бути меншою від шість стіп. Височина повинна бути від півтора до двох стіп. Нора, положена при однім кінци клітки, повинна мати три до чотири квадратових стіп підлоги.

Молоді, які жиють у своїх клітках лиш від часу відлученя до часу футрового сезону, або доки не зістануть уміщені в більших клітках на розплід, не потребують тої самої скількості простору. Пересічно від сім до вісім квадратових стіп розбігу є достаточним.

Годування. — Мінки є вартісними звірятами, вони представляють дійсне вложення грошей з вашої сторони і будучий дохід для вас, і ви мусите завсігди розуміти, що годівля спеціально відібеться на торгової ціні, яку дістанете за шкірки. Нема короткої дороги до успіху й ви одурите лиш себе самих і заплатите за свої хиби пізнійше, коли будете простувати свій догляд у годівлі мінків. Не можна дозволити, щоб мінк надто схуд, ані не можна давати йому забагато їсти, щоб не став лівним і надто товстим. Пересічна їда для дорослого мінка виносить пять до шість унцій денно. Особа, що годує мінки, скоро пізнає, котрим мінкам давати менше а котрим більше їсти. Порція з $\frac{3}{4}$ мяса і $\frac{3}{4}$ риби три або чотири разів на тиждень. Варена морква два рази на тиждень, або томата. Поживу з костей (Бон міл) можна уживати замість моркви або тометів. Печінка може бути волова, кінська або свиняча, як довго вона є абсолютно свіжою.

Два рази на тиждень поручається одну чайну ложечку порошкової сірки. Коли уживаєте рибу на годівлю для мінків, то дивіться, щоб була свіжа. Нехай ваш ніс буде вам провідником. Молоко й трохи води на зроблення вохкої мішанини пориджу або пшеничних бісків. Коли самиця має стати матір'ю і буде мати подостатком молока, то виплекає здрові діти. Коли звірята можуть зужити більше молока без великого розвільнення, то збільшити їм скількість молока.

Санітація. — Мінки є надзвичайно витривалі, коли мають відповідну їду, чистоту, і мешкання. Вони є майже недоступні для хороби, звинятком коли мають невідповідний догляд. Передовсім мінк мусить мати сухе місце до спання, літом і зимою. Інакше звіря загине з нюмонії або якоїсь іншої хороби леге-

По футровім сезоні дайте мінкам більшу скількість сіна. Вони зроблять собі

самі гнізда. І вони викинуть всю сіно, якого не будуть потребувати на вигідне гніздо.

Памятайте, що ви плекаєте дикі звірята в заперті, і при породах дикі звірята вертають до диких звичаїв, без огляду як довго були ласкавими. Навіть домашна кітка, хотяйби як улюблена, захоче своє гніздо, і скриває свої молоді. Словом, фармері повинні памятати, що самиця - мінк є далеко ліпшою матір'ю для своєї дитини ніж людина може бути, і що вона занесе своїм молодим всю, чо-го вони потребують, як тільки покласти ті річі в такім місци де вона зможе їх дістати. Ступіться матері з дороги . . . а всю буде добре.

Плян з рисунком клітки вишлемо на бажання. — Адресуйте:

HOMER FUR FARMS
St. Catherines, Ont.

Мати (до синка): — За кожним разом, коли ти нечемний, мені прибуває сивий волос.

Синок: — То з тебе, мамо, мусить бути добрий нумер, коли дідусьо такий сивий!

Дентист, побачивши свого служачого в бійці з кількома жінками нараз кричить:

— Степане! А щож то ти виробляєш?

— Пацієнтів! відповідає Степан коротко.

GILLETT'S LYE

ДО

роблення мила і чищення МИЛО

Мило, для загального домашнього ужитку, можна економічно зробити в дома з відкиненого товщу і мастей, які находяться у пересічній кухни. Господині, що бажать заощадити, можуть при стараннім ужитттю одної бляшанки Джілетт'с Платкового Лаю зробити від 9 до 15 фунтів знаменитого мила, залежно від процесу і припису, якими послугуються. Тисячі господинь старанно щадять нині всі свої домашні товщі і масти на роблення мила, міжтим коли в многих домах всю мило уживане до прання ро-

биться з Джілетт'с Чистого Платкового Лаю і куплених волових, овечих або свинячих товщів, які можна дістати по дуже уміркованих цінах. Воно коштує менше як оден цент, щоб зробити кусник мила з Джілетт'с Лаю. Приписи до роблення мила всякого роду будуть вислані вам на жадання. Прочіть о книжечку з приписами, "How to use Gillett's Lye in Soap-Making and Cleaning".

STANDARD BRANDS LIMITED,
Fraser & Liberty Toronto, Ont.

РОБЛЕННЯ СИРА НА ФАРМІ

За бюлетеном Манитобського Департаменту Рільництва.

СИТНІСТЬ СИРА

Тому, що в сирі є великий процент білковини, його можна уживати на місце много інших дорожчих пожив, які складаються з подібних складників, так як мясо, риба, яйця і ін.

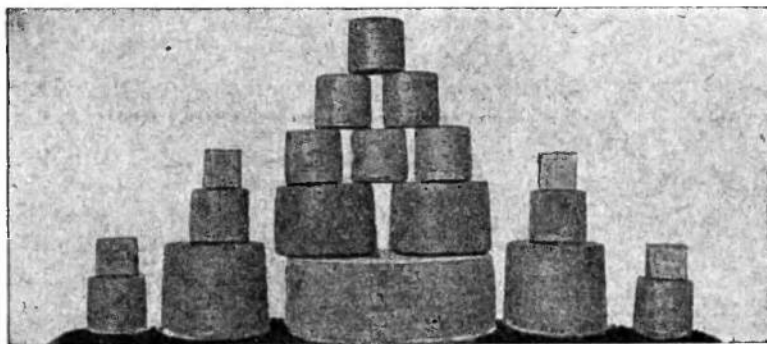
Сир складається з 35% води і нема в нім нічого, що не входить в будову тіла людини, підчас коли, приміром, в мясі є 62% води, 8% кости і інших не споживчих складників, або 70% неспоживчого матеріялу. Сир, отже має в собі 60% споживчого матеріялу, а мясо лише 30%. В додатку, коли брати лише споживчі части під увагу, в сирі є більше як поло-

ко. І тому коли купуємо сир треба питати за старим і добре достиглим сиром.

Способи роблення сира, як подаємо їх тут, є дуже легкі, так що кожна господиня може зробити його навіть тоді, коли варить інші страви.

ДЕЯКІ ВАЖНІЙШІ ВКАЗІВКИ

Сир доброї якості можна зробити лише з чистого, здорового молока, особливо тоді, коли робиться мягкий сир, тому, що в нім є багато вогкості, яка спричиняє ферментацію. Чисте, здорове молоко можливо мати лише тоді, коли придержуватися слідуєчих вказівок:

Сир на виставі.

вина товщу, а решта білковини, тоді коли в мясі є лише третина товщу а дві третини білковини.

Добрий сир можна зробити на фармі, або навіть в місті, з цілого або зі збираного молока дуже дешево.

Білий сир коштує 2 до 3 центи за фунт, і коли порівнати фунт сира з фунтом мяса, яке коштує 10 до 15ц. за фунт, то фунт сира має майже ту саму ситність що мясо. А сир з цілого молока коштує від 12 до 15 центів за фунт, і в порівнанню до фунта мяса в ціні від 20 до 30 центів за фунт, має два рази більше ситности.

Багато людей вірять, що сир не травиться легко. Це однак є мильне, бо добре достиглий сир травиться дуже лег-

1. Дійні корови мусять бути здорові й чисті тому, що не можна жадати щоби брудна, нечиста корова давала чисте і здорове молоко.

2. Місце для доєння мусять бути без пороху й без смороду.

3. Не годувати корів, що дояться, нічим зігнилим, зацвилим, ані нічим, що має острый запах. Коли годується їх ріпою то хіба лише по доєнню і по малій скількості.

4. Тому, що в молоці є около 88% води, коровам треба давати подостатком свіжої, чистої води.

5. Корови повинні мати вільний доступ до соли, особливо до соли камінної, тому що ця остання є найкраща до уживання.

6. Витирати вимя і дійки корови мокрою шматкою перед доєнням.

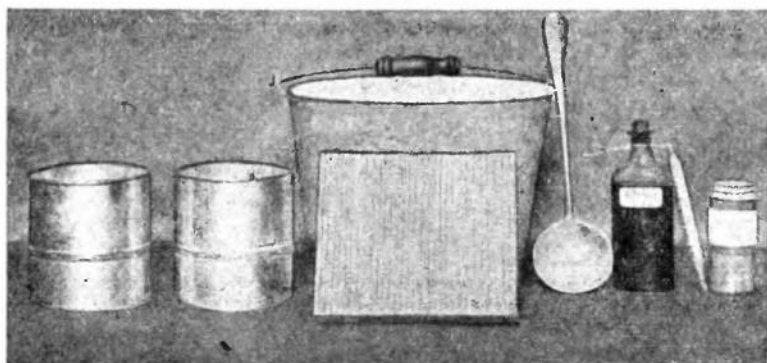
7. Як не можна доїти сухими руками, уживати треба васеліни. Не можна мочити пальців у скіпці, в якій доїмо.

8. Не уживати деревляних або залізних скіпців, тому, що тяжко тримати їх чистими.

9. Скіпці, сепаратори та інші молочні знаряддя мусить вимивати й випарувати киплячою водою заки їх уживається. Миючи їх, треба насамперед виполокати їх теплою водою, потім вимити гарячою водою з содою, а вкінці випарити, і лишити щоби висхли на чистім пові-

важається на них, то ці річи послужать на довгі літа.

Знаряди. — Треба уживати поливаних посуд на молоко тому, що воно квасніе заки зітнеться, і ділання квасу на бляху може спричинити металевий смак в сирі. Дошка, по якій стікає сирватка, повинна бути 7 цалів широка, 7 цалів довга, три чверти цяля груба, з перехресними дошками під сподом. Під кожду форму треба одної дошки, а в додатку треба мати щеї другу дошку, якої уживається тоді, як перевертаємо сир. В дошках є пороблені рівці на одну четверту цяля глибоко. Таким способом сирватка легше

форма форма скопєць і дошка хохля Реннет сіль
(в кожній з тих форм припасовані до себе дві секції). Термометер
Тих знарядів (за винятком фляшочки з реннетом) уживається при
виробі сира зі збираного молока. Всі вони (разом з реннетом)
уживаються при виробі манитобського мягкого сира.

трю, особливо на сонці. Уживати треба твердої щітки, щоби добре вимивати знаряддя.

10. Кімната, в якій тримається молоко мусить бути чиста, провівна і без мух.

СИР ЗІ ЗБИРАНОГО МОЛОКА.

Цей таний сир є дуже смачний, і дуже легко його робити. Він має майже таку саму ситність що і мясо, і можна його сміло уживати замість мяса. Ось як можна його робити:

Один гальон зібраного молока, що коштує 2-3 центи, зробить від одного і чверть до одного і пів фунта сира. Все що потрібно до перетворення одного гальона молока в сир, крім звичайних кухонних знарядів є: дві бляшанні форми, що коштують около 75 центів одна, і три дошки по яких стікає сирватка, що також коштують по 75 центів. Коли у-

стече. Ці дошки повинні бути з твердого дерева.

Коли не можна дістати дощок з рівцями, можна уживати гладких, але треба їх подвійно покрити шорсткою плахтою.

Форми є зроблені в двох секціях: долішня 2½ цалів висока, а горішня 4 цалі і 5 цалів в діаметрі. Висша секція є ширша від долішньої о три осьмих цяля, так щоби добре обставала низшу але не за дуже тісно. Форми мають бути зроблені з доброї якости бляхи.

Вказівки

Уживати лише чистого, збираного молока. Температура в кімнаті, де робиться сир, має бути від 60 до 70 степенів Ф. Один або два гальони молока є відповідна скількість для пересічної числом родини.

Огрівання молока. — Молоко треба

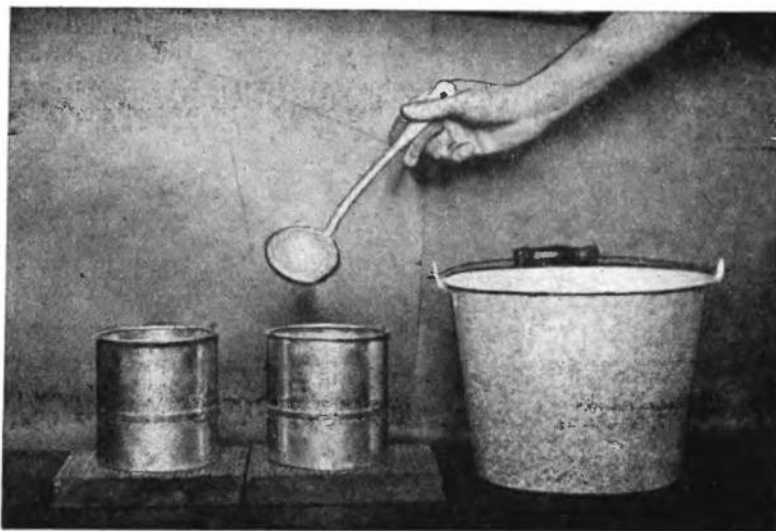
гріти до яких 72—76 степенів, уживаючи низшої температури в літі, а в зимі висшої, або тоді коли є зимнійше.

Огрівання робиться в той спосіб, що кладеться посуду, в якій є молоко, у воду горячу на 120 степенів. Молоко треба поволи мішати аж доки воно не дійде до температури, якої треба. Молоко треба в той спосіб огріти перед полуднем між 11-ою а 12-ою, тому, що потрібно від 20 до 28 годин, щоби воно збилося.

лику ложку до гальона молока, а потім добре розмішати.

Цей заквас скоротить процес формовання сира і не допустить до небажаної ферментації. Тоді молоко треба закрити грубим полотном, щоби затримати його у відповідній температурі, і лишити його, щоби твердло.

В зимі, коли кімната, де тримається молоко, може бути за зимна, треба його лишати в воді теплій від 80 до 84 степе-

Форми готові до черпання квасного молока. Під формами дошки.

Скопець з квасним молоком.

Процес черпання квасного молока.

Тоді, коли осягне відповідну температуру, можна додати заквасу¹⁾, одну ве-

1) — Заквас до сира зроблений в дома.

Добрий заквас можна зробити в дома тоді, коли уважно придержуватися слідуєчих вказівок:—

1. Вибрати найздоровшу і найчистішу корову.

2. Доїти її дуже чисто.

3. Мати пів-літровий слоїк, добре випарений.

4. Вливати в окрему посуду около пів горнятка молока з кожної кварти, і тоді наповнити слоїк молоком зі слідуєчого подою, та сейчас його накрити.

5. Тримати його в температурі між 75 а 80 степенів, доки воно не зібеться і тоді охолодити до 50 степенів, і тримати його так аж до часу ужитку.

6. Перед ужиттям переливайте його з одної посуду до другої кілька разів.

7. Добрий заквас має мати квасковатий смак, і має лятися так як сируп.

8. Як він виливається звурджено, це показує, що в нім забагато квасу, і тоді не можна його

нів, бо коли температура впаде за низько, це припинить розвиток молочного квасу і займе довше, щоби молоко згусло. Молока не треба класти близько горячої печі тому, що вогонь спече збито молоко, як лише воно почне тверднути, і сир вийде за сухий.

На бажаня, щоби сир був кольоровий, треба додати до одного гальона молока 8 або 10 крапель закраски, розтоплюючи колор в пів горнятку зимної води, і добре змішати цю закраску з молоком.

Черпання звурдженого молока. — Коли молоко добре звурдиться, треба спробувати ложкою, чи воно є на стільки

уживати. Як заквас має маленькі дірочки, також не можна його вживати, бо в нім є тоді багато газу.

9. Заквас додасть свої добрі або злі прикмети до викінченого продукту, і тому лише доброго квасу належить уживати і то лише в малій кількості.

тверде, щоби його почати черпати. Тиснути ложкою, і коли біла, молочна маса має відпорність на тиснення, і мала скількість сирватки появляється навкола посуду, тоді починати черпати.

Дошки по яких стікає сирватка мають бути добре випарені, і покриті шорсткою органтиною. Тоді кладеться дві секції форми. одна на другій, на ці дошки. Ці дошки покласти треба на квадратний кавалок дерева або цеглу в неглибокій посуді, щоби сирватка мала де стікати.

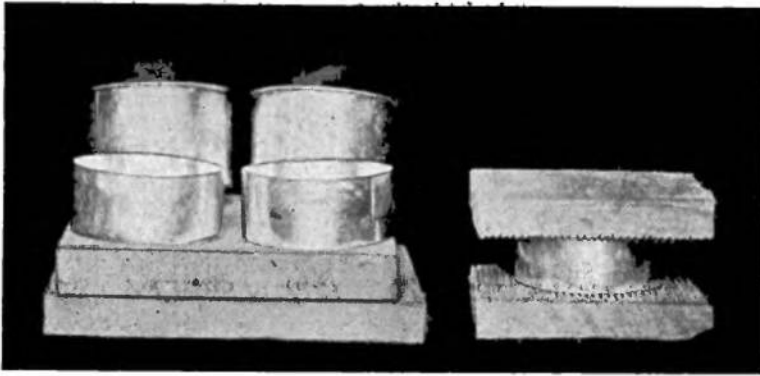
Зібрати звурджене молоко чверть цяля з гори, щоби опісля черпати чисту звурджену масу. Черпати треба великою

міцно притримати долішну форму, а другою зіймати горішну.

Як обертати сир. — Коли горішну секцію зійметься, покласти окрему дошку на верх долішної, і взяти обі дошки в руки, тримати їх міцно і обернути сир.

Коли полотно не відстає від сира, треба його злегка зіймати ножем, і посипати на верх сира одну осьму унції дрібної столової соли — чверть малої ложки, — тоді знова лишити, щоби сир стікав, на яких 24 годин.

По 24 годинах обернути сир знова, як попередно, і посипати другий бік сира солею, в тій самій скількості що першим разом, і лишити його знова на 24

Форми наповнені квасним молоком горішня часть знята з долішної

Перевертання сира. Часть процесу при робленню сира зі збираного молока і манитобського мягкого сира.

До перевернення сира поклади дошку з долини і з гори.

ложкою — кохлею. Вибирати нараз не більше як пів цяля, і вкладати в форми, доки їх не наповниться. Коли молоко за дуже звурджене, можна його трохи розбити.

Коли форми є повні, і як ще лишається трохи звурдженого молока, зачекати доки звурджене молоко в формах осяде, і тоді вичерпати решту. Температура в кімнаті має бути від 60 до 70 степенів.

Як лише звурджене молоко осяде в формах, треба його накрити грубим полотном або дощиною, щоби не допустити до нього пороху і бруду.

Звурджене молоко тоді лишити, щоби стікало, аж доки воно не осяде до країв низшої секції форми. Це треба від 24 до 36 годин, залежить від температури в кімнаті. Тоді зіймати висшу форму. Щоби це зробити, треба одною рукою

години, щоб стікав. Потім сир є готовий до ужиття.

МАНИТОБСЬКИЙ МЯГКИЙ СИР

Манитобський мягкий сир був зроблений перший раз тоді, коли І. Вільнев робив досліди над різними потравами, які можнаб уживати замість мяса підчас останньої війни. Манитобський мягкий сир є найлекший до вироблення і дуже смачний.

Оден гальон пересічного молока зробить около оден і пів фунта сира, або два кавалки по 12 унцій кожний.

Вказівки

Можна уживати свіжого, теплого молока, або рівної скількості ранішного і вечірного молока. Коли бажається, щоби сир мав кращий смак, треба до гальона чистого молока додати від пів до ці-

лого горнятка свіжої сметани. Оден або два гальони молока щодня, є відповідна скількість до роблення цього сира.

Знаряди. — Треба уживати поливаних відер і посуд, в яких тримається молоко, тому, що вони найчистіше тримаються. Кімната, де робиться сир, має мати 60 до 70 степенів теплоти. Можна його робити в кухні, але лише тоді, коли температуру там можливо затримати около 65 степенів. Дошки, на яких стікає сирватка уживається також.

Форми є з бляхи, і в двох секціях, долішна два і пів цалів висока, а горішна 4 цалі висока, і 5 цалів широка. Горішна секція є ширша від долішньої о $\frac{3}{8}$ цаля, щоби добре обставала низшу, але не дуже тісно. Форми мають бути зроблені з доброї якості бляхи.

Огрівання молока. — Гріти молоко треба до 80-82 степенів в той спосіб, що кладеться посуду в якій є молоко у воду горячу на 120 степенів. Молоко час від часу треба мішати, доки воно не загірється до бажаної теплоти.

Як додавати Rennet. — Коли температура молока дійде до 80-82 степенів, додати Rennet екстракту, 25 до 30 крапель до кожного гальона молока. Але перше треба розпустити Rennet в двох унціях зимної води і вливаючи його в молоко, треба яких дві-три мінути добре мішати його з молоком. Уживаючи Rennet пастильок, додається лише одну осьму частину пастильки до 25 фунтів молока, розпускаючи її в пів горнятку зимної води.

Коли "Реннет" є за старий, або за слабкий, тоді можна його ужити більше, як приписано, а іменно в такій скількості, щоби молоко могло стверднути за 2-3 години. Відтак через перших 20 мінут, треба молоко зверху легко мішати що 5 мінут, щоби сметанка не підсідалася. Тоді накрити молоко полотном і лишити до часу, коли все готове до черпання.

Форми і дошки. — Підчас коли молоко твердне, дошки, по яких стікає сирватка, повинні бути добре попарені, а потім покриті тонким, шорстким полотном — чіз клот, — форми також треба попарити і покласти на дошки. Все те вкладається в неглибоку посуду, щоби було готове до черпання.

Черпання звурдженого молока. — Коли молоко затвердне, спробувати лож-

кою, чи воно має відпорність. Коли так, то можна його черпати.

Черпати звурджене молоко тонкими пів цалевими кавалками великою ложкою, яку вживається до черпаня супи, і вкладати його в форму. Пробувати, щоби не роздроблювати звурдженого молока, щоби не було втрати товщу. Наповнити форми, і коли ще лишилось що в ведрі, зачекати, щоби звурджене молоко в формі осілось і тоді вичерпати решту. Накрити потім полотном, щоби не допустити порошу або бруду. Лишити відтак в спокою, щоби сирватка стікала доки звурджене молоко не осяде в долішній формі. Цей процес требає від 24 до 36 годин.

Як обертати сир. — Коли звурджене молоко осяде в долішню секцію форми, горішню секцію треба здімжити, тримаючи одною рукою долішню, і покласти зверху окрему дошку. Взяти тоді обі дошки міцно в руки, і перевернути форму.

Відтак здімжити верхню дошку. Як поволно не відстає від сира, його легко можна здімжити столовим ножом.

Тоді сир посолити, уживаючи лиш одну осьму унції соли, або одну четверту малої ложки, лишити на 24 годин, щоби стікав. По тім часі знова обернути сир і посолити та лишити ще на 24 годин. Цей сир можна зужити сейчас по виробленню, але в найкращім стані він є аж по трох-чотирох тижнях. Треба тримати його в холоднім, сухім місці, і обертати його щодня, в противнім разі він зіпсується.

СИР ЗІ СМЕТАНКИ

Кімната, в якій робиться сир зі сметанки, повинна мати від 60 до 70 степенів теплоти. Можна уживати кухню, коли нема в ній зимних протягів. Уживати треба лише поливаних відер.

Лише ранішне молоко уживається до роблення цього сира. Долляти до нього свіжої сметанки так, щоби в молоці було від 8 до 10 процент товщу. Оден гальон такого молока видасть від $1\frac{3}{4}$ до 2 фунтів сира.

Вказівки

До двох гальонів — 20 фунтів — свіжого молока додати пів гальона — п'ять фунтів — свіжої сметанки від 25 до 30 процент, додаючи сметанку тоді, коли молоко вже оґріте.

Його Ексцеленція Судія!

Він слухає доказів, переслухує свідків, розбирає оскарження прокуратора й оборону оскарженої сторони, а потім видає вирок. В нашім случаю

Публика Є Судією

Вона пробувала

Дра. Петра Гомозо

й уважає його знаменитим і дуже успішним лікарством. Вирок судії можна найти в многих тисячах похвальних листів, писаних через вдячних людей, які уживали Дра. Петра Гомозо і подивляють його наслідки.

Дра Петра Гомозо зістало перший раз приготоване в липні 1860 року через Дра Петра Фарнея, а тепер є вже чотири генерації, які свідчать о успішности у випадках

Нерегулярности Кишок, Нестравности, Запору, Безсонности, Болів Голови, Клопотів Жолудка, Звичайних Застуджень і Шкірних Нечистостей.

Дра Петра Гомозо є вироблене із зел. листя й коріння, знаних із їх лічних прикмет. Тайна його успіху випливає з його діланя на травлення і виділювання. Заосмотріть себе в то виключне лікарство, добродія цілих поколінь, признане міліонами.

**СПЕЦІАЛЬНА
ОФЕРТА**

Дра. Петра Гомозо не є звичайним торговим предметом. Лиш місцеві агенти продають його. Коли пришлете нам одного долара і купон, отримаєте одну 14-унцеву пляшку того лікарства, пакунковою поштою з гори оплаченою.

DR. PETER FAHRNEY & SONS CO.
2501 Washington Blvd. Chicago, Ill.

Доручене вільно від оплати цла в Канаді.

Dr. Peter Fahrney & Sons Co. Купон Но. L1
2501 Washington Blvd., Chicago, Ill.

Залучаю одного долара. Прошу прислати мені одну пробну фляшку Дра. Петра Гомозо.

Імя .....

Адреса .....

Почта .....

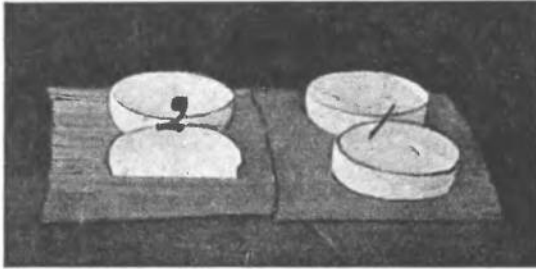
Огрівання молока. — Молоко треба гріти до 80-88 степенів, уживаючи низшу температуру в літі, а висшу в зимі, або коли є зимно. Огрівається молоко в той спосіб, що кладеться посуду з молоком в воду горячу на 120 степенів. Молоко треба поволи мішати доки воно не дійде до бажаної температури.

Коли бажається мати кольоровий сир, заки додається „реннет”, треба додати 8 до 10 крапель закраски до одного гальона молока, розпускаючи вперед цю закраску в зимній воді, 20 разів більшій скількості чим закраски. Закраску треба добре змішати з молоком.

Коли бажається, щоби сир був квасний, додайте до 25 фунтів молока одну або дві малі ложки заквасу, квасної сметани або маслянки.

Вмішування глігушки. — Коли молоко дійде до відповідної температури, і сметанка вже замішана в нім, воно є готове до осідання.

До 25 фунтів молока додати чверть

Сир перерізаний на двоє   Сир цілий
Сир викінчений

унції — 2 малі ложки — доброї глігушки, розпускаючи її вперед в зимній воді, в 10 разів більшій скількості. Відтак мішати молоко чотири-пять мінут. Як глігушка є за стара або за слаба, додавати її можна більше як приписано, але не більше як потрібно, щоби молоко почало тверднути і було готове до черпання в трох-чотирох годинах. По доданню глігушки закрити молоко грубим, чистим полотном, і лишити його доки воно не буде готове до черпання.

Черпання. — Пора на черпання є тоді, коли звурджене молоко є відпорне на тиснення ложки. Тоді черпається його і кладеться в полотно, щоби стікало.

Щоби вичерпати 25 фунтове звурджене молоко, потрібно 3 полотна, кожне 26 цалів квадратове. Це полотно має бути досить грубе. Те що називається „бу-

черс лінен” є найкраще до уживання в цім случаю.

По випаренню полотна, накрити ним миски і великою ложкою, або кохлею вичерпувати звурджене молоко тонкими кавалками, пів цяля грубими і вкладати третину в кожне полотно. Уважати, щоби не роздроблювати звурдженого молока, і тим самим запобічи страті товщу.

Не класти забагато звурдженого молока в одно полотно тому, що в нім може витворитися більше квасу як потрібно, заки воно добре стече. Піднести тоді кінці полотна, звязати їх і повісити, щоби сирватка стікала. Як не можливо інакше, то покласти довший патик між два крісла і повісити полотно зі сиром на нім, а під ним покласти якусь посуду, в яку сирватка буде стікати.

Дві або три години пізніше, отворити полотна і зібрати звурджене молоко з боків полотна, щоби сирватка краще стікала, і знова повісити.

Повторяти збирання звурдженого молока з боків полотна що дві або три години, доки воно не стане твердим. Звурджене молоко аж тоді добре стече, коли воно клеїться до купи і нема в нім вільної сирватки. Відтак це звурджене молоко висипати в сухе полотно і додати до кожного вузлика пів малої ложки соли, замішуючи її тим способом, що міситься звурджене молоко в полотні. Але не дуже місити його, щоби воно не стало за м'яке.

Тиснення звурдженого молока. — По доданню соли, звязати полотно так, щоби звурджене молоко не могло вийти, покласти вузлики один коло другого між двома чистими дошками, 10 цалів широкими а 20 цалів довгими, і покласти на них від 8 до 12 фунтової вагу, уживаючи камінь, цеглу ітд.

Це звурджене молоко лишити під цим тягаром через ніч, або від 10 до 12 годин. Рано, три пакунки звурдженого молока висипати разом в сухе полотно і додати до нього одну унцію соли. Сіль треба висипати поволи, і місити звурджене молоко в полотні.

Колиж звурджене молоко є за м'яке потім, як до нього всипано соли, треба його знова покласти під тягар на дві-три години.

Формування й прасовання сира. — Щоби вкладати сир в форми треба, щоби він був твердий і масний, але щоби не клеїв-

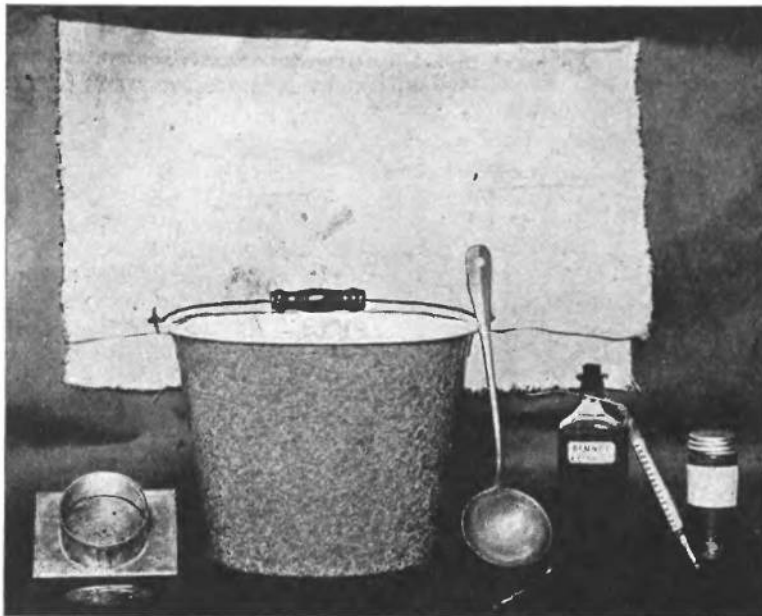
ся. Сир легше можна формувати як покладеться його передтим в зимне місце на яку годину або дві.

Форма, яку найкраще уживати, має бути півтора ціля глибока і 3 цілі широка, зі свобідним дном, щоб можна було витиснути сир. Можна уживати праси, яку уживається на масло, але треба щоб брилки не були більші як півтора або два цілі грубі, тому, що грубша брилка тратить свою форму, бо сир є м'якший від масла.

дим або не пересякло квасністю, треба полукати його в теплій воді, потім випрати в горячій воді до якої додано „вашінг повдер“, уживаючи дошки до прання, щоб його добре вимняти. Виварити його яку годину в воді до якої також треба додати „вашінг повдер“, і тоді повісити щоб висохло.

“CHEDDAR” СИР.

Не радимо робити цього сира на фармі тому, що лише той, хто має добру прак-

Форма   Скопець   хохля   Реннет сіль
Термометер

Знаряди при робленню сметанкового сира

Насамперед треба обвинути середину форми тонким, шорстким 6-цалевим, квадратним полотном, „чіз клот“ або „баттер мозлін“, наповнити форму звурдженим молоком черпаючи його великою ложкою. Потім покрити його кінцями полотна або „баттер мозлін“, і тиснути цю масу круглою фляшкою з простим дном, або круглим кавалком дерева, а відтак витрясти або випхати сир з форми.

Сир зі сметани можна зужити сейчас по виробленню, але він легший до травлення по чотирох-шістьох днях. Тримати його в зимнім, сухім місці.

Як прати полотна. — Щоби полотна, через яке стікає сирватка, не стало твер-

тику і спеціальні прилади, може його зробити так як треба. Роблення цього сира потребує багато часу і уваги, але коли бажається мати сир на довший час, то це одинокий сир, який постоїть довше як інший. Поступаючи точно після вказівок, можливо виробити досить добру якість цього сира.

Вказівки.

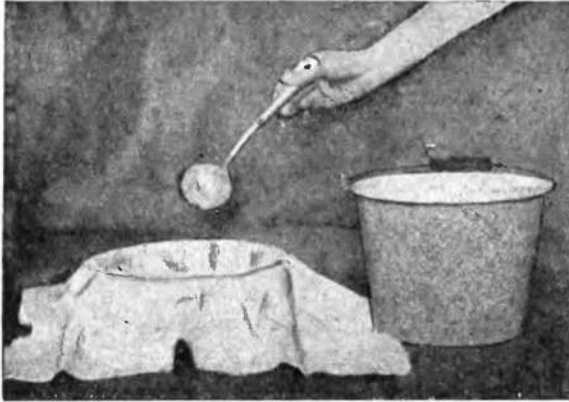
Уживати треба цілого молока, то є без відбирання сметани. Молоко мусить бути солодке. До роблення цього сира потрібно від 50 до 60 фунтів молока, уживаючи рівну скількість молока раншого і вечірнього.

Огрівання молока. — Молоко гріти до

86-88 степенів тим способом, що кладеться посуду з молоком. в воду горячу на 120 до 125 степенів, і поволи мішати молоко доки не осягне бажаної температури.

Закраска. — Коли бажається кольорового сира, додати до нього закраски заки додається глігушки. До 50 фунтів молока додати від 15 до 20 крапель закрас-

Миска прикрита полотенцем. Скопець з квасним молоком
Черпання на сметанковий сир.

ки вперед розтопивши її в горнятку зимної води. Закраску треба добре змішати з молоком.

Глігушка. — Коли молоко осягне відповідну температуру, додайте до нього глігушку.

До 50-60 фунтів молока додати глігушки (реннету) в такій кількості, щоб збилося і було готове до втинання в яких 25 до 30 минут. Досить вляти до 50-60 фунтів молока одну маленьку ложку глігушки, якщо вона є свіжа.

Глігушку розпустити насамперед в двох горнятках зимної води і тоді змішати її з молоком, мішаючи яких три до п'ять минут. Відтак молоко накрити і лишити доки воно не стане твердим до втинання.

Втинання і варення сира. — Щоби дізнатися, чи звурджене молоко є готове до втинання, впахти показний палець в нього а великим пальцем натиснути або затяти, тоді витягаючи показний палець, потягнути ним по поверхні. Як звурджене молоко не лишеє платків на пальці, і як він є чистий, це є знак, що час тяти.

Тоді потяти довгим ножем, затвердлу масу на пів-цалеві квадратів кавалки, і сейчас розмішувати поволи руками або

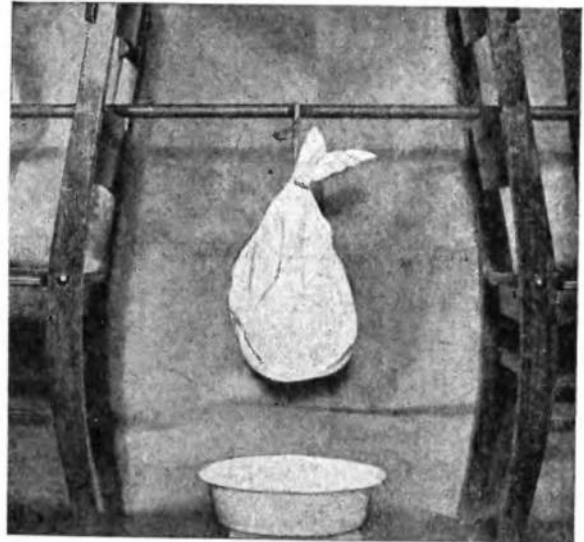
великою ложкою яких 10 до 15 минут, заки покладеться його до варення.

По розтяттю і потім коли звурджене молоко згусне, треба його все мішати, бо в противнім разі, звурджене молоко зібеться так, що неможливо буде його зварити ані вицідити з нього сирватку.

При вареню сира температуру треба піднести до 98 або 100 степенів, кладучи посуду, в якій є звурджена маса в воду горячу на 130 або 140 степенів. Відповідну температуру можна осягнути в 30 до 45 минут.

Звурджену масу треба тримати в температурі від 98 до 100 степенів доки вона не затвердне так, щоби була готова до черпання. Звурджена маса має бути так згущена, щоби мала дотик гуми, і ясний вигляд. Коли покласти легко руку на цю масу, вона легко розпадається. Тоді треба щоби сирватка стекла.

Черпання Звурдженої маси. — Щоби сирватка стекла, треба вкладати звурджену масу в ціделко або в мішочок, який є два рази грубший від „чіз клот”. Добре мішати цю звурджену масу яких 15 до 30 минут, щоби сирватка добре стекла.

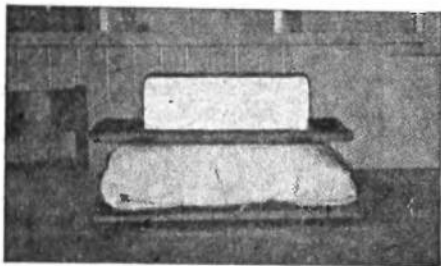
Процес осушування сметанкового сира.

Солення. — Коли звурджена маса є досить тверда, додайте тоді соли. До 50 фунтів звурдженої маси додати дві малі ложки дрібної столової соли, добре її вимішуючи з масою, і лишити її на 15 до 20 минут перед вкладанням в форми.

Формованя і прасовання. — Гарна фор

ма є зроблена з бляхи, від 6 до 8 цалів в промірі, і 12 цалів висока зі сподом або без нього.

Форма зі сподом є практичнішою. Спід має бути рівний і мати ряд дір $1\frac{1}{4}$ цаля від країв. Діри мають бути три ші-

Сметанковий сир під прасою.

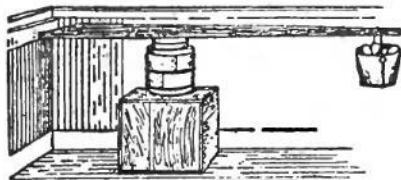
снайцятих цаля кожна і віддалені одна від другої 2 цалі. Три або чотири дір повинні бути по середині цього споду, щоб сирватка краще могла стікати.

Покласти форму на кавалок дошки, потім зробити мішочок з „чіз клот” того самого розміру, що і форма але довший два або три цалі над верхом, зашити оден кінець і покласти в форму і наповнити звурдженою масою, притискаючи її добре рукою.

Покласти кавалок білого полотна або бавовни зверху звурдженої маси а на це деревляну накривку, яка входить в середину форми. На цю накривку покласти тягар, і підчас слідуєчих 12 годин поступенно збільшувати цей тягар аж до 75 або 100 фунтів, уживаючи каміння, або цегол. Другий спосіб тягару є мати 10-футовий „левер” причіплений на однім кінці, а на другім 50 до 60 фунтовий тягар. Сир кладеться на середині під цей приряд. Коли уживається цей приряд, треба мати більше деревляних стовпків, щоб тримати „левер” понад формою.

Приготовання сира. — Від чотири до шість годин пізнійше взяти сир з під тягару, покропити його горячою водою, щоб звогчити його, і натягнути „чіз клот” так, щоби в нім не було зморщок, обтяти „чіз клот”, щоби лише один цаль звисав понад поверхню сира; тоді втяти „чіз клот” округло так, щоб покрив поверхню сира і покласти його на сир, а на це покласти мокре полотно; випхати сир з форми, обернути його і подібно покрити другий бік сира, і знова покласти його під тягар на 24 години. По тім часі,

взяти його і покласти в зимне, сухе місце. Сир треба обертати щоденно через 10 днів, а що другого дня підчас слідуєчих 10 днів, потім обертати його раз на тиждень доки не буде готовий до ужит-

Праса до Чедар (жовтого) сира

ку. Холодна, суха пивниця є найкращим місцем де можна тримати сир, щоби достигав.

Щоби сир не зацвив, треба його добре шурувати що другого дня сухою, мілкою солею, починаючи від четвертого або пятого дня по зробленню, або покрити його парафіною.

Як уживати парафіну. — Сир треба лишити щоби сох вісім до десять днів потім, як він є винятий з праси, заки можна покрити його парафіною. Віск треба стопити на вогні, гріючи його до 200 або 210 степенів, або до того часу, коли він починає кипіти.

Досить воску стопити в посуді, щоби покрити цілий сир. До сира привязати шнурок, так щоб можна спустити його в посуду з воском, і тримати його в ній лише 4-5 секунд, виняти і лотримати над посудом 4 або 5 секунд, щоб парафіна затвердла, а тоді його можна відложити в місце перехову. Парафіна не допустить, щоб сир за дуже висох.

Цей сир треба тримати два-три місяці, щоби достиг і був готовий до ужитку.

NEUF-CHATEL СИР

Цей сир робиться з чистого, солодко-го, цілого молока в кімнаті, в якій температура є від 60 до 70 степенів.

Огрівання молока. — Молоко треба гріти до 72 степенів в той спосіб, що кладеться відро або посуду, в якій є молоко, у воду, горячу на 120 степенів. Молоко поволі мішається, доки не дістанеться бажаної температури. Тоді додати розчину — стартер, — одну або дві малі ложки до кожного гальона молока, і змішати його добре в молоці. Як заквас можна уживати добру маслянку.

Реннет. — Як молоко має відповідну температуру і як розчин вже влятий

до нього, додати глігушки, 6 до 8 крапель до кожного гальона молока, розпускаючи її вперед у зимній воді у 30 до 40 разів більшої кількості від глігушки. Мішати її в молоці від 3 до 5 минут. Потім накрити молоко.

Як глігушка є за стара або за слаба, або як уживається пастильок, треба додати її в такій кількості, щоби молоко затвердло в 12 до 16 годин. Через годину або півтора, що п'ятнадцять минут, молоко треба злегка мішати зверху, щоби сметана не осідала. Тоді лишити його в спокою до часу черпання.

В зимі, коли в кімнаті, де робиться сир, є за зимно, треба молоко тримати в воді, теплій о 75 степенях.

Черпання звурдженої маси. — Звурджене молоко є готове до черпання тоді, коли воно згусне, і мала кількість сирватки являється по боках ведра. Тоді його черпається і кладеться в полотно два рази грубше від „баттер мозлін” або „чіз клот”. На оден гальон молока потрібно 30 цалевого, квадратного полотна. Покрити цим полотном не глибоку миску, і черпати кохлею звурджене молоко тонкими кавалками, пів цяля тонкими, доки цілий гальон не вичерпається; звязати тоді кінці полотна і повісити, щоби сирватка стікала не менше як одну годину; тоді здіймити це полотно і з його боків зібрати сухе звурджене молоко і змішати його з мягкою звурдженою масою в середині і знова повісити. Повторяти це що години, доки не стече сирватка.

Прасовання. — Сирватка добре стече тоді, коли зі звурдженої маси перестане капати, і коли в ній вже нема свобідно пливучої сирватки. Тоді тісно зібрати полотно навколо звурдженої маси, і покласти між двома чистими дошками. На верхню покласти 8 або 10 фунтів ваги. Таку вагу покласти на кожний мішочок зі звурдженою масою. Що години здіймити тягар, і місити звурджену масу лопаткою від масла, або рукою, доки маса не стане штивною і збитою, тоді додати соли — одну унцію до 4 фунтів звурдженої маси.

Формовання. — Потім кладеться цей сир в циліндрові форми, 3 цілі широкі і 3 цілі високі. Можна уживати якунебудь бляшанну коробку, коли витяти з неї спід і верх. По 24 годинах сир є готовий до ужитку.

БІЛИЙ СИР

Є кілька способів роблення білого сира, а слідуєчий спосіб є найпрактичніший для тих, що роблять домашний сир.

Уживається лише свіже, чисте, зібране молоко. Гріти його треба до 72-78 степенів, уживаючи низшої температури в літі, а висшої в зимі, або підчас зимної погоди. Як є під руками добрий розчин — стартер, — додати його, щоби прискорити процес, дві або три малі ложки до кожного гальона молока, або в такій кількості, щоби молоко ствердло в 12 до 16 годин. Розчин треба добре вмішати в молоко.

Як кімната, в якій робиться сир, є за зимна, температуру молока треба підтримати в той спосіб, що тримається посуду з молоком в воді теплій на 80 до 84 степені.

Потім, як молоко стане квасним, лишити його доки добре не згусне.

Тоді, коли мала кількість сирватки являється по боках ведра, сир є готовий до краяння. Краяти його треба довгим ножем на одно-цалеві квадратики.

Огрівання звурдженого молока. — Покласти посуду в воду, горячу на 120 до 125 степенів, або на піч, і поволи мішати, доки не осягнеться температури 105 до 110 степенів, і тримати ту температуру яку годину. По тім часі звурджена маса є готова до стікання.

Стікання звурдженої маси. — Вичерпати звурджену масу в полотно, або в подвійно зложеної „чіз клот”, яке покладено попередно на миску і зібрати кінці, звязати їх і повісити, щоби сирватка стікала.

Як звурджена маса є за квасна, вимити її водою, теплою на 80 до 95 степенів, уживаючи гальон води до кожного фунта звурдженої маси. Воду треба лляти на звурджену масу через полотно. На стікання звурдженої маси можна також уживати густе ситко.

Підчас стікання час від часу треба рукою підносити мішочок зі споду, щоби улекшити і прискорити стікання сирватки.

Солення. — Як звурджена маса є досить суха, або як сирватка перестане стікати, додати рівну кількість соли і цукру. Змішати їх і додавати по одній або дві малі ложки до кожного фунта звурдженої маси, додаючи сметанки передтим, як мається сир зужити.

МОДЕРНІ ПРИПИСИ

ВИБРАНІ 3

The Magic Baking Powder Cook Book

==

Родзинкова Булка на Сніданок

- 4 горнята муки
- $\frac{1}{2}$ горняти цукру
- $\frac{3}{4}$ чайної ложечки соли
- 2 столові ложки Меджик Бейкінг Павдер
- 1 горнятко молока
- 4 яйця
- $1\frac{1}{2}$ столових ложок шортенінг
- 1 горнятко родзників без насіння

Пересійте кілька разів муку, цукор, сіль і порошок до печення. Додайте родзників. Вибийте яйця; додайте молоко; додайте розтопленій шортенінг. Змішайте все і місіть тісто на посипаній мукою стільниці через 5 минут. Вложіть тісто в 1 велику або 2 малі намащені бляхи і дайте нарухатися 1 годину. Печіть в уміркованій печі при 325° Ф. і печіть через 40 минут. Вийміть з печі, посмаруйте верх розбитими жовтками з яєць розпушеними трохи сметаною. Охолодіть і посипте порошковим цукром.

==

Булочки з Квасного Молока

- 3 горнятка муки
- 3 чайні ложечки Меджик Бейкінг Павдер
- $\frac{1}{2}$ чайної ложечки соли
- $\frac{1}{2}$ чайної ложечки Меджик Сода
- 2 столові ложки масла
- 2 столові ложки смальцю
- 1 горня квасного молока або маслянки

Пересійте разом муку, бейкінг павдер, сіль і соду. Додайте шортенінг, покрайний ножем, додайте досить квасного молока або маслянки (около $\frac{3}{4}$ горнятка), щоб зробилось м'яке тісто. Виверніть на посипану мукою стільницю і розтачайте легко до $\frac{1}{2}$ " грубости. Витинайте булковим витиначем і печіть в горячій печі 475° Ф. 12 минут.

Меджик Бейкінг Павдер Хліб

- 4 горнятка муки
- 1 чайна ложечка соли
- 1 столова ложка цукру
- 7 чайних ложечок Меджик Бейкінг Павдер
- 1 середно велика зимна варена бараболя
- Молоко (можна ужити воду)

Пересійте разом муку, сіль, цукор і бейкінг павдер, втріть бараболю; додайте досить молока, щоб змішати рівно у туге тісто. Виверніть відразу в помащену бляху, прикладьте верх ножем замоченим у розтопленім маслі, і нехай стоїть в теплім місци около 30 минут. Печіть в уміркованій печі при 350° Ф. около 1 годину. Коли спечеться, вийміть з бляхи, звочіть верх кількома краплями зимної води і нехай вистигне в блясі заки вложите до скринки на хліб.

==

Сендвич Рогальки на Перекуску

- 4 горнятка муки
- 1 чайна ложечка соли
- 6 чайних ложечок Меджик Бейкінг Павдер
- 1 столова ложка шортенінг
- $1\frac{1}{2}$ горнятка молока

Пересійте разом сухі складники; втріть шортенінг; додайте молоко, і змішайте ложкою на гладке тісто, яке легко виробляти на посипаній мукою стільниці. Виверніть тісто; перемісіть скоро кілька разів, щоб додати гладкости; поділіть на малі кусники; робіть руками короткі, трохи грубі кінчасті рогальки; положіть у намащені бляхи і нехай стоїть в теплім місци 15 до 20 минут; змийте молоком. Печіть в горячій печі при 425° Ф. около 20 минут. Коли майже спечене, посмаруйте знов розтопленім маслом. Для блискучого верху, заки добудете з печі, посмаруйте жовтком з яйця змішаним з трошки водою.

Садження Дерев і Кущів в Західній Канаді

Обійстя без деревини виглядає сумно. І чоловікові брак милого холодку літом і худобина не мається де подіти в горячі дні. І вже та одна причина вистарчалаб, щоб кожний господар лишав кругом обійстя дерева і кущі, коли чистить поле під орку, если на фармі є ліс, а коли нема, щоб насадив.

Але в Західній Канаді не лиш сам гарний вид і приємність вимагає дерев та кущів. В зимові заметілі вітри розгулявшися по степах, змітають сніги у вивози, надувають цілі гори снігу там де його як найменше потрібно, а рілю лишают голою, шей без найліпшої верхньої верстви — порохнячки. Весною знова здувають вітри землю часто з засівами і наносять степовим господарствам рік-річно міліонові шкоди.

Тому і уряд Канади і фермерські організації від ряду літ накликають господарів і помагають їм в насаджуванню дерев і кущів кругом обійстя і кругом фармів.

Коли йде мова про садження дерев і кущів, то виринає перше питання, чи потреба до такого насаджування обробити землю, а коли треба, то коли і як?

Отже новину, ніколи не справлювану, чи дуже давний переліг, зарослий травою і бурянами, треба справити вже в червні перед часом, заки насаджується дерева. Справлена, себто глибоко зорана земля, має час скрушити, а при сім не дається розвинути бурянам. Колиж земля була уживана вистарчить в осени глибоко зорати. Легку землю або не конче добру належить погноїти добре перегнилим гноєм перед оранням так, щоб гній мав подостатком часу справити землю. Ніколи не належить давати свіжого гною безпосередно перед садженням дерев. Свіжий гній має прикмету, що висушує землю і коли зіткнеться з молоденькими корінцями деревини, палить їх, або спричиняє заразу в корінцях, яка розноситься відтак по всім гай-

ку. Колиж хочеться ужити свіжого обірника або штучного навозу, тоді треба його розкинути по поверхні землі і то вже тоді, як дерева приймилися.

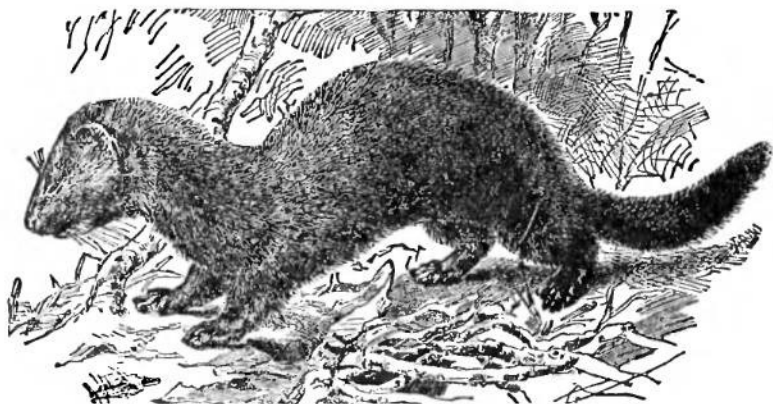
Маючи приготований ґрунт і всьо готове до насаджування дерев і кущів, треба на кожную штуку викопати яму досить глибоку і широку, щоб не загинати корінців. Ями належить копати безпосередно перед садженням, бо скорше викопані висихають і спиняють приймлення деревини.

Як звісно, державні дослідні фарми роздають на жадання деревці і кущі до насаджування. І як скоро дістанеться їх до дому, належить розпакувати і сейчас покласти до води. Треба тямити, що дрібні корінці виставлені хочби на короткий час на ділання холодного вітру або сонця, висихають сейчас і деревце приймається дуже довго, доки не випустить нових свіжих корінчиків. Ця пересторога важна особливо для чатинних деревець і живоплотних кущів.

Кущі і деревці, що надійшли кілька днів передтим, заки господар готовий їх садити, належить вкопати тимчасово у мокру землю. В тій цілі копається рівчак так за широкий, щоб поставити лежма в него не лиш коріння але й з половину пня і прикрити вохкою землею. Земля повинна обхопити добре корінці, а зверху належить її трохи приплескати, щоб скоро не висихала.

Перед садженням деревини чи куща належить острим ножем обтяги всі надломані або в який небудь інший спосіб ушкоджені корінці, а так само втяти вершок в міру того, як много обтялося корінців. Деякі практичні господарі, що понасаджували дерева з великим успіхом, втинали пні деревець одну третину височини і то так деревці як і кущі. Належить уважати, щоб так в дерев чатинних як і живоплотних кущах не обтинати головних корінців, крім ушкоджених.

ГРОШІ У ПЛЕКАННЮ МІНКІВ

**МІНК НАЙЛІПШОЇ ЯКОСТІ . . . Зробить ГРОШІ ДЛЯ ВАС!
НАШІ ПОРОДИ:**

ЧИСТІ ЛАБРАДОРС або Нордерн Квебекс

Є тими породами, які зроблять гроші для вас . . . Одна пара високої якості є більше варта для вас і більше корисною для вас ніж кілька пар низшої якості . . . **КУПІТЬ СЕЛЕКТЕД ЛАБРАДОРС або НОРДЕРН КВЕБЕКС..**

Є се одинокий корисний бизнес, що не є переповнений і в яким додаткова продукція находить легкі й готові торги, тому то ви також повинні рішитись плекати **МІНКИ**. Є то дуже інтересна, творча і приємна робота. Ви будете тішитись нею і зробите добрий зиск на будучі літа.

Вам буде інтересно прочитати слідуячу заяву від одного великого купця футрових шкірок:

„Обчислено, що дикі футрові звірята в Північній Америці зменшилися о половину в послідних десятих роках. Число тепер на торзі кожного року стається меншим і меншим, але ціни підходять в гору і ренчарі футрових звірят і трепері подвоюють свої зиски особливо на Мінках.”

ЦІНИ НА СЕЛЕКТ ЛАБРАДОРС, 1935.....\$55.00 один. ТРИ \$130.00
ЦІНИ НА СЕЛЕКТ Нордерн КВЕБЕКС.....\$45.00 один. ТРИ \$105.00

(Трійка складається з 2 самиць й одного самця).

Ціни включають клітки й оплати експресу до вашої найблизшої залізничної стації.

ОГРАНИЧЕНЕ ЧИСЛО МОЛОДИХ, виплєканих з нашого вибраного роду чистих Лабрадорс є тепер до набуття.

HOMER FUR FARMS — St. Catherines, Ont.

BREEDERS OF HIGH QUALITY MINKS.

Обчистивши як слід деревці (уважаючи, щоб підчас тої роботи корінці були мокрі) приступається до садження, котра то робота дуже поєдинча і вимагає лиш деякої уваги. Вкладається деревце в яму і випростовується в ямі всі корінці, як що котрі позагиналибся. Пень деревини має знаходитися оден цаль в свіжій землі низше від того знаку, як він стояв в землі передтим, заки його викопано. Маючи добре розправлені корінці накидається на них найліпшої вохкої землі так, щоб тої землі було зо два цали вище коріння. Тепер ту землю добре втоптати. Тут нема жадної небезпеки, щоб через втоптування землі нарушити коріння, бо дво-цалева верста землі хоронить корінці дуже добре. Обтоптавши землю наповняється яму водою. Коли вся вода всякла в землю засипається решту ями землею. По наводненню не втоптується більше землі, бо в теплі дні вона може дуже зігрітися і спалити корінці. В звичайних умовах не належить більше деревець підливати, хіба в дуже посушний час можна ще раз підляти по тижневи або де-сятьох днях.

Молоді парости чатинних дерев є дуже крихкі і легкі на ушкодження. І коли насаджуються їх в суміж з широколистими, треба їм дати доволі місця на розріст, щоб широке листя інших дерев або кущів не ушкодили чатинних дерев, через що вони дуже скоро кошлявють і сохнуть.

КНИЖКА для КОНЦЕРТІВ

Вийшла книжка з новими
деклямаціями для

КОНЦЕРТІВ,

яка містить також поучення, як
ВЛАШТОВУВАТИ КОНЦЕРТИ.

Коштує лише 50-центів.

Замовляйте сейчас! — Адреса:

“KANADIJSKA MUZA”

73 Disraeli St. Winnipeg, Man.

ПОМОЖІТЬ НИРКАМ

Не Беріть Драстичних Ліків

Ваші нирки містять 9 мільонів маленьких рурок або фільтрів, яким може грозити небезпека череа недбальство або драстичні, подраваючі медицини. Будьте осторожні. Коли неправильности нирок або міхура дають вам терпіти від вставання по ночах, нервовости, утрати енергії, болів в ногах, ревматизму, аворогу, кругів під очима, невральгії, кваносости, печення, овербіяня, то вам не треба рахувати на щастя. Мої аптикарі мають тепер найновіший спосіб лічення на сі клопоти — рецепту лікаря аваю CUSTEX (Сустекс). Ділає скоро — безпечно і певно. У 48 годинах він приносить чувство нової життєвої енергії і зробить, що будете чувтиса літами молодші в однім тижни або дістанете навад гроші по аверченню порожньої пачки. CUSTEX коштує лиш 3ц, за одну дозу в аптикарів. Згода авернути гроші охороняє вас.

Хоч більшість дерев і кущів ростуть добре у всякій добрій обробленій землі, то деякі, що їх ріст залежить від ґрунту і місця, лоза, ясень, клен, берест, тополя — всі вони волять глибоку, богату, звязку землю і ростуть далеко кращі як в пісковатім або штуровім ґрунті. На легких землях дуже добре розростається береза, а дерева чатинні, як смерека, сосна, модерев не перебирають в почві, зато не зносять місця, де є багато алколайн.

Кущі назагал ростуть краще самі на отвертім соняшнім місці, ніж в тіни інших дерев.

Дослідні державні фарми мають для господарів осібні катальоги з великим вибором усяких кущів і дерев. Є там низькі кущі (ніколи не висші як 3 фіти), інші високі від десять до двацять фітів, кущі з гарним листям для окраси городів чи обійстя; осібно мають ґатунки для теплич, сухих околиць, а осібно для холодних або таких, що ростуть добре в холоді. Доставляють шей кущі спеціальні для орнаментальних овочів. По такий катальог належить лиш написати до одної з дослідних стацій, що находяться в кожній провінції.

Докторе Іринею, не любиш ти,
як дзвони дзвонять?
То не пиши таких рецепт, по ужиттю
яких — хоронять!

**

Гордість поїхала на коні, а вернула
домів пішки.

РОБЛЕННЯ МАСЛА НА ФАРМІ

За бюлетеном Манитобського Департаменту Рільництва.

Підставою економічної сили Канади є фермерство, себто продукція збіжжя, головню пшениці. Як звісно, найбільші простори під збіжєву продукцію творять три степові провінції: Манитоба, Саскачеван і Алберта. Однак провінції ті положені в середині краю, далеко від обох океанів мають клімат континентальний, зиму довгу і остру, а літо коротке хоч досить горяче; непевні кліматичні услів'я часто спричиняють малий збір збіжжя або навіть неврожай. Тому зовсім зрозуміло, що фермерський загал в степових провінціях віддавна почав змінити чисто збіжєву господарку на мішану, продукуючи попри хліб шей худобу, вівці, безроги тощо.

Нйважнійшу галузь в мішаній господарці Канади творить хов худоби, вже то расової на заріз, вже то типу молочного, на виріб масла і сира. Цей послідний тип починає тепер переважати, тому, що на молочні продукти має Канада щораз лучший збут.

Однак давнійше, яких п'ятнадцять чи двацять літ тому, поодинокі фермери Західних Провінцій виробляли в дома більше масла, як сьогодні. Причиною того є ця обставина, що тепер є більше заводових молочарень, де фермери звозять молоко, там вже виробляються з него ріжні молочарські продукти.

Здається, що і для фермера краще відвозити сметану до заводових молочарень тому, що там виробляють краще масло, за яке дістається кращі ціни, з тої простої причини, що виробляється його там в більшій скількості, отже можна доставити його в більшій скількості. Крім того фермер заощаджує на часі. Всеж таки багато фермерів самі роблять масло в дома і продають як готовий продукт.

Для них, отже конечно знати, як робити найлучшого сорта масло, бо факт є, що гірше масло припиняє свій збут, і тим самим шкодить молочарській індустрії, як і самим фермерам.

Взагалі більший попит є на масло, яке

виробляється в молочарнях, бо, дійсно звідти воно виходить краще, і тому межи домашнім маслом, а тим, що є вироблене в заводових молочарнях, є все кілька центів ріжниці.

Як поліпшити масло домашнього виробу?

Тому, що фермери, які роблять масло є так далеко відділені одні від других, тяжко є мати нагляд над ними. Щоби масло було кращого сорта, вони самі мусять застановитися над вказівками, після яких вони повинні поступати, щоби поліпшити якість свого масла. Конечно мати на увазі не лиш більші а також і менші подробиці. Треба дуже уважати на температуру сметани тоді, коли колотиться її, а потім коли полочеться масло. А щоби знати точно температуру сметани, кожний фермер повинен мати термометер.

Важним є чисто й гарно опакувати масло, коли сподіється за нього дістати найкращу ціну. Масло, так опаковане, не сміє бути в теплім місци, де воно скоро може зіпсуватися.

Чому молоко і сметана квасніють

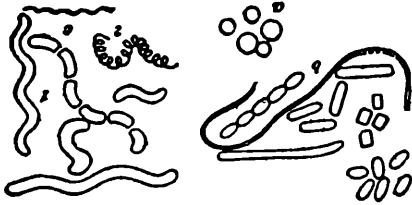
Причиною, чому молоко або сметана квасніють є молочні бактерії. Молоко складається зі слідуєчих складників:

	Процент		Процент
Вода	87.17	Цукор	4.88
Товщ	3.69	Попіл	0.71
Касейн	3.02		
Альбумен	0.53		100.00

Бактерії та їх ділання. — Складники, на котрих бактерії ділають є найперше на молочний цукор, албумен і касейн. І саме ділання бактерії на молочний цукор спричиняє квасність, кислоту. Бактерії, це найменші форми рослинного життя, про які ми знаємо. Вони являються в ріжних формах, але переважно в формах подовгастих, округлих клітин або спіралах.

В тисячних масах їх можна бачити без посередно голим оком, виглядають вони

як маленькі запліснілі кропки. Але, щоби побачити їх поодинокі, муситься ужити на 500 разів побільшаючого скла. В молоці найбільше є тих бакцилів, які спричиняють квасність молока: це є ті подовгасті, і є вони три-двайцятьпятих

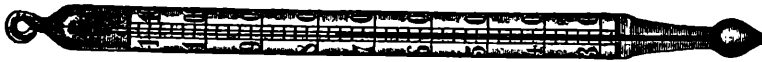
Загальний вигляд бакцилів

тисячних цяля довгі, а одну двацять п'ять тисячну цяля широкі.

Ці бакцилі, в дійсности, є всюди — в повітрі, поросі й другій нечистоті.

Температура та зріст бакцилів.

Зріст бакцилів залежить від певних умовин. І знання тих умовин є великої ваги, коли розходиться о це, щоби свіжість молока чи сметани була як найкраще збережена. Найбільше множаться бакцилі в молоці при 98 степенів Фаренгейта. Інші бакцилі множаться в молоці між

Пливаючий молочарський термометер

60 і 75 степенів. Але як тримати молоко в 50 степенів Фаренгейта, тоді бакцилі не множаться так скоро, а коли тримати в температурі ще низшій, то навіть по кількох днях, молоко буде свіже й солодке. Важним, отже є берегти молоко від пороху, тримати його в чистій посуді і в холоднім місці. Щоби якість молока, чи сметани була першорядна, муситься придержувати повищих вказівок.

А придержатися цього можна найкраще тоді, коли кожний масляр буде посідати термометер — інструмент, яким мірється теплоту, — котрий є одним з найважніших частей до контролювання температури при маслярській роботі. Пливаючий термометер є дуже вигідний. Але, щоби бути певним, що термометер є точний і вірний, найкраще купити його в більших молочарських заведеннях.

Соняшні проміння убивають бакцилі.—

Сонце є одним з найбільших ворогів бакцилів тому, що дуже мало з них жи-

ють в його світлі, особливо там де є багато свіжого повітря. І тому конче класти на сонце молочне знаряддя, і подбати, щоби сонце входило свobodно до молочарень.

Найсильніші чинники, які убивають бакцилі є — сильна горяч, або сильне зимно, сонце і хемічні препарати.

Молоко, здоєне з вимени здорової корови, має в собі дуже малу скількість бакцилів. Ті бакцилі, які дістаються до нього пізнійше, є перенесені до нього порохом, брудом, гноем, повітрям, руками й одіжжю тих, що доять, або самим тілом корови. Мусимо мати на увазі, що якість молока, сметани й масла залежить від рода бакцилів, які в них є: їх зріст конечно треба припинювати, і доложити всіх старань, щоби їх недопустити.

СПОСОБИ ЗБИРАННЯ СМЕТАНИ.

Є три способи збирання сметанки з молока.

1. Уживання плиткої ринки.
2. Висока банька.
3. Ручний сепаратор — кружівка.

Плитка ринка. — Ми не рекомендуємо цього способу тому, що може трапитись так, що великий процент товщу може лишитись в молоці, з тим наслідком, що сметанка буде за рідка. Щоби дістати найкращий вислід

з цього способу, треба сейчас по доєнню вляти молоко в бляшанні посуді без ривців і 4 цілі глибокі. Ці посуді мають стояти в холоднім місці де повітря є чисте і не запорошене. Збирати сметану треба межі 24 а 36 годинами по доєнню. Сметанку треба збирати уважно, щоби в ній було як найменше молока.

Висока банька. — Ця система є багато лучша від попередної. Сейчас по доєнню вляти молоко в баньку від 8 до 20 цілів високу. Тоді вкласти ці баньки в зимну

Банька на збирання сметанки. По якімсь часі, можна сметанку випустити через закрутку на споді баньки. Тут також треба у-

важати, щоби не забагато рідкого молока було в сметанці. В літній порі треба уживати леду.

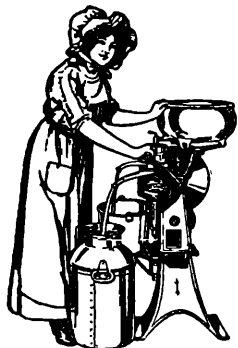
Ручний сепаратор. — Це є найкращий спосіб збирання сметанки на фермі. Користи з нього такі:

1. Не багато товщу губиться в рідкій молоці.

2. Краща якість сметани.

3. Збиране молоко є лучше для годвання скота.

Як оперувати ручний сепаратор. — Підстава мусить бути солідна. Машина мусить бути сильно прикручена до рівної циментованої або солідної деревляної підлоги. Машина повинна стояти рівно, бо інакше багато товщу тратиться. Що кілька тижнів треба мірити рівність підстави під машиною, коли машина не стоїть рівно, треба її сейчас поправити.

Держить кружівку в чистім місці і чистьє за кожним уживанням

ти, щоби молоко йшло рівномірно.

По зібраню молока. — Взяти троха свіжо-перепущеного молока, і виполокати миску в машині зі всякої масности, яка там залишилася. Потім, розібрати машину, і її ріжні частини вложити в теплу воду. Кинути в воду порошок до чищення „кленсер” старанно вимити кожную часть. По вимиттю, виполокати в горячій воді. Не витирати платком, а лишити, щоби все висхло само. Підчас пори, коли є мухи, накрити всі частини органіною. Рамці — фрейм — машини вимити і витерти шматкою. Це робити по кожнім уживаню машини. Ріжні агенти, щоби продати більше машиц, радять мити її лише що другого разу. Цього, однак не треба слухати, бо це є дуже зла рада.

Вставляючи машину, треба придержуватися поучень, які йдуть з машиною. — Намастити добре паневки — берінгс, — і взагалі цілу машину добре вимити, теплою водою, щоби була наскрізь чиста, і тим способом виполокати її від порохів і від іншої нечистоти, і недопустити, щоби молоко зіпсувалося. Треба також уважати, щоби молоко йшло рівномірно.

Що спричиняє густоту сметанки.

Температура молока. — Коли возьмемо 90 ступенів Фаренгайта, відповідну температуру молока при зібранню сметанки, то завважимо, що чим вища температура молока, тим рідша стає сметанка, а коли температура низша, сметанка стає густійшою. Це є одна з причин, чому якість сметанки не є рівна з одного до другого перепусканя.

Повнота молочної посуду в сепараторі. Повнота посуду також причинюєся до якості сметанки. Чим повнійша молочна посуда тим рідша є сметанка.

Скорість машини. — Чим повільнійше сепаратор йде, тим рідша виходить сметанка. Кожний сепаратор має прилад міняти якість сметанки. Цей прилад — регулятор, по більшій частині, є там де сметанка відходить, коли так, то скрутити шрубку, сметанка буде густійша, а відкрутити її, сметанка буде рідша. З механічного боку, можна сподіватися, що коли нарегулюється шрубку так, щоби сметанка виходила як найгустійшою, то вона все буде мати однаковий процент товщу. Але, помимо того, мусимо вперед застановитися над всіми іншими чинниками, які ділають на те, як машина робить.

Процент товщу в молоці. — Молоко від одного стада коров змінюється з дня на день. Від цієї зміни залежить процент товщу в сметанці.

Підстава сепаратора. — Коли підстава сепаратора не є сильна, і він холітається, сметанка тратить частину товщу, який залишається в молоці.

Чистота збирання. — Нечистий сепаратор спричинює великі втрати товщу. Не можливо чисто зібрати товщу нечистими сепараторами. Запах сметанки, що переходить через нечисту машину, буде також зіпсутий; тому, треба чистити машину по кожнім уживаню.

ДЕ КЛАСТИ СЕПАРАТОР

По більшій частині, сепаратори кладуть в стайнях. Це можливо практичне місце, але не є воно відповідне для збирання сметанки, хіба, що воно є так відділене від стайні, що порох і випари не можуть там дістатися, і є ясне та провівне. Ця кімната повинна мати рівну, циментовану підлогу, і знаходитися дальше від стайні.

ЯК ПРИГОТОВЛЯТИ СМЕТАНКУ ДО МАСНИЧКИ

Температура. — Температура сметанки до маснички залежить від способу, якого уживається. Коли тримається сметану кілька днів, щоби мати більшу скількість до виробу масла, муситься її тримати в холоднім місці, щоби не дати нагоди бакцилям розмножитися в ній, і придержати сметанку солодкою, аж доки не назбирається більша скількість, щоби разом скисла. Найвідповідніша температура на це є 50 степенів Фаренгайта, або навіть низша. Щоби, однак сметанка скорше скисла, треба піднести температуру, щоби тим способом бакцилі могли розмножитися і дати сметані її властивий смак.

Масниця

Досліди над смаком молока, сметанки й масла показали, що найкращий смак можна дістати в температурі між 60 а 65 степенів Ф. Але тому, що ся температура потрібна лише тоді, коли робиться масло, найкраще припинити розвій бакцилів низшою температурою аж до 8 до 10 годин перед робленням, масла, а підвисшити аж тоді до 60 або 65 степенів; відтак поступенно студити до того степеня, якого нам потрібно при робленню масла. Ця температура може бути від 52 до 62 степенів і її треба придержати однаковою зо дві-три години,

щоби запевнити твердість масла.

Як бачимо з цього, чистота і відповідна температура є дві важні річі при робленню масла, чи то на фермі, чи в заводових молочарнях.

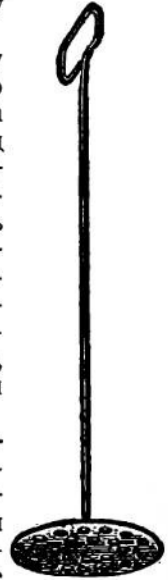
Коли сметана стоїть в температурі від 70 до 75 степенів через якийсь час, тоді вона вурдиться, тратить смак і гусне аж до брилок, які по ній плавають. Такий стан спричинить велику втрату товщу, котрий лишиться в масляниці, і якість масла не буде такою, яку ми сподівалися мати.

Треба держати сметану у високій баньці тому, що в ній найкраще можна змінити скоро температуру, якої потрібно при робленню масла зимною або теплою водою. Однак не треба класти леду або ляти воду в саму сметану, бо цей спосіб робить сметану рідшою.

Коли зливається сметану через довший час, тоді до холодної сметани не можна ляти теплої. Треба наперед старшу сметану добре розмішати а тоді доперва доливати свіжу. Так належить поступати аж до часу, доки не робиться масла. Найкраще робити це колотушкою, себто довгою дротяною чи деревляною ручкою, на кінці якої прикріплений подіравлений товчок.

Збирання дуже густої сметанки:— Збирання дуже густої сметанки (30 до 35 процент товщу) до певної міри є корисним; бо зібрана густа сметанка забирає менше місця і затримується довший час свіжою тому, що в ній є менше молока. Збирати густу сметанку значить, що лишиться більше збираного молока для скота і масло вийде краще. 30 до 35 процент густої сметани видасть з гальона, себто з десяти фунтів, 3 і пів до 4 і пів фунтів масла.

Найменше 12 годин перед робленням масла не треба додавати свіжої сметани до старшої тому, що старша сметана виробляється в масло скорше чим свіжа і через це залишається в масляниці. Сметана готова до роблення масла, має виглядати гладка і ясна і має ля-

Добра колотушка

тися як густий сируп. Коли робиться масло до скорого зужиття, тоді сметана має мати трохи квасний запах і смак; але масло вироблене з квасної сметани не затримається довго добрим і тому краще є робити масло зі сметанки солодкої, тоді його можна зужиткувати колинебудь а навіть й продати. Тому не треба допустити, щоби сметана дуже сквасніла.

Температура при робленню масла:—

Відповідна температура сметани при робленню масла залежить від:

1. густоти сметани,
2. пори року,
3. Як довго ссе теля,
4. Породи корови.

Тому власне, що є багато чинників, які впливають на температуру самої сметани, тяжко дати точну температуру, якої потрібно при робленню масла. Найвідповідніша однак буде та, в якій сметана перетворюється в масло за 25 до 35 минут колочення.

Добре є знати, що понизші услівя потребують низшої температури. — а то між 50 до 55 степенів:

1. дуже густа сметана,
2. сметана від корови по відлученню теляти,
3. сметана від корови, що їсть конюшину, зелений овес, горох і грис.

Понизші услівя вимагають знова вищої температури, себто від 62 до 72 степенів:

1. дуже рідка сметана,
2. сметана від корови, яка їсть дуже суху пашу, як соломю, сіно або суху траву в осени,
3. сметана від корови, яка дуже довго доїться.

Не порадно уживати високої температури тоді, коли можна її уникнути, бо масло вийде м'яке і розлізле. Так само тоді буде в маслі багато маслянки, котру трудно вибрати, через що смак такого масла стає скоро квасний і неприємний. Саме масло буде виглядати дуже масне, не буде тверде і в теплій кімнаті осядеся. Пропаде також багато товщу в маслянці.

При робленню масла не повинна бути і за низька температура, хоч краще мати трохи низшу, як за високу. В за низькій температурі дуже тяжко колотити масло, а коли його зробиться, то тяжко зібрати до купи. Таке масло за су-

хе і не дається легко розмастити. І особливо в осінній і зимовій порі належить робити масло у вищій температурі.

Грудноші в робленню масла:— Деколи сметана не колотиться добре навіть при вищій температурі. Таке лучається зимовою порою, коли сметану тримається за довго, коли корови ідять лише суху пашу, або коли дається телятцю за довго ссати. Ці самі причини також спричиняють в маслі крупки, які трудно збити до купи. Але порядний молочар рідко стрічає цю трудність, бо він перед робленням масла сметану пастеризує.

ПАСТЕРИЗОВАННЯ СМЕТАНИ.

Масло зроблене з пастеризованої сметани має кращий смак і не так скоро псується, бо процесом пастеризації понищено бакцили.

Як пастеризувати сметану:— Пастеризувати значить огріти сметану від 145 до 175 степенів Фаренгайта. Це легко робиться в заводових молочарнях, де є до того відповідні прилади. Але й на фармі можна доконати пастеризації при помочи високої баньки. Баньку зі сметаною ставиться в балію, в якій гріється вода при помочи горячої пари. Коли дістанеться повищу температуру, тоді випускається горячу воду з балії і на її місце вливається зимної, ледової, щоби сметану скоро охолодити. Підчас цього процесу треба час від часу сметану мішати.

Коли до гріття води не можна дістати пари, то можна поставити балію на піч і так гріти. Сметана, яку грілося до 165 степенів, видасть масло якби зі смаком звареним, але по трох-чотирох днях цей смак щезає і масло залишається гарним, чистим і солодким.

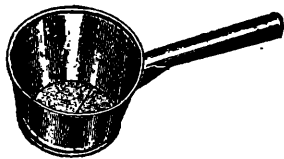
Сметану повинно триматися в температурі, потрібній при робленню масла бодай дві години, заки колотиться. Це потрібне на то, щоби товщ мав час трохи стверднути і відтак щоби дав ту твердість маслови. Пастеризація переводиться аж тоді, коли вся сметана є готова до колочення. Треба знати, що пастеризовану сметану можна колотити в низшій температурі як не-пастеризовану. Коли масло виходить за скоро або є за м'яке, тоді треба температуру знизити.

ЗАКРАСКА.

Щоби масло однаково і гарно виглядало, уживається закраски і заводові молочарі пробують придержати однаковий кольор масла через цілий рік. Найкращий кольор має масло роблене в червні, коли корови їдять багато зеленої паші і конюшини.

Кольор міняється з порою року, однак маслярі мають спосіб надати маслові кольор в котрій небудь порі року і то такий, який найбільше до вподоби їх покупцям. Розуміється, що тоді, коли трава сочиста і зелена, закраски до масла зовсім не потрібні, бо воно має свій гарний кольор від паші. Зато в осені і в зимі закраска надає маслові кращий вигляд. Закраску дається до сметани, заки починається робити масло.

Заки колотиться масло, належить уся сметану перецідити через ситко, на котрім лишаться всі грудочки звурдженної сметани, як також різноманітні нечистість. Відомо, що всяка нечистість у сметані впливає відтак у великій мірі на смак масла.

Добре цідилко

КОЛОЧЕННЯ СМЕТАНИ.

Роблення або колочення масла це є процес, яким збивається до купи дрібносенькі цяпки товщу, що знаходяться в молоці чи сметані. Ті дрібні цяпки через бовтання стрічаються одні з другими і лучаться в поступенно більшу масу.

Густота сметани:— Легкість колочення масла залежить від якості сметани. Сметана складається з масляного товщу і молочного серуму. Чим більший є в молоці процент сметани, тим більше є тих масляних цяпок і тим більше є вони зближені одна до другої. І так в сметані вони є ближче себе, як в молоці, а в 40 процентовій сметані є вони ближче, як в 15 процентовій.

Температура:— Ділання температури на сі дрібні масляні цяпки є зробити їх твердими або м'якими. Скорість і легкість їх злучення в масу залежить від їх м'яккості; коли вони є за тверді, то або не скоро, або зовсім не лучаться.

Скількість сметани в масничці:— Коли сметани в масничці за мало, тоді вона може пристати до боків маснички і її не можна добре сколотити. Так само трудно добре сколотити масло, коли в масничці сметани за багато. В разі, як сметана пристає до боків маснички, можна додати до сметани трохи води і її в той спосіб трохи розрідити. Найлучше колотиться масло, коли в масничці є сметани не більше як до половини.

Скорість колочення:— Добре зроблення масла залежить у великій мірі також і від скорості, з якою його колотиться. Коли масничку крутити за скоро, сметана може залишитись на однім кінці маснички і не буде добре сколочена. Колиж знова крутити за поволі, сметана за повільно переливається з одного кінця маснички в другий і також не колотиться добре.

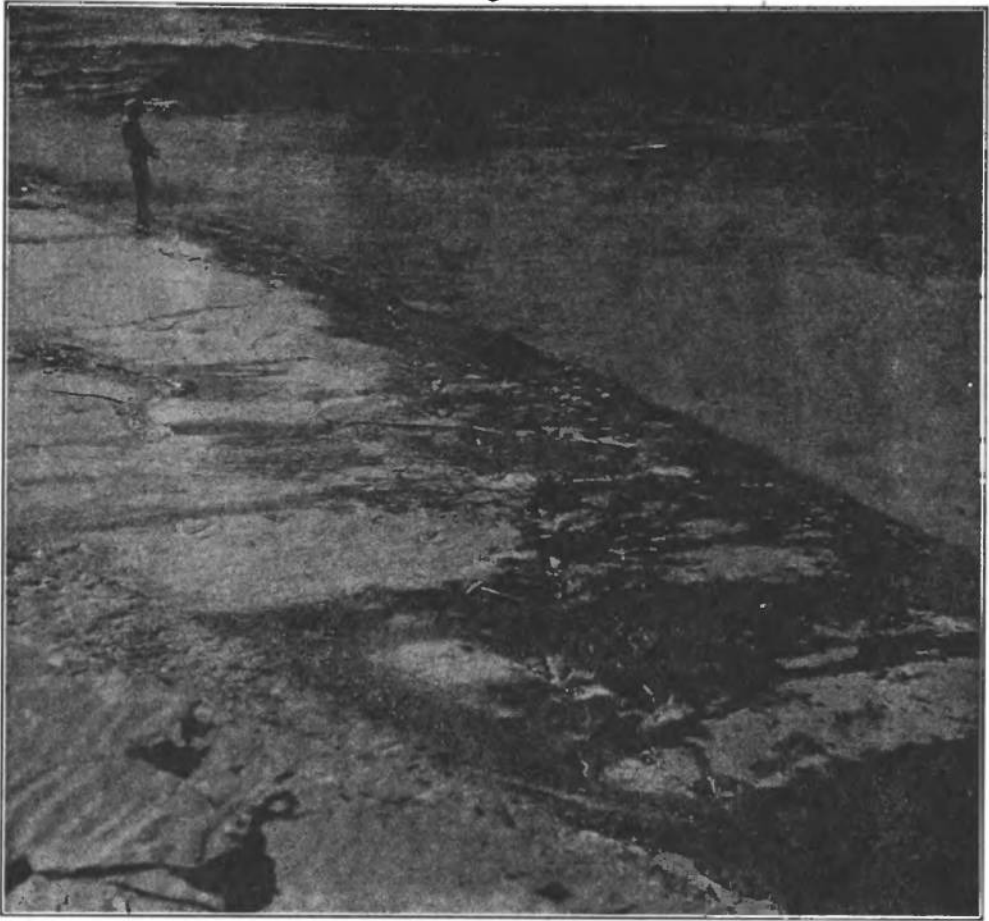
Як тримати масничку в порядку:— Масничку в роді барилки найлучше тримати в порядку так: перед уживанням належить її попарити кип'ятком, щоби затягнути всі пори в дереві, а потім охолодити зимною водою і кілька разів перекрутити. Коли масло вибереться, вимити її належно і вибрати з неї найменшу цятку масла. Тоді знова наляти до неї кип'ятку і кілька разів обернути. Накривку зняти і лишити на сонці, щоби висохла. Добре є також вимивати її вапняною водою.

На добре і властиве роблення масла впливають слідуєчі чинники:

1. процент товщу в сметані,
2. температура сметани,
3. повнота маснички,
4. скорість маснички,
5. порода коров,
6. час, коли корова не доїться,
7. корм коров.

Маслянку найлучше вибрати з масла тоді, коли воно формується в крапках, не більших від зерна пшениці. Колиж воно гусне в кавалках завбільшки кулака, тоді маслянку дуже тяжко з нею вибрати, бо вона заробляється в масло. Спосіб формовання масла в крапках не більших зерна пшениці має ще й ту добру сторону, що його можна легко і добре посолити. Величину крапок масла можна контролювати в той спосіб, що часто спинається масничку підчас того, як масло зачинається формувати.

Маслянку можна відцідити тим самим

Сліди динозавра (передпотопового звірюки), залишені ним на скалистих проваллях над рікою П'єс Ривер, Алберта.

ситком, якого вживається до цідження сметани.

МИТТЯ МАСЛА.

По відцідженню маслянки масло миться водою холоднішою або теплішою від маслянки. Температура води залежить від масла. Коли масло є за м'яжке, належить вживати води 3 або 4 степені холоднішої; а коли масло по вимиттю все ще за м'яжке, тоді взяти ще холоднішої води. Належить уважати, що коли між маслянкою а водою ріжниця в температурі є за велика, тоді в маслі залишиться багато води в формі маленьких крапель. Тому ліпше змінювати температуру води поступовно, не більше як 4 степені нараз.

Масло вимивається тому:

1. щоби вимити з нього маслянку, а в багатьох случаях і поліпшити смак масла.

2. щоби затримати масло свіжим через довший час.

3. щоби масло було тверде і щоби можна було його лучше опакувати.

Вимивання масла залежить від рода маснички, якої вживається до колочення масла. В масничці в формі барилки, коли ужити тільки само води, що було сметани, досить покрутити масничку 7 до 12 разів, щоби вимити маслянку. Крутити належить скоро, щоби масло далі лишилося у формі пшеничних зернят. Коли масло маєтся затримати на довший час, тоді його мийється два рази; коли воно призначене до скорого зужитковання, вистарчить вимити його оден раз.

СОЛЕННЯ МАСЛА.

По вимиттю масла треба його посолити. В заводових молочарнях це робиться таки в масницях і це є найкращий спосіб. Половиною приписаної кількості соли посолити масло зверху, відтак масло обернути лопаткою і висипати решту соли. Тоді прикрити масницю і крутити її поволи, доки масло не зібється в масу. Відтак лишити в супокою на яких 15 до 20 минут, щоби сіль мала час розпуститися, заки пічнеться її розмішувати. Але коли в кімнаті за тепло, то її належить сейчас розмішувати, щоб масло не стало за м'яжке.

Скількість соли:— До солання масла відповідна кількість соли ріжниться

від пів до три чверти унції на оден фунт масла і ніколи більше як одна унція. В малих молочарнях, де робиться 5 до 10 фунтів масла тижнево, в багатьох случаях вгадують вагу масла а також соли.

Найкращий спосіб є важити масло і сіль тому, що той спосіб є акуратний.

Другий спосіб солання масла є вибрати його з маснички, розложити на спеціальний стіл і рівномірно розсіяти сіль по маслі. У всякому разі треба добре уважати, щоб сіль добре розмішати в маслі, заки воно ще у зернятковій формі.

СПЕЦІАЛЬНИЙ СТИЛ НА МАСЛО.

Для догідного вироблювання масла, хочби навіть в малих скількостях, доб-

Прилад до вироблювання масла

ре є мати спеціальний стіл. Його можна зробити самому. Та заки його уживається, належить добре попарити. Так само належить поступити з прасою, кохлею, кописткою і взагалі зі всіми приборами, якими робимо коло масла. Всі ті прибори по опаренню належить держати в зимній воді, доки не прийде черга щонебудь з них уживати. Твердий папір до пакування масла також можна мочити

Копистка

у воді. Коли масло пристає до котрого знаряду, належить той знаряд натерти

солею. Це знак, що знярядів добре не опарено і відтак не охолоджено в зимній воді, так як належиться.

При соленню масла треба запам'ятати дві річі:

1. Масло повинно виглядати тверде і гладке.

2. Не повинно бути в нім шорсткості, яку спричинює нерівне розміщення соли.

Коли по соленню масло виробиться за мало, то воно виглядає бліде і ніби поплямлене, а це також тому, що сіль не розмішана в нім рівномірно. Коли знов за багато масло по насоленню виробляється, то воно тратить свою твердість.

У всякому разі солення масла таки в масничці є кращий спосіб і не вимагає так багато роботи.

ОПАКОВАННЯ.

До пакування масла, головню на продаж, найліпше уживати машинки, яка прасує масло фунтами і рівночасно відбиває ім'я та адресу масляра з іншими додатками. Багато маслярів забувають, що купець, який купує в них масло, мусить його перепродати і що від вигляду масла багато залежить, чи його буде можна продати. Коли воно зроблене добре, і коли зверху виглядає гарно й чисто, то масло є добре і здобуде собі покупців.

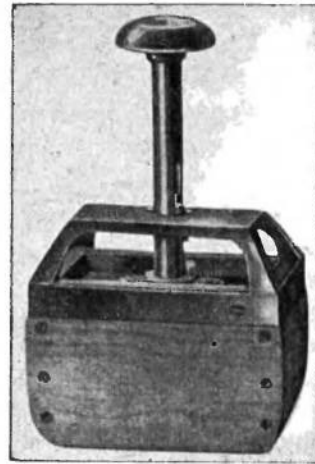
ПРАСИ.

Прасовання і опаккування масла є дуже важним чинником, коли його виробляється на продаж. Багато фермерів уживали дотепер грубого або газетного паперу, слоївків, коробок від мила, або навіть барилок на масло. Але таке опаккування не виглядає привабливо. Найкращим опаккуванням є 10, 20, 30 фунтові камінки, або з одно-фунтової праси, опаквані в добрий грубий папір. Камінки мають бути наповнені до одного цяля з гори і покриті грубим папером, пересякним липкою солею, щоби не допускав до масла повітря.

ПРАВНЕ ДРУКОВАННЯ ЕТИКЕТ.

Доміняльний "Молочарський Акт" каже, що ніхто не може краяти на продаж масла на бльоки, якіб вони не були за великі, без такої написи на опакванні: "Dairy Butter" в що найменше чверть цалевих букв.

Те саме відноситься до масла, яке па-

Форма до виробу одного фунта масла

кується в скринки або що інше. На них також мусить бути така сама напись в буквах пів цяля високих а три-осьмих цяля широких.

ВИСНОВКИ.

При робленню фермерського масла досягається найкращі результати, коли придержуватися слідуєчих завваг:—

1. Держати корови в чистоті і вигоді.
2. Тримати лише такі корови, що дають від 200 до 300 фунтів масляного товщу на рік.
3. Годувати корови свіжою пашею.
4. Збирати сметану, в якій є 30 до 35 проценту товщу. Товщ, як відомо, можна регулювати покручуючи шрубку в сепараторі.
5. Тримати сметану в холоднім місци.
6. Уживати термометра.
7. Колотити масло в температурі, в якій масляні крапки стають твердими в 30 мінутах і є не більші від пшеничного зерна.
8. Уживати чистої води до полокання масла. Вода не має бути більше як 3-4 степені холоднійша або теплійша від маслянки. До полокання уживати тільки води скільки було сметани.
9. Важити вимите масло і солити його пів до три чверти унції соли на фунт масла.
10. Уважати, щоб сіль була рівномірно розмішана.
11. Виробляти масло, доки воно не дістане однакового кольору.
12. Опаковувати його в чисті, привабливі пакети.

Burdock Blood Bitters

Усуває Недобру Кров

Дістаньте їх на диспепсію, нестравність, чираки, прищі, плями, екзіму, солений ревматизм, круп, сип на голові, рани і сверблячі й пекучі висипки.

Milburn's Health & Nerve Pills

Для тих, що є умучені й обезсилені, яким бракує енергії—які є нервові і дражливі. Для тих, що не можуть добре спати в ночі; що пробуджуються рано з чувством такого умучення, яке мали йдучи до ліжка—які мають лихі сні і змори—для тих, що є пригноблені і знеохочені—слабі й нужденні.

Dr. Fowler's Ext of Wild Strawberry

Дає пільгу на діярію, дизентерію, корчі й болі в кишках, кольки, холеру морбус, холеру діточу, літні недуги й інші неправильности кишок в дітях і дорослих.

УЖИВАЙТЕ—

Dr. Wood's Norway Pine Syrup

на звільнення від

Кашлів, перестуд, бронхиту, й інших клопотів віддихових проводів.

Важніші Події в 1935 Році

КАНАДІЙСЬКІ УКРАЇНЦІ.

В життю канадійських українців впродовж 1935 року не зайшли ніякі поважніші зміни, а в культурно-освітній діяльності можна було завважати навіть деяку "передішку". Одні лише Рідні Школи йшли цілий рік повною силою пари і то не лише по містах і місточках, але й по кольоніях. Для нашого майбутнього проява це незвичайно відрадна; на рідно-шкільні цілі громадянство не жалувало фондів, з другої знов сторони "Товариство Учителів Рідних Школ" починає брати навчання у Рідних Школах в рамках певної системи, що заповідає цій важній праці певний розвиток і будучність.

На національній культурно-освітній діяльності були більш чинними наші товариства й організації на Сході Канади, підчас коли у степових провінціях на тій діяльності було рішучо за мало активності. Провід ріжних організацій як і давнійше так і 1935 року не виявляв охоти позбуватися (бодай поволи!) загумінковості й нетолеранції проти всего, що виходить з ініціативи других груп; а словні накликування до якогонебудь об'єднання виглядає на ділі підпорядкуванням других груп під егіду тої, що об'єднання ініціює. Це загальне відчужує і тому легко завважити негодовання на провід і неохоту до якихнебудь ініційованих справ.

Як відомо, крім незначної, точно відграниченої від всякого українського національного життя, групки комуністів українського походження, уся маса українського народу є суто національна. Найвисшим ідеалом тої маси — це Самостійна, Соборна, Українська Держава в усіх її етнографічних границях. Це справа для всіх українців (крім комуністів) дефінітивно вирішена і стає для нас всіх другою натурою. До цього ідеалу спрямовані всі думки, вся праця, всі пожертви і всі підприємства народу. І колиб лише провід поодиноких груп не хотів з того всенародного ідеалу збива-

ти виключно для себе капіталу, поминаючи всі прочі групи, канадійські українці створили би оден сильний національний фронт, що мігби дати далекосяглі результати.

Той свій високий ідеал заманіфестували канадійські українці на небувалім дотепер у нас Летунським Святі, яке заініціювала і славно перевела група Гетьманців Державників дня 1-го липня.

Свято відбулося з приводу ювілею 25-літнього пановання Короля Юрія V. І помимо того, що провідники деяких національних груп тому святови опонували, Летунське Свято стягнуло багато тисяч українського громадянства буквально всіх наших груп (включно з комуністами), котре прибуло масово заманіфестувати свою національну солідарність і одну державницьку думку.

Перебіг Летунського Свята дійсно імпазантною маніфестацією при масовій участі не лише українців Виннипегу і околиць, але й з других степових провінцій а навіть зі Зєдинених Держав. Між визначними промовцями на святі говорив полковник Шаповал, редактор і організатор летунської школи у Зєд. Державах. Але кульмінаційною точкою свята була поява першого українського літака в Америці "Україна", яким на це летунське свято до Виннипегу прилетів з Детроїт український летун Чайківський. Коли літак "Україна" появился над головами непроглядної української публіки, зібраної на площі, ентузіязмови маси не було границь.

Протягом 1935 року канадійські українці взяли участь в кількох поважніших українських зїздах. Дня 1-го вересня відбувся третій з ряду зїзд Українських Професіоналістів Америки і Канади в місті Детроїт, Мичиген. Українські Професіоналісти Америки і Канади, яких начисляємо вже около 500 душ, починають щораз поважніше ставитися до української науки на сім континенті. На зїзді проф. Д-р О. Сушко подав до відома, що в Шикаго відкрито Українську

Академію Наук, якою Товариство Професіоналістів повинно зайнятися і посилити своїми науковими працями.

Того самого дня, 1-го вересня, 1935, відбулася в місті Нью Йорку т. зв. Державницька Маніфестація, на котрій українська еміграція, устами численних своїх представників, ствердила цілковиту правовитість і законність голосу американських і канадських українців в справах, де рішається життя або смерть цілого нашого народу. Державницька Маніфестація видвинула рішучо й недвозначно постуляти Соборности Української Держави та заявила негодування проти тих українських груп (головно на терені Зах. України), що йдуть на порозуміння і угоди з займанцями. На Державницьку Маніфестацію приїхав з Європи генерал був. української армії Капустянський, а котрий відтак відвідав всі більші центра Америки і Канади, ін-

формуючи українців про сучасний стан нашої справи в Європі.

Гурток українців Виннипегу й околиці, в тім більшості наших склепарів, zorganizував українську економічну організацію "Ланцюг" з метою словом і друком заохочувати Українців Канади до торгівлі і промислу. Організація видала протягом 1935 року кілька чисел неперіодичного магазину "Торговельно-Промисловий Провідник", повний інтересного матеріялу. З рамени "Ланцюга" уряджено так у Виннипегу як і по колоніях західних провінцій цілий ряд економічних річ, котрі викликали всюди живе заінтересовання.

Українська Книгарня у Виннипегу, якої управителем є п. Ф. Доячек, отворила свою третю філію у Ванкувер, Б. К., під управою п. Орлова, з цілею дати скору і повну обслугу тим українцям, що живуть над Спокійним океаном.

Між українською православною цер-

П Р И П И С И

ПРОСТІ І ЛЕГКІ СПОСОБИ УЖИВАННЯ

Edwardsburg "CROWN BRAND" CORN SYRUP

Для Дітей

до мащення хліба або паланичок, ітд.; для зернової їди замість цукру; до засолодження і заправлення помаранчевого соку; для полиття на свіжі або презервовані овочі; дві столові ложки „Кравн Бренд” в мольці поправляє смак і значно збільшає вартість енергії.

Печена Шинка Стилю Вірджинія

1 шинка 8 до 10 фунтів
1 горняк Едвардсбург „Кравн Бренд”
Корн Сируп
1 столова ложка корінів до маринати
Гвоздики — Кришки сухого хліба
Вільше Корн Сируп.

Обмийте добре шинку зимною водою, містячою трошки бейкінг сода, сполощіть в зимній воді і положіть в баняк з Корн Сирупом і коріннями. Налийте киплячої води, щоб накрила, і нехай кипить поменьку аж стане ніжною — около чотирьох годин. Вийміть з води, оберіть шкіру, натріть Корн Сирупом, посипте грубо кришками хліба і позастромляйте гвоздики у рівних віддаленнях. Припечіть на брунатно в гарачій печі і подавайте а родзинковим сосом і солодкими бароблими а полудня.

Смажена Фасоля

2 горняк круглих фасоль
¼ чайної ложечки перцю
1 мала цибуля, обібрана
¼ чайної ложечки соди
¼ чайної ложечки соли
¼ чайної ложечки сухої муштарди.
2 унцевий кусник соленої свинини
¼ горняк Едвардсбург „Кравн Бренд”
Корн Сируп.

Обмийте фасоль і памочіть на ніч в зимній воді. Рано додайте соди і варіть фасоль, в тій самій воді, аж доки лупина зачне ставати вільною. Положіть половину соленої свинини, покраяної, на дно баняка; додайте половину фасолі і приправ; додайте решту фасолі і приправ; вложіть цибулю у фасоль. Полийте зверху Корн Сирупом, накрийте соленою свининою. Додайте поменьку до киплячої води аж доки вона перейде фасоль до верху. Не давайте заблагато. Накрийте і печіть в повільній печі через чотири години або дощше, аж доки плин всякне і фасоль стане теплою і сипкою.

Припис наловнить 2-квартвий баняк або накриють касеролю.

квою в Америці, що її zorganizував бл. п. о. Д-р Жук, а українською автокифальною церквою, що на її чолі стоїть архієп. Іван Теодорович, прийшло до порозуміння, котре має остаточно довести до злуки обох церков в одну дієцезію під покровом царгородського патріярха. Є проби включити в ту православну українську дієцезію і канадійські автокефальні громади, однак ті ще не заняли до тої справи определеного становища.

Як горожане Канади українці взяли живу участь в доміняльних виборах, а осібно альбертійці у виборах в своїй провінції. В Альберті вибрали українці до легіслятури двох українців з партії т. зв. Соціального Кредиту: учителя п. Попіля а другого п. Василя Томина. За то до доміняльного парламента зі всіх поставлених українських кандидатів не вийшов ніоден. На жаль перепав і бувший наш посол п. Михайло Лучкович.

УКРАЇНА.

а) Під московським забором.

Як з одной сторони Україна зі своїм збіжжям, залізом, вуглем та другими невичерпаними природними багатствами є для Росії питанням її існування як могочої держави, — так з другої сторони український народ є питанням життя або смерти московського большевизму. Це большевики знають дуже добре і тому уживають нечуваних дотепер навіть в азійській Росії способів, щоб вигубити кожну одиницю, запідозрену в українським націоналізмі, а весь народ так фізично винищити і так застрашити терором, щоб йому відпала всяка охота і спромога до якогонебудь спротиву проти московського панування на Україні.

Тому уся московська політика на Україні вправлена в дуже вузькі рамці:— вибрати з України всьо збіжжя і сирівці і вимордувати або загнати на Сибір чи на Соловки кожного запідозреного в сепаратизмі Українця. Та ні одно ні друге не вдається. Впродовж цілого року нічим більш і не турбувалася Москва як докладами своїх заушників по колективах, що селяни обробляють землю недбало. . . . що засіяно всього 50 чи 60 відсотків гектарів. . . . що здача збіжа московському урядови йде пиняво . . . . що майні працюють нескладно. . . . що саботажі на порядку деннім і таке інше.

В додатку до того неfortunного економічного стану звідомляє самий московський губернатор в Києві Постишев, що в 1935 році самостійницький рух на Україні прибрав великі розміри. Каже Постишев, що около 3,000 совітських урядовців українського походження прогнано за контр-революційну діяльність, з котрих 60 процент увязнено. З інших українських самостійників, що їх знова арештувала Чека, 3, 820 заслано на Сибір або Соловки. Найбільше занепокоєні московські комуністи тим, що українські частини червоної армії щораз частійше нападають на зненавиджену ОГПУ (Чеку). І так в Херсоні арештували всіх українських красноармейців, які були на подвір'ю касарні, звідки кинено на чекістів бомбу.

Московські большевики знають, що їх панування на Україні дуже непевне і не дуже вже й довге. Тому поруч політики розбою в дома вели вони на протязі 1935 року дуже інтензивну проти-українську політику і за кордоном, прикриту плащиком т. зв. "східнього пакту". Цей проти-український "пакт" звернений до того, щоби всі держави загарантували західні границі Совітів і пішли війною проти всякої держави, котра хотілаб відірвати від Москви Україну.

При кінці 1934 року помер Михайло Грушевський, один з найбільших наших вчених 19-го і 20-го століття. Михайло Грушевський відіграв в історії нашого розвою першорядну ролью. Він був професором львівського університету, членом і головою Академії Наук в Києві, довголітнім головою Товариства ім. Шевченка у Львові і т. и. Коли вибухла світова війна московський царський уряд заарештував Грушевського, але по вибуху революції він стає Головою Української Центральної Ради. За большевицького режиму працював в Академії Наук в Києві, але його запідозрено як українського націоналіста і вивезено до Москви, де він з нужди осліп. Большевицький московський уряд, котрий майже на смерть заморив Грушевського, зі взгляду на опінію закордону перевіз тлінні останки Великого Українця з Москви до Києва і похоронив на кошт держави. Ціла буквально українська земля покритася жалобою по у-

траті Найбільшого Українця і всюди шановано його память академіями.

Попри великі наукові праці і його широку громадянську діяльність найбільша заслуга Небіщика є та, що він зукраїнізував українців — себто злучив спільною українською національною ідеєю в одну націю весь наш народ, що віками розгубив ту єдність і жив як менші або більші територіальні групи:— придніпрянців, галичан, гуцулів, бойків лемків, тощо. Грушевський зєдинив ідейно всі ті групи в одну націю.

б). під польським забором.

Життя Українців в Польщі ніяк не покращало в 1935 році. Політичні процеси за проти-державну діяльність не переводяться. Тюрми і Картуська Берега набиті українськими патріотами. Не є тайною, що через українців Польща дуже стратила в заграничній opinii. Та найбільше непокоїть її те, що до недавня ще поділений український народ на територіальні групи бойків, лемків, гуцулів, волиняків і т. и., починає заирати ті рїжницї а почуваючися од-

ною нацією, зачинає скріпляти в собі ідею соборности.

Польща знає, що ті соборницькі настрої цілої української нації, її інтензивна пропаганда за кордоном і її непримиримість може незадовго поставити усю польську політику перед катастрофою. Щоби знищити або бодай відсунути на далекий час ту перспективу, Польща взялася до т. зв. екстермінаційної політики супроти українців. Наперед відбила від цілости наших лемків: вилучила їх з перемиської дієцезії і створила з них окрему лемківську, впровадила в школах на Лемківщині читанки в лемківськїм говорі і т. и. Кажуть, що незадовго та сама доля має стрїнути гуцулів. Це на культурно-просвітній ділянці. Неменший удар завдала Польща в 1935 році українцям на економічнїм поли. Всі наші економічні організації, а головно кооперативи, були злучені і ведені Ревізійним Союзом. Польща ограничила діяльність Союзу виключно до галицької території, а всі другі підчинила під польську варшавську дирекцію кооператив державних.

ЖОЛУДКОВИЙ ТОНІК НАЙЛУЧШИМ ЇЇ ПРИЯТЕЛЕМ

Пані Фенні Шваб, Сісеро, Ілл., написала була недавно до нас, що

ТРІНЕРА ГІРКЕ ВИНО

є не лишень найпевнішим средством в її родині, але також її найліпшим приятелем на довші автові поїздки. Дійсно, ніщо не може так поспути приемність, як жолудкові клопоти. Трінера Гірке Вино чистить ваші кишки, привертає здоровий апетит і дає вам чути ся добре. Його приемно брати і воно ділає без найменшого колєннє. У всіх аптикарів. Jos. Triner Co., 1333 South Ashland, Ave, Chicago, Ill.

КІНЕЦЬ НЕСТРАВНОСТІ І ЗАПОРУ

Пані Е. А. Воднанська, Алгонквін, Ілл., писала до нас недавно так: "Я беру

ТРІНЕРА ГІРКЕ ВИНО

регулярно і виджу, що воно дає велике вдоволення. Я терпіла від запору і нестравности, але позбулася їх зовсім. Я поручаю Трінера Гірке Вино всім терплячим на жолудок". Воно справді нема ліпшого жолудкового средства в случаях нестравности, бідного апетиту, запору, газів, болів голови і неспокоїного сну. Багато лікарів поручають його. У всіх аптикарів. Jos. Triner Co., 1333 S. Ashland Ave, Chicago, Ill.

Ті і подібні зарядження польського уряду, що мають на меті ослаблення а то й повільного нищення усього українського національного дорібку і культури, заставило провідників найбільшої політичної української партії "УНДО" до переговорів з поляками. А що і Польща, котрої престиж за кордоном українці значно ослабили, також змагала від давна до якогонебудь порозуміння з українцями, тому вкінці і прийшло до так званої українсько-польської угоди. Та з тої угоди українці скористали покищо о стільки, що Польща дала їм 15 посольських мандатів до сойму у Варшаві і чотирох сенаторів. Того українці не могли іншим способом ніколи діпняти, бо після нової виборчої системи кандидатів до варшавського сойму не назначують партії, але їх прямо іменує політична влада. Які другі постуляти поставило "УНДО" польському урядові і що той обіцяв українцям за лояльність покищо, невідомо.

Крім "УНДА" на польсько-українську угоду не пішла жадна інша українська група і з того приводу на УНДО посилися негодовання і критика.

Дня 18-го листопада зачався у Варшаві великий політичний процес проти 12 українських націоналістів, оскаржених за поміч і організованя вбивства польського міністра Перацького. Самого вбивства доконав Гриць Мацейко, котрому удалося втечи за кордон, але після акту оскарження тих 12 підсудних мали Мацейка до того намовити а потім помочи йому в утечі.

Всі підсудні є молоді особи, між ними дві дівчини і десять мужчин у віці від 23 до 25 років. Крім оскарження, що вони готували замах на життя міністра Перацького, їх оскаржено і за те також, що належали до нелегальної в Польщі Організації Українських Націоналістів, змагаючих до відірвання українських земель зпід Польщі.

Для своїх певних цілей Польща зробила з того процесу міжнародню аферу, твердячи, що протягом довшого часу українські націоналісти діставали від литовського уряду гроші і фалшиві паспорти на поїздки.

в) під румунським забором.

У найбільш невідраднім становищу находяться українці під румунським за-

бором. Румуни зовсім не числяться з жадними міжнародними договорами що до національних меншин, ні законами своєї власної держави і рішилися зовсім винародовити і зрумунізувати буковинських українців. З тим вони впрочім і не криються. Пішли безвзглядні наступи на культурні і національні надбаня наших братів. Знищили вже до тла українське шкільництво, нищать церкву і відкрито заявляють, що не признають в межах своєї держави нікого більше, крім румунів. Хто з українців хоче чи то роботи, помочи, чи то посади або пенсії, мусить знати поправно румунську мову і заявити себе румуном. І тому національна, культурна і економічна праця українців під Румунією йде тяжче ніж під другими заборами.

Всеж таки кращі люде і там не зрікаються найвишого ідеалу нації і ведуть невинно боротьбу за свої права.

г) під чехо-словацьким забором.

І уряд Чехо-словацької Республіки і краща частина чеської суспільности починає отрясатися з москвофільських поглядів щодо українців і хоч помалу а все таки вводить в життя хоч початки автономії Закарпаття.

Щоби піднести престиж греко-католицької церкви в Чехо-словащині Апостольська Столиця креовала там укр. архієпископство з осідком в Ужгороді, іменуючи першим архієпископом Закарпаття Преосв. Гойдиша, з Чина св. В. В.

КАНАДА.

1935-ий рік поставив нашу Домінію перед многоважними проблемами, від котрих розвязання залежати-ме відновлення добробуту населення.

Суспільність Канади і уряд прийшли вкінці до переконаня, що криза і загальне зубожіння мешканців не є хвилими; вони будуть доглиблюватися щораз більше, якщо не поробиться у нинішній економічній системі таких змін, які привернулиб рівновагу у господарським життю держави.

До сеї загальної думки про потребу зміни економічної системи причинилася немало комісія Стівенса, яка розслідуючи справи великих компаній винайшла, що концентрація капіталу і бізнесу в руках кількох одиниць кривдить загаль мешканців. Комісія Стівенса

Перестаньте Кашляти!

Pertussin

**Скоро помагає на кашлі всякого
роду. Його приписують лікарі
вже поперх 30 літ.**

Ніколи не занедбуйте кашлю. Він може розвинутися в серйозну слабкість. Позбудьтєся його сейчас средством Pertussin.

Се славне наукове средство є вже довгий час улюбленою рецептою в європейських краях на бронхит, коклюш, і кашлі кожного роду.

Pertussin є абсолютно вільний від шкідних ліків якогоб то не було сорту. Його сильно поручається так для дітей як і для дорослих. Він не забуриє жолудка. Має приємний смак і легко його брати. Ніколи не будьте без одної фляшки в дома.

Pertussin

Безпечна Поміч на Кашлі

У Всіх Аптиках

винайшла між іншим, що в часі загальної кризи і зубожіння компанії платять своїм шеровцям величезні дивіденди, робітникам-же платять так мало, що їм не вистарчає на прожиток і їх мусить ся частинно утримувати з публичних фондів. Тому й уряд, скликавши парламент на 17-го січня 1935 р. заявив, що мусить вмішатися у справу торгівлі промислу і рільництва та видати в дорозі закона такі зарядження, які усунулиб безробіття, і публичну допомогу та які завелиб справедливність в економічній життю народа. В практиці це значило, що уряд мусів би диктувати, кільки фабриканти мають платити первісним продуцентам за сирий товар та кільки вони мають побирати від покупців за готовий товар.

І дійсно сесія парламенту з 1935 року виказала незвичайну продуктивність і винесла цілий ряд законів, які в самім корені змінюють дотеперішну економічну систему Домінії.

Найперше уряд пустив в рух 11-го марта державний Банк Канади, який перебрав від всіх чартерованих банків в Канаді золоті резерви в сумі 103 міл. долярів і виміняв всі інші гроші за видані і гарантовані ним нові. Банк Канади вправді не має зносин з поодинокими клієнтами, зноситься лише з банками, але переводить фінансові трансакції Домінії і провінцій, на чім передтим чартеровані банки робили грубі міліони.

Щоб прийти в поміч фермерам і охоронити їх від неминучої катастрофи, — парламент ухвалив закон про фермерські позички, виасигнувавши на ту ціль 90 міліонів долярів. Позички з того фонду малиб бути уділювані фермерам у всіх провінціях до суми \$7,500.00 на 4 процент. Крім фінансової допомоги, головню дрібницю господарам через доміняльні позички, уряд впровадив на послідній сесії Збіжеву Раду, зложену з трох членів, котра малаб від тепер купувати, перетримувати і перепродувати всяке збіжжя канадійських фермерів. Ціль уряду була прийти в поміч продуцентам збіжжя, удержуючи як можливо найвищу на него ціну, виключаючи при тім всяких посередників, в роді виннипегського грейн ексчейнджу, які то посередники на праці фермерів робили великі гроші. Збіжева Рада вже присту-

пила до куповання збіжжя і зараз на вступі своєї праці рекомендувала урядови ухвалити ціну на збір пшениці з 1935 р. Нр. 1. у Форт Вілліям 87 і пів centa за бушель як мінімальну ціну. Ся ціна буде обовязувати до червня 1936 р.

Згаданий закон далеко відбіг від первісного законопроекту уряду, який домагався, щоб Збіжева Рада перебрала усю торгівлю збіжем. Уряд Беннета мусів піти на уступки ліберальній опозиції, яка ніяк не хотіла допустити до державного монополю торгівлі збіжем і до ліквідації виннипегської збіжевої біржі, стоячи на засаді приватної ініціати-ви і свободної нагоди для кожного горожанина Канади. Уряд пішов проте на компроміс, на підставі котрого Збіжева Рада перебрала 225 міліонів бушлів пшениці з 1934 року, яку держала т. зв. агенція МекФарленда, а на будуче Рада буде купувати пшеницю тільки від фермерів а не від торговців збіжем. Всеж таки, помимо таких ограничень дальша спекуляція пшеницею в Канаді буде виключена, бо й приватні торговці збіжем мусять держатися мінімальної ціни, яку ухвалить Рада.

В 1935-ім році збір збіжжя в Канаді поніс великі втрати через посуху і через чорну ржу. На просторі сім міліонів акрів у Манитобі і пол.-зах. части Саскачевану ржа і спека або зовсім знищила або дуже обнизила вартість збору. Назагал втрати виносять від 30 до 40 процент нормального збору. Багато пшениці викошено на пашу. Лише пшениця породи Дюрум, якої в степових провінціях засіяно в 1935 р. около 120, 000 акрів, оперлася ржі. Щодо других родів збіжжя найлучше вийшло того року жито, відтак ячмінь. І колиб не спеки і ржа, то збір збіжжя в 1935 р. був би оден з найбогатших.

В парі з допомогою фермерському населенню уряд взяв в опіку також і міське робітництво установляючи мінімальні платні для індустриальних і торговельних робітників. Закон обіймає всіх робітників двох згаданих категорій від 16 року життя. Робітникам вільно працювати лиш 44 години в тиждень як звичайний час, решта йде на рахунок "овертайму". За нарушення закону про мінімальні платні намічено високі грошеві кари і тюрму.

У 20 дистриктах Алберти, кругом

Мондер, Андрю і др., заселених виключно українцями, вибух страйк фермерів, щоб не доставляти збіжжя до елевейторів через те, що нібито елевейтори не давали фермерам справедливого грейду і що “докедж” був за великий. Страйк взяли відразу у свої руки комуністи українського походження і через довший час не допускали до його ліквідації. Рада Збіжєвих Комісарів перевела слідство в справі зажалень фермерів і прийшла до заключення, що до такого страйку не було причини. Підчас голосування у Вилингдон більшість голосувала за покінченням страйку, хоч комуністи накликували до його продовжування.

Перший раз за свого існування в Канаді комуністи зробили пробу свого організаційного хисту і можности викликати замішання, остаточно й переворот. До свого експерименту запрягли найбільш податливий елемент — безробітних по кемпах — і зорганізували з них “марш на Оттаву”. В означенім часі мали безробітні покинути кемпи і рушити на Оттаву та об’явити урядови свої “домагання”. Насамперед рушили безробітні з кемпів Б. Коломбії в числі 1000 душ. В міру того, як ті посувалися в тягарових потягах на схід, до них прилучилися кемпарі Алберти і Саскачевану, а даліше були готові і ті в Манитобі, Онтарію та других провінціях. Марш був устроєний військовими формаціями, дивізіями, групами ітд.

Уряд не ставив з початку “маршови” перешкод так, що заки “маршовики” доїхали до Реджайни, число їх зросло до 2,000. В Оттаві сподівалися зібрати около 20,000. Однак заряд залізниць звернувся до уряду в Оттаві з зажаленням, що “маршовики” нічого не платять за їзду залізницями і тому належить той “марш” припинити. Вслід за сим уряд наказав спинити похід в Реджайні. Післано до Реджайни представників уряду, щоб вислухати зажалень людей. Переговори скінчилися тим, що уряд дозволив маршовикам вислати до Оттави делегацію, котра й предложила урядови свої “домагання” в шістьох точках. Одна з точок жадала, щоб уряд згодився на ради безробітних по кемпах (совети), щоб платив безробітним по 50 ц. на годину і багато другого.

Уряд всі ті жадання відкинув і пора-

див безробітним вертати назад до кемпів, де ними даліше будуть опікуватися. Сам премієр Беннет сказав делегації, що по таборах ведеться комуністична пропаганда і що провідникам маршу ходить єдино о викликання заворушень.

Коли делегація вернула до Реджайни маршовики зібрали в ночі 1-го липня мітінг на який прийшов відділ поліції з наказом арештувати кілька осіб. Маса з початку протестували криком, а відтак на поліцію посипалося каміння та другі річі. Прийшло до дійсної борні, підчас якої згинув оден детектив, а около 100 осіб поранено. Арештовано понад 100 осіб, між ними всіх провідників маршу. Тими розрухами і закінчено “марш на Оттаву”. Уряд дав безробітним ультимат, щоб або вертали до таборів, або до домів чи на фарми нажива, і ті послухали наказу тай розійшлися хто куди хотів.

22-го серпня 1935 відбулися в провінції Алберті вибори, що викликали не лиш в цілій Канаді, але буквально в цій імперії сенсацію. Від кількох літ була в тій провінції на пів релігійна, на пів соціяльна партія Соціяльного Кредиту, на чолі якої стояв п. Абергарт. І ніхто не сподівався, що та партія є так сильною, щоб перебрала керму провінції. Вслід виборів був такий, що партія Соціяльного Кредиту вибрала 57 послів на 63, ліберали 4, а консервати два. Правляча Ю. Ф. А. партія не вибрала ані одного. З українців вибрано двох: учителя Попіля і п. Василя Томина.

Причиною несподіваної побіди партії Соціяльного Кредиту було се, що п. В. Абергарт у своїй передвиборчій кампанії обіцяв, що уряд Соц. Кредиту переведе в Алберті основні зміни в економічнім життє провінції і дасть кожному дорослому мешканцеві провінції 25 доларів на місяць дивіденди в готівці, а дітям від 5 до 10 відповідно до віку. Ціла Канада буде слідити за роботою нового албертійського уряду і колиб Абергартови дійсно вдалося перевести обіцянку в життя, то слідом Алберти пішлиб і другі провінції а навіть Домінія. Тимчасом в касі Алберти пустка і Абергарт старається о 200 міліонову позичку, щоб поплатити пекучі довги провінції.

Не менше несподіваний був вислід

виборів доміняльних, що мали місце 14-го жовтня, 1935 р. Зі взглядv на переведені на минувшій сесії парламенту далекосяглі економічні і фінансові закони, консервативний уряд Беннета сподівався дістати дальший мандат, щоб викінчити проєктовані важні зміни, котрі майже певно привернули б добробут для всього населення Канади. Тимчасом при виборах побідно вийшла партія ліберальна, здобувши на 245 польських місць 170, консервати 40, С. С. Ф. 8. Соц. Кредит 17, арешту заняли ріжного покроку незалежні.

Комунисти, що ставили 14 кандидатів, не вибрали ні одного, а п. Стівенс, був міністер Беннетового кабінету, що створив свою осібну партію "Віднови", вийшов послом лише сам. Не вийшов на жаль і наш український посол п. Михайло Лучкович, оден з ліпших канадійських парламентаристів, котрий через девять літ так славно боронив в оттавськiм нарляменті українських справ і взагалі справ т. зв. "Нових Канадійців". Упадок посла Лучковича спричинили комунисти, котрі нарочно поставили Матвія Поповича на Вегревіл' округ, щоб позбутися невігідного для них українського національного посла в Оттаві.

Зараз після виборів ліберальний провідник і теперішній преміер Мекензі Кінг видав публичний комунікат, в якім намітив працю будучого ліберального уряду в Канаді.

В тім комунікаті преміер обіцяє, що за його правління буде захована особиста свобода, що його уряд переведе реформу виборчої системи, та що в будучині богацтво в Канаді буде розділене більше справедливо. Кінг з притиском сказав, що уряд приверне економічну свободу, розуміючи при тім се, що уряд не буде мішатися до торгівлі та не буде обмежувати свободи рухів ні великих ні малих торговців. Згідно з дальшою заявою Кінга, справою безробітних займеться осібна комісія, котра простудіює ціле питання і дасть раду урядови, що належить зробити для усунення безробіття. Далі уряд обіцяє, що позаклучує з чужими державами договори взаімности. І дійсно 15-го листопада преміер Кінг і американський міністер внутр. справ секретар Голл поклали свої підписи під взаімним торго-

ТЕРПЛЯЧІ НА ЖОЛУДОК!

Тут є нова поміч — без операції.

Тисячі людей в Канаді, які попередно терпіли на нервовість, диспепсію, жолудковий катар, здуття, зжагу й інші серйозні жолудкові недуги, є тепер вдячні ізза винаходу одного славного англійського жолудкового спеціаліста, який кладе кінець тим серйозним станам жолудка без операції. Перший раз в ужиттю у Ст. Томас Шпитали, Лондон, Англія, средство то виробляється тепер в Канаді у той самий спосіб, не має смаку й є приємним домашнім ліченням і приносить поміч людям, які терплять вже літами. Попросіть свого Аптикаря о Wilder's Maclean Stomach Powders. Дивіться добре, щоб вам дали синьо-кратковане пуделко у величнинах 50ц. і \$1.00 або пишіть до T. Eaton Co. Ltd., Winnipeg.

вельним договором (ресіпроситі), що безперечно буде для обох держав справою великої ваги в повороті до ліпших часів. Договір робить дуже значне обниження ціла на канадійські футеркові шкіри, будівельний матеріал, рибу, вуголь, шорстке збіжжя, житнівку і матерії на одіж, а рівночасно знижує канадійське ціло на американські овочі, зимову ярину, залізні і сталеві вироби, нафтову ропу, газоліну, авта і фармерську машинерію.

На день 22-го листопада скликав преміер Кінг до Оттави всіх провінціональних преміерів, щоб спільно нарадитися над деякими конечними змінами канадійської конституції. Поручив рівнож Найвисшому Судови Канади переглянути всі закони і законопроєкти попередного уряду, котрі тичаться основних змін економічної системи і устійнити, чи вони не противляться канадійській конституції. Тому покищо такі закони як про Збіжеву Раду та інші остають в завішенню.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ.

Вся увага Великої Британії буде про-

Minards Liniment

Средство на Кожне Недомагання

Мінард'с помагає при болях зубів

Держіть все під рукою сю цінну Мазь. Ви облекшите біль. Вона нищить зародки недуг

ЛІКАР ЗНАЄ

Лікарі, які знають Мінарда з його доброї роботи, не вагаються хвалити його гоючих і лагідних прикмет.

Проти перестуд, грипу, іспанської тифлології і т. д. — Розгрівається мазь і нагрівається шию, груди і хребет і повтаряє се, що кілька годин, аж поможє.

Проти кашлю. — Береться половина чайної ложечки у склянці води, і добре потрясено. Тим полощеться горло кожної пів години при давиці, грипі, хрипці і хорій ший.

Проти нежитю. — Розгрівається і вдихується часто.

Проти ревматизму, невралгій, запалення крові або легких. — Розгрівається троха мазі у місці, намазується нею брунатний папір і прикладається до болючих частей.

Проти внутрішніх болів, кашлю, дизентерії і т. д. — Береться половина чайної ложечки у сирні або млясесі.

Проти ран від попечення. — Машається Мінард'с Лінімент і льняний олій або печниковий жир або крем, по рівних частях, ним смарується брунатний папір і прикладається до попечень.

Проти нагнітків і мозолів. — Усувається ствердіню шкіру і смарується добре мастею.

Проти укушень вузів і комах. — Помазується основно сею мастею.

Проти болів в грудях, болів в боці, викидень і здавленнь, напружень, стягнень мускулів, здерв'яння членів, проти мязурів від морозу, застоюности суставів і гістця. — Насамперед належить обмити добре теплою водою, опісля втирати мазь сильно рукою, рав на двацять чотири годин.

Проти ушкодження від морозу. — Втирати добре Мінард'с.

Проти рожі на лиці, попукання рук, прищів, пухлих від горяча, жорсткого лиця. — Розпускається мазь на пів з кремом або льняним олієм і помазується рав дощю.

Проти опухлих, отвертих ран і боляків. — Чиститься наперед основно а опісля помазується грубим покладом мазі і накривається кушником матерії. Два рази тижнево.

Проти поранень тіла і зовнішнього застросиння. — Помазується грубо мастею. В протязу минути буде боліти, однак воно усуне усе застросиння і рана лічце скоро гоїтиси.

Проти болю зубів. — Належить обмивати ним лице, а коли зуб є дірвий нащаджується трохи вати, зуб є нащичена добре мастею, до зуба.

Уживайте Мінард'с у Стайн

На випадковий, порушення, адушення, рани від вирізань, напруження, напеси від сидла або мотула. — Помазується основно мастею.

Проти кольки. — Половину кватирки молисен, кватирку горичої води, половину фляшки мазі впливається до одної фляшки і потрясается добре. — Опісля впливається звірати в рот.

Проти золоті і кашлю. — Дався чайну ложечку лініменту і половину кватирки молисен і впливається до звичайних отруо або віска. Помазується шию Мінардом.

МІНАРД'С ЛІНІМЕНТ — НАЙЛУЧШИЙ БІЛИЙ ЛІНІМЕНТ

Мінард'с помагає і лічить рани від попечення

MINARD'S LINIMENT CO. LIMITED
Yarmouth, N. S.

Агенти продажі

HAROLD F. RITCHIE & CO. LTD.
TORONTO.

Мінард'с є успішним средством на вивихнення і здавлення

тягом цілого 1935-го року звернена майже виключно до одної точки: забезпечити мир в Європі і взагалі у світі. Політика європейських держав йде по лінії давного римського клича: "хочеш мира — готов війну". Кожна держава, узброєна по зуби, шукала порозуміння з сусідами і потворилися знова досить збалансовані коаліції такі, як: російсько-французько-румунська, німецько-польсько-мадярська та другі, котрі лише чекають найменшої причини до збройного удару. Цей стан ще більше скріпило зірвання німцями Версайського договору, на котре Велика Британія дала свою тиху згоду не питаючи навіть колишніх своїх спільників. Англія виходить з того заключення, що неузброєна нація не має ні сили ні поваги і що Німеччина такою довго бути не схоче. Буде отже завжди предметом страху для сусідів. Згодилася проте на німецькі зброєння і дозволила німцям збудувати поважну военну флоту в пропорції 35 кораблів на англійських сто. Цим способом хоче Велика Британія збалансувати сили світових держав, усунути можливість конфлікту і тим способом забезпечити світовий мир. І тому Велика Британія стоїть осторонь від всіх коаліцій та робить старання гасити укрійтий покищо під попелом огонь.

Щоби мати інформації з першої руки, що думають одні європейські уряди про других та які їхні погляди на вдержання дальшого мира на світі, вислав уряд Великої Британії міністра закордонних справ Саймона, а відтак капітана Ідена до таких європейських столиць як Берлін, Прага, Варшава і Москва. В місяці марті відбув Саймон конференцію з Гітлером і міністром закордонних справ Нойратом, на котрій обговорили різні європейські проблеми. Однак Саймон не дуже був вдоволений поглядами німецьких дипломатів на різні європейські справи. Як відомо, Велика Британія, Франція і Італія створили були вже давніше пакт забезпечення суверенности Австрії. Тимчасом Гітлер домагався в Саймона, щоб Велика Британія дозволила Німеччині на економічний союз з Австрією. До т. зв. "Східного Локарна", яке створила Франція, а піддержує Англія, а яке має на цілі забезпечити теперішні границі таких держав як Польща, Росія, Чехословац-

чина, Югославія, — Гітлер також не хоче пристати. Противно домагається від Англії і других держав знесення т. зв. польського коридара і звернення деяких чехо-слов. територій з 4 мільонами населення. І ще дечого багато іншого домагалася Німеччина від Саймона: і летничої флотії, рівної флотії Великої Британії і кольтоній і армії. Гітлер без обиняків заявив Саймонови, що найбільшою загрозою мира в світі є Москва, додаючи, що Німеччина вже раз оборонила західну Європу перед большевизмом а тепер постійно має звернені очі на Москву і колиб другі держави навіть до половини розброїлися, то він сего не зробить.

Зато капітан Іден привіз з Праги, Варшави і Москви однозгідне бажання вдержати мир і теперішні границі тих держав за всяку ціну. Особливо московські большевики годяться на всякі пляни, якіб лише Англія не продумала і уважають Німеччину найбільшою загрозою того мира, через бажання відірвати від Совітів Україну. Цих всіх інформацій потребував британський уряд на це, щоб усталити свою програму ділань на конференції в Стресса, де якраз відбулися наради над німецьким зброєнням проти виразного заказу Версайського мира. На тій конференції Франція і Італія домагалися проти Німеччини острих мійр, але Велика Британія, знаючи пляни Гітлера і видно погоджуючися на них, станула твердо як посередник між обома сторонами і своєю дипломатією довела до того, що з фактом розбудови німецької армії, флотії і летництва помирилися всі держави як з гіркою konieczністю. Се приязне відношення Великої Британії до Німеччини довело до морської угоди між тими двома державами, на підставі котрої німці будують свою военну флоту 35 кораблів різного типу на сто англійських.

Англія старається переконати світ, що всі ті пакти, дипломатичні поїздки і союзи мають на цілі вдержання мира, однак виглядає, що це прелюдія до нової кривавої драми, яка правдоподобно розіграється незадовго, а якої першу яву вже започаткував Муссоліні і Гейлі Селласі.

Дня 6-го мая, 1935 року уся британська імперія святкувала у незвичайно торжественний спосіб 25-літній ювілей

пановання короля Юрія V. Очевидно о-середком торжества був Лондон, серце Бритійської Імперії. Королівську пару, котра переїздила з палати до церкви св. Павла на Службу Божу, витали мільони Лондонців з таким ентузіазмом, якого ніхто з живучих людей не памятав. По усій імперії святковано це торжество рівнож величаво. У Вінніпегу і других містах Канади взяли визначну участь у святі також і українські національні організації, які англійська публіка витала гучними оплесками.

Коли вже було видно, що італійсько-абісинський конфлікт мусить довести до війни між тими двома країнами, Велика Британія, опираючись на статуті Ліги Націй, вирішила на найблищій засіданню Ліги проголосити Італію напасником і застосувати проти неї міри згідні зі статутом Ліги, себто економічну та фінансову бльокаду. Іншими словами ні

один член Ліги не повинен нічого ні продати ні купити від Італії ні позичити її грошей. Таке рішення Англії дійсно удалося в Лізі перевести і бльокада зачалася з днем 7-го листопада. Але що Італія заявила Англії, що бльокада проти неї буде рівнатися війні, Велика Британія стала посилати щодня і що години на Середземне і Червоне море свої морські і сухопутні сили. За короткий час Англія скупчила на тих морях таку силу, яка серіозно зачала безпокоїти Італію. В Гібральтарі і на острові Мальта, які належать до Англії панує мало не военний стан. Припаси води, поживи, порохи є під військовою охороною. Такі самі зарядження поробив англійський уряд також на острові Кипрі і у Гайфі, в Палестині і в Александрії в Єгипті. У відповідь на такі приготування Англії Італія стала скріпляти свої сили в Лівії на границях Єгипту і других англійських

ZIG-ZAG

Сигареткові Папірки

Зручна Кишенкова Книжочка

№ 214

ЧОРНА ОКЛАДКА
Автоматична

Оригінальні тоненькі папірки — водні значки. Більшість курців, що роблять собі самі сигаретки, люблять їх ліпше від других.

Досвідчені курці завсїгди уживають ZIG-ZAG Папірки бо є певні, що вони роблять совершенні сигаретки — не лишають по собі неприємного смаку.

5c

100

Папірків

№ 223

СИНЯ ОКЛАДКА
Автоматична

Чисто білі — без попелу — без смаку — легко горять — роблять сигаретки так гарно, як би були готові.

CLARK, FRUITIER & CO., Limited

1016 Beaver Hall Hill
MONTREAL

кольоній в Африці. Однак Муссоліні не має охоти зачпати Англії, тож попросив Францію, щоб та вплинула на Велику Британію, аби та відтягнула свою флоту зі Середземного моря. Очевидно Англія це пропозиція відкинула, кажучи, що може це зробити лиш тоді як Італія забере всі свої війська з Абисинії і Лівії. Італія на це не згодилася, внаслідок чого Англія перемінила Єгипет, що є під її протекторатом, у великий військовий табор, а місто Александрію у кріпость. Зі своєї сторони Італія укріплює Лівію, копає окопи, кладе міни та довозить туди силу амуніції. Це свідчить, що обі держави рахуються з можливість війни.

Що ціле населення Великої Британії здає собі справу з серйозності хвилі, показали загальні вибори до англійського парламенту, які відбулися 14-го листопада. Нарід віддав владу консервативній партії, котра має у своїм складі найбільше досвідчених державних мужів. Прем'єром став Стенлей Балдвін. Уряд Англії рівнож числиться з різними можливостями всенародного значіння і тому запросив до співпраці в уряді Ремзея Мекдоналда та інших лейборитів, які були при виборах побиті.

На день 2-го грудня запросив англійський уряд до Лондону на морську конференцію Зед. Держави, Японію, Францію і Італію в справі заключення нового морського договору, бо тепер обов'язуючий вашингтонський кінчиться в 1936 році. Той Вашингтонський договір Японія вже давніше виповіла і тепер на конференції в Лондоні японські делегати зажадали права держати війсьну флоту рівну англійській і американській, а не як дотепер в пропорції 5:5:3. Очевидно представники великих держав такому жаданню спротивилися і тому предсказують, що з лондонської конференції нічого не вийде.

ЗЕД. ДЕРЖАВИ ПІВН. АМЕРИКИ.

Цілий 1935 рік уряд Зед. Держав займався майже виключно справами внутр краю, стараючись злагодити о скільки лиш можна кризу та започаткувати поворот до добробуту.

Як відомо, через два попередні роки уряд Зед. Держав працював над відновою краю і завів т. зв. "Найру" або кодекси в преріжних промислах, обмежу-

ючи свобідну торгівлю і нормуючи відносини межі підприємцями і робітниками.

Тимчасом Найвищий Суд Зед. Держав вирішив, що "Найра" є не-конституційна, бо конгрес передав президентови законодавчу владу, а цього конгресові на підставі американської конституції робити не вільно. Сим рішенням Найвищий Суд завдав смертельний удар усій дволітній діяльності уряду. В усіх бюрах, що повстали на підставі закона про відбудову, запанував був на якийсь час справдішній хаос. Ні урядники ні конгрес не знали що далі робити. Дперва по якимсь часі урядники "Найри" заявили, що тепер уряд не буде заставляти силою виконувати постанови кодексів, але сподіється, що промисловці і купці всеж таки будуть ті кодекси виконувати як добровільно заключену з урядом угоду.

Уряд Зед. Держав, потерпівши такий удар зі сторони свого Найвищого Суду, звернувся до інших способів відрастворувати країну. Перевів найперше закон про мораторію на фармерські моргеджі на протяг трох літ.

Крім цього ухвалив проєкт виасигнувати п'ять біліонів доларів на допомогі роботи, щоб збільшити число зайнятих людей.

Щоб відзискати страчені заграничні ринки через високу тарифу, уряд заключив насамперед з Канадою торговельний договір "ресіпроситі" і оглядається за другими державами, з котрими мігби позаклучувати подібні угоди на обопільну користь.

У Флемінгтон, Н. Й. покінчилася справа розправа проти Бруна Гавптмана, німецького імігранта, оскарженого за вбивство 2-літнього сина славного американського летуна Ліндберга. Суд присяглих узнав Гавптмана винним викрадення і замордовання дитини і за це засудив його на смерть на електричному кріслі. Оборона Гавптмана робила всякі зусилля, щоб ратувати засудженого, однак Найвищий Суд Зед. Держав потвердив вирок першої інстанції.

В 1935 р. американсько - російські відносини дізнали великого напруження. Якийсь Ерл Бровдер, генеральний секретар комуністичної партії Америки похвалився в Москві на конгресі III. Інтернаціоналу, що комуністи ведуть в

Зед. Державах широку і успішну пропаганду і тепер вже мають до мільона американців всіх станів, що слухають комуністичних агентів.

Коли Америка визнавала в 1933 році московські совети, застерегла собі, що комуністи не сміють вести в Зед. Державах агітації, яка стремілаб до повалення уряду і заведення іншої соціальної системи. І тому, що Росія ті приречення зломилла, уряд Зед. Держав загрозив зірванням дипломатичних зносин з Москвою. На ноту Зед. Держав відповіла Москва, що вона не має нічого спільного з III. Інтернаціоналом. На той цинізм большевиків Америка післала ще одну ноту, якою стверджує тотожність III. Інтернаціоналу з московським урядом, котрий має на меті повалити революцією теперішній порядок у Зед. Державах, а завести комуністичні совіти. Нота Зед. Держав була така остра, що всі думали, що уряд відкличе визнання Совітів. Тимчасом з того не зроблено жадного ужитку, бо Америка побоюється, що таке відкликання пошкодилоб її більше чим Совітам, бо агенти Москви малиб тепер зовсім вільну руку і розвелиб в Америці ще більшу пропаганду, як дотепер.

Президент Розевелт підписав закон про нейтральність Америки на випадок війни. Закон цей буде обов'язувати, коли президент проголосить, що дві держави воюють. Тоді буде заборонений вивіз зброї з Америки до обох воюючих сторін. Окрім того в законі є постанова, яка збороняє побут субмарин воюючих держав на американських водах. Цей закон теж постановляє, що фабриканти і торговці зброєю мусять мати федеральні дозволи. На тих, що провиняться, закон накладає кари до 10,000 доларів і 5 років тюрми, а кораблі чи троки, котрими вони перевозилиб зброю до воюючих держав, будуть сконфісковані.

ФРАНЦІЯ.

Від січня 1935 року, себто від часу, коли неселення області Саар через плебісцит зайвилося в 93% за прилученням до Німеччини, і коли невдовзі після того Гітлер зірвав Версайський договір, — Францію напав страх. Тому то впродовж цілого року французька дипломатія й не робила нічого більше лиш вела на всі боки переговори та підпи-

сувала військові договори з ким лише попало.

Щоби вбити в самих початках розгін німецького народу у відбудові своїх сил, Франція закликає Англію і Італію на конференцію до міста Стресси, якої ціллю було примусити Гітлера шанувати і на дальше постанови Версайського договору, евентуально і покарати Німеччину за таку нечувану смілість. Тимчасом конференція в Стрессі не дала жадних позитивних вислідів, бо під напором Англії Німеччину на тій конференції лиш легенько “зганили”. Франція побачила тоді, що Велика Британія досить замітно хилиться в сторону Німеччини і її не лишалося нічого іншого, як шукати сильних союзників. Звернулася проте найперше до свого старого приятеля — Росії. Московські большевики опановані ще більшим страхом з боку Німеччини як сама Франція і очевидно відцуравшись ідеї про непримиримість “пролетаріату” з буржуазією, подали руку до згоди і заключили з Францією військовий договір, подібний як мала з нею і царська Росія. Підписана в Парижі франко - радянська угода обов'язує на пять літ, однак стосується лиш до європейських територій і не обов'язує Франції помагати Совітам в азійських областях. В разі, колиб яка з європейських держав напала на Францію або Совіти, а Ліга Націй узнала такий напад за агресію, обі держави мають порозумітися щодо заходів і спільно виступити проти ворога. Коли Франція охолонула з першого страху по причині німецьких зброєнь і коли побачила, що у відповідь на її союз з Москвою Англія заключила морський союз з Німеччиною, Франція порозумілася шей з Італією і заключила з нею чотири важні договори, звернені головно проти Німеччини, з котрих то договорів оден пишеться спільної оборони на случай нападу на котрунебудь з них.

Тимчасом франко - московський союз показується не дуже то корисним ні для Франції ні для большевиків. Большевики невдоволені тим, що Франція огранічила свою поміч лиш до європейських територій, тай що про агресію має рішати аж Ліга Націй, коли за той час ворог може їм багато напакостити. З другого боку Франція знає, що на случай якогонебудь наступу большеви-

ки будуть мати у себе в дома більший копit ніж від зовнішнього ворога. Тому Франція, щоби не відчужуватися за далеко від Англії робить і з нею договір про взаїмну воздушну оборону.

Маючи союз з Італією Франція оказала для неї неабияку приязнь в Лізі Націй, коли йшло о нап'ятовання Італії як напасника за її напад на Етіопію а опісля о вирішення бльокади. Коли таки Ліга під напором Англії нап'ятовувала Італію і завела бльокаду, Франція сформувала "мирне полагодження" італійсько-етіопського спору в той спосіб, що признала Італії і без війни третину етіопської території. До цього проекту удалося Франції намовити й англійського міністра заграничних справ Сир Гора. Та коли той плян "мирного полагодження" рпублікованq, населення Франції і Англії счинило страшний крик і негодовання на свої уряди.

Однак ті всі дипломатичні маневри не заспокоюють Франції, головно через прихильне становище Англії до Німеччини. Франція бачить, що коли Німеччина зросте в морську силу а ще до того з новими модерними кораблями, то старого типу французька фльота не буде супроти ньої мати великого значіння. Рішила проте не дуже віддаляватися від Англії а з Німеччиною поговорити по сусідськи. Зачинають отже французи щораз голосніше говорити, що вони волять впрост погодитися з німцями, як вплутуватися в московські інтриги.

Крім того має Франція також немалі клопоти і в дома. Французьке громадянство поділилося на дві точно відграничені групи: з одного боку монархісти і фашисти, з другого спілка всіх радикальних елементів, як комуністів, рїжного крою соціялістів, радикалів і т. п. Дійшло до того, що оба стороництва мають свої озброєні відділи, готові кожної хвилі до оружної боротьби за свої партійні інтереси. В наслідок того раз-у-раз лучаються по краю сущички як не між самими партизанами, то між ними а державною поліцією.

Найповажніша сущичка лучилася в перші роковини скандалу Стависького. Як відомо, російський імігрант-жид на імя Стависький ошахрував французів на 40 мільонів франків, з чого минулого року вийшов великий скандал. В роко-

вину викриття того скандалу на улицах Парижу та других міст прийшло до кровавих заворушень, в яких перед вели большевики. В самім Парижі було вбитих 19 людей а півтора тисячі ранених, при чому арештовано 1300 комуністів.

НІМЕЧЧИНА.

Зараз на початку 1935 року записала Німеччина на сторінках своєї історії важну подію, а то поворот області Саар до німецької держави. В січні відбувся плебісцит над питанням, чи населення Саар хоче вернути до Німеччини, чи прилучитися до Франції, чи остаточно хоче дальше оставати під протекторатом Ліги Націй. 93% населення заявилося за поворотом до німецької держави і в марті це прилучення сталося довершеним фактом. Франція, котра не сподівалася такого обороту справи вимогла лиш тільки, що німці згодилися не фортифікувати області в глибину 90 кільометрів.

Невдовзі після того записав 1935 рік подію, яка з цілою певністю глибоко заважить на ході дальшої європейської політики, а може навіть в часі змінити карту Європи. Цєю подією є зірвання Німеччиною Версайського договору та порозуміння з Англією в справі зброєння на морі.

Не зашкодить пригадати, що по Великій Війні мировим договором у Версалю побита Німеччина згодилася між іншим, що не буде ніколи держати більшої армії, як сто тисяч, що затопить свою военну фльоту, віддасть аліянтам всі свої кольонії і заплатить контрибуції 21 мільярдів франків. Аліянти зі свої сторони обіцяли розброїтися до німецького рівня.

Тимчасом замість роззброюватися всі держави почали творити ще сильніші армії, як вони мали перед Великою війною. Німеччина, бачучи, що аліянти не додержують точок Версайського договору, зірвала й собі його постанови, навіть не попередивши нікого про такий намір. Рівночасно з тим канцлер Гітлер зарядив побір рекрутів до числа 500,000, себто в пятеро більше, як дозволяв Версайський договір

Цей крок Гітлера викликав цілу бурю в Європі. Перша запротестувала Англія, однак дуже обережно і делікат-

БЕЗПЛАТНА ПРОБКА для терплячих від

РЕВМАТИЗМУ

Ломбего (Ломання Крижей), Нюрайтис, Невральгії,
Сайетекі . . . (Колючих Болів в Бедрах і Стегнах)

Коли маєте ревматизм, ломбего, сіятику, нюрайтис, або які інші подібні болі, що дійсно болять, то вам треба капсульок **T-R-C's**, які дадуть вам таку саму поміч, як тим другим терплячим. Глибоко засиджені, іперті случаи ревматизму потребують терпеливого й доброго уживання капсульок **T-R-C's** через довший против часу; але ви можете мати пошче дошїра, коли вживаєте. Біль і штивність аникають, коли уживаєте **T-R-C's**. Вони входять до струї крові через жолудок, і вичуть ревматичні отруї, які спричиняють вам біль. Вони не шкодять жадній части тіла. Капсульки, легко ликнути. Дістаньте пудеко за 50 центів або \$1.00 лїпї від свого аптикаря або від Home Remedies Sales під одною з понище поданих адрес.

Буде два роки сего Рїадня, як я нещасно ступив на подвїрю посади мого помешкання і випихнув собі ногу. Зраду я не знав, як серіозним то було, але скоро терпїння в день і в ночи дало менї до ароазумїння, що справа мається дуже поганю. Я дістав ревматизм, нога спухла і стала вдвоє так грубою а рїжкими кольорами. Я терпїв муки і пробував лїніменти й оклади а також медицини і мал лїкаря але се менї не помогло.

Оден приятель порадиб менї дістати пробку **T.R.C.** у Home Remedies Sales. Знаючи там людей і так зробив. По кількох днях проби я запримїтив поліпшення

Никола Притуляк, 347 Інкетер Бляд.

Виннипег, Ман.

**Оферта
БЕЗПЛАТНОЇ
Пробки**

Лиш одна
БЕЗПЛАТНА
ПРОБКА

для одной родини.

T-R-C's TEMPLETON'S
RHEUMATIC
CAPSULES

Коли терпите дійсні болі від ревматизму або яких подібних недуг, і як ви ніколи ще не пробували **T-R-C's Templeton's Rheumatic Capsules**, то щоби дістати щедру *Безплатну Пробку* напишіть **T-R-C's** і своє імя й адресу на почтовій картці і вшїлїть до:

HOME REMEDIES SALES, 660 Main Street, Winnipeg, Man., 10168—101st St., Edmonton, Alta.;
1780 Hamilton St., Regina, Sask.

Коли живете на Сходї, дістаньте свою пробку від:
TEMPLETONS LIMITED, 122 King Street W., Toronto 2, Ont.

БЕЗПЛАТНА ПРОБКА

для терплячих на

АСТМУ

Лїтну Горячку, Хронїчний Бронхит, Бронхїальний Кашель

Багато таких лїстїв прийшло від людей, які баясають, щоби другї терплячі на астму азнали, яку користь вони мали з **RAZ-MAN**. Ви також будете могли добре спати й вигїдно працювати, коли зачнете брати Темплтон'с **RAZ-MAN**. Не треба бїльше боротис о вїддих, нема бїльше апї свисту апї душення. Не в то шкїдїні лїки і нема поганюї реакції опїсли. Капсульки—чїстї—легко їх ликнути. Возьмїть одну дозу а їдою й горячий напиток на першу ознаку надходячого атаку—Атак годї не буде нас клопотати, коли так зробите. Дїстаньте пудеко за 50 центів або \$1.00 лїпї від вашого аптикаря або від Home Remedies Sales під одною з понище поданих адрес.

Василь Шовгун, Морс, Саск., а 19-го вересня 1931, пише так:—

Довгї лїта я терпїв від легких нападів астми. Потїм в 1917, по цілоденній тижкїй роботї при молоченню, я спав на абїжку і тоді на мене найшов сильний атак. Потїм через много лїт, якраз при заходї сонця я мал найгїршї атаки лапанія вадуду й душення. В менї свистало так, що нїхто бїльако мене не мїг спати.

Одного дня шїсть або вїсім лїт тому назад, я бачив оголошення **RAZ-MAN** в газетї „Морс Ньюс". Мїй брат пішов і дістав менї одно пудеко. Я сїдїв на креслї день і нїч і борюся о вїддих, але двайцять мїнут по ужїттю одной дози **RAZ-MAN** я вже спокїйно спав.

Вїдтодї я брав **RAZ-MAN** записїдї коли потребував, хотїй тепер менї вже не треба брати так богато як на початку. Одна доза колись неколих держить мене в добрїм станї і я не можу перехвалїти сего средства, бо тепер нїколи не трачу нї одного дня роботи нї сїну в ночи через астму.

RAZ-MAN Templeton's
RAZ - MAN
Капсульки.

**Оферта
БЕЗПЛАТНОЇ
Пробки**

Лиш одна
БЕЗПЛАТНА
ПРОБКА

для одной родини.

Коли терпите від астми, лїтнї горячки, хронїчного бронхиту, коли боретеся о вїддих або коли сильний бронхїальний кашель нїколи вас не лишає, а ви ніколи не пробували ще **Templeton's RAZ-MAN** капсульок, то можете дістати щедру *Безплатну Пробку*, коли напишете **RAZ-MAN** і своє імя й адресу на почтовій картці і вшїлїте до:

HOME REMEDIES SALES, 660 Main Street, Winnipeg, Man.,
10168—101st St., Edmonton, Alta.; 1780 Hamilton St., Regina, Sask.

Коли живете на Сходї, дістаньте свою пробку від:
TEMPLETONS LIMITED, 122 King Street W., Toronto 2, Ont.

но. Саме заповіджена була в Берліні кілька днів перед тим візита англійського міністра закордонних справ Саймона, щоб довідатися, як ставиться Німеччина до питання мира. Отже в виду такого обороту справи англійський уряд запитав, чи Гітлер бажає собі тепер тих відвідин.. Німецький уряд відповів негайно, що Саймона там чекають. Ся візита якраз і започаткувала зближення Англії до Німеччини, яке невдовзі закінчилося англо-німецьким морським союзом.

Зато у Франції вістка про розрив Версайського договору німцями викликала прямо паніку. І колиб це сталося рік-два тому назад, то німці певно були б побачили французькі війська. Але тепер така виправа була б дуже ризикозна, тим більше, що німецький міністер авіації оповістив світови, що в сій хвилі Німеччина вже має потрібне число війська і літаків, щоб відбити всякий ворожий напад. Не лишалося нічо більше як післати острый спротив і негайно скликати Лігу Націй. Очевидно Ліга, що стояла тоді ще під розказами Франції, Німеччину за той поступок зганила, однак і в Парижі і в Лізі англійські представники зуміли переконати затривожені держави, що зі зброєнням Німеччини треба погодитися, бо лиш в той спосіб можна в якійсь мірі то зброєння ограничити. Та занепокоєний світ ждав, щоб Німеччина ясно заявила, що вона хоче осягнути таким небувалим поступованням. І відповіла.

На державній раді Гітлер виголосив дуже важну промову, в якій точно і ясно начеркнув програму німецької політики. Передовсім німецький уряд торжественно відкидає резолюцію Ліги з доганою для Німеччини, бо не Німеччина але аліанти перші зірвали Версайський договір не додержавши обітницї дотично роззброєння. Німці відкидають лиш ті точки договору, який у своїм змісті понижує Німеччину, інші будуть додержувати. Німеччина ніколи не пристане на односторонні диктати. Німеччина годова позаключувати договори про неагресію з поодинокими державами, заклучить і воздушний пакт з західними державами. Та найбільш цікавим було це місце Гітлерової бесіди, де він заявив, що німці ніколи не пристануть до "Східного Льокарна", бо ні-

хто з німців не хоче боронити комунізму ані теперішних границь Росії.

Злишно згадувати, що тою заявою Гітлера на державній Раді російські большевики затривожилися не на жарти. і заклучили проти Німеччини звисний франко - російський військовий пакт та кинули клич: держави всього світу еднайтеся проти війни і фашизму.

Німеччина не криється з тим, що її експанзія, головно торговельна мусить йти не на захід а на схід Европи. А що і її сусід Польша носитья також з подібними плянами ще від часів Ягайла, то нічо дивного, що обі ці держави заклучили між собою союз, яким зобовязуються обеднати всі свої військові та господарські засоби, на случай, колиб "міжнародне положення загрожувало зміною існуючого стану в Европі".

Президент і канцлер Гітлер багато разів заявляв світови, що завданням Німеччини є знищити комунізм і тим вратувати культуру народів перед знищенням, а світ цілий перед революцією, так як она знищила ту небезпеку у себе в дома в 1933 році. Носіями комунізму є у великім проценті жида, а що вони попри це являються, як каже Гітлер, шей паразитом та розкладовим чинником цілої нації, тому німецький уряд видає раз-у-раз виімкові проти-жидівські закони, з ціллю увільнитися зовсім від жидів і їх впливів. Жида наробили крику на цілий світ, зарядили між всесвітним жидівством бойкот на німецькі товари, та уряд німецький на це не звертає уваги і чим більше жида кричать проти Німеччини, тим Гітлер обмотує їх тіснійшими законами так, що нині не вільно жидам мати в Німеччині ні землі, ні будувати домів, ні мешкати там, де вони хочуть.

ПОЛЬЩА.

Впродовж 1935 року Польша відкрила яснійше свої карти до чого вона зміряє. Відновивши "моцарствоу ідею" Ягайлонів "од моржа до моржа" робить старання, щоб вхопити ключ, який саме відкриває великі простори між Балтиком а Чорним морем. Ключем в цій проблемі є українці і їх земля. І так як в р. 1920-ім українські полки охоронили Польшу перед навалою азійського большевизму і закріпили за нею становище над Балтиком, так тепер хоче Поль-

ща українськими руками посягнути по Чорне море. Подібну ідею походу на схід має також й Німеччина не так для колонізації як для ринків на свої виробі. І нині не є для нікого тайною, що обі ті держави готують той похід і в тій цілі заключили військовий союз.

Доступ до Чорного моря є для Польщі тим більше потрібний, що її становище на балтійських просторах все таки непевне і може прийти час, що по ті землі посягне Німеччина. Тимчасом не примириме становище українців до польської держави утруднює її становище і в дома а ще гірше за границею. Щоби добути у свого партнера Німеччини більшої ціни як союзник, тай що би добути симпатії українців на случай походу на схід, Польща робить з українцями угоду чи компроміс. З поспіху, з яким Польща повідомляла за границю про ту польсько - українську угоду, можна вносити, що вона пішла би тепер на далекі уступки зглядом українців, щоб лише показати перед світом українську карту як ключ до розвязки проблемів на Сході Європи. Очевидно її успіхи будуть у великій мірі залежати від позиції українських мас; ця однак позиція покищо є досить ворожа.

1935 рік закінчив довголітні старання польського уряду змінити конституцію Польщі з демократичної системи на диктатуру. Ті зусилля започаткував ще 1926 року Пілсудський, коли захопивши владу у свої руки правив державою хоч по диктаторськи, але всеж таки зпоза

плечей президента і сойму. Тепер польський уряд, змінюючи конституцію, усунув рештки парламентарної системи, а віддав всю владу в руки президента як диктатора. На становищі диктатора лишається покищо Мосціцкий. Нова конституція обмежує владу сейму і сенату до формального потвердження розпорядків уряду, який залежить зовсім від президента - диктатора. На випадок непослуху президент розганяє сейм і править сам.

Після нової конституції до президента належить іменувати і усувати членів кабінету, іменувати третину членів сенату, рішати про війну і мир, заключати договори з чужими державами і іменувати одного з двох кандидатів на свого наслідника.

Відповідно до зміненої конституції змінено також й виборчу систему. Кандидатів іменують урядові круги а виборці лиш потверджують назначену особу. На підставі польсько - української угоди, яку з польським урядом зробило УНДО, уряд дав українцям 15 мандатів до сойму а 4 до сенату. Українська репрезентація устами посла Пеленського зараз на отвореню сойму заявила свою згоду на нову польську конституцію і перший раз за 15 літ свою лояльність до польської держави.

Дня 12-го мая стратила Польща одного з найбільших своїх жиючих людей, маршала Пілсудського, котрий від 1926 року був диктатором Польщі, хоч ніби правив при участі сойму. Смерть заско-

БОЛЮЧА, СВЕРБЯЧА ШКІРА ОЧИЩЕНА СЛАВНОЮ РЕЦЕПТОЮ ЛІКАРЯ

Панна М. П. — з Орілія, Онт. (імя подамо на жадання) впала недавно жертвою зарази шкіри так сильної, що вона пише, "Я майже тратила розум від свербіння, і довгі місяці мені давали Х-Рей лічення і масти, але без успіху". Тоді, як дальше пише, вона почула про D. D. D. Рецепт і дістала одну флящину. Скоро, пише вона, "моя шкіра була така як шкіра дитини".

D.D.D. Рецепт є просто чудовою на лічення шкіряних вад всякого роду, включаючи екаїму в різних її формах, круп, прищі, луску на голові, заразу сину на голові, хороби атлетів і різних шкіряних висипок і плям. Є то наукова рецепта, оригінально вироблена Дром D. D. Dennis для його власної приватної практики, яка є тепер знаною й широко уживаною в многих краях.

D.D.D. Рецепт купили недавно фабриканти Campana's Italian Balm по вичерпуючій досліді за средством, яке булоб так добрим на очищення шкіри, як Італіан Балм є на злягодження поранених, потрісканих рук і лиця.

D.D.D. Рецепт є канадійським продуктом, гарантована фірмою Campana's. Дістаньте D.D.D. Рецепт від свого аптикаря нині. — Пробна величина 35ц.

чила Пилсудського у 67 році життя і викликала між поляками дуже сильне враження.

До історії українського народу відійшов Пилсудський з іменем ката українського народу. То він у 1930 році вислав у Східну Галичину карні військові відділи, які страшно змасакували українське населення і знищили багато нашого дорібку. За його правління Польща позбавила українське населення майже всіх прав, яких наш нарід добився був за австрійських часів.

РОСІЯ (СРСР).

Большевицький режим в Росії дізнав в 1935 році значного потрясення, що може бути для комуністів початком кінця. Це знають в Москві добре і звідси на Кремлі паніка. Кінець пановання большевизму йде не від якихось білогвардійців чи українських жовто-блакитників, але зі сторони незадоволених і ошуканих комуністів.

В міру того, як руйнувалася совітьська господарка через різні невдані "пятілітки", чимраз вузшою ставала комуністична верхівка. Без кінця йшли різні "чистки" то за невдачі пятіліток то за марновання державного добра. Всі ті жертви "чисток" і редуцій урядництва бачуть, як той режим покидає позицію за позицією, робить різні угоди з буржуазними державами і в головах отих невдоволених зродилася думка: — коли Сталін і його прихвостні плюють на засади комунізму аби лиш вдержатись при владі, то з якої рації ми маємо вдавати ентузіастів і підтримувати режим, який зробив кривду не лише нам але й масі населення і зрадив ідею, з якою прийшов до влади? Чи не ліпше перекинути владу?

Так зродилася опозиція в рядах компартії. 1935 року та опозиція прибрала досить широкі круги навіть серед високих урядовців. Ту опозицію підсичують щей невдачі, яких большевицький уряд зазнав на цілій лінії. Невдачі у Франції, яка з приходом до влади Ляваля шукає порозуміння з Німеччиною, очевидно на згубу Росії, невдачі на Далекому Сході, грізна постава Японії, остигла "приятельство" Америки; а в дома неврожаї, голод, знесення карт на хліб, що викликало його подорожіння і страшний безпримірний в історії терор над мирним населенням,

ПРИРОДНЕ ЛІЧЕННЯ ЖОЛУДКА

Подається до відома всему загалу, що найновіше і найліпше лікарство для жолудка є чисто природний тоник під назвою: **GEN-SEN-MA**, приготований найліпшими лікарями. Вони довгі літа практикували чим можна лічити старі хвороби катару жолудка, і як раз тепер вони на сей лік попали, бо тисячі людей вже тепер його уживають для помочи свого здоровля.

Хто уживає сей тоник, то ніколи не буде мати запору жолудка, і таким способом вилічить свій жолудок від великої небезпеки то є від хронічного катару жолудка.

Не чекайте на більшу небезпеку, а беріть сей тоник, котрий вже вилічив сотки хорих на сю хронічну та небезпечну недугу.

Кожда родина повинна мати сей тоник у своїм домі, для свого власного здоровля. Ціна сего лікарства за одно пуделко є \$1.00, з пересилкою. Пишіть своєю рідною мовою і залучіть 3-центову марку на відповідь ваших питань.

Michael Kriewetsky, 727 Flora Ave.,
Winnipeg, Man.

— всі ті і подібні факти захитали прес-тіжем комуністичного уряду і осмілили опозицію. А та опозиція після урядових комунікатів є всюди: і в містах і в майнах і в колхозах. На тлі тої опозиції видний комуніст Ніколаєв вбив в Ленінграді Сталінового помічника Кірова, в Новоросійську знова вбито Антонова.

Сталін побоюючись, що ті убивства можуть дати початок до інших атенатів на большевицьких достойників або що гірше й до збройного повстання проти страшної неволі, яку большевики увели на цілій території Росії, — зарядив т. зв. червоний терор. Червоний терор полягає на тім, що комуністична поліція, звана там Г. П. У., розстрілює людей без жадного доходження тай без жадних формальностей. Попросту невинних людей серед ночі стягають з постелі, приводять до Г. П. У. і розстрілюють. Арештованих в ніч не обвинувачують, а стріляють на то, щоб навести на населення страх і паніку. Кілько згинуло людей по цілій Росії за одного Кірова,

Ревматизм

уступає перед

SLOAN'S

Лініментом

У десятках тисяч канадійських домів се славне на цілий світ средство є признаним ліком на мускулярні болі. Він є знаний у 133 краях. Скрізь люде є певні на то, що він злекшить і загоїть незчисленні болі й ушкодження щоденного життя.

Без ріжниці якого роду є болі, SLOAN'S доходить до корення лиха, і приносить дійсну поміч. Одна фляшка SLOAN'S на полиці є запевненням проти болю.

Ціна лиш 35 центів.

Не знав що робити з болю.

"Я бачу, що SLOAN'S Лінімент є знаменитим средством на невральгію. Я жила на фармі віддаленій три милі від лікаря. На дворі шаліла заверуха, так що ніхто живий не міг перейти. Я не знала що робити з болю голови. Тоді я побачила фляшку SLOAN'S на комоді, де мій чоловік поставив її. Я спробувала. В дуже короткім часі болі уступили і більше не вернули.

"Ніхто, що жие на фармі, не повинен бути без одної фляшки SLOAN'S Лініменту".

Пані Н. Карнері,
Кукстави, Онт., Кан.

Довго терпіла і вигоїлась.

"Довгі ліга була я жертвою ревматичних болів і не була в стані сповняти своїх обовязків в хаті.

"Одна приятелька, яка сама переконалася, що SLOAN'S Лінімент є совершенним ліком, поручила мені його. Я одержала сейчас тревалу поміч і не можу сего средства перехвалити. Що лиш кілька приложень сего средства зробило для мене, зробити так само і для других, бо в моім случаю мое терпіння перемінялося скоро у хронічну недугу".

Пані Т. Отеро,
Винніпег, Ман.

Тяжке підношення

дві години

робота коло хати

Умучений, щоб спати

Приложіть Sloan's

Скоро пільга

**SLOAN'S ПОБУДЖУЄ ПРИРОДНІ ТІЛЕСНІ СИЛИ, ТАК, ЩО ВОНИ
ПРОГАНЯЮТЬ ПРИЧИНУ БОЛЮ.**

Пошукується скрізь агентів до продажі SLOAN'S Лініменту. Напишіть до нас.

світ певне й не довідається ніколи. Чужинецькі кореспонденти донесли лиш, що що мінати зза мурів Г. П. У. чути вистріли, де розстрілюють масово в нічім неповинних людей — порядком червоного терору.

У звязку з убійством Кірова і змовою проти режиму Сталіна виарештувано цілу масу запідозрених комуністів навіть таких старих і заслужених ком. діячів, як Каменев або Зіновев, яких заслано з родинами на Соловки. В самій Москві і Ленінграді заарештовано до 30 тисяч комуністів, яких багато розстріляли а решту пінгали на Сибір.

На ділі большевикам рветься на всіх фронтах. Коли Америка визнала Совіти, большевики сподівалися великих кредитів. Америка знов сподівалася бізнесу і звороту царських довгів. Тимчасом показалося, що комуністи не в силі віддати давних боргів і не мають грошей на закупно американських товарів. В виду сего американці зірвали з большевиками розмови про торговельні договори, і о мало не зірвали і свого визнання Совітів, коли вийшло на верх, що комуністи проти своїх обітниць ведуть таки в Америці комуністичну пропаганду на широку скалю.

Іншим поважним неуспіхом Совітів є те, що ніяк не можуть притягнути до т. зв. “Східного Льокарна” німців ні поляків. Що це за “Льокарно”? Це большевиками придуманий пакт, якого основною точкою є, що ті держави, які його підпишуть, обовязуються спільно всіми військовими силами вдарити на того, хто поваживбися нарушити теперішні границі тих держав, які той пакт підписалиб. Значить Совіти, прикидаючи ся миротворцями, бажали би запрячи до свого воза всі європейські держави, бо на ділі нікому другому не загрожує нинішне непевне положення так дуже як саме ім. Цей пакт можна назвати прямо пактом протиукраїнським, бо большевикам головно ходить о то, щоб українці при помочи якоїсь зовнішньої помочи не відділилися від Росії. Цего якраз “Східного Льокарна” не хоче підписати ні Німеччина ні Польща, найблищі сусіди і то большевиків дуже журить.

На далекім Сході японці вже від 1932 року систематично приготовляються до удару на Совіти. Бачучи перед собою таку чорну перспективу, московські бо-

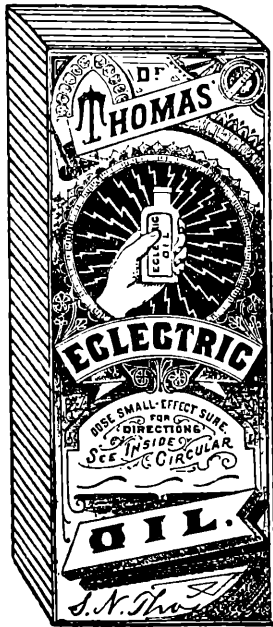
льшевики відложили покищо всесвітню революцію на пізнійший час і в 1935 р. почали по цілім буквально світі шалену агітацію “проти війни і фашизму”, замінивши давний клич: “пролетарі всіх країн єднайтеся” — новим кличем: “держави всього світу єднайтеся”.

Большевики знають, що на случай якоїнебудь воєнної заверухи обманене населення Росії змете їх з лица землі, тому за всяку ціну стараються, щоб у світі задержати мир. Тому на зїзді III Інтернаціоналу в Москві обіцяють резолюціями, що не будуть мішатися у комуністичні партії по других краях а комуністам по рїзних державах наказують погодитися з соціялістами і співпрацювати з релігійними, професійними і гуманітарними організаціями, щоб ніяким чином не допустити до війни і до зросту фашизму.

ІТАЛІЯ.

Ніхто не спричинив світовим державам в 1935 році більшого клопоту, як Італія своїм збройним нападом на Абіссинію. Початок того клопоту сягає ще до 1896 року коли Абіссинія побила італійські війська під Адува. Вже тоді хотіла Італія завовати Абіссинію задля її величезних природних богацтв в золоті, нафті та других мінералах. В 1935 р. найшлася нагода попробувати ще раз шастя. З весною того року прийшло до кровавої сутички на пограничу італійської африканської кольонії Сомаліленд межі італійським війском і абіссинськими племенами. В боях мало згинути до 200 італійців.

З того приводу уряд Італії вислав до короля Абіссинії Гейлі Селласі остру ноту з домаганням сатисфакції і відшкодовання для родин побитих. Гейлі Селасі відповів, що бійку спровокували Італійці і через се Абіссинія відказалася дати сатисфакцію і відшкодовання. У відповідь на це Муссоліні змобілізував одну дивізію війська, яка мала відплисти до Абіссинії, щоб її покарати. Тому однак, що в Абіссинії заінтересована також Англія і Франція, Муссоліні експедиції не вислав, але на домагання тих двох держав зачав з Абіссинією переговори. Вислід переговорів був такий, що той граничний спір має вирішити осібна комісія. Та заки комісія ще зійшлася, Муссоліні вислав до Абіссинії

DR. THOMAS' ECLECTRIC OIL

Уживається успішно в хаті до здержання кашлів, перестуд; до гоїння врзань, попечень, ран і потовчень; до злагодження ревматичних болів, болю горла, напружень мязів і вивихнень.

Незрівняний в своїм гоючим впливі на курей, що терплять на курячу слабість, перестуди й всі споріднені хороби, погані рани, рани тіла і т. д.

Добрий в ліченню коней й худоби, які мають кольки, лихе розположення, нечистість, сохнення мускулів, рани, нарости, запалення частей тіла, поранені дійки і т. д.

ПРОДАЄТЬСЯ В КАНАДІ ПОВЕРХ 60 ЛІТ.

Одинокі власники

NORTHROP & LYMAN COMPANY, LIMITED
TORONTO, CANADA.

PERSIAN BALM

A Dainty Toilet Requisite
ГАРНЕ ТОАЛЕТНЕ СРЕДСТВО

Сей пахучий плин прикрашує шкіру, робить червоні, шорсткі руки гладкими й білими, м'якими й принадними. До мягчення й гоєння шорстких, потрісканих рук, нічого нема ліпшого до уживання як Persian Balm.

Шкіра скоро втягає сей милопахучий, відсвіжуючий плин і не лишає найменшого сліду блёску або липкості.

ВЕЛИКА ФЛЯШКА — 4 УНЦІЇ — .35ц.

Витвір і виріб фірми

NORTHROP & LYMAN COMPANY, LIMITED
Toronto Canada.

військо. Гейлі Селласі віднісся зі скаргою до Ліги Націй. Маючи однак малу надію на поміч Ліги король Абісинії зачав також мобілізувати армію. Ліга як все так і тепер поручила справу спору особній комісії з п'ятох і визвала обі спорючі сторони, щоб здержалися з воєнними кроками до 4-го грудня, а коли не послухають, то це буде виповідженням війни всім державам. Справу ту пекидали ріжні комітети і ставили ріжні пропозиції полагождення спору, однак Італія не приняла жадної пропозиції і почала посилати військові сили до Абісинії. Як лиш підсохли дороги в Абісинії по дощевій порі, Муссоліні приказав вмашерувати своїм війскам до Абісинії не виповідаючи їй навіть війни. Італійський воєнний штаб розгорнув акцію на два фронти, полудневий і північний та приступив до офензиви, забираючи щораз дальші простори Абісинії. Слаба і о много менша армія Гейлі Селасі відступала в глибину краю, готуючись до рішаючого бою в більш догідній для неї території. Покищо до такого рішаючого бою ще не прийшло.

Тимчасом Англія обавляючись, що Італія занявши Абісинію зможе звернути воду з жерел Синього Нілю до свого ужитку, через що потерпів би Єгипет і другі її кольнії, старається за всяку ціну вдержати мир і погодити Муссолінію з Гейлі Селасі. Коли всякі заходи Англії розбилися о впертість Муссоліні Англія перевела в Лізі Націй рішення, що Ліга узнає Італію напасником і застосує до неї економічну та фінансову бльокаду. По мисли рішення Ліги ніоден член її не сміє з Італією торгувати ні її грошей зичити, ні доставляти амуніції чи сирівців. У відповідь на це Італія дала до зрозуміння Англії, що така бльокада означає війну. Тимто Англія побоюючись за свої безборонні африканські кольонії, стала громадити свою флоту на Середземнім і Червонім морі. Франція, побачивши, що справа зачинає бути серіозна, почала робити старання, щоб той італійсько-етіопський конфлікт за всяку ціну полагодити. Видумала отже мирне полагождення пропонуючи Абісинії, щоб віддала мало не третину своєї території Італії, а та за то дасть їй доступ до моря через свій Сомаліленд. Абісинія очевидно ту

пропозицію відкинула, тим більше, що на неї обурился цілий світ.

У себе в дома Муссоліні проголосив введення нової форми держави т. зв. держави корпоративної. Ця форма має погодити інтереси праці і капіталу під його особистою диктатурою.

Усю продукцію в державі поділив Муссоліні на 22 корпорації, а кожна з тих корпорацій обєднує одну галузь індустрії. Ті корпорації видають закони, ухвалюють проекти, відповідні до потреб даної галузи індустрії. На чолі стоїть Національна Рада Корпорацій. Президентом всіх корпорацій є Муссоліні.

Введення тої корпоративної держави означає кінець парламентарної системи в Італії.

ЯПОНІЯ.

Виступивши з Ліги Націй два роки тому назад Японія не оглядаючись на нікого завойовує собі впливи на цілім азійським континенті. Цего їй потреба так для експанзії своїх фабричних виробів, як також для своїх заборчих цілей. Розуміється, що як хитрі дипломати японці лявірують в європейській політиці, але на ділі усі їх стремління зводяться до того, щоб погодитися з Китаєм і спільно позбавити білу расу всякого впливу і значіння в азійських територіях.

Не меншої ваги є й японські заборчі пляни. Від двох літ приготовляється Японія до походу на Совіти. В тій ціли створила вона від себе залежну державу Манчуко, а недавно оголосила, що допоможе п'ятьом хінським північним провінціям проголосити свою незалежність. Японії ходить о то, щоб вздовж Східного Сибіру мати підчинені під свої впливи провінції і на випадок війни з большевиками мати забезпечені плечі.

Японія виповіла Вашингтонський морський договір, котрим великі морські держави дозволяли їй мати флоту в пропорції 5:5:3. Японія скаржитья, що цей договір їй кривдить і тепер на конференції в Лондоні вона поставила домагання, що хоче у морським зброєнню рівности з другими великими державами.

В Європі є загальне переконання, що Японія заключила з Німеччиною воєнний оборонний пакт проти Сов. Союза.

Яків Н. Крет.

MURINE

ДЛЯ ВАШИХ ОЧИЙ

Канадійський Продукт

Уживайте Мюрин, щоби скоро і безпечно злагодити очи подразнені через виставлення на блиск сонця, на вітер, порох і зимно.

Ужуйте кілька крапель Мюрин кожного вечера й ранка, щоби удержати чистий, здоровий стан.

Уживайте Мюрин на Умучені Очи

Червоні Очи

Подразнені Очи

Сверблячі Очи

Лагодить

Чистить

Відсвіжує

Впроваджений в 1895, Мюрин все ще виробляється під проводом Дра Г. В. МекФетрича, визначного Спеціалісти Очий в Шікаго, який уживав Мюрин в своїй приватній практиці заки подав його публіці. Він мав успіх з самого початку, і нині уживають то средство міліони мушин і жінок по цілім світі.

Вагу відповідного дбання про очи розуміє загальна публіка більше й більше кожного дня. Але, по причині чутливости ока, треба уживати великого розріжнення щодо вибору плинну до очий. Найзагальнійше вибирають люде Мюрин ізза його професійних окружень і факту, що він перебув пробу часу протягом минувших 37 літ.

Мюрин не містить кокаїни, морфіни, алькоголю, белладонни, або інших шкідних складників. Мюрин є **алькалічним**—не kwasом, і тому можна його безпечно й свобідно уживати для очий малих дітей так само як і старих.

Мюрин є легким до прикладання при помочи санітарної рурки, яка знаходиться в кожній пляшці й яку уживається як комбінації рурки й корка. Рурка, будучи все вложена в Мюрин, тримається совершенно чистою.

Мюрин продають аптикарі, оптики,
і загальні купці.

THE MURINE COMPANY, INC.
Toronto, Ontario.

ЛІПШИЙ ПОХОРОН.

В селі був похорон. Падав саме великий дощ а егомосць не мав в дома парасолі. Рад-не-рад взяв червону, літну імощину парасольку і під нею відправив похорон.

По кількох днях приходить до егомосця селянин і просить похоронити йому жінку.

— Добре, каже егомосць, пришліть фіру, то я поїду.

— Але я просив би з червоною парасолею, бо небіжка була добра і варта того.

Старий Іван тяжко занедужав. Приїздить до нього сестра з далекого села.

— А твій не приїхав? — питає хорий.

— Хотів приїхати, але що то жнива, то ми уложилися, що він приїде аж на похорон.

КЛОПІТ — І НЕ-КЛОПІТ.

— О то ви маєте клопіт, Михайлихо, зі своїми дітисками!

— Е ні, кумцю, нема нічого злого, щоби не вийшло на добре. Давнійше, як ще не було дітей, мій бив мене щодня, а відколи є діти, товче бахурів щодня, а мене лиш в суботу.

НА ГРАНИЦІ.

Пограничник (при ревізії пашпорту): Тут написано, що ви є лисий, а ви маєте буйну чуприну! Пашпорт фалшивий.

— Ні, пане, то чуприна фалшива . . . .

ПОРАДИВ.

— Не знаю, як порадити собі з жінкою. Щодня товче мені тарелі на голові...

— Купи залізні.

ЕКЗІМА

Тому що та мазь стримує свербіння майже сейчас по приложенню й поступенно гоїть шкіру, Др. Чейзе'с Ойнтмент є найліпшим средством на екзіму й інші подразнення шкіри. Се доказує пятьдесят літний успіх.

**Dr. CHASE'S
OINTMENT**

Болі Голови

Вперті болі голови, з умученими чувствами й сердитостею говорять про виснажені нерви — що ви жиете в надто високім напруженню. Др. Чейзе'с Нерв Фуд дає корм для крови й привертає нерви назад до здоровля й енергії.

**Dr. CHASE'S
NERVE FOOD**

ХИТРИЙ ІЩИК.

Перед синагогою стоїть якийсь добродій і читає жидівський напис. Малий Іщик сміється: "ге, ге, того жаден гої не вмїє прочитати".

— Чому, каже добродій, я вмю. Тут написано: "ти є дурень!"

— Ні пане, по жидівськи читається взад: "дурень є ти!"

НАЙНОВІША МОДА.

— Що тобі, Зосю, сталося, що носиш пляйстер на голові?

— Та деж то пляйстер! То мій наймоднійший капелюх!

НА ТОРЗІ.

— Слухай, Мошку, та кобила, що я в тебе купив, сліпа як ніч.

— Ви думаете, Іванцю, що то зле для неї? Принаймні не буде бачити, які терпер тяжкі часи на світі...

— Мамо, по столі лазить блощиця!

— А йди ти, таж то цвях.

— Мамо, той цвях лізе далі!

КОМПРОМІС.

В Куликові збудували жиди лазню. Коли треба було класти підлогу, прийшло межі жидами до суперечки. Одні хотіли, щоб дошки були вигиблювані, а другі, щоб не гиблювати. Перші доказували, що як підлога не буде гиблювана, то купаючіся покалічать собі ноги. Другі переконували, що на гиблюваній мокрій підлозі легко поховзнутися і зломити собі карк. Пішли до рабіна. Рабін, щоб догодити обом сторонам, розсудив:— дошки гладко вигиблювати і гиблюваною стороною покласти . . . на діл.

ДОБРИЙ ЖЕНИХ.

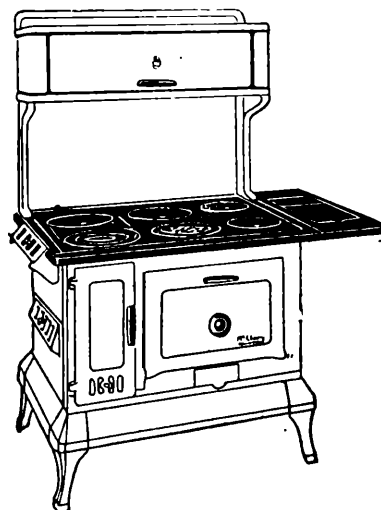
— Мамусю! Я хочу вийти заміж за Петруся. Він має такі гарні вусики...

— Ой, цього за мало, доню, за мало!

— О, то він ще запустить і борідку....

— Ви від коли працюєте в тім офісі?

— Від часу, як загрозили, що мене винуть.

**Український Зелізний Склеп
НОВИХ І УЖИВАНИХ РІЧЕЙ****СПЕЦІАЛЬНА ВИПРОДАЖ
КУХОНЬ**

McClary's Кухні як на ілюстрації темно-жовті, порцелянове викінчення, регулярна ціна \$108.00. Тепер знижено до..... **\$69.00**

Маємо і другі вироби різних фірм, кухні до вибору, як також кухонне начиння всякого рода. Продаємо по дуже уміркованих цінах.

Маємо також штор нових і уживаних меблів під числом 610 Селкірк Аве., зараз коло МекГрегор ул., де дістанете все, чого вам лише потрібно для вашого дому. Нові або майже нові річі, які були уживані. Грамфони, П'яна, Редія, Органи і всякі річі, які є потрібні. Продаємо по дуже таїй ціні. Зайдіть а переконаєтеся.

HARDWARE STORE

542 Selkirk Ave. Winnipeg, Man.

NEW & SECOND HAND STORE

610 Selkirk Ave. Winnipeg, Man.

A. Merlowich, Властитель.

СТРАШНИЙ ДІМ.

— Я чув, що в тім мешканню щось страшить.

— Так, пане, там мешкає моя теща...

МАЄ СПОСІБ,

Бандит (до судді): То цей молокосос має бути мені за оборонця? Чи я не міг би вибрати собі іншого оборонця?

Суддя: Ні, не можна, бо він призначений з уряду.

Бандит: Ну, а як би він помер?

Суддя: Тоді, річ ясна, ви дістали би другого.

Бандит: То я прошу світлого суду залишити мене з ним на кілька мінут.

НЕ ЗРОЗУМІЛА.

Служниця: Прошу пані, прийшов якийсь чоловік з деревляною ногою.

Пані: Скажи йому, Ганю, що непотрібно.

МІЖЖИДАМИ.

Цвібельдуфт: Ти образив мою Ройзу. Я потребую сатисфакції.

Гозендуфт: Ну, що ест? Ти образив мою Рифку, тай будеш мав сатисфакцію.

— Куме, а ви чого так запухли з правої сторони?

— Та бо моя стара майкутник.

ЛІКАРСЬКИЙ КЛОПІТ.

— Маю одного пацієнта, яким дуже турбуюсь.

— Такий хорий?

— Ні, але нічого не платить.

— Мамо, я буду добрий, але дайте нікля.

— Ого, який мудрий! А диви тато мусить бути добрий, хоч не дістає нічого.

ЩИРИЙ.

— Вибачте, добродію, чи то я вам позичив раз на маркетах пятаку?

— А чи одержали ви її назад?

— Так, дякую, одержав.

— В таких разі то не був я.

ПОДІБНІ ГОЛОВИ.

— Якась бараняча голова заміняла мені капелюх, а лишила свій старий.

— Це міг зробити лиш хтось, що має подібну голову до вашої.

— Івасю, ти на правду малий віслюк. А знаєш ти, що то таке?

— Знаю. Малий віслюк — це син старого осла.

Жовнір є Вдячний Масти "МЕССА" Мав Висипку на Нозі

Пробував 17 Ріжних
Мастей

П. Джозеф Міллер з Алберта, який був жовніром в Боерській Війні, пише: „В минулих роках я мав майже невилічиму ВИСИПКУ на обох ногах. Я пробував 17 ріжних мастей і зайшов при тім в неограничені видатки. Припадково я спробував масти Мекка, і се я знаю — що моя висипка уступила, завдяки масти Мекка”.

„Мекка” масть принесла пільгу і вигоїння терплячим від шкірних недуг всякого рода. Тримайте пуделко „Мекка” під рукою в своїм домі.

Продають всі аптекарі—25ц., 35ц. (трубка), 50ц. і \$1.00.

Вдячна Матір

Хвалить

Месса Ointment

Роза Доячек, 258 Алфред Аве. Винніпег.

Я можу кожному щиро поручити Месса Ointment. Наша маленька дівчинка дуже попеклася коло редіейтора. Ми мали деяких славних лікарів але помимо їх зусилля вони не могли помогти. Сире мясо появилось. Один аптекарь порадив мені взяти масть Месса. Я уживала її через один тиждень і велика рана загоїлася. Дитина стала зовсім здоровою. Поручаю кожному Мекка масть як дуже пожиточне домашнє средство на рани і врїзання.

MESSA
OINTMENT

MEDICA PRODUCTS COMPANY

Дає вам добрі медицини для вашого задоволення або
гарантує звернути вам гроші.

МИ ПРОДАЄМО НАЙЛІПШЕ ЗА МЕНШЕ ГРОШЕЙ.

Medica Kidney, Bladder & Liver Tablets. Знамениті таблички на недуги нирок, мочеві клопоти, біль крижей, ломбеґо, систитис, катар міхура, вставання по ночах, заворот, умучені і опухлі ноги. Вони чистять кров і нирки з отруйних матерій і вносять нове життя у ваше тіло. 75 табличок \$1.00 — 35 табличок 50ц.

Pain Relieving Tablets. Найуспішніше лічення на всі хороби ревматичного почину, мускулярний і хронічний ревматизм, невральгію, сайетику, ломбеґо, нюрайтис, подагру, артритис, болі голови, неспокійні сні і загальну нервовість. Вони ділають сейчас. 25ц.

Relax Tablets. Добрий розвільнюючий тоник з 8 зел. Чистить кров і відсвіжує тіло. Лагідний але успішний. 85 табличок \$1.00 — 40 табличок 50ц.

No-Ake Tablets. Білі таблички, розпускаються в 10 секундах, на звільнення болів голови, болю зубів, болю ух, міґрени, невральгії, грипи, інфлюенци і зменшує всі горячки. Сильнійші ніж таблички сего роду на торзі. 110 табличок за \$1.00 — 50 за 50ц. 24 табличок за 25ц.

Vitonal — для мужчин. Славне побуджуюче средство на загальне ослаблення, обезсилені стани. Розбуджує життєві зелези і вкладає в тіло нову енергію і привертає нову життєву силу молодости. Є се будівничий нервової енергії, що посідає відсвіжуючі прикмети. 60 табличок \$2.00 — 25 табличок \$1.00.

French Female Tablets. Успішна рецепта на всі случаї стриманих і болючих місячних періодів. Дає скору пільгу й є безпечним. 30 табличок \$3.00 — 60 табличок \$5.00.

Mentholsal. Медичний Бальсам. Крем без масти, на перестуди, болі голови, астму, літну горячку, біль мязів, висипку у дітей, екзіму, біль горла, клопоти відходової кишки, і добрий на гемороїди і прищі по голеню, розпущений в воді.

Resorcinerb. Зникаючий Бальсам на хороби шкіри, екзіму, прищі, висипку у дітей, псоріазис, луску на голові, випадання волосся, сверблячу голову, полечення, врізання, чираки. Перше приложення дає пільгу. Трубки \$2.00 — \$1.00, 50ц. і 25ц.

MEDICA PRODUCTS COMPANY

Фабриканти Медичних препаратів.

422 Wellington Street West

TORONTO, ONT.

Західні Репрезентанти: Home Remedies Sales, 656 Main St., Winnipeg, Man.

УКРАЇНСЬКІ ВІКТОР РЕКОРДИ

Подасмо Вибір Найпопулярніших Рекордів. Замовляйте Після Нумерів.
10-цалеві Подвійні Рекорди по 75 Центів.

НАРОДНІ ПІСНІ

В. Барчанівна і И. Давиденко
V21064—Моя палиничка.
Іван на току.
V21065—Коло млина.
Жінка загуляла.
Михайло Зазуляк
80311—Доля Імігранта.
Якбим була я заузлея.
Марія Гребенецька
V21039—Де грім за горами.
Ой не ходи Грицю.

Г. Кириченко, А. Рогальський
80376—1. Ой вчора орав. —
2. Кааав мені батько.
Бандура.
80220—І шумі і гуде.
Ой мати.
Укр. Народний Хор
81676—Час до дому.
Василечки.
V21011—Зеленая рута жовтий
цвіт.
Мила моя.

Ліза Попович, Сопрано
V21082—1. Ой не свити місячень-
ку.
2. Ой я дівчина Полтав-
ка. Осіни спогади.
V21072—Дві Сльови.
Пряла.
V21089—Аліменти.
Паровія 515.
V21090—Вітроць.
Калина.

ДУЖЕ ПОПУЛЯРНІ КОМІЧНІ ПІСНІ

Гуменюк—Жуковський
V21079—На відвідини до краю.
Часть 1.
На відвідини до краю.
Часть 2.
V21080—На відвідинах в Краю.
Часть 3.
На відвідинах в Краю.
Часть 4.
V21081—Новинки з Краю. Ч. 5.
Новинки з Краю. Ч. 6.
V21091—Забава в Куми. Ч. 1.
Забава в Куми. Ч. 2.
V21093—Забава в Куми. Ч. 3.
Щастя бочкою котиться
Часть 4.
V21092—Вся роси трава вяне.
Зрадиця.

V21094—Як нас війна розлучила.
Часть 1.
Як нас війна розлучила.
Часть 2.
V21095—Минули ті часи.
Ах не питай.
V21096—Під білою березою.
Молоді літа не вертають
V21097—Загублена люлька.
Була собі одиниця.
V21098—Варвара сіно крала
Ой не смійся а капелюха
Г. Григорчук і Ком.

Ф. Котович і Соня Лещак
V21046—Хлоп винен
Нещастя в хаті
V21030—Хрестини Івана. Ч. 1.
Хрестини Івана. Ч. 2.

Іван Мазниця і Ко.

81612—У корчмі. — Часть 1.
У корчмі. — Часть 2.

Евген і Соня Жуковський

V21075—Під Хатою. — Часть 1.
Під хатою. — Часть 2.
V21077—Безлякий.
Полька Станіславівська

УКРАЇНСЬКА ОРХЕСТРА — КОЛОМИЙКИ І ТАНЦІ

80649—Українська Коломийка.
Український Бандур-
ний Вальц.
V21013—Весела Полька.
Кохання, Вальц.
V21015—На параді. — Полька.
Гомін вески. — Вальц.
V21045—По старому. — Полька.
По шлюбі, Оберок.

Михайло Кулик, Скрипка

V21056—Канадійський Козак.
Коломийка з Вінніпегу

Торонто Орхестра

V21071—Дві сльови. — Вальц.
Стара баба. — Полька.

Орхестра В. Кригера

V21069—Інтернаціонал Марш.
Марсиліанка, Марш.
V21042—Дівчинонька на гриби
ходила.
А в Прешові в першім
домі.
V21048—Як ем ишов вчера веч.
А чия го хата а краю.
V21033—Продай мужу тоті бич-
ки.
Продай мужу черевич-
ки купи які такі бички.

V21027—Прийшов до дівчини.
Дали оте ма мамусь за
море широке.
V21062—Маруся. — Полька.
Невільник. — Вальц.
V21025—Коломийка Тернопіль-
ська.
Шнель Полька.
V21066—Полька Цаця-Ляля.
Танець Коробушка.
21073—Краковяк.
Коломийка.
V21074—Полька Кокетка.
Березка.
V21076—Гопак.
Козак.
V21009—Мельник шукає кумів.
Красна Дівця. Колом.
V21012—З тої гори високої.
Через річку.
V21018—Моя пшениця не сход-
ить. — Талопь.
В моім городі. Танець.
V21019—Пігнали воли на Буко-
вину. — Танець.
Мама ся злостить. —
Магурка.
V21021—Козяче молоко. — Ко-
ломийка.
Татри. — Вальц.

V21022—Козак для старих.
Коломийка Скалатська.
V21023—Доралня. — Полька.
Скорчини. — Оберок.
V21024—По броду. — Полька.
Прийди весно. — Вальц.
V21026—Пропив візці на горівці.
Старосвітська Коломий-
ка.
V21034—Мишальська Коломийка.
Козак Добуш.
V79208—Кавказький Танець. —
Полька.
Коломийка з Буковиня.
V79429—Така У Доли.
Карі очі.
V79430—На сінокоші.
Бандуристи.
V80376—Бандура.
1. Ой вчора орав.
2. Кааав мені батько.
V80409—Український Козак
Трепар.
Дівка в сінях стояла.
V81329—Закувала та сива зауз-
ли.
Вуглекоп — Полька.
V21004—Міліончик. — Часть 1.
Міліончик. — Часть 2.
V21007—У чужої жінки. — Ч. 1.
У чужої жінки. — Ч. 2.

Winnipeg Musical Supply Co.

Phone 28 008

656 Main St.

Winnipeg, Man.

National Music Company

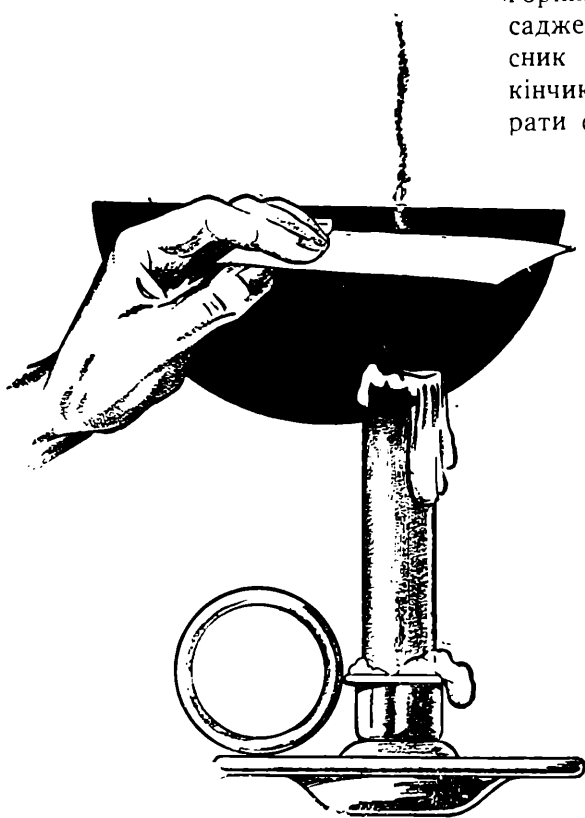
Phone 21 315

10168—101 St.

Edmonton, Alta.

Пекуче Порівняння

ТРИМАЙТЕ кусник скла в полоніні так, щоби то перешкаджало акції горіння. Сейчас скло зістане покрите саджею. Коли тепер будете тримати кусник скла трошки висше, якраз поза кінчиком полоніни, то воно не буде збирати саджі.

Той самий принцип відноситься до процесу спалювання (метаболізм) в нашій тілі. Хибний метаболізм робить то, що зужита матерія нагромаджується. В наслідок того нечистоти шкіри можна зауважити, ваш віддих може статися неприємним і можливо ваша вага зростає. Природно се робить вас змученими, сердитими і ви підлягаєте ревматизмови.

Ви можете вплинути на процес спалювання у вашій тілі і так обминути непотрібне терпіння, або усунути неприємні прикмети.

Як? Довідайтеся про метаболический регулятор "Sal Lithofos" і попросіть о безплатну скількість пишуци до Department H.R., 378 St. Paul Street West, Montreal.

ВІДІРВІТЬ КУПОН І ПІШЛІТЬ СЕЙЧАС

DEPARTMENT H. R.,
378 St. Paul Street West, Montreal.

Панове:—Прошу вислати мені Безплатну Пробку "Sal Lithofos".

Імя .....

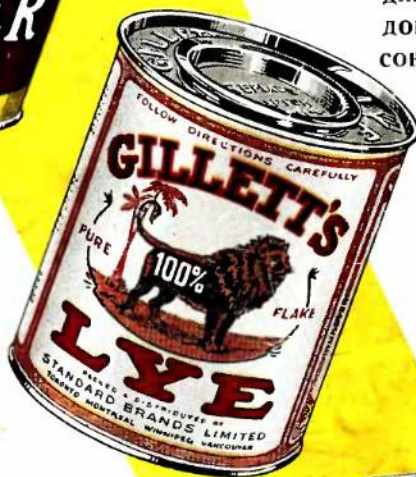
Адреса .....
(Число) (Хлиця)

.....

1 ЦЕНТ, ЩО Є ВАРТА СОРОК РАЗІВ більше від власної вартости

Воно коштує менше як 1 цент за MAGIC BAKING POWDER, щоб спечи Кейк . . . сей один цент є варта сорок разів більше від своєї власної вартости, коли заощадите кошт кейка — Меджик Бейкінг Повдер НІКОЛИ не заводитьь.

ROYAL YEAST CAKES роблять знаменитий хліб . . . ідеальне дріждя до печення хліба в дома, кожний кусник є совершенним.

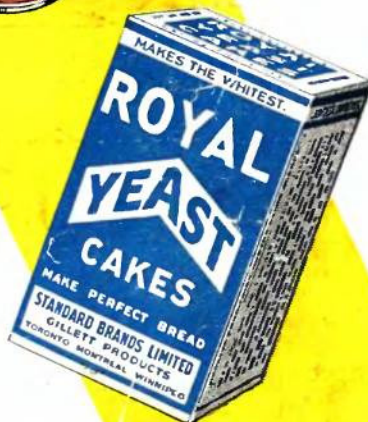
GILLETT'S LYE до чищення буде коштувати менше як 1 цент за кусник мила, коли будете його робити з Джілетт'с Лайом.

Продукта, на які можете бути певні.

ПОВЕРХ ПЯТЬДЕСЯТЬ ЛІТ
ВЗІРЦЕВІСТЬ ЯКОСТИ

Продається у вашого найблизшого
гросерника або у загальнім шторі.

Глядіть на сторони 139 і 151.

STANDARD BRANDS LIMITED

MONTREAL

TORONTO

WINNIPEG

VANCOU'ER